

*Készítette a HBH Stratégia és Fejlesztés Kft. a Külgazdasági és
Külügyminisztérium megbízásából*

2018. március

HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.

1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 37.

Tel.: +36 1 319-1790

Fax.: +36 1 319-1381

Honlap: www.hbhe.eu

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	1
1. BEVEZETŐ – A MEGBÍZÁS CÉLJA, KERETEI	3
2. ISTER-GRANUM EURORÉGIÓ ÉS EGTC	3
3. A RÉGIÓ ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI	4
4. A RÉGIÓ TURIZMUSA	8
4.1 TURISZTIKAI KERESLET ÉRTÉKELÉSE	8
4.1.1 Az Eurorégió magyarországi részének vendégforgalma	8
4.1.2 Az Eurorégió szlovákiai részének vendégforgalma	14
4.2 TURISZTIKAI KÍNÁLAT ÉRTÉKELÉSE	15
4.2.1 A kiemelt turisztikai desztinációk kínálata	16
4.2.2 Térségi kínálati elemek turisztikai termék szerint	21
4.2.2.1 Ökoturizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek	21
4.2.2.2 Egészségturizmushoz, vízparti üdüléshez kapcsolódó térségi kínálati elemek	25
4.2.2.3 Szakrális turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek	25
4.2.2.4 Kulturális turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek	30
4.2.2.5 Bor és gasztroturizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek	37
4.2.2.6 Aktív turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek	41
4.3 Turisztikai infrastruktúra értékelése	48
4.4 Turizmusirányítás, turizmusmarketing értékelése	51
4.5 Összegzés	52
5. A RÉGIÓ TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE ÉS CÉLRENDSZERE	57
5.1 AZ EURORÉGIÓ TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE ÉS CÉLJAI	57
5.2 AZ EURORÉGIÓ FŐ CÉLCSOPORTJAI	59
6. TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA	60
6.1 DESZTINÁCIÓS TERMÉKFEJLESZTÉS	60
6.1.1 Térségi termékfejlesztés, általában	60
6.1.2 Az Eurorégió turizmusfejlesztésének fő irányvonalai	64
6.1.3 Kiemelt desztinációkhoz kapcsolódó termékfejlesztési feladatok	67
6.1.3.1 Egészségturizmus	67
6.1.3.2 Kulturális (városlátogató) turizmus	72
6.1.4 Térségi integrált turisztikai termékek fejlesztése	80
6.1.4.1 Vallási turizmus	80
6.1.4.2 Aktív turizmus	86
6.1.4.2.1 Aktív-öko termékcsomagok	92

6.1.4.2.2	Testi-lelki feltöltődés termékcsomagok	98
6.1.4.3	Rurális turizmus	101
6.2	DESZTINÁCIÓS TERMÉKFEJLESZTÉST TÁMOGATÓ BEAVATKOZÁSOK MEGHATÁROZÁSA	108
6.2.1	Desztinációmenedzsment fejlesztése	108
6.2.1.1	Desztinációmenedzsment szervezeti, intézményi hátterének fejlesztése	108
6.2.1.2	Térségi szintű desztináció- és termékfejlesztés szakmai támogatása	109
6.2.1.3	Együttműködés élénkítése	109
6.2.1.4	Turizmusban érintett szereplők humán kapacitásainak fejlesztése	110
6.2.1.5	Helyi lakosok bevonása	110
6.2.1.6	Befektetés- és vállalkozásösztönzési tevékenység	111
6.2.1.7	Fenntarthatósági, minőségbiztosítási feladatok	111
6.2.2	Turisztikai információszolgáltatás fejlesztése	112
6.2.2.1	Honlapfejlesztés – interaktív túravezető alkalmazás	112
6.2.2.2	Kiadványok készítése	113
6.2.2.3	Látogatóközpont, információs pontok kialakítása	114
6.2.2.4	Információs táblarendszerek és további fejlesztések megvalósítása	115
6.2.3	Desztinációs márkáépítés, értékesítés és marketingkommunikáció	115
6.2.3.1	Desztinációs márkáépítés	115
6.2.3.2	Marketingkommunikáció	116
6.2.3.3	Értékesítés és értékesítésösztönzés	119
7.	PÁLYÁZATI PROJEKTJAVASLATOK	120
7.1	PROJEKT 1.: DESZTINÁCIÓMENEDZSMENT ÉS DESZTINÁCIÓMARKETING FEJLESZTÉSE	120
7.2	PROJEKT 2.: HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉS A TURIZMUSHOZ ÉS HELYI TERMÉKEKHEZ KAPCSOLÓDÓAN	122
7.3	PROJEKT 3.: KÖRNYEZETTUDATOS TURIZMUS – A TURIZMUS ÖKOLÓGIAI LÁBNYOMÁNAK CSÖKKENTÉSE	126
7.4	TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGRE ALAPOZOTT TURIZMUSFEJLESZTÉS	128
7.4.1	Projekt 5.: A természet gyógyító ereje – testi és lelki feltöltődés	129
7.4.2	Projekt 6.: A szellemi örökség továbbörökítése	131
7.4.3	Projekt 7.: Világörökségi helyszínek örökségmenedzsmentje	133
7.4.4	Projekt 8.: Ister-Granum borút fejlesztése	135
7.4.5	Projekt 9.: Rurális turizmus – a vidéki örökség élményszerű bemutatása	136
7.4.6	Projekt 10.: Attraktív kirándulóhelyek – élményelemek fejlesztése a kiránduló útvonalak mentén a természeti és kultúrtörténeti emlékek felfűzésével	138

1. BEVEZETŐ – A MEGBÍZÁS CÉLJA, KERETEI

A Külgazdasági és Külügyminisztérium célul tűzte ki a kedvezményezettek kapacitásainak támogatását a Duna Régió Stratégiával és az európai területi társulásokkal összefüggésben. A KÖFOP 3.3.3-15-2016-00002 azonosítószámú kiemelt projekt keretében jelen tanácsadási feladat célja az Ister-Granum EGTC turizmusmenedzsment kapacitásainak fejlesztése, támogatása.

Jelen tanulmány az Ister-Granum EGTC területét lefedő turizmusfejlesztési stratégia, mely felméri és bemutatja az EGTC területén található turisztikai adottságokat és meghatározza a turisztikai desztináció térségi szintű fejlesztési feladatait, szükséges beavatkozásait. A stratégia célja továbbá a sokszínű és izgalmas régió márkaépítésének, piaci megjelenésének elősegítése, a jövőbeni kooperatív pályázati projektlehetőségek feltárása.

A stratégia nagyban épít a meglévő fejlesztési koncepciókra, az EGTC által korábban készített tanulmányokra, fejlesztési dokumentumokra, vonzerőleltárra. A tanulmány a térségi érintett szereplők bevonásával készült.

2. ISTER-GRANUM EURORÉGIÓ ÉS EGTC

Az Ister-Granum Eurorégió alapítására – Esztergom és Párkány központtal – 2003. novemberében került sor, 102 magyarországi, illetve szlovákiai településsel. Az esztergomi központú Eurorégió területe meghaladja a 2200 km²-t. Az Ister a Duna római kori latin neve, a Granum pedig a Garamé: az Eurorégió neve tehát utal a közös európai kulturális örökségre és a földrajzi területre, annak meghatározó folyóira.

Az Eurorégió települései közül 85 hozta létre 2008-ban az Ister-Granum Korlátolt Felelősségű Európai Területi Együttműködési Csoportosulást (ún. EGTC – European Grouping of Territorial Cooperation), mely az Európai Unióban a második bejegyzett határon átnyúló csoportosulás volt.¹

Az EGTC célja a régió érdekeinek érvényesítése, a térség fejlődését támogató projektek és együttműködések katalizálása, menedzselése, az alábbi fő szakterületeken:

- Közlekedésfejlesztés (konferenciaszervezés, szakmai műhelymunka, kiadványkészítés, lobbitevékenység, közreműködés a közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztésében);
- Turizmusfejlesztés (turisztikai desztináció felépítése és piacra vitele, turisztikai fejlesztések koordinációja, együttműködések támogatása, kooperatív projektek katalizálása);
- Helyi termékkínálat (mezőgazdaság) fejlesztése (Ister-Granum Helyi Termék Hálózat létrehozása, menedzselése, védjegyrendszer kialakítása, adatbázisépítés, kiadványkészítés, együttműködések, tudástranszfer támogatása);
- Gazdaságfejlesztés (iparfejlesztés segítése, lobbitevékenység, szakmai műhelymunka);
- Környezetvédelem, energetika (energiaügynektség létrehozása, alternatív energiahasznosítási projektek és együttműködések generálása, szakmai támogatása).

Az Ister-Granum EGTC esztergomi központtal működik, a munkaszervezet irodája a Szent Adalbert Központban található.

Az EGTC-t jelenleg 42 magyarországi és 40 szlovákiai település önkormányzata alkotja. Ugyanakkor a turizmusban az együttműködési terület ennél nagyobb, így a tanulmány a továbbiakban a teljes Ister-Granum Eurorégiót veszi tervezési alapul (az alábbi listában dőlt betűvel jelezve az EGTC-hez jelenleg nem tartozó településeket):

---

¹ Forrás: RTDMSZ pályázat

Annayölgy; Bajna; Bajót; *Bernecebaráti*; Csolnok; Dág; *Dorog*; Dömös; *Dunabogdány*; Epöl; Esztergom; Ipolydamásd; Ipolytölgyes; Kемence; Kesztlőc; *Kismaros*; *Kisoroszi*; Kóspallag; Lábatlan; *Leányfalu*; Leányvár; Letkés; Máriahalom; Márianosztra; Mogyorósbánya; Nagybörzsöny; Nagymaros; Nagysáp; Nyergesújfalu; Perőcsény; Piliscsaba; Piliscsév; Pilismarót; *Pilisszántó*; Pilisszentkereszt; Pilisszentlászló; Sárísáp; Süttő; Szob; *Szokolya*; *Tahitótfalu*; Tát; Tésa; Tinnye; Tokod; Tokodaltáró; Úny; Vámosmikola; Verőce; Visegrád; Zebegény

Bajta/Bajtava; Bart/Bruty; Bátorkeszi/Bátorové Kosihy; *Béla/Belá*; Bény/Bíňa; Búcs/Búč; Csata/Čata; Dunamocs/Moča; Dunaradvány/Radvaň nad Dunajom; Ebed/Obid; Érsekkéty/Keť; Garamkövesd/Kamenica nad Hronom; Garampáld/Pavlová; Garamsalló/Šalov; Helemba/Chľaba; Ipolybél/Bielovce; Ipolykiskeszi/Malé Kosihy; Ipolypásztó/Pastovce; Ipolyszakállos/Ipeľský Sokolec; Ipolyszalka/Salka; Karva/Kravany nad/Dunajom; Kéménd/Kamenín; Kicsind/Malá nad Hronom; Kisgyarmat/Sikenička; Kisöved/Malé Ludince; Kisújfalu/Nová Vieska; Köbölkút/Gbelce; Kőhidgyarmat/Kamenný Most; *Kürt/Strekov*; Lekér/Hronovce; Leléd/Leľá; *Libád/Ľubá*; Lontó/Lontov; Muzsla/Mužla; Nána/Nána; Nyírágó/Nýrovce; Oroszka/Pohronský Ruskov; Párkány/Štúrovo; *Peszektergenye/ Sikenica*; Sárkányfalva/Šarkan; Szete/Kubáňovo; Szógyén/Svodín; Zalaba/Zalaba; Zselíz/Želiezovce

3. A RÉGIÓ ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Az Ister-Granum Eurorégió a magyar-szlovák határtérség Duna-Garam-Ipoly folyók által határolt, változatos természetföldrajzi adottságokkal rendelkező területe.

Forrás: <http://istergranum.eu/bemutakozas/adatok/terkepkek/>

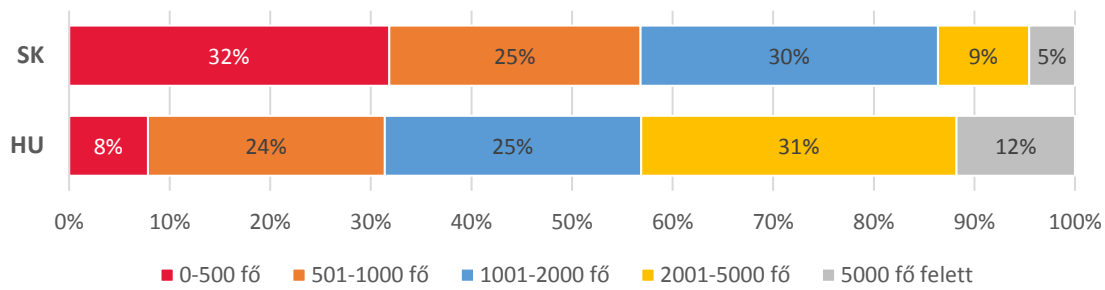
Magyarországi részéhez Komárom-Esztergom megye esztergomi, valamint Pest megye szobi, pilisvörösvári, szentendrei járásokhoz tartozó települései tartoznak; míg szlovákiai része a nyitrai kerület komáromi, érsekújvári és lévai járásába tartozó településeket érinti.

Az Eurorégió területén élők létszáma kb. 200 ezer fő. Ennek mintegy 3/4-e él a magyar, 1/4-e a szlovák határtérségben. **Néhány nagyobb várostól eltekintve a térség jellemzően aprófalvas, vidékies terület:**

- A szlovákiai határtérséghez tartozó települések közül mindössze 2 városi jogállású (Párkány, Zselíz), a települések harmada 500 fő alatti, további negyede 501-1000 fős lakosságszámmal bír.
- A magyar települések is zömében kisebb lélekszámú községek, emellett 9 város (Esztergom, Visegrád, Lábatlan, Nagymaros, Dorog, Nyergesújfalu, Piliscsaba, Szob és Tát) és 2 nagyközség (Tokod, Leányfalu) található itt.

A kisebb települések a vidéki, szelíd turizmus fejlesztéséhez adnak kedvező lehetőséget, míg a nagyobb városok turisztikai gócpontokat jelentenek.

Települések megoszlása lakosságszám szerint (2017)

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

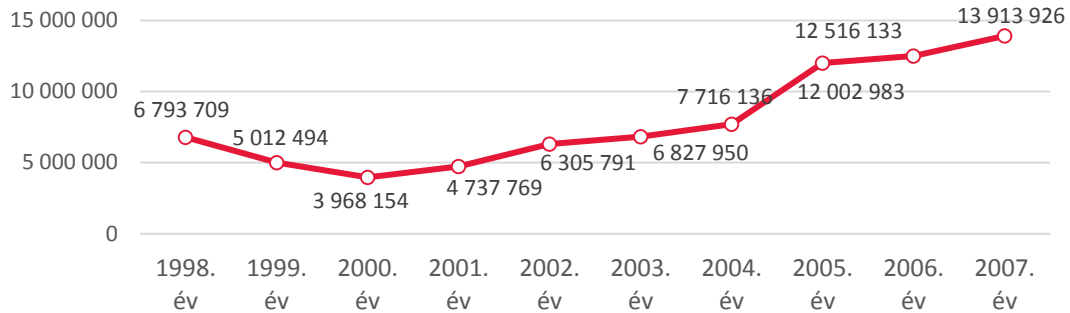
A településeket a határ mindkét oldalán a lakosság előregedése jellemzi. Budapest vonzáskörzetében a lakosok mobilitása jelentősebb, e területek egy része a főváros agglomerációjában alvótelepülésnek számít, ugyanakkor *jellemző a fővárosiak, a Budapestre érkező turisták napi kirándulása a Dunakanyarba; a Pilis, a Visegrádi-hegység, a Börzsöny és a Gerecse kirándulóterületeire. A szlovákiai területeken a lakossági mobilitás kismértékű, mely a hagyományok megőrzését biztosíthatja.*

A szlovákiai településeken magas a magyarajkú lakosság aránya, ez elősegíti a határon átnyúló, régiós együttműködések kialakítását.

A terület gazdasági szempontból fejlődő. A gazdaság fő központja Esztergom – Párkány térsége. A vidéki területek mezőgazdasági szempontból bírnak erős potenciállal, számtalan helyi termelő dolgozik az Eurorégióban. Természetesen **a gazdasági fejlettség és perspektíva tekintetében jelentős különbségek mutatkoznak a nagyvárosok és a vidéki rurális területek között: utóbbiak számára a vidéki adottságokra épülő szelíd turizmus fontos kitörési pontot jelenthet.**

A 2007-ig rendelkezésre álló KSH határstatisztikák alapján **a magyar-szlovák államhatárt átlépő személyek száma** az 1990-es végére jellemző visszaesés után **2000 óta tendenciózus növekedést mutatott az Ister-Granum Eurorégióhoz tartozó átkelőhelyeken** (közúti, vasúti, vízi és légi átkelőket együtt vizsgálva). 2007-ben közel 14 millió határátlépést regisztráltak, mely az ország összes határforgalmának 12%-át, a magyar-szlovák határforgalomnak pedig közel a felét (46%-át) adta, azaz **igen élénk határforgalomról beszélhettünk ezen a szakaszon.**

Határátkelő személyek száma (1998-2007)

Forrás: KSH tájékoztatói adatbázis

A határátkelések döntő többsége (kb. 98%-a) közúton történt, azaz a vízi, vasúti, illetve légi határátlépések száma csekély volt. A legforgalmasabb határátkelő a komáromi közúti átkelő volt, de ugyancsak kiugró értéket mutatott az esztergomi közúti határátkelő is. Ezeket a Letkés-Ipolyszalka közúti határhíd (3,5 tonnás korlátozással) forgalma követte. Határátkelők sorrendje a forgalom alapján, 2007-ben:

- Komárom közúti határátkelő
- Esztergom közúti határátkelő
- Letkés-Ipolyszalka közúti határhíd
- Esztergom vízi határátkelő
- Szob-Helemba vasúti határhíd
- Komárom vízi határátkelő
- Komárom vasúti határátkelő

Jelenleg az Ister-Granum régió határain az Esztergomot Párkánnyal összekötő, 2001-ben átadott újjáépített Mária Valéria híd teremti meg a fő közlekedési kapcsolatot, mely az esztergomi Prímás-sziget és a szlovákiai Párkány között, a Duna 1718,5 folyamkilométerénél található. A hídon közúti (nem teher) és gyalogos határátlépésre van mód. A híd újjáépítése nagyban fellendítette a határforgalmat: korábban csak komppal lehetett közlekedni a két ország között, a komp személyforgalma 430 ezer fő volt a híd átadása előtti évben, míg a híd átadását követő évben 1,9 milliós közúti személyforgalmat regisztráltak. 2005-ben már 1,7 milliós személyautós forgalmat regisztráltak, mely kb. 7,6 milliós személyforgalmat jelenthetett². A híd azóta a két ország közötti kapcsolat egyik szimbóluma is, mely jelkép erősítésére több programot is szerveznek: ilyen például a hagyományos Hídfutás.

A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program támogatásával további közlekedésfejlesztések valósultak meg és valósulhatnak meg a közeljövőben az Eurorégió területén:

- 2007-2013-as programidőszak fejlesztései (támogatott projektek):
  - o A határ két oldala között **kompjáratot** indított **Lábatlan és Karva** önkormányzata, a szükséges kikötői infrastruktúra fejlesztésével. A projektet 2013-ban adták át.
  - o **Esztergom és Párkány** között – a Mária Valéria híd súlykorlátozása miatt – **teherkompjárat** indult a 3,5 tonnát meghaladó össztömegű teherautók szállítására.
  - o A KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. által vezetett projekt keretében elkészült a határrégió fenntartható közlekedési terve, valamint egy kétnyelvű közlekedési információs portál útvonaltervezővel.

² https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1ria_Val%C3%A9ria_h%C3%ADd

- 2014-2020-as programidőszak tervezett fejlesztései (támogatott projektek):
  - o **Esztergom és Párkány** közel 800 ezer EUR támogatásból határon átnyúló közösségi **kerékpárkölcsonzési hálózatot** alakít ki. A projekt keretében több dokkoló állomást telepítenek mindkét városban, hagyományos és elektromos kerékpárkölcsonzési lehetőséggel.

Kiemelt állami beruházként valósulhat meg a **Neszmély-Dunaradvány** közötti, gépjárművek szállítására is alkalmas kompjárat fejlesztése. A beruházk projektmenedzsment feladatait az Ister-Granum EGTC végzi.

A régió megközelíthetősége így is kívánivalót hagy maga után. A határátkelési pontok sűrűsége a magyar-szlovák határmenti Duna-szakaszon elmarad a Nyugat-Európai átlagtól (kb. 7,5 km). **Igen fontos lenne az állandó határátlépést biztosító közúti kapcsolatok megteremtése a határon átnyúló közlekedés és együttműködések ösztönzése érdekében,** mivel a kompjáratok szezonális, időjárástól függő, lassú és szűk keresztmetszetű átkelést biztosítanak csak. **Kiváltképp a felső Duna szakaszon** (a két egymást követő határátkelőhely, Komárom és Esztergom között ugyanis több mint 50 km van), **a Dunakanyar déli részén, valamint az Ipolyon lenne szükség erre.**

2012. február 27-én államközi szerződést írt alá Magyarország és Szlovákia a **Vámosmikola–Ipolypásztó, ill. az Ipolydamásd–Helemba hidak** újjáépítéséről (a hidat Ipolydamásd és Helemba között 2000-ben a jeges ár vitte el). Sajtóhírek szerint tervezés alatt áll a Helemba – Ipolydamásd közötti Ipoly-híd építése, a másik híd sorsa azonban bizonytalan.

A térségen belüli közlekedést is befolyásolják a folyók, a folyókon (nem határszakaszokon) közúti átkelési lehetőség mindössze egy helyszínen, Tahitótfalunál a Szentendrei-Duna hídon van, emellett több település között **kompjáratok** közlekednek:

- Tahitótfalu, Szentendrei-Duna híd
- Visegrád-Nagymaros rév
- Zebegény-Pilismarót rév
- Dunabogdány-Kisoroszi rév
- Dömös-Nagymaros rév (jelenleg nem üzemel)
- Vác-Tahitótfalu rév
- Szob-Pilismarót rév
- Kisoroszi-Visegrád Szentgyörgypuszta rév
- Leányfalu-Pócsmegyer rév

A közlekedésfejlesztést integrált szemléletben, valamennyi közlekedési mód figyelembevételével szükséges tervezni, tekintettel a főbb közlekedési útvonalak jelentős terheltségére és ezek kiváltási lehetőségeire (pl. igen túlszűfolt, a turistaforgalmat is negatívan befolyásoló 10-es, 11-es út tehermentesítésére az alternatív vízi, kerékpáros közlekedés lehetőségének vizsgálata, feltételeinek megteremtése).

Határon átnyúló tömegközlekedést biztosítanak az Esztergom és Párkány között rendszeresen közlekedő napi buszjáratok, a Pozsony-Párkány-Budapest vasúti tengely érinti a területet néhány közbenső megállóval (Nagymaros-Visegrád, Szob, Párkány). Ugyanakkor **a belső közlekedési hálózat fejlesztést igényel, a kisebb falvak elérhetősége nehézkes.**

A turizmusfejlesztéshez szükség lenne olyan közlekedési lehetőségek biztosítására, melyek biztos hozzáférést és rugalmas programszervezést biztosítanak (pl. térségi kerékpárkölcsonzési rendszer több leadási-felvételi ponttal; határ két oldalán a tömegközlekedés összehangolása információszolgáltatás nyújtásával).

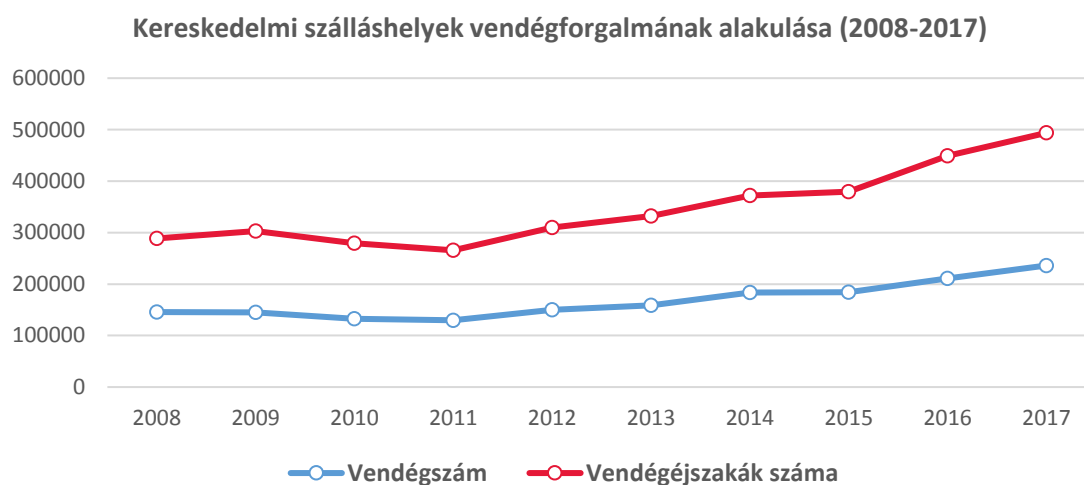
4. A RÉGIÓ TURIZMUSA

4.1 TURISZTIKAI KERESLET ÉRTÉKELÉSE

4.1.1 Az Eurorégió magyarországi részének vendégforgalma

A KSH legfrissebb hozzáférhető statisztikai adatai alapján a térség **kereskedelmi szálláshelyein** 2017-ben **236 ezer vendég 494 ezer vendégéjszakát töltött el**. Az átlagos tartózkodási idő tehát **igen alacsony volt (2,1 éj)**, a térség a rövidebb (2-3 napos), jellemzően hétvégi érkezéseket generálta.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a válság következtében visszaesett 2011-re, ezt követően azonban **tartós növekedés indult el mind a vendég-, mind pedig a vendégéjszakák számát tekintve**. Ez azonban nem járt a tartózkodási idő meghosszabbodásával.

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma alapján a **térség elsősorban belföldi úti cél**: a vendégszám 90%-át, a vendégéjszakaszám 88%-át belföldi vendégek adták 2017-ben. A külföldi vendégeket az átlagosnál némileg hosszabb (2,4 éj) tartózkodási idő jellemezte.

A vendégforgalom erős területi koncentrációt mutatott: a vendégforgalom több mint a felét egyetlen település, Visegrád bonyolította le (köszönhetően a város wellness szállodáinak), Visegrád és Esztergom együtt pedig a térségbe érkező szállóvendégek 80%-át fogadta. A harmadik és negyedik helyen – jócskán lemaradva – két népszerű belföldi kirándulóhely, Nagybörzsöny és Szokolya állt. A települések többségének vendégforgalma elenyésző volt.

A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalmát tekintve még erőteljesebb volt a területi koncentráció: **Visegrádon és Esztergomban regisztrálták a külföldi vendégforgalom 90%-át**, a további településeken minimális volt a külföldi vendégérkezés. Visegrád esetében a külföldi vendégek tartózkodási ideje hosszabb volt (2,9 éj), mint Esztergomban (2 éj).

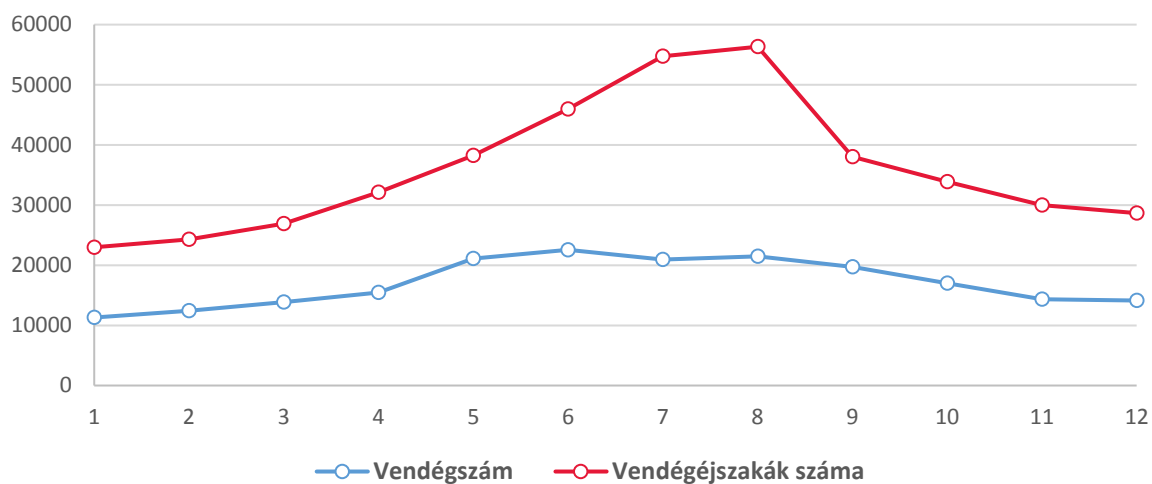
Települések	Összes vendégszám (fő)	Összes vendégéjszakaszám (éj)	Külföldi vendégszám (fő)	Külföldi vendégéjszakaszám (éj)
	Kereskedelmi szálláshelyeken; 2017. év			
Visegrád	122393	255282	10554	30270
Esztergom	65779	139382	11096	22392
Nagybörzsöny	15515	32896	37	87
Szokolya	5150	12877	278	683
Pilisszentkereszt	5161	9816	85	116
Kemence	2842	6966	92	177

Települések	Összes vendégszám (fő)	Összes vendégéjszakaszám (éj)	Külföldi vendégszám (fő)	Külföldi vendégéjszakaszám (éj)
	Kereskedelmi szálláshelyeken; 2017. év			
Perőcsény	1916	4069		
Dömös	2489	3763	945	1567
Nagymaros	1764	3532	247	457
Dorog	841	3351	26	104
Csolnok	1767	3116		
Pilisszántó	1727	2778		
Nyergesújfalú	1378	2578		
Tát	969	2254	274	688
Leányfalú	1010	2083	67	178
Nagysáp	1098	2019	343	798
Dunabogdány	737	1842	72	170
Pilismarót	665	1585	5	6
Szob	1243	1243	382	382
Piliscsaba	619	1135	123	244
Zebegény	745	780	4	4
Pilisszentlászló	155	210	12	47
Kesztölc	63	87	8	15
Piliscsév	27	59		

Forrás: KSH tájékoztatósi adatbázis

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmában a főszezont a nyári időszak jelenti, ugyanakkor a wellness szállodáknak köszönhetően az év minden szakában megjelennek szállóvendégek a frekventált desztinációkban.

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, havi bontásban (2017)

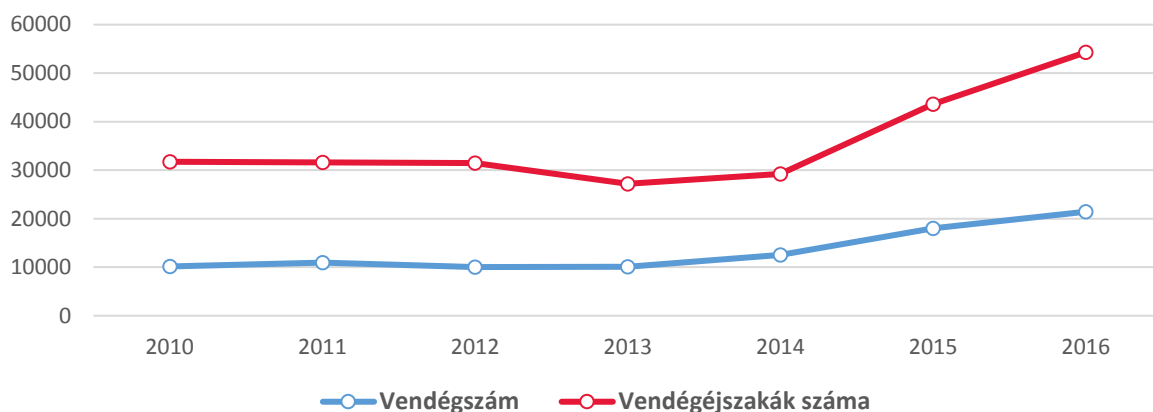
Forrás: KSH tájékoztatósi adatbázis

A kereskedelmi szálláshelyeken belül **a forgalmat döntőrészt (82%-ban) a szállodák bonyolították le**, e szállástípus részesedése a vendégforgalomból növekedett az elmúlt időszakban.

Az **üzleti célú egyéb (korábban magán-) szálláshelyeken** a KSH legfrissebb adatai alapján, **2016-ban 21,4 ezer vendég 54,3 ezer vendégéjszakát töltött el**. Ez a szálláskategória tehát jóval kevésbé hangsúlyos a térség vendégforgalmában (a forgalom tizedével). Ugyanakkor némileg hosszabb tartózkodási idő (átlagosan 2,5 éj) jellemezte ezeket, igaz, az elmúlt időszakban rövidült a tartózkodás (2010-ben még 3,1 éj volt).

A vendégforgalom 2013-ig csökkent / stagnált, ezt követően azonban élénkülés volt tapasztalható. A külföldi vendégek a forgalom 10%-át adták, akárcsak a kereskedelmi szálláshelyeken.

Üzleti célú egyéb (korábban magán-) szálláshelyek vendégforgalmának alakulása (2010-2016)

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

Az üzleti célú egyéb szálláshelyek esetében a területi koncentráció némileg kisebb volt, de így is Visegrád és Esztergom adta a vendégéjszakaszám közel felét (48%-át), a külföldi vendégek esetében pedig a 61%-át. Visegrádon a tartózkodási idő hosszabb volt (2,6 éj), mint Esztergomban (1,9 éj). A harmadik helyen Zebegény állt némileg több mint 8 ezer vendégéjszakával. A további települések igen kicsi vendégforgalmat produkáltak.

Települések	Összes vendégszám (fő)	Összes vendégéjszakaszám (éj)	Külföldi vendégszám (fő)	Külföldi vendégéjszakaszám (éjszaka)
	Üzleti célú egyéb szálláshelyeken, 2016. év			
Visegrád	6055	15572	470	1570
Esztergom	5381	10436	852	1698
Zebegény	1255	8033	40	70
Nagybörzsöny	1520	3786	37	80
Lábatlan	932	3118	238	238
Kemence	909	2203		
Nagymaros	723	1796	145	380
Pilisszentkereszt	736	1547	10	19
Süttő	594	1517	102	420
Verőce	556	1118	8	52
Dunabogdány	446	1095	129	419
Tát	144	687	24	97
Tahitófalu	591	591	256	256
Szokolya	258	542		
Kóspallag	298	424	5	5
Dömös	114	363		
Bernecebaráti	173	356	6	6
Kisoroszi	302	302		
Leányfalu	108	218	19	27
Pilismarót	108	217		
Tokod	146	191	5	10
Perőcsény	87	190		

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

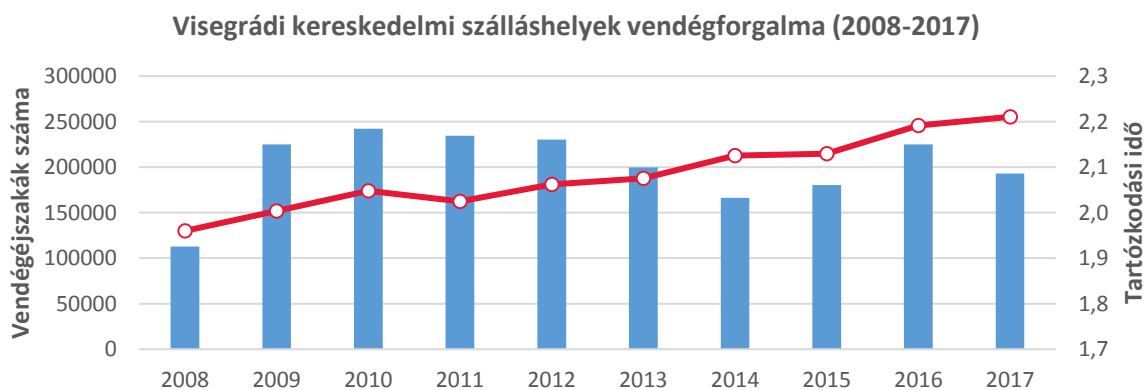

A két szálláskategóriát együtt vizsgálva, összességében tehát elmondható, hogy 2016-ban 257,5 ezer vendég 548 ezer vendégéjszakát töltött el a térségben. A vendégforgalom fő jellemzői:

- Az elmúlt években a szálláshelyek vendégforgalma tartósan élénkült.
- A vendégforgalom túlnyomó részét (kb. 90%-át) belföldi vendégek adták.
- A tartózkodási idő alacsony volt (átlagosan 2,1 éj), a térség rövidebb (2-3 napos), jellemzően hétvégi érkezéseket generált a többnapos utazások közül. A külföldi vendégek és a magán szálláshelyek esetében némileg hosszabb tartózkodás volt tapasztalható, de romló tendencia mellett (2,5 éj).
- Erős a vendégforgalom területi koncentrációja: Visegrád és Esztergom a két kiemelkedő turisztikai desztináció, Visegrádon a szállóvendégek aránya magasabb volt, emellett a külföldi vendégek és a magán szálláshelyek esetében hosszabb tartózkodási időt produkált, mint Esztergom. A kereskedelmi szálláshelyek esetében Nagybörzsöny és Szokolya, a magán szálláshelyek esetében pedig Zebegény követte a két kiemelt desztinációt, jócskán lemaradva; ezek mellett még Pilisszentkereszt és Kемence tekinthető valamelyest a többnapos utazások turisztikai célpontjának. A települések többsége elenyésző vendégforgalmat generált, vagy egyáltalán nem jelentek meg itt szállóvendégek.
- A térség a többnapos vendégforgalmat tekintve elsősorban a szállodai wellness hétvégekből profitált.

Kiemelt desztinációk vendégforgalmi adatai

Visegrádon 2016-ban összesen **261 ezer vendégéjszakát regisztráltak**, túlnyomórészt (94%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken. **A vendégforgalom dinamikusan bővült** az elmúlt években, ez azonban nem járt a tartózkodási idő meghosszabbodásával (az átlagos tartózkodási idő 2,2 éj volt), azaz a **város a rövidebb utazások célpontja maradt**.

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

A külföldi forgalom az összes vendégérkezés 7-8%-át adta, a külföldi vendégek az átlagosnál több időt töltöttek el a városban (3 éj). Mind a bel-, mind a külföldi **vendégek a szállodákat preferálták** (az összes vendégéjszakaszám 91%-át szállodákban regisztrálták).

Tapasztalati adatok alapján, **a városban a napi kirándulóforgalom száma jelentősen meghaladja a többnapos tartózkodását.**

Egyes attrakciók látogatottsága³:

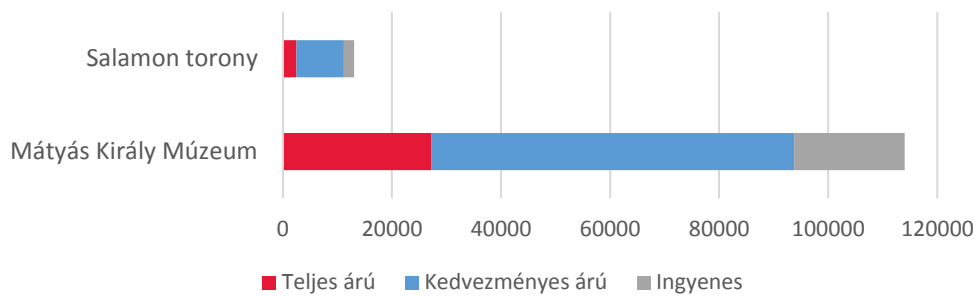
- Mátyás Király Múzeum: 2016-ban 114 ezer látogató kereste fel a múzeumot, többségében (58%-ban) kedvezményes jeggyel. A diákok aránya 22%, a külföldieké pedig 10% volt.

³ Forrás: Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ (OMMIK) MúzeumStat adatbázisa

- Salamon torony: 2016-ban 13 ezer látogató váltott jegyet a Salamon-toronyba. A kedvezményes jegyet vásárlók aránya a Mátyás Király Múzeumnál is nagyobb volt (67%). A diákok adták a látogatók több mint harmadát, a külföldiek részaránya 10% volt.

Mindkét kiállítóhely esetében tehát megállapítható, hogy azok **döntően belföldi vendégeket vonzanak**, magas az idősebb vendégek és az osztálykirándulás keretében érkező diákok aránya, különösen a Salamon-torony esetében.

Visegrádi múzeumok látogatottsága, 2016

Forrás: muzeumstat.hu

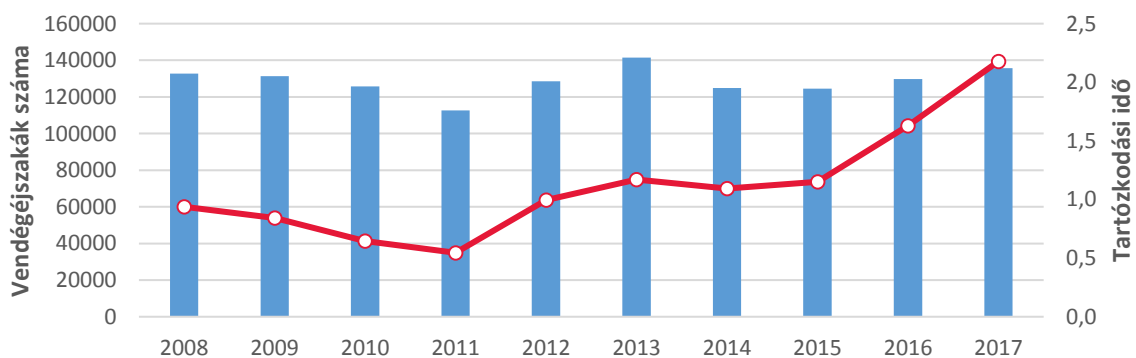
A kereskedelmi és magán szálláshelyek összesített statisztikai adatait az alábbi táblázat tartalmazza (az üzleti célú egyéb szálláshelyekre elérhető legfrissebb KSH adatok alapján a 2016-os statisztikák szerint):

Vendégforgalom, 2016. év	Kereskedelmi szálláshelyek			Magán szálláshelyek			Összesen			Szállodák aránya (vendégéjszakából)
	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	
Összesen	114 219	245 602	2,2	6 055	15 572	2,6	120 274	261 174	2,2	91%
Külföldi	8 005	23 994	3,0	470	1 570	3,3	8 475	25 564	3,0	92%
	7%	10%		8%	10%		7%	10%		
Belföldi	106 214	221 608	2,1	5 585	14 002	2,5	111 799	235 610	2,1	91%
	93%	90%		92%	90%		93%	90%		

Forrás: KSH tájékoztatói adatbázis, 2016

Esztergomban 2017-ben az összes vendégéjszakaszám több mint 260 ezer volt; ebből adóköteles vendégéjszakák száma közel 118 ezer volt. A vendégek túlnyomórészt (91%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken szálltak meg. **A vendégforgalom bővülő tendenciát mutatott az elmúlt években, az igen alacsony tartózkodási idő azonban nem nőtt** számottevő mértékben (átlagosan 2 éj volt 2017-ben).

Esztergomi kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakaszáma (2008-2017)

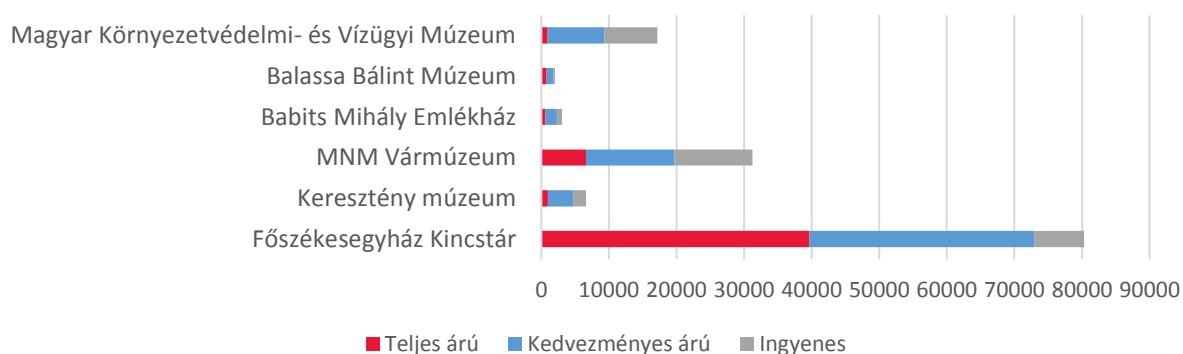
Forrás: KSH tájékoztatói adatbázis

A külföldi vendégek részaránya jóval magasabb volt, mint Visegrádon: **az összes vendégszám 18%-át, a vendégéjszakaszám 16%-át külföldiek adták, esetükben a tartózkodási idő tehát még rövidebb volt.** Mind a bel-, mind a külföldi vendégek a szállodákat preferálták, igaz, a Visegrádnál tapasztaltnál lényegesen kisebb mértékben (átlagosan a vendégéjszakák 66%-ával).

Egyes attrakciók látogatottsága⁴:

- A város leglátogatottabb kiállítóhelye a Főszékesegyház Kincstár, több mint 80 ezer látogatóval 2016-ban. Ennél a kiállítóhelynél a legmagasabb a teljes árú jegyet váltók aránya és kiugróan nagy (80%-os) a külföldi látogatók részaránya. A diákok a látogatók 30%-át adták. A látogatottság azonban visszaesést mutatott az elmúlt évtizedben.
- A második legnépszerűbb kiállítóhely a Vármúzeum, melyet 2016-ban 31,2 ezer látogató keresett fel, főként kedvezményes, illetve ingyenes belépővel. A diákok és a külföldiek aránya 11-11% volt.
- A Magyar Környezetvédelmi- és Vízügyi Múzeumba 17,2 ezer látogató érkezett, minimális volt a teljes árú jegyet váltók aránya. A kiállítóhely tehát elsősorban a diákcsoportokat vonzotta (55%), külföldi látogatók elenyésző arányban érdeklődtek ez iránt.
- A további múzeumok látogatottsága a fentieknél lényegesen alacsonyabb volt, és csökkenő tendenciát mutatott.

Esztergomi múzeumok látogatottsága, 2016

Forrás: muzeumstat.hu

Tapasztalati adatok alapján, a városban a napi kirándulóforgalom száma jóval meghaladja a többnapos tartózkodását. Az Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesület számára készült Desztinációfejlesztési Stratégia 2017-2020⁵ dokumentum a **város éves látogatószámát kb. 800 ezer főre teszi.** A fő szegmensek (becsült létszámadatokkal, egymással részben átfedésben):

- Szállóvendégek száma: kb. 114 ezer (KSH)
- Kirándulójók utazóközönsége: kb. 30 ezer (tanulmány becslése)
- Folyami szállodahajók utazóközönsége: kb. 5-6 ezer (tanulmány becslése)
- Múzeumok, kiállítóhelyek látogatószáma: kb. 140 ezer (muzeumstat.hu)
- Zarándokútlevelel érkezők: kb. 4 ezer (tanulmány becslése)
- Rendezvények vendég száma: kb. 20-30 ezer / alkalom (tanulmány becslése)
- Térségben kirándulók: kb. 100 ezer (tanulmány becslése)

A tanulmány szerint a belföldi vendégek többsége a fővárosból és környékéről érkezik a városba, emellett Komárom-Esztergom, Fejér és Győr-Moson-Sopron megye számít a fő küldőterületnek. Korosztály szerint a vendégkör összetett, valamennyi korosztály megtalálható benne.

⁴ Forrás: Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ (OMMIK) MuzeumStat adatbázisa

⁵ Készítette a HONifo Turisztikai Üzletviteli Tanácsadó Kft., 2017.

A Bazilika látogatottsága kiemelkedő, fontos lenne, hogy a városba érkező turisták más látnivalókat is megnézzenek, további programokon is részt vegyenek; azaz több időt töltsenek el a városban, több helyi költség realizálódjon.

A kereskedelmi és magán szálláshelyek összesített statisztikai adatait az alábbi táblázat tartalmazza (az üzleti célú egyéb szálláshelyekre elérhető legfrissebb KSH adatok alapján a 2016-os statisztikák szerint):

Vendég-forgalom, 2016. év	Kereskedelmi szálláshelyek			Magán szálláshelyek			Összesen			Szállodák aránya (vendég-éjszakából)
	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	Vendég-szám	Vendég-éjszakák száma	Tart. idő	
Összesen	51 406	104 167	2,0	5 381	10 436	1,9	56 787	114 603	2,0	66%
Külföldi	9 334	17 161	1,8	852	1 698	2,0	10 186	18 859	1,9	60%
	18%	16%		16%	16%		18%	16%		
Belföldi	42 072	87 006	2,1	4 529	8 738	1,9	46 601	95 744	2,1	67%
	82%	84%		84%	84%		82%	84%		

Forrás: KSH tájékoztatói adatbázis, 2016

A további térségi települések jóval kisebb számban vonzanak látogatókat. A vendégéjszakák száma jócskán lemarad a Visegrádon, vagy Esztergomban regisztráltaktól, **a frekvenciát desztinációkon kívüli területek tehát még inkább egynapos kirándulási célpontnak tekinthetők.**

- Nagybörzsönyben 2016-ban közel 41,5 ezer vendégéjszakát töltöttek el szinte kizárólag belföldi vendégek, túlnyomórészt (91%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken. Az átlagos tartózkodási idő 2,4 éj volt, azaz a vendégek tovább maradtak, mint Visegrádon vagy Esztergomban. Igen magas volt a szállodai elhelyezést választók aránya (86%).
- Szokolán 2016-ban 12,2 ezer vendégéjszakát töltöttek el szinte kizárólag belföldi vendégek, döntően (96%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken. Az átlagos tartózkodási idő 2,6 éj volt, a leghosszabb a vizsgált települések közül. A vendégéjszakák némileg több mint negyedét regisztrálták a szállodákban.
- Pilisszentkereszten 2016-ban közel 11 ezer vendégéjszakát töltöttek el szinte kizárólag belföldi vendégek, túlnyomórészt (86%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken. Az átlagos tartózkodási idő mindössze 2 éj volt. A vendégek többsége a szállodai elhelyezést preferálta.
- Kemencén 2016-ban közel 11 ezer vendégéjszakát töltöttek el a vendégek, túlnyomórészt (80%-ban) kereskedelmi szálláshelyeken. Az átlagos tartózkodási idő mindössze 2,3 éj volt. A vendégforgalom 6%-át adták a külföldi vendégek, az átlagosnál hosszabb tartózkodási idővel.
- Zebegényben 2016-ban 8,7 ezer vendégéjszakát töltöttek el jellemzően belföldi vendégek, döntően (92%-ban) magán szálláshelyeken. Az átlagosnál lényegesen hosszabb tartózkodási idő volt jellemző (5,2 éj). A Ferenczy Múzeum - Szőnyi István Emlékmúzeum 2016-ban közel 7,5 ezer látogatót vonzott (többnyire kedvezményes, illetve ingyenes belépővel).

A térség vendégkörében az utóbbi években növekedésnek indult a visegrádi országokból érkező látogatók száma. A fő belföldi küldőterület a főváros és környéke, valamint a Közép-Dunántúli Régió.

4.1.2 Az Eurorégió szlovákiai részének vendégforgalma

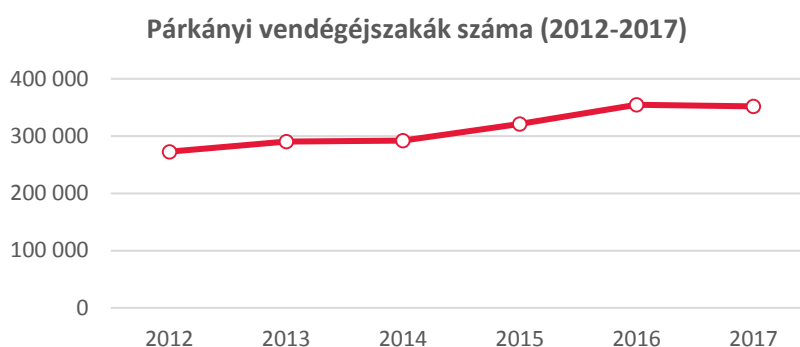
A fenti részletezettségű statisztikai adatok a szlovákiai területről nem állnak rendelkezésre, az alábbi elemzés a települések adatszolgáltatása alapján készült. Az Eurorégió települései közül csak néhányban található meg valamilyen szálláshely (Bart, Bátorkeszi, Búcs, Helemba, Ipolyszakállos, Muzsla, Párkány, Sárkányfalva, Zselíz, Bény), de ezek egy része sem jelenti a szállóvendégek számát. Ahogy az alábbi táblázatban is látható, **a vendégforgalom területi koncentrációja még a magyarországi résznél is lényegesen nagyobb: Párkányban 2017-ben 352 ezer vendégéjszakát regisztráltak, a további települések (melyek jellemzően egy-két kisebb panzióval, vendégházzal rendelkeznek) vendégforgalma ehhez képest elenyésző volt.**

Település	Vendégéjszakák szám (éj), 2017. év
Párkány	352025
Ipolyszakállos	4562
Helemba	1384
Zselíz	390
Sárányfalva	206

Forrás: települési adatszolgáltatás

Párkány tehát 352 ezer vendégéjszakát bonyolított le 2017-ben. A termálfürdőnek köszönhetően az elmúlt években a forgalom folyamatosan bővült, a tavalyi évben viszont stagnálást tapasztaltak. A fürdő kínálatát wellness részleggel bővítették a forgalom szezonálisának csökkentése, új célcsoportok megnyerése érdekében.

Forrás: települési adatszolgáltatás

A helyi turisztikai szakértők szerint a Duna-mentén évente 430 ezer turista fordul meg. A szlovákiai területre is jellemző a rövidebb tartózkodási idő. Párkányban a fő motivációt az egészségturizmus jelenti, a tapasztalatok szerint azonban alacsonyabb fizetőképességű vendégek keresik fel a termálfürdőt. A vendégforgalomban a belföldi vendégek dominanciája érvényesül, a külföldi forgalomban a hagyományos német, osztrák, holland vendégek mellett egyre nagyobb a Visegrádi országokból érkező vendégek részaránya. A környéken a gyalogos, kerékpáros kirándulások jellemzők, az EuroVelo 6 szlovákiai szakasza nemzetközi (német, osztrák, holland) kerékpáros turistákat is vonz. A Garam és az Ipoly mentén a vízi túrázók is megjelennek a szezonban.

4.2 TURISZTIKAI KÍNÁLAT ÉRTÉKELÉSE

Ahogy azt a turisztikai kereslet elemzésénél már bemutattuk, az Eurorégió turisztikai vonzerejét 3 kiemelt desztináció – Párkány, Visegrád, Esztergom – határozza meg. **A kisebb települések turisztikai attraktivitása jócskán elmarad ezektől, ugyanakkor az itt található kínálati elemek felfűzésével attraktív turisztikai élménylánc alakítható ki, mely növelheti a tartózkodás élményét, hosszát és területileg kiegyensúlyozottabb látogatóforgalmat generálhat.**

E komplex turisztikai kínálatgyűttes megteremtéséhez számba kell venni a térség adottságait, a nyújtott termékeket, szolgáltatásokat. **A fő húzóerőt a három kiemelt desztináció jelenti majd a jövőben is, így ezek turisztikai kínálata alapvetően meghatározza a turizmusfejlesztési lehetőségeket. Erre kapcsolódhatnak rá a további települések kínálatukkal.**

Az alábbi kínálatelemzésnek nem célja egy teljes vonzerőleltár felállítása: a közös térségi turisztikai kínálatfejlesztésben lévő lehetőségek meghatározhatósága érdekében a három kiemelt desztináció kínálatának számbavétele mellett a különböző turisztikai termékekhez rendelkezésre álló kínálati elemek összegző feltárására irányul.

4.2.1 A kiemelt turisztikai desztinációk kínálata

Párkány (Štúrovo) Szlovákia legdélebbi városa. Árpád-kori alapítású település, eredeti neve Kakath, melyre a város mai címerének kakasfigurája utal. Párkány fő attrakciója a Vadaš Termál Fürdő. Emellett, a városban és környékén további aktív programlehetőségek állnak rendelkezésre. Népszerű esemény a minden évben megrendezésre kerülő Simon - Júda napi vásár. A városból nagyszerű kilátás nyílik a Duna túloldalán elhelyezkedő Esztergomra, a Bazilikára.

Fő kínálati elemek⁶:

- Természeti értékek, látnivalók:
  - o Kirándulóterületek: a várostól északkeletre a Kovácspataki-hegyek (Burda) vulkanikus szikláit találhatók; a város közelében található a Garamtorkolat vidéke, mely kedvelt kirándulóhely.
  - o Dunai ártér: a dunai ártér Ramsar és Natura 2000 területei érintik a települést.
- Kulturális értékek, programok:
  - o Mária Valéria híd: 1895-ben épült, Cathry Szaléz és fia kivitelezésében, Vaszary Kolos esztergomi prímás támogatásával. Az 514 m hosszú hidat 2001. október 11-én adták át újra a forgalomnak.
  - o Hungária Szálló: a fő tér déli sarkán található épületet az 1890-es években emelték Steiner Mór tervei szerint.
  - o Múzeumok, kulturális intézmények: Városi Múzeum (a város történetét és tárgyi néprajzi emlékeit mutatja be), Kulturális Központ
  - o Programok: hagyományos Simon - Júda napi kézműves és helyi termék vásár
- Szakrális örökség:
  - o Szent Imre templom: 1701-ben épült, barokk stílusban, Esterházy Imre hercegprímás támogatásával.
- Egészségturisztikai kínálat:
  - o Vadaš Termál Fürdő (5 szabadtéri medence, 1 szörfmedence, aquapark, csónakázásra, vízi biciklizésre, horgászatra alkalmas tó, strandterület sportpályákkal, trambulín-gumiasztal, fedett uszoda, éttermi szolgáltatások, termál hotel)
- Aktív programok:
  - o Kirándulóterület jelölt túraútvonalakkal (Garamtorkolat vidékéhez, Garamkövesd település felé, Burda és Pilis hegyvonulatokhoz)
  - o Hegyikerékpáros útvonalak a város körül
  - o Kerékpárkölcsonzó
  - o Lovarda (Sobieski Lovasegylet)
  - o Dunai hajózás: Szlovákia legújabb dunai közforgalmú kikötője Párkány központjában található. Teherkompjártat közlekedik Esztergom és Párkány között.
  - o Horgászati lehetőségek (Szlovák Halászszövetség – Duna, Garam, Ipoly folyókon)
  - o Sportprogramok, pl. Hídfutás
- Bor- és gasztronómia:
  - o Borászat: a párkányi borvidék pincészetei (pl. Drozdík pincészet, Štugel Miklós)
  - o Helyi termékek, pl. hal, méz; kézműves és helyi termék vásár
- Turisztikai infrastruktúra:
  - o Összetett vendéglátó kínálat
  - o Különböző típusú szálláshelyek (termálhotel, 1-3 csillagos szállodák, panziók, apartmanok, vendégházak, bungalók, ifjúsági és- és turistaszállások, kemping)
  - o Turisztikai információs iroda
  - o Autókölcsonzó

⁶ Forrás: wikipedia, városi honlap, turisztikai programajánlók, Ister-Granum kiadványai

Esztergom a Duna jobb partján helyezkedik el, a Dunakanyar legfelső, fejlett iparral rendelkező iskola- és kikötővárosa. Már a rómaiak is települést hoztak itt létre (Salvio Maniso néven); a magyarok érkezését követően Géza nagyfejedelem alapított várost 972 körül. A város Magyarország legfontosabb történelmi és vallási központjai közé tartozik: itt született és koronázták királlyá Istvánt, aki a várost érseki székhellyé tette. 1242-ig királyi székhely volt. A 15. századra vallási és kulturális központtá vált. A 19. században kezdődött meg a Főszékesegyház építése. 1895-ben épült meg a Mária Valéria híd, melyet a 2. világháborúban felrobbantottak. Újjáépítésére 2001-ben került sor. A város határában 1991-ben autógyár épült, a Suzuki a régió legnagyobb foglalkoztatója. Jelentős ipari parkja van, Esztergomban alakult meg a Közép-magyarországi Autóipari Klaszter.

Esztergom jelenleg kedvelt turisztikai célpont, a becslések szerint évente közel 1 millió turista keresi fel. Fő látnivalója a Bazilika. Itt található a római katolikus egyház magyarországi központja (esztergomi érsek székvárosa), az ország leggazdagabb egyházi kincstára és egyházi múzeuma. A Bakócz-kápolnát magába foglaló Bazilika, a Várpalota és a Prímási Palota (a levéltárral, könyvtárral és a Keresztény Múzeummal) a nemzeti emlékhely címet viseli. A Szent Tamás-hegy, a Várhegy és a Kis-Duna-ág között törnek fel Esztergom hévforrásai, melyek a város strandját, termál- és élményfürdőjét táplálják. Esztergom a dunai kirándulóhajók népszerű célpontja.

Fő kínálati elemek⁷:

- Természeti értékek, látnivalók:
  - o Magaslatok: a dolomit Várhegy legmagasabb pontja 157 méter; további magaslatok (pl. Szent Tamás-hegy, Strázsa-hegy, Vaskapu, Sípoló-hegy)
  - o Duna-Ipoly Nemzeti Park bemutatóhelyei (a Nemzeti Park székhelye Esztergom):
    - Kökörcsin Ház Erdei Iskola: a ma már természetvédelmi oltalom alatt álló volt katonai gyakorlótéren (Strázsa-hegy) található a Kökörcsin Ház Erdei Iskola, mely a Nemzeti Park helyi környezeti nevelésének központja (terület élővilágát bemutató kiállítóhely; iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára kínált programok – pl. madarászat).
    - Strázsa-hegyi tanösvény: az 1,2 km hosszú Strázsa-hegyi tanösvény vezetőfüzettel is végigjárható.
- Kulturális értékek, programok:
  - o Mária Valéria híd: a szlovák-magyar határtérség jelképe
  - o Vár és Várpalota (Vármúzeummal)
  - o Városközpont épített örökségi környezete (Széchenyi tér épületei, Városháza, Sándorpalota, volt zsinagóga, paloták, kúriák, szobrok és emlékművek), Uzicseli Hadzi Ibrahim Dzsámi, Sötétkapu, Ószeminárium
  - o Múzeumok: Vármúzeum (Várhegy történeti gyűjteménye), Babits Mihály Emlékház, Balassa Bálint Múzeum, Magyar Környezetvédelmi- és Vízügyi Múzeum (Duna Múzeum), Horror Múzeum, Szlovák Tájház (Pilisszentlélek), 3D kiállítás
  - o Kézműves termékek, pl. fa használati és dísz tárgyak, gyapjútermékek
  - o Az egykori Solva település emlékei a Vármúzeumban, római kilométerkő

⁷ Forrás: wikipedia, városi honlap, turisztikai programajánlók, Ister-Granum kiadványai

- Kulturális rendezvények, programok (pl. Régizene Fesztivál, esztergomi Liszt hét, Esztergomi Fotográfiai Biennálé)
- Esztergomhoz kötődő hírességek (Babits Mihály, Balassa Bálint, Liszt Ferenc, Csoóri Sándor, Bajor Ágost; kortárs művészek: Kaposi Endre, Balla András, Kókay Krisztina, Bubik István)
- Szakrális örökség:
  - Esztergomi bazilika: a klasszicista stílusú Nagyboldogasszony- és Szent Adalbert Főszékesegyház Magyarország legnagyobb egyházi épülete és Európa egyik legnagyobb bazilikája. Itt található a Bakócz-kápolna, mely az egyetlen épen maradt magyar reneszánsz kori épület. Kincstára világviszonylatban is kiemelkedő.
  - Prímási Palota és Keresztény Múzeum: az ország leggazdagabb egyházi múzeuma a Prímás Palota része, ahol más kiállítások is látogathatók (egyházi levéltár, könyvtár).
  - További szakrális látnivalók: templomok (pl. Szent Anna templom, Ferences templom, Vízivárosi Plébániatemplom, Belvárosi Plébániatemplom), pálos kolostor romjai Pilisszentléleken, kálvária, szobrok, kápolnák (pl. Szent Orbán-hegyen, Kálvária kápolna, Fájdalmas Szűz kápolna)
  - Zarándokútvonalak: a Mária-út, a Magyar Zarándokút és a Via Margaritarum is érinti a várost; a Szent Adalbert Központban kiváltható a zarándok útlevél, zarándokszállást is működtetnek.
- Egészségturisztikai kínálat:
  - Aquasziget Esztergom: wellness és termálfürdő fedett élményszárazónával (élményszárazóna, pihenőmedence, jacuzzi, gyermekmedence, infrasauna és két csúszda), wellness területtel (szaunák, masszázs, egyéb wellness szolgáltatások, pihenőterületek, kozmetika), vendéglátó szolgáltatásokkal, kültéri csúszdás élményszárazónával, játszótérrel, sportpályákkal
  - Palatinus-tó: a bányató strandolási és horgászati lehetőségeket is kínál, csónak- és vízbicikli kölcsönző, csúszdák is megtalálhatók itt, sőt, egy bűvərbázis is üzemel
  - Szent István strandfürdő: fedett és szabadterei úszómedence
- Aktív programok:
  - Kirándulóterületek a város környékén jelzett túraútvonalakkal
  - Kerékpárkölcsonzó: Esztergomban közösségi kerékpárkölcsonzó rendszer működik (EBI), melynek kibővítése tervezett Párkányban is; több iroda kerékpáros városnéző programokat is szervez
  - Horgász helyek (Palatinus-tó, Bottyán-tó, Halas-tó, Búbánat-völgyi tavak, dunai horgászat)
  - Lovardák (Sátorkő Lovasiskola, Királyvárosi Lovasliget, stb.)
  - Dunai kikötők, vízi turisztikai programok: Esztergom a dunai városnéző hajójáratok egyik fontos állomása, a MAHART kikötőkben szárnyashajó és kirándulóhajók állnak meg. 2016 szeptembere óta teherkomp üzemel Esztergom és Párkány között. Emellett jachtkikötők is megtalálhatók, a Nautica Yacht Club a Kis-Dunaágnál található (víz- és áramvételi lehetőség, vizesblokk, hajótárolás, terasz, wifi).
  - Egyéb programok: szabadulósobák, városvetélkedő programok, íjászat, stb.
- Bor- és gasztronómia:
  - Borászat: Esztergom a Neszmélyi Borvidék része. Az esztergomi Várhegy alatt a 19. században prímási pincerendszert alakítottak ki, a Prímás Pincében működik az érsekség által létrehozott, a történelmi Magyarország tizenkét borvidékét bemutató bormúzeum. További pincészetek, borozók is megtalálhatók, hagyományos rendezvény a Borhíd Fesztivál és Borünnep, Esztergomban működik a Vinum Ister-Granum Borlovagrend.
  - Helyi termékek, pl. kertészeti idénytermékek, gomba, házitej, tanyasi tojás, állatok, kézműves bonbonok (Patkó és Ludvai Csokoládé Manufaktúra), mézek (Nemzeti Parki

termékvédjegyes), savanyúság; stb. A helyi termékek az esztergomi piacon is megtalálhatók, helyi termék közösség is működik (Kiskosár közösség).

- Turisztikai infrastruktúra
  - o Számos étterem és más vendéglátóhely
  - o Különböző típusú szálláshelyek (wellness és jacht hotel, szállodák, zárandokszállások, kempingek, apartmanok, vendégházak, magánszálláshelyek, panziók, stb.)
  - o Turisztikai információs iroda, utazási irodák
  - o Autókölcsönzők

Visegrád kikötővárosa a Duna jobb partján fekszik, Nagymarossal átellenben. Határában ágazik ki a folyó főágából a Szentendrei-Duna.

Visegrád egyike Magyarországnak legkisebb, de legidősebb városának. A bronzkortól folyamatosan lakták, a rómaiak a Sibrik-dombon építettek erődöt, mely a Duna menti védelmi vonal, a limes legjelentősebb építménye volt. A mai várrendszer IV. Béla kezdte el építtetni az 1250-es években. A település fölött emelkedő Várhegyen (328 méter magasan) álló vár, mely egy alsó várból, egy citadellából, a Dunaparton pedig a Vízibástyából áll, kiemelkedő jelentőségű: a középkorban a magyar királyok egyik legfontosabb rezidenciája volt.

Ma Visegrád népszerű kirándulóhely, évente többszáz ezer fő látogatót fogad. Az elmúlt években megvalósított fürdőfejlesztésnek (Lepence Spa), valamint termál- és wellness szállodaépítéseknek köszönhetően a szállóvendégek száma is dinamikus emelkedést mutatott (2017-ben több mint 270 ezer vendégéjszakával).

Fő kínálati elemek⁸:

- Természeti értékek, látnivalók:
  - o Hegyek, dombok: Pilis-hegység, Nagyvillám-hegy, Sibrik-domb, Mogyoró-hegy, stb.
  - o Természeti látnivalók, pl. Apátkúti-völgy, Ördögmalom vízesés
  - o Bertényi Miklós Fűvészkert
  - o Mogyoró-hegyi Madas László Erdészeti Erdei Iskola és természetismereti tanösvények, melyek vezetőfüzettel is bejárhatóak (minősített erdészeti erdei iskola, tanösvény a Pilisi Parkerdő működtetésében):
    - Mogyoróhegyi Természetismereti Tanösvény: az 1 km hosszú tanösvényen 10 állomás található, melyek tájékoztatást adnak a Mogyoró-hegy vadvilágáról, növényvilágáról, az erdő- és rétgazdálkodásról, vízfolyások kapcsán a víz körforgásáról, az állóvízi életközösségekről, az erdő állatairól.
    - Nagyvillámi Erdészeti Tanösvény: a természetes erdőfelújításba enged betekintést a 900 m hosszú, 10 állomásos tanösvény a Nagy-Villámnál.
    - Kisvillámi Vadvirágos Tanösvény: a 800 méter hosszú tanösvény 14 állomása a táj mai képét és a gazdag élővilág kialakulását mutatja be.
    - Áprily-völgyi Rege-termő Tanösvény: Dunabogdány és a Visegrádhoz tartozó Szentgyörgypusztá között található völgyben 1,2 km hosszú, 11 állomásos tanösvényt alakítottak ki.

⁸ Forrás: wikipedia, városi honlap, turisztikai programajánlók, Ister-Granum kiadványai

- Kulturális értékek, programok:
  - o Fellegvár: a város jelképe és fő attrakciója a Várhegy tetején magasodó Fellegvár.
  - o Salamon-torony: a 13. század közepén épült tornyot kezdetben lakótoronyként, majd raktárként használták. Ma a lakótoronyban a Mátyás Király Múzeum kiállításai láthatók (visegrádi királyi palota gótikus díszkútja, Mátyás király visegrádi szobrászműhelye és Visegrád története).
  - o Királyi Palota: 1323-ban Károly Róbert Visegrádra helyezte székhelyét és a városban egy királyi házat építtetett, melyet később I. Lajos bővített ki palotává. A 15. században Mátyás király a palotát késő gótikus stílusban felújította. Az épület egyes részein reneszánsz elemek is megjelentek, a Herkules-kút és a Múzsák-kútja, a díszudvar loggiája, a kápolna orgonakarzata és oltárai. Műemléki helyreállítása során az egykori királyi lakóépület és a kert rekonstrukciója készült el. Ma az épületben a Mátyás Király Múzeum kiállításai láthatók (királyi palota története és rekonstruált enteriőrjei).
  - o Római erőd, Árpád-kori ispáni vár a Sibrik-dombon: a Sibrik-dombon a Pone Navata római kori erőd maradványai találhatóak.
  - o Múzeumok, kiállítóhelyek: a Mátyás Király Múzeum kiállítóhelyei mellett felkereshető a Zsigmond Vilmos Gyűjtemény, a Zugfőzde Pálinkamúzeum, a Palotaházban kialakított, régi idők mesterségeit bemutató Mesterségek udvara (kőfaragó műhely, kovácsműhely, keramikus műhely, papírmerítő műhely) és Középkori Piactér
  - o Rendezvények, pl. Quadriburgiumi Játékok, Nemzetközi Palotajátékok, régizenei, komoly-, és könnyűzenei koncertek, német nemzetiségi népzenei rendezvények
  - o Egyéb épített örökségi elemek, pl. Pálffy kastély, szobrok, emlékművek
- Szakrális értékek:
  - o Keresztelő Szent János római katolikus templom
  - o Főesperesi templom
- Egészségturisztikai kínálat:
  - o Gyógyvíz: a visegrádi hévíz 2002-ben kapta meg a gyógyvíz minősítést. A kalciumot, magnéziumot és hidrogénkarbonátot, valamint kis sókoncentrációjú alkaloidokat tartalmazó termásvíz gyulladáscsökkentő hatású.
  - o Lepence Spa: a fürdőben 4 fedett és 2 szabadtéri medence, a wellness területen 30-40 fokos tepidárium, a szaunaparkban pedig finn szauna és gőzfürdő merülő medencével, illatos gőzkamra, három aromakabin, jégkút, élményzuhanyok, infrakabin és natúr szauna található. Különböző wellness kezelések vehetők igénybe.
  - o Szállodák gyógy- és wellness részlegei medencékkel, gyógyászati és wellness szolgáltatásokkal várják a vendégeket.
- Aktív programok:
  - o Bakancsos és kerékpáros túraútvonalak: a várost övező Visegrádi-hegységben, a Nagyvillám-hegyen, a Sibrik-dombon és a Mogyoró-hegyen számos bakancsos és kerékpáros túraútvonalból választhatnak a látogatók; a túrák során különböző látnivalók fedezhetők fel (pl. Zsitvay-kilátó). A Mogyoró-hegyi Kiránduló Központ változatos programokat kínál, pl. erdei játszótérek, vadbemutató kert, Erdészek Barátság Parkja kopjafákkal, tűzrakóhelyek, vendéglátás.
  - o Nagyvillám Sípálya: 8 db felvonó működik, hóágyúkkal és esti világítással (szolgáltatások: profi sí- és snowboard iskola, kölcsönző), snowparkkal, szánkó- és snowtubing (hófánk) pályával. A téli szezonon kívül gyepsí és műanyag pályás oktatás is elérhető.
  - o Bobpálya: a Nagyvillám kilátó mellett 2 pályás téli-nyári bobbpálya működik.
  - o Canopy Fun Extreme és Kalandpark
  - o Visegrád Gokart és Kalandpark
  - o Nagyvillám minigolf pálya
  - o Mátyás Király Történelmi Játsszótér: a Királyi Palota előkertjében mesekert és foglalkoztató ház került kialakításra.

- Tekerentyű kerékpár kölcsönző
  - Vadászat: a Visegrádi Erdészet szervezésében vadászatra van mód a környéken.
  - Visegrádi Pisztrángos Tavak: az Apátkúti-völgyben a látogatók betekinhetnek a foglalkozás fortélyába, tanulhatnak, horgászhatnak, etethetnek. Horgászbót kölcsönözhető.
  - Horgászat: a Pisztrángos tó mellett a Kék Öbölben van mód horgászatra.
  - Sport- és Szabadidő Centrum: 4 hektáros területen sportpályák, játszótér, falusi udvar, íjász pálya, kenu- és kajakbérlési lehetőség, piknik helyek.
  - Lovaglás (Gizella Major Lovasudvar)
  - Vízi turizmus: a MAHART kikötőben a Budapest – Vác – Visegrád – Nagymaros – Esztergom útvonalon szárnyashajó járatok, a Kis-Dunaágon kirándulóhajó járatok (Budapest - Szentendre- Visegrád-Esztergom) állnak meg. Bevezetésre kerültek a hop-on hop-off járatok is: Dunakanyar sétahajó Zebegényig; Nagymaroson és Dömösön kiszállási lehetőséggel; Dunakanyar Visegrád-Vác járat. Visegrádon hajóbérlési lehetőség is rendelkezésre áll. Az Atlantis Visegrád Yacht Company fejlesztésében egy új nemzetközi kikötő kialakítása van folyamatban, a 70 méteres kikötőhelyen szállodahajók, kisebb hajók is megállhatnak majd. Kompjárat köti össze a várost Nagymarossal.
  - Egyéb programlehetőségek: mobilapplikációs városvetélkedők (nyomozás)
- Turisztikai infrastruktúra:
- Számos étterem és más vendéglátóhely
  - Különböző típusú szálláshelyek (magas minőségi színvonalat képviselő termál- és wellness szállodák, kempingek, apartmanok, vendégházak, panziók, stb.)
  - Turisztikai információs iroda
  - Club Visegrád kedvezményfüzet

4.2.2 Térségi kínálati elemek turisztikai termék szerint

A továbbiakban a térségi kínálati elemekről adunk áttekintést, turisztikai termékek szerinti csoportosításban.⁹

4.2.2.1 Ökoturizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek

Az Eurorégió területének látképét a folyóvölgyek (Duna, Ipoly, Garam), valamint a Duna-kanyar hegyvonulatai határozzák meg (Pilis, Gerecse, Visegrád-hegység, Börzsöny). A Duna-menti árterek és vizes élőhelyek egyedülállóan értékes ökoszisztémák. Az erdei területek, mocsarak és vizes élőhelyek gazdag növény- és állatvilágát természetvédelmi területek védik.

A Duna völgye egy transzkontinentális ökológiai folyosó. Számos édesvízi halfaj fordul elő, a vízimadárpopulációk számára is fontos vonulási útvonal. Az év minden hónapjában megfigyelhető itt a kárókatona, a tőkés réce, a rétisas és a dankasirály.

⁹ Forrás: wikipedia, települések és attrakciók honlapja, turisztikai programajánlók, Ister-Granum kiadványai

A tavaszi és az őszi madárvonulás során nagyszámú vízimadár-faj előfordul itt, jellemző a vetési lúd, a kerceréce, a kontyos réce, a nagy bukó, a kis bukó, a billegetőcankó, a sárgalábú sirály és a jégmadár.

Az Eurorégió fő természeti értékei:

- **Párizsi mocsarak:** Ramsar és különleges madárvédelmi terület, mely magában foglalja a Párizsi mocsarak Nemzeti Természetvédelmi Rezervátumot és a Párizsi-patak völgyének védett területét. Szlovákia egyik legjelentősebb vizes élőhelye, az ország legnagyobb kiterjedésű mocsara. A nádassal borított mocsár, a patak-völgy Kőbölkút, Kisújfalu, Kürt, Szőgyén, Kőhídgyarmat területén számos védett madárfaj otthona, fészkelőhelye. A fajok sokfélesége és gazdag állománya ornitológusokat vonz Szlovákia más területeiről és külföldről is. Kilátó található Kőbölkútnál.
- **Alsó-Garammente (Dolné Pohronie):** az Alsó-Garammente Különleges Természetmegőrzési Terület a Duna-síkság és a Duna-fennsík délkeleti részén található. A homokdűnés, löszfalas terület védelmét értékes madárállománya tette szükségessé: a terület fontos élő- és költőhelye az európai gyurgyalagnak, de más védett fajok is megtalálhatók a területen (pl. búbos banka, partifecske, pacsirtafélék, gébics).
- **Kovácspataki-hegyek (Burda):** a Börzsöny része az Ipolyon túl, Szlovákia legdélibb fekvésű és legalacsonyabb hegysége (Garamkövesd, Leléd, Helemba). A Kovácspataki-hegyek területén két természetvédelmi területet is találunk: az egyiket Kovácspataki-hegyek (dél) elnevezéssel 364 hektár területen, a másikat – a korábbi Lelédi-erdőt – Kovácspataki-hegyek (észak) elnevezéssel 199 hektár területen hozták létre. Sajátos mikroklímája különleges fajoknak ad otthont: számos növényritkaság található itt, a terület a muflon, a parlagi sas, a darázsölyv, az uhu, a zöld gyík, a pannon gyík élőhelye.
- **Duna-Ipoly Nemzeti Park területei:** az Eurorégió magyarországi területének egy része a Duna-Ipoly Nemzeti Park területéhez tartozik, mely a Pilis- a Visegrádi- és a Börzsöny-hegységeket, az Ipoly-völgy Hont és Balassagyarmat közötti szakaszát és a Szentendrei-sziget egyes területeit foglalja magában. A Nemzeti Park térségének egyedi sajátosságát a három nagy tájképi egység, a folyóvölgyek, a hegységek és a síkság találkozása adja. Ebből következik a terület nagyfokú változatossága. A Dunakanyar kiemelt földtani és tájképi érték, értékes flórával és faunával: az ártéri szintek jellegzetes növénytársulásaitól kezdve a homokpusztagyepéken keresztül, a közép- és magashegységi vegetáció több típusáig rendkívül összetett a növényzet, ennek megfelelően változatos az állatvilág is (mind a vízi, mind a hegyvidéki fajok tekintetében), sok ritka veszélyeztetett faj állománya él a térségben (pl. csigafajok, halfajok, sáskafélék, foltos szalamandra, pannon gyík, erdei énekes- és ragadozó madarak, vízi-, parti és gázlómadarak, denevér kolóniák, cickány és pelefafajok, hiúz, vidra, nagyvadak). A Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet Magyarországon, jelentős napi kiránduló és hétvégi üdülőforgalommal: a turisztikai hasznosítás és a természetvédelem egyensúlyának megőrzése ezért fontos feladatot jelent.
  - o **Pilis:** a Pilis hegység földrajzi kistáj és röghegység a Duna jobb partján, Budapest és Esztergom között található, a Dunántúli-középhegység legkeletibb kistája, melyet a Két-bükkfa-nyereg és a Szentléleki-patak völgye választ el a Visegrádi-hegységtől. Fő csúcса a Pilis (756 m), további magaslatai: Nagy-Bodzás-hegy (717 m), Nagy-Szoplák (710 m), Kis-Szoplák (686 m), Vaskapu-hegy (651 m). Nevezetesebb csúcsok még a Pilisben a Kevélyek, valamint a sziklamászók kedvelt helyszíne, az Oszoly. Számos barlang található a hegység területén, pl. Pilis-barlang, Ariadne-barlangrendszer, Strázsa-hegyi barlangok, Pilis-hegyi barlangok.
  - o **Visegrádi-hegység:** a Visegrádi-hegység vulkanikus eredetű hegyvonulat, melyet földrajzilag az Északi-középhegység középtájához, geopolitikailag azonban a Dunazug-hegyvidékéhez sorolják. Legmagasabb pontja Dobogókő (700 m). Itt található a Mogyoró-hegy, a Rám-szakadék, a Pilisszentkereszt szurdok, a Holdvilág-árok, a Vadálló-kövek, a Prédikálószték, melyek kedvelt kirándulóhelyek. A hegységet északról és keletről a Duna, délről a Dera- és Szentléleki-patak határolja. Területének

legfontosabb patakjai a Bükkös-patak, a Sztaravoda-patak és a Malom-patak. Több forrás és barlang is megtalálható itt (pl. Kaán Károly-forrás, Kárpát-forrás, Szilágyi Bernát-forrás, Trézsi-forrás, Vasas-szakadékok, Ötlyukú-barlang, Tűfok-barlang, stb.).

- **Börzsöny:** a Börzsöny hegység Pest és Nógrád megyében, a Kárpátok belső vulkáni övezetében található; az Északi-középhegység legnyugatibb tagja. Északról és nyugatról az Ipoly, délről a Duna, keletről a Nógrádi-medence és a Cserhát határolja. Egy kis része, a Kovácspataki-hegység az Ipolyon túl, Szlovákiában található. A Börzsöny nagy része nemzeti park. Legmagasabb csúcsa a Csóványos (938 m). További magaslatok között van, pl. a Magos-fa (916 m), a Nagy-Hideg-hegy (864 m), Hangyásbérc (863 m). Jelentősebb vízhozamú és hosszúságú patakok közé sorolható pl. a Kemence-patak, a Fekete-patak, a Szén-patak.
- **Szentendrei-sziget:** a Szentendrei-sziget a Dunakanyar (Kismaros) és Budapest között helyezkedik el, felszínének tengerszint feletti magassága 100-124 méter. A szigeten szántóföldek, gyümölcsösök, szőlősök vannak, itt található Budapest és a közeli települések legfőbb ivóvízbázisa.
- **Gerecse:** a Gerecse hegység röghegység, a Dunazug-hegyvidék kistája. Átlagos magassága 400 méter, legmagasabb csúcsa, a Nagy-Gerecse 634 méter magas. A Keleti-Gerecse a bajóti Öregkővel (375 m) kezdődik, itt található a Jankovich-barlang nyílása. A híresebb és jelentősebb csúcsok a területen a Dorog melletti Nagy-Gete (457 m), a bajnai Ór-hegy, az Öreg-hegy (360 m). A Gerecse északi kitérű, enyhébb lankáin kora tavasszal virágzik a leánykőkörcsin, a tavaszi hérics, a gyertyános tölgyesekben pedig az odvas keltike és az orvosi salamonpecsét. Fokozottan védett madara a gyurgyalag. Az Által-ér Vízugyűjtő Helyreállítási és Fejlesztési Szövetség kezdeményezésével 2013-ban jött létre a *Gerecse Natúrpark*, a Gerecse tágabb térségében fellelhető természeti és építészeti kulturális értékek, hagyományok megőrzése és fenntartható fejlesztése érdekében.
- **További természeti értékek, látnivalók, természetvédelmi területek, pl.**
  - Som-hegy Természetvédelmi Rezervátum, Kisújfalu - Kőbölkút
  - Öreg-kő természetvédelmi terület (kerecsensólyom, kövirigó fészkelőhely), Bajót
  - Gerenday Arborétum, Látatlan
  - Garancsi-tó természetvédelmi terület, Tinnye
  - Tisztások Természetvédelmi Terület, Kőhídgyarmat
  - Hegyfarok természetvédelmi terület (CHKO Vřšok), Nána (1965 óta védett szárazsághedvelő növénytakaságaiért)
  - Masan (Mašan) védett terület, Dunaradvány (homokbuckák)
  - Zselízi természetvédelmi terület (szürkegém fészkelőtelep), tiszafa, Zselíz
  - Búcsi-szikes védett terület, Búcs
  - Pánkúti legelő és Kecse-sziget, Tahitótfalu
  - Trézsi-forrás és pilisszántói kőfülkék, Pilisszántó
  - Rákóczi hárs, Süttő
  - Erzsébet királyné-liget, Búcs
  - Vezekényi rét tájvédelmi terület, Lekér
  - Védett hárs, Dunamocs
  - Csenkepuszta és patak, Muzsla (füves puszta ritka fajokkal, pl. homoki nőszirm, fekete kökörcsin, vetővirág, csikófark)
  - Homokbánya, Kisújfalu
  - Szinte valamennyi településen megtalálhatók a gólyafészkek

A természeti értékek bemutatására erdei iskolák, ökoturisztikai látogatóközpontok és tanösvények jöttek létre:

- **Esztergom:** Kökörcsin-ház, Strázsa-hegyi tanösvény (ld. korábban)
- **Visegrád:** Mogyoró-hegyi Madas László Erdészeti Erdei Iskola és 4 természetismereti tanösvény (ld. korábban)

- **Szokolya:**
  - Hiúz Ház Erdei Iskola és Látogatóközpont: a Magas-Börzsöny egyik fő kirándulóhelyén, Szokolya-Királyréten minősített erdei iskola várja az iskolai és óvodai csoportokat változatos programokkal (pl. növényes, élőhelyek bemutatása, állati lábnyomok vizsgálata, gombaismeret, természetismereti játékok, kézműves foglalkozások).
  - Királyréti tanösvény: a Királyréti tanösvény 2,9 km hosszú, 9 állomáson keresztül ismerkedhetnek meg a látogatók az erdő és a tavak élővilágával, a kisvasutak és a vasbányászat történetével. Tanösvényfüzet kapható.
  - Előzetes bejelentkezés alapján csoportoknak a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság tanösvényein és bemutatóhelyein szakvezetés igényelhető.
- **Tanösvények:**
  - Rám-szakadék tanösvény: a Pilisi Parkerdő tanösvénye Dömösről indul és a Rám-szakadék felső pihenőjének érintésével a Lukács-árkon keresztül ér vissza a Szőke-forrás-völgybe. Információs táblák találhatók a Szőke-forrás völgy elején, a Lukács-árok és a Rám-szakadék bejáratánál, melyek segítségével a látogatók információkat kaphatnak a Pilis Parkerdő és a Duna-Ipoly Nemzeti Park működéséről, a környék nevezetes történelmi emlékhelyeiről, Dömösről, a Szőke-forrás-völgy és a Rám-szakadék élővilágáról, geológiájáról, keletkezéséről.
  - Szurdok-völgy tanösvény, Pilisszentkereszt: Pilisszentkereszt és Csobánka között, a Dobogókőre vezető műúttal párhuzamosan futó Dera-patak szurdokvölgyben geológiai-botanikai tanösvény mutatja be a terület geológiai sajátosságait, élővilágát.
  - Strázsa-hegyi tanösvény, Kemence: a 2,5 km hosszú erdészettörténeti tanösvény információs táblái a terület élővilágáról, az erdőségekben folyó erdő- és vadgazdálkodási folyamatokról adnak tájékoztatást.
  - Bernecebaráti tanösvény: a 2 km-es tanösvényen Sisa Pista, „az utolsó nógrádi betyár” nyomán járhatják be a látogatók a Bernecebaráti és Nagyoroszi között húzódó Nagy-völgy egyik mellékvölgye, az Oszlai-árok / Orlai-árok menti erdőket.
  - Törökmező tanösvény: a Törökmező és a Hegyes-tető között húzódó 6,5 km-es tanösvény a dél-börzsönyi erdők és rétek világát, természeti és kultúrtörténeti érdekességeit, értékeit mutatja be.
  - Gördülő tanösvény: a Kismaros-Királyrét között közlekedő kisvasúton erdőismereti programokon vehetnek részt a csoportok.
  - Napraforgó tanösvény, Zebegény: a település természeti értékeit mutatja be a tanösvény.
  - Kovácspataki-hegyek tanösvény, Garamkövesd: a természetvédelmi terület növényritkaságait mutatja be az 5 km hosszú tanösvény.
- **Erdői iskolák, természetvédelmi információs központok, pl.**
  - Magyarkúti Fogadó Erdői Iskola és Ifjúsági Tábor, Verőce-Magyarkút
  - Csattogó-völgyi Üdülőházak, Kismaros-Verőce
  - Törökmező Turistaház, Kismaros
  - Kisinóci Turistaház és Camping, Kóspallag
  - Király-réti Oktató- és Látogatóközpont, Királyrét Hotel, Szokolya-Királyrét
  - Vadkacsa Nomád Vízcentrum, Leányfalu
  - Csigaház Erdői Iskola, Dorog
  - Domszky Pál Erdészeti Erdői Iskola, Aranytölgy Szálló, Feketevölgy Panzió, Kemence
  - Zebegényi sáttortábor
  - Stampok Park, Dunabogdány
  - Alexandra vendégház, Pilismarót
  - Malomkert Panzió, Nagybörzsöny
  - Barókút állatsimogató, Nagybörzsöny

- **Dunakanyar látogatóközpont, Dömös:** a Nemzeti Park új látogatóközpontja 2019-re készülhet el Dömösön. Modern, a látogatók fogadását és a Nemzeti Park természeti értékeinek interaktív bemutatását szolgáló létesítmény természetvédelmi és ökoturisztikai tudásközpontként is funkcionál majd, kiállítóterrel, tanösvénnyel, állatsimogatóval, madárröptével, rendezvényhelyszínnel (a fejlesztés GINOP pályázati támogatással valósul meg, közel 1,4 milliárd Ft összköltséggel).
- **Gerecse Natúrpark látogatóközpont, Bajót-Pé liföldszentkereszt:** folyamatban van a Gerecse Natúrpark látogatóközpontjának megépítése Bajót-Pé liföldszentkeresztben. Az aktív turizmus szempontjából frekventált településen, 370 m²-es interaktív bemutató és foglalkoztató centrumot hoznak létre a Szalézi Lelkigyakorlatos Ház átalakításával (a 215 millió Ft-os beruházás TOP támogatással valósul meg). A térség kulturális, épített és természeti örökségét bemutató kiállítóhely, előadótér, interaktív foglalkoztató tér mellett a létesítmény a turisták fogadását is szolgálja közösségi térrel, kiszolgáló funkciókkal, ajándékbolttal.
- **Börzsöny Múzeum, Szob:** az Ipoly-mente és a Dunakanyar régészeti, történeti, néprajzi emlékei, valamint a Börzsöny élővilága, kőzetei, ősfal maradványai, a legszebb tájrészek fotográfiái kerülnek a múzeumban bemutatásra.

4.2.2.2 Egészségturizmushoz, vízparti üdüléshez kapcsolódó térségi kínálati elemek

Az Európai régió területén az egészségturizmus meghatározó jelentőségű: kedvelt, látogatott termálfürdők találhatók a kiemelt turisztikai desztinációkban, mely Párkány esetében a turisztikai kínálat elsődleges eleme, Visegrádon a Vár mellett húzóattrakciót jelent és Esztergomban is fontos részét képezi a kínálatnak. A termál és wellness szállodák minőségi szolgáltatásokat biztosítanak, elsősorban Budapestről és a környékről érkező vendégek számára.

Térségi vonzeróval bír **Leányfalu termál strandfürdője:** a 62 °C-os termálvizet hasznosító strandfürdőben 6 kültéri medence (köztük télen is működő két melegvizű medence) üzemel, a strandterületen játszótér, sportpálya, a főépületben öltöző, vizesblokk található. A gyógyvíz mozgásszervi betegségek kezelésére javallott.

A **Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet,** elsősorban a Duna és a környező hegyek nyújtotta természeti látványnak köszönhetően; vikendházak sora található meg szinte valamennyi partmenti településen. A Duna egyes szakaszai strandolásra alkalmasak, pl. szabadstrand működik Pilismaróton (melyet a Dunakanyar egyik legjobb szabadstrandjának tartanak, régen lidónak neveztek, művészek üdülőhelyeként működött), Nagymaroson, Zebegényben, Dunabogdányban, Szobon. Ipolyi fürdőhely és strand található Perőcsényben, Dorogon a mesterséges Palatinusz-tóban lehet nyáron fürdőzni. Több településen alakítottak ki üdülőhelyet, üdülőkörzontot, pl. Garamkövesden, Kéménden, Annavölgyben.

4.2.2.3 Szakrális turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek

Az Ister-Granum térségében a szakrális turizmus régiós központja egyértelműen **Esztergom,** mely országos, nemzetközi vonzeróértékkel bír.

Az érseki központ mellett további kiemelt zarándokhely **Márianosztra.** A márianosztrai pálos kolostort 1352-ben Nagy Lajos király alapította; a kolostor jelenleg fegyházként működik, de a település temploma fontos zarándokhely. Az itt található csodatevő Mária-festményt „Fekete Madonna” kegyképnek nevezik. A településen római katolikus templom, plébánia, kálvária és kálváriakápolna is megtalálható.

Dömös különleges román stílusú műemléke a prépostsági altemplom, melyet a 12. század elején Könyves Kálmán öccse, Álmos herceg alapított. Az épületegyüttes a török háborúk idején pusztult el. A templom fennmaradt alapfalait feltárták, rekonstruált altemploma látogatható.

Dömös központjától 2 km-re a Visegrádi-hegységben található a Szentfa-kápolna: a hagyomány szerint 1885-ben két dömösi kislány pillantotta meg egy bükkfán Szűz Mária képét a kis Jézussal. A csodafa búcsújáró helyé vált, a kis kápolna a csodafa emlékét őrzi.

Bajót-Péliföldszentkereszt országosan ismert búcsújáró hely (Szent Kereszt tiszteletének búcsújáró helye, Szent Kereszt ereklyével). 13. századi temploma műemlék. A Szent Vendel kápolna és egy kálvária is található itt, melynek minden stációja más-más stílusban épült. A kolostortól mintegy 600 méterre levő erdei tisztáson áll a Lourdes-i barlang, egy erdei pihenőhely forrásokkal. Zarándokszállások is megtalálhatók a településen.

Kürt-Cigléden a középkorban román stílusú templom volt, ahol pálos rendi remeték éltek. A Segítő Szűzanya kegyképhez és a szentkúthoz már ekkor zarándokok jártak. Az 1900-as évek elején neoromán stílusú kápolnát építettek a régi fakápolna helyére. A Fájdalmas Szűz hét stációja, valamint a keresztút tizennégy állomása téglából épült 1940-ben. Az 1986-ban rekonstruált kegyhely azóta is Boldogasszony búcsújáróhely.

A **bényi Szűz Mária kegyhely** román stílusú temploma a 13. század elejéről való, a premonstreiek építették. Később gótikus, majd barokk stílusban átépítették. Búcsú idején a zarándokok innen indulnak a kb. 1 km-re lévő, 20. század elején épült kegykápolnához. Említést érdemel a 12. századi, a Tizenkét apostol tiszteletére szentelt körtemplom, mely az apátsági templom előtt áll.

Pilisszentkereszt vallási szempontból jelentős, híres zarándokhelye a Szentkút: a legenda szerint egy vak kisgyerek meglátott itt egy fehér galambot (Szűz Mária), melynek emlékére kis szabadtéri kápolnát emeltek a forrás fölé (melynek vize iható, a helyiek szerint gyógyító hatású). A községtől délre fekvő Klastrom-kertben 800 éve alapított cisztercita templom és kolostor romjait találták meg.

Nagybörzsönyben több különböző stílusú templom is áll, így a gótikus Bányász templom, a klasszicista evangélikus templom, a román stílusú Szent István templom, a 18. század végén épült barokk Szent Miklós templom.

A szlovákiai **Ebed** is gazdag szakrális kisemlékekben, pl. római katolikus templom, romantikus kápolna, szobrok is megtalálhatók itt.

Pilisszántó környékén, a Pilis hegy oldalában kiépített **Csillagösvény** a hegység történelmi múltjának állít emléket: az útvonal Nimród, Attila, Árpád, Szent István, Szent László, Boldog Özséb és Hunyadi Mátyás három méter magas szobrát, a Boldogasszony kápolnát és a Pilis Keresztjét fűzi fel.

A további szakrális értékek, látnivalók a térségben a kirándulások színesítéséhez járulhatnak hozzá:

- **Pálos kolostorrom, Keszölc-Klastrompuszta:** a hagyomány szerint az esztergomi származású boldog Özséb alapította meg 1250 körül a pálos szerzetesrendet a Pilis erdeiben élő remetékkel. Klastrompusztán építette meg az új rend első monostorát, halála után itt helyezték végső nyugalomra.
- **Pálos kolostorrom, Esztergom-Pilisszentlélek:** IV. Béla vadászkastélyt adományozott a rendnek, Pilisszentlélek határában található meg a kolostor romjai.
- **Cisztercita kolostorrom, Pilisszentkereszt:** a ciszterciták pilisszentkereszt-i apátsága a Katona József által feldolgozott Bánk Bán tragédiájának helyszíne volt 1213-ban.
- **Pálos kolostorrom, Kóspallag:** Kóspallag közelében, az úgynevezett Bibervár vagy Pusztatorony közelében található a középkori toronyfalai pálos kolostor romja, mely egykor a márianosztrai kolostorhoz tartozott.
- **További települések szakrális látnivalói,** templomok, kápolnák, kálváriák, feszületek, pl.
  - o Bajnai Szent Adalbert és Szent Kereszt római katolikus templomok, Nazarénus-rendház, csimai kálvária szoborcsoport, műemlékjellegű barokk kőkereszt és Sándor-szarkofág
  - o Bernecebaráti „Máriácska” kápolna, római katolikus templom

- Csolnoki Nepomuki Szent János templom, Szent Borbála bányász templom, Szentháromság-szobor
- Dági római katolikus templom
- Dömösi római katolikus, református templomok, Mindszentek-kápolna, Nepomuki Szent János szobra
- Dunabogdányi kápolnák (Fábián-Sebestyén, új Kálvária, Szent Rókus, Szent Donát), római katolikus és református templomok
- Epöli római katolikus templom
- Kismarosi Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor
- Kóspallagi műemlék jellegű templom, kőkereszt
- Mogyoróbányai 12. századi római katolikus templom, kőkereszt
- Nagymarosi római katolikus templom, református templom, kápolnák, remetebarlang, kőkereszt
- Nyergesújfalusi római katolikus templom és plébániaház, kőkereszt
- Piliscsabai római katolikus templom, Nepomuki Szent János szobor
- Pilisszántói barokk templom, Boldog Özséb síremléke, Pilis Keresztje, Pilisi Boldogasszony kápolna, kálvária
- Pilisszentkereszt-i római katolikus templom
- Pilisszentlászlói Hoboji zen-templom
- Sárísápi műemlék római katolikus templom, plébánia, népi-barokk kálvária
- Szobi Szent László Plébánia és iskolakápolna, Nepomuki Szent János szobor
- Tésai római katolikus templom
- Tinnyi műemlék római katolikus templom védett kegyképpel, műemlék református templom
- Tokodi műemlék Szent Márton templom, műemlék barokk körkápolna
- Unyi református templom
- Vámosmikolai barokk római katolikus templom
- Verőcei barokk római katolikus templom, emlékkápolna, református templom
- Zebegényi Havas Boldogasszony plébániatemplom, kálvária-kápolna, Sziklaszentély
- Bajtai Szűz Mária római katolikus templom, emlékkopjafa, kereszt
- Bátorkezti Sarlós Boldogasszony-templom, református templom
- Ipolybéli római katolikus templom
- Barti templom
- Búcsi katolikus és református templomok, harangláb
- Ipolyszalkai római katolikus templom, Krisztus-szoborfülke és szobrok
- Köbölkúti római katolikus templom, Szentháromság kápolna és Krisztus szobor, Jézus Szíve kápolna, Szent Vendel szobor
- Ipolyszakállosi római katolikus templom, evangélikus templom
- Kéméndi római katolikus templom, Szűz Mária szobor
- Kőhídyarmati templom
- Karvai Nagy boldogasszony római katolikus templom, harangláb, Nepomuki Szent János kőszobor
- Libádi templom
- Lontói római katolikus templom, fa harangláb
- Ipolykiskeszi római katolikus templom
- Dunamocsi református templom, római katolikus templom, szobrok
- Muzslai római katolikus templom, Szentháromság-szobor
- Nánai római katolikus templom, Szent Vendel szobor, barokk kőkereszt
- Ipolypásztói román stílusú templom
- Dunaradványi gótikus templomrom, Szűz Mária-templom, református templom
- Kisgyarmati román stílusú templom
- Szőgyéni templommaradványok

- Garamsallói református templom
- Zselízi római katolikus templom, református templom

A fenti szakrális értékek egy részét – kiváltképp a magyarországi helyszíneket – több zarándokút fűzi fel:

- **Mária út:** a Mária Út egy kialakítás alatt álló, Közép-Európán átívelő zarándok- és turistaút-hálózat, melynek kelet-nyugati tengelye az ausztriai Mariazelltől az erdélyi Csíksomlyóig vezet, mintegy 1400 km-es távon- Az útvonal gyalogosan 60 nap alatt járható be¹⁰. A Mária út egyes szakaszai az Euró régió több településén is áthaladnak:
  - M05/21 Márianosztra – Bény szakasz: Márianosztra, Szob, Letkés, Ipolyszalka, Garampáld, Bény útvonal. Zarándokszállások: Márianosztra – Páloskolostor, Zarándokház – Márianosztra, Márianosztrai kulcsosház, Toboz kulcsosház – Kisirtápuszta, Zebegény – Naptanya.
  - M02/25 Dobogókő – Esztergom szakasz: Pilisszentkereszt, Pilisszentkereszt-Dobogókő, Esztergom-Pilisszentlélek, Esztergom útvonal. Zarándokszállások, pl. Szent Adalbert Központ, Pilisszentlélek – Farkas apartman, Dobogókő – Hotel Manréza, Pilisi Pihenő Üdülőtábor, Báró Eötvös Loránd Menedékház és Turistaszálló, Jurtaszállás).
  - M22 Pilisszentkereszt szakasz
  - M10/03 Péliföldszentkereszt – Esztergom szakasz: Bajót, Mogyorósbánya, Tokod, Annavölgy, Csolnok, Dorog, Esztergom. Zarándokszállások, pl. Tokodi Rk. Plébánia, Szalézi Lelkigyakorlatos ház – Bajót.
  - M10/04 Esztergom – Márianosztra szakasz: Esztergom, Szob, Márianosztra. Zarándokszálláshelyek: Márianosztra kulcsosház, Szob – Rkk Plébánia, Ipolykapu kemping, Zebegény – Naptanya
  - M10/05 Márianosztra – Vác szakasz: Márianosztra, Kóspallag, Szokolya, Kismaros, Verőce. Zarándokszállások: Leányfalu - Vadkacsa Vízbázis, Márianosztra – Páloskolostor, Zarándokház – Márianosztra, Márianosztrai kulcsosház, Toboz kulcsosház – Kisirtápuszta, Zebegény – Naptanya.
  - M10/06 Márianosztra – Kémence – Nagyoroszi szakasz: Márianosztra, Nagybörzsöny, Kémence, Bernecebaráti, Nagyoroszi. Zarándokszállások: Kisirtápuszta – Toboz kulcsosház, Kémence – Feketevölgy Panzió, Bernecebaráti – Baráti panzió, stb.
  - Nem jelölt szakasz fut a Duna mentén.

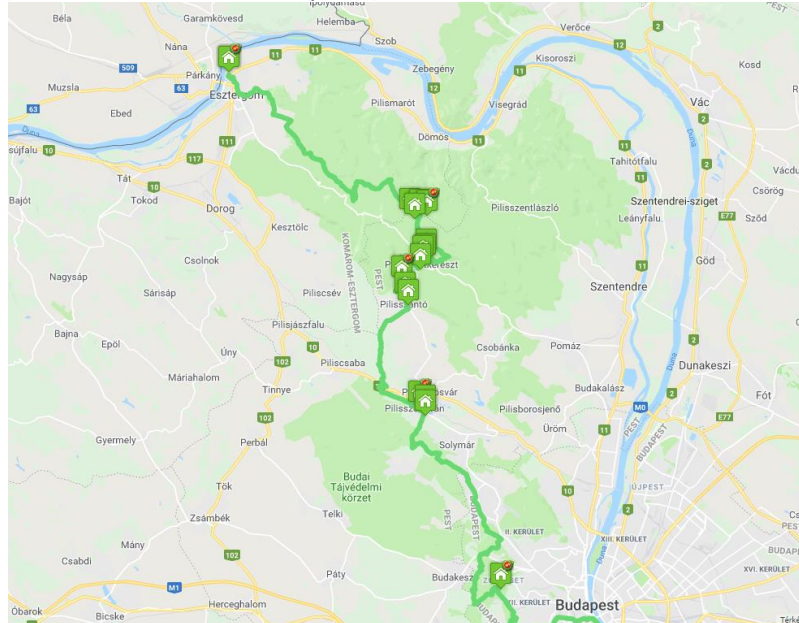
Forrás: www.mariaut.hu

- **Magyar Zarándokút:** a zarándokút hazai szent helyeket fűz fel ÉD irányban, Esztergomtól Máriagyúdig. Hálózati alappontok a térségben: Esztergom, Pilisszentkereszt–Dobogókő, Pilisszántó, Pilisszentiván. Zarándokútlevél vásárolható az esztergomi Szent Adalbert Központban.

¹⁰ www.mariaut.hu

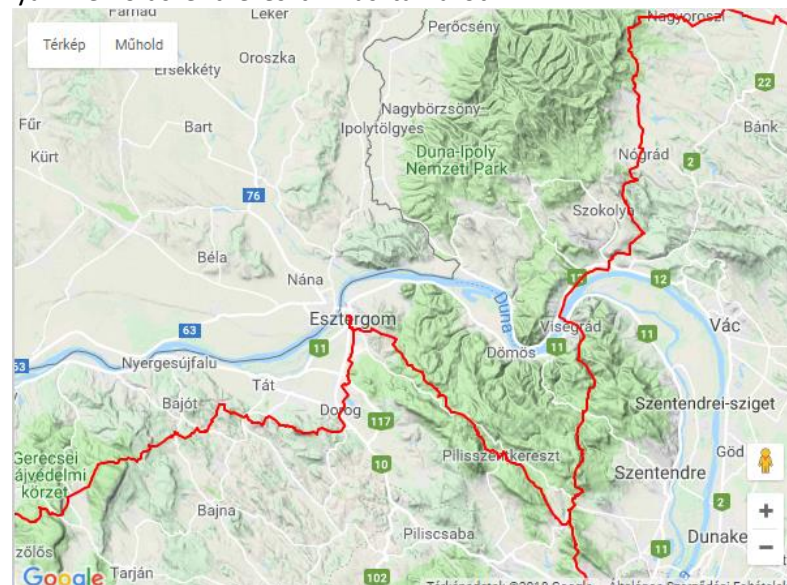
Útszakaszok a térségben:

- 1. szakasz: Esztergom - Pilisszentlélek – Dobogókő (23 km): Esztergom, Vaskapu, Pilisszentlélek központja, Pálos kolostorrom (Pilisszentlélek), Hoffmann fogadó, Zarándokszállás (Dobogókő)
- 2. szakasz: Dobogókő - Pilisszántó – Pilisszentiván (23 km): Szentkút forrás (Pilisszentkereszt), Zarándokszállás (Pilisszántó, Orosdy-kastély), Sziklatemplom (Pilisszántó), Özséb emlékmű (Pilisszántó), Kopár Csárda (Piliscsaba), Zarándokszállás (Pilisszentiván, Plébánia épület)

Forrás: www.magyarzarandokut.hu

- **Via Margaritarum:** a Via Margaritarum (Gyöngyök Útja) zarándokút egy folyamatosan járható, jelzett útvonal Mátraverebély-Szentkút és Máriacell között. Budapest és Mátraverebély-Szentkút között a 180 kilométeres útvonal önálló zarándokutat képez. Térségi szakaszának állomásai: Nagyoroszi - Diósjenő - Nógrád - Szokolva vasútállomás - Magyarkút - Csattogóvölgyi Pihenőházak - Kismaros - Nagymaros - Visegrád - Pilisszentlászló - Lajosforrás - Csobánka – Budapest - Csobánka-Szentkút – Pilisszentkereszt - Két-bükkfa-nyereg – Dobogókő - Pilisszentlélek - Esztergom - Dorog - Nagy-Gete (Nagyboldogasszony kereszt) - Tokod - Mogyorósbánya – Pélifyőldszentkereszt – Pusztamarót

Forrás: www.viamargaritarum.hu

4.2.2.4 Kulturális turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek

A kulturális turizmushoz kapcsolódó kínálat meghatározó jelentőségű a térségben: a magyar oldalon a két kiemelt turisztikai desztináció (Esztergom, Visegrád) országos vonzerőértékkel bír, ezen kívül ezek – elsősorban a dunai kirándulójárok révén – a fővárosba érkező külföldi turisták számára is attraktív úticélt jelentenek. Esztergom és Visegrád az osztálykirándulások kihagyhatatlan helyszíne is, történelmi jelentőségüknél fogva.

- Visegrád: Vár, múzeumok, épített örökségi elemek (ld. korábban)
- Esztergom: Bazilika, Vár, múzeumok, épített örökségi elemek (ld. korábban)
- Párkány: kevésbé jelentős épített örökségi elemek (ld. korábban)

Az Eurorégió területét több világörökség várományos helyszín is érinti: a dunai limes magyarországi szakasza (HU); az Esztergomi és Visegrád középkori magyar királyi központok, valamint az egykori Pilisi Királyi erdő területe (HU); erődítmények rendszere a Duna és Vág folyók összefolyásánál Komárom környékén (SK); a Duna Régió kulturális és természeti lát képe (SK).

A kulturális látnivalók, programok további térségi kínálati elemei között jellemzően kisebb jelentőségű, helyi, térségi vonzerőértékkel bíró római kori maradványokat, középkori várakat, kastélyokat, a történelmi múlt hoz, kulturális örökséghez és hagyományos tevékenységekhez kapcsolódó bemutatóhelyeket találhatunk.

Dunai limes maradványai

A Kr. u. I. században a Dunántúl a Római Birodalom határtartománya volt. A Duna vonalában kiépült erődítményrendszer, a limes Visegrád és Esztergom közötti szakaszán jelentős római erődítmények álltak, pl. Esztergom, Leányfalu és Dunabogdány területén, Visegrádnál a Sibrik-dombon, a pilismaróti Hideglelőskereszt-csúcson, Börzsönyi oldalon pedig Verőcén. Jelenleg néhány helyszínen lelhető még fel római kori maradványok a térségben, pl.

- Az egykori Solva település emlékei a Vármúzeumban, római kilométerkö, Esztergom
- Római őrtornyok maradványai, Dömös
- Római őrtorony maradványai, római kori vár romjai, Kisoroszi
- Római őrtorony maradványai, Szob
- Biber-vár romjai, Kóspallag
- Római kori vár romjai, Pilismarót
- Római feliratos mérföldkö a templom mellett (i.e. 230-ból), Pilisszántó
- Castrum késő római tábor, Tokod, Tokodaltáró
- Római kori hídfőállás, castellum (őrtorony) romja, Verőce
- Római sírkő (a templomi főoltár asztala), Zselíz
- Római tábor nyomai, római sírleletek, Dunaradvány
- Római-avar eredetű sáncok, Bény

Várak, kastélyok

A területen különböző korú várakat, kastélyokat találhatunk a földvársáncoktól a barokk építményeken át a 20. századi villákig. Őskori várak emlékét őrzik a magaslatok, pl. Bernecebaráti templomhegy, Górhely, Jancsi-hegy, Jelenchegy, Királyréti várhegy, Magosfai, Magyarhegy, Paphegy, Pléska szikla, Pogányvár, Rustokhegy, zebegényi kálváriadomb. Árpád-kori földvársáncok, középkori várak maradványai színesítik a kirándulásokat, pl. bajóti Berény-vár, Felsőtamásvár-bérc, kemencei Godóvár, Ipolydamásdi vár, Paphegyi sánc, Zuvár, tokodi földvár a Kis-Gete melletti Les-hegyen, Börzsönyi Salgóvár.

A 18. századtól jelentősebb kastélyok, kúriák létesültek a területen. A 20. sz. elején pedig – mikor kedvelt nyaralóhely lett a Duna menti terület (pl. Leányfalu, Göd, Zebegény) – kúriákat, villákat emeltek

itt. Ezek néhány kivételt leszámítva turisztikai céllal nem hasznosítottak, jellemzően oktatási-szociális funkciókkal bírnak vagy magánkézben vannak. Jelentős részük leromlott állapotú.

- Turisztikai céllal (is) hasznosított épületek:
  - o **Sándor–Metternich-kastély, Bajna:** a nemzeti kastély és várprogram keretében újulhat meg a 18. században épült klasszicista kastélyegyüttes. Az Ördöglovas kastély turisztikai funkciókat kap, pl. interaktív bemutatók, tárlatvezetés, múzeumpedagógiai foglalkozások, rendezvénytermek formájában.
  - o **Bélai barokk kastély, Béla:** a kastély építését 1770 körül kezdték meg a francia vidéki barokk stílusában. A kastély jelenleg magántulajdonban áll, felújítva, borozóval, szőlőfeldolgozóval, a Felvidék legjobb boraival várja vendégeit.
  - o Orosdy-kastély, Pilisszántó: a 19. század végén épült erdei vadászkastélyban zárandokszállás és gyermeküdülő működik.
  - o Heckenast - Szladovics – Zichy-kúria, Pilismarót: az 1860 körül épült romantikus stílusú kúriája jelenleg a Pilisi Parkerdő tulajdona, különböző rendezvényeknek ad otthont (pl. pilismaróti Nyári zenei esték rendezvény programjai).
  - o Esztergomi érseki kastély, Süttő-Pusztamarót: a Gerecse aljánál álló kastélyt 1935-ben építtette pihenőhelynek és nyaralónak Serédi Jusztinián bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek. A ferencesek 2000-ben felújították a kúriát és erdei iskolát, diáküdülőt és táborokat üzemeltetnek benne.
  - o Szokolai-kastély, Bernecebaráti: a 19. század végén épült kastély ma gyermeküdülő.
- Egyéb céllal hasznosított / hasznosítás nélküli épületek:
  - o Huszár-kastély, Bernecebaráti: az 1700-as években épült barokk kastély jelenleg üresen áll.
  - o Baross-Jurkovich-kúria, Pilisszántó: a klasszicista kúria jelenleg óvodaként funkcionál.
  - o Reviczky-kastély, Süttő: a bikolpusztai Reviczky-kúria 1760 körül épült barokk stílusban, később klasszicista stílusban átépítették. Jelenleg magánkézben van, nem látogatható.
  - o Foglár-kastély, Tésa: a kastély – ahol Jókai Mór és Petőfi Sándor is vendégeskedett – jelenleg magánkézben van, nem látogatható.
  - o Huszár-kastély, Vámosmikola: az egykori Esterházy-, majd Huszár-kastély 1750 körül épült, barokk stílusban, jelenleg iskola működik az épületben.
  - o Migazzi-kastély, Verőce: a váci püspök egykori nyaralókastélyában ma szeretetotthon működik.
  - o Schmidt-villa, Dorog: a dorogi bányák igazgatójának megbízásából épült villa 1924-ben készült, jelenleg a Dorog és Térsége Szociális Alapellátó található benne.
  - o Luczenbacher-kastély, Szob: az épület a lazaristák tulajdona, gimnáziumot működtetnek benne.
  - o Dőry Kastély, Zebebény: a XX. század elején épült Dőry-kastély eklektikus stílusú, magántulajdonban van, nem látogatható.
  - o Sárga-kastély, Ipolybél: az ún. "sárga kastély" a 20. század elején épült neogótikus stílusban, ma művelődési házként funkcionál.
  - o Szentiványi-kastély, Lontó: a barokk stílusú Szentiványi-kastély leromlott állapotban van, nem hasznosított.
  - o Jekelfalussy-kastély, Lontó: a kastélyban szociális otthon működik.
  - o Kastélyok, kúriák Karván: Karvát a kastélyok falujának is szokták nevezni, több kastély is áll a településen. A 19. század második felében épült, majd szecessziós stílusban átalakított kastélyban szakmunkásképző iskola diákothona működik. A Szarvassy-

kastély a 18. század második felében épült, majd romantikus stílusban átépítették, ma a mezőgazdasági szakközépiskola működik benne. A Kosztics család 18. századi kúriájának turisztikai hasznosítása tervezett. A Botka-kúria egy mezőgazdasági farm területén áll. A Kuzmik-kastély 1908-ban épült szecessziós stílusban.

- További kastélyok, kúriák, pl. Reviczky-kúria, Lábatlan; Brzazar-kastély, Mogyorósbánya; Demény-kúria, Süttő; Eggenhoffer-kúria, Tát; Gerenday-kúria, Lábatlan-Piszke; Zoltai-kastély, Bajót-Szarkápuszta; Esztergomi főkáptalan kúriája, Dág-Kiscsévpuszta; Luczenbacher-kastély, Szob; únyi kúriák; Bossányi-kúria, Ipolybél; Pálffy-kastély, Bény; neoklasszicista kastély, Ipolyszakállos; Szentiványi-kastély, Lontó; ipolypásztói kastély; Klasszicista kúria, Sárkányfalva; barokk kastély, Zselíz, stb.

Művészeti, kulturális élet emlékei, programok

A Dunakanyar csendes, nyugodt vidékét a 19-20. században fedezték fel a művészek is: a Duna partján Leányfalutól Visegrádig alkotó- és pihenőhelyekre találtak (pl. Szőnyi István, Baktai Ervin, Móricz Zsigmond, Áprily Lajos, Latinovits Zoltán, Egry István, Gobbi Hilda, Fónay Márta is gyakran pihent és dolgozott a Dunakanyarban). Esztergomhoz kötődő híres emberek: Babits Mihály (Babits Emlékház), Balassa Bálint (szobor, emléktábla, Régizene Fesztivál), Liszt Ferenc (Esztergomi mise, esztergomi Liszt hét kulturális programsorozat), Csoóri Sándor, Bajor Ágost, kortárs művészek (Kaposi Endre, Balla András, Kókay Krisztina, Bubik István amatőr színtársulat).

A térség történetét, jellegzetességeit helytörténeti gyűjtemények, kiállítóhelyek, az itt megfordult művészeknek, híres személyiségeknek életét, alkotásait emlékszobák, múzeumok mutatják be. Ezek egy része csak bejelentkezéssel, vagy időszakosan látogatható, kisebb vonzerőértékkel bíró létesítmény.

- **Ferenczy Múzeum - Szőnyi István Emlékmúzeuma, Zebegegy**
- Hajózástörténeti gyűjtemény – Farkas Vince magyar hajóskapitány emlékei, Zebegegy
- **Börzsöny Közérdekű Muzeális Gyűjtemény, Szob**
- **Móricz Zsigmond Múzeum, Leányfalu**
- Hely- és Irodalomtörténeti Kiállítóhely, Leányfalu
- Móricz Zsigmond nyaralója, Leányfalu
- **Ferenczy Múzeum - Gorka Kerámia Kiállítása, Verőce**
- Helytörténeti Múzeum, Verőce: az Edvi Illés Aladár villában kialakított múzeum a település 19–20. századi hagyományait, használati tárgyait, kultúráját mutatja be.
- Rádiómúzeum, Verőce
- Pálos kiállítás és a börtöntörténeti kiállítás, Márianosztra
- Antal-féle vízimalom, Nagyborzsöny
- Kókai Géza szépművészeti faragások kiállítása, Nagyborzsöny
- Mesekerámia kiállítás, Nagyborzsöny
- Áprily Lajos Művésztelep, Dunabogdány
- Helytörténeti gyűjtemény, Dunabogdány
- Helytörténeti gyűjtemény, Kemence
- Baktai Ervin emlékszoba, Kisoroszi
- Kittenberger Kálmán lakóháza, Nagymaros
- Nyergesi János Emlékház, Nyergesújfalu
- Cementgyári Emlékház és Tudásközpont, Lábatlan
- Kert Galéria, Piliscsaba
- Helytörténeti Gyűjtemény és kiállítóhely, Pilisszántó
- Sziklaszínház, Pilisszántó
- Turista múzeum – Eötvös Lóránd menedékház, Pilisszentkereszt-Dobogókő
- Viski János -Mányoki Ádám kiállítás, Szokolya
- Pollack Mihály emlékszoba, Pollack sírja, Tahitótfalu

- Nehéz Ferenc szülőháza (Makovecz Imre tervei alapján), Dunamocs
- Zalabai Zsigmond emlékház, Ipolypásztó
- Hadtörténeti Múzeum, Oroszka
- Régészeti Múzeum és Tájház, Szőgyén
- Csontos Vilmos emlékház, Zalaba
- Schubert kiállítás (Baglyosház), Zselíz
- Szobrok, pl. Pathó Pál szobra, Szőgyén; Dobozi Mihály és hitvese szobra, Pilismarót; Móricz Zsigmond mellszobra, Leányfalu; Nagy Lajos király szobra, Márianosztra; Szent István és Gizella királyné szobra, Nagymaros; II. Rákóczi Ferenc fejedelem bronz mellszobra, Piliscsaba; Szőnyi István mellszobra, Zebegény; Petőfi Sándor szobra, Bény; Benkó István (Sisa Pista) síremléke, Bernecebaráti; Baróti Szabó Dávid-emlékkopjafa, Dunaradvány; stb.

A további épített örökségi elemek kis számban találhatók meg a területen, ilyen például Verőcén a Duna-parti támfal, mely Ybl Miklós tervei alapján készült; vagy az Ulmi skatulya szobor Kismaroson.

Több kulturális esemény is megrendezésre kerül. Az egyik legnagyobb szabású rendezvény a Dunakanyar Művészeti Hetek, melyet minden évben június közepétől július közepéig rendez meg a Dunakanyar Kulturális Alapítvány, Verőce, Nagymaros, Zebegény, Szob települések együttműködésében. Rangos zenei, képzőművészeti, színházi események, nemzetközi hírű előadók, tehetséges pályakezdő művészek kapnak helyet a programban. A pilismaróti Nyári zenei esték alatt koncerteket hallgathatnak a vendégek a templomokban és a Heckenast-kúriában. Nagymaroson a városban élt Afrika-vadászra emlékező Kittenberger Kálmán Vadászati és Természetvédelmi napokat tartanak (kiállításokkal, zenei, táncos bemutatókkal, vad- és halfőzőversennyel, sportprogramokkal). Szőgyén rendezvénye a Pató Pál napok. A Bátorkeszi István napok többnapos eseményét 2006 óta rendszeresen megrendezik. Barton és környékén a mára már hagyományossá vált regionális gyermeknapon különböző kézműves foglalkozásokat, programokat szerveznek. A települések helyi jelentőségű rendezvényei között megjelennek a különböző állami vagy egyházi ünnepekhez kapcsolódó programok, a falunapok, a búcsúk és a szüreti programok.

Néprajzi értékek, folklórprogramok

Az Alsó-Garam-mente – Kéménd, Kisgyarmat, Bény, Bart – az ún. **kurtaszoknyás falvak** vidéke. A kurtaszoknya különleges népviselet: a női ruha derék része hosszabb, a szoknya pedig rövidebb. A viselethez piros hosszúszerű csizma tartozik. A népviseletet hagyományőrző csoportok viselik (pl. barti Bibic csoport), melyek a különböző programok, rendezvények idején lépnek fel néptánc előadásaikkal.

A népi hiedelmek, mondavilág a helyi elnevezésekben is megjelenik, pl. „Oltárkő”, „Pogányvár”, „Török asszony útja”.

Az Eurorégió magyarországi részén, a török uralom után elnéptelenedett területekre német (Nagymaros, Zebegény, Dunabogdány, Pilisvörösvár) és szlovák (Ipolydamásd, Kóspallag, Pilisszentlászló, Pilisszántó, Pilisszentkereszt) telepéseket költöztettek be. Ma is több településen jelentős a nemzetiségek aránya, akik a mai napig őrzik nemzetiségi hagyományait. Emellett különböző népcsoportok (pl. palócok) jellegzetességeivel ismerkedhetünk meg a **helyi tájházakban, falumúzeumokban, a népi építészeti emlékein, különböző folklórprogramokon** keresztül, pl.

- **Tájházak, falumúzeumok:**
  - o **Falumúzeum és Kismarosi Sváb Muzeális Gyűjtemény, Kismaros:** állandó helytörténeti kiállítás a falu életére jellemző muzeális eszközökből, régi okiratokból, fényképekből, a falusi gazdálkodás régi szerszámaiból, a vallási élet relikviáiból.
  - o **Bányászmuzeum és Tájház, Nagyborzsöny:** a néprajzi és bányászati kiállítás a helyi bányászat, bortermelés és kézművesség történetét is bemutatja.
  - o **Falumúzeum, Dunamocs:** a helytörténeti gyűjtemény részeként a néprajzi, viseleti emlékek mellett iskolamúzeum is helyet kapott, a kiállításon látható egy régi tűzoltókocsi is.
  - o **Népviseletes Babák Háza, Búcs:** felvidéki népviseletbe öltözött babák kiállítása.

- Tájház, Kéménd
- Tájház, Bernecebaráti: a magyarországi palócság mindennapi életét mutatja be egy öreg parasztházban.
- Falumúzeum, Kesztlőc
- Faluház, Márianosztra
- Falumúzeum, Piliscsév (szlovák nemzetiség tárgyi emlékei)
- Szlovák tájház, Pilisszentkereszt
- Népművészeti alkotóház, Tokod (különböző népi mesterségek bemutatása)
- Tájház, Vámosmikola
- Néprajzi gyűjtemény, Ipolyszakállos
- Falumúzeum, Érsekkéty
- Falumúzeum, Szete
- Néprajzi múzeum, Nyírágó
- Tájház, Ipolyszalka
- Falumúzeum, Garamsalló
- Tájház, Szőgyén
- **Népi építészet emlékei:**
  - Palóc lakóházak, Bernecebaráti
  - Népi lakóház, Ipolytölgyes
  - 18. századi parasztporták, Piliscsév
  - Szlovák és sváb parasztházak, Zebegény (színesre festett, faszervezetű „napraforgóházak”)
  - Fa harangláb, Verőce
  - Régi parasztházak, Ipolybél
  - Népi építészeti emlékek, Kéménd
  - 19. századi díszes homlokzatú, nyeregtetős házak, Ipolyszakállos
  - Népi építésű parasztházak, Ipolyszakállos
  - Népi építésű lakóházak, Lontó
  - Népi építésű lakóházak, Garampáld
  - 19. századi nádtetős vályogépület és préház (hajlok), Dunaradvány
  - Népi építészeti emlékek, Kisgyarmat
  - 19. századi tornácos házak, Garamsalló
- **Folklórprogramok:** több település gazdag népi hagyományokkal, népszokásokkal bír (pl. Lontó, Kisgyarmat, Dunamocs), őrzik a régi hagyományos ünnepeket (pl. farsangolás Ipolydamásdon és Helembán, Kesztlőcön, Letkésen, farsangi Fánkfesztivál Pilisszentkeresztben; lakodalmas szokások Letkésen; búcsú Kesztlőcön, Perőcsényben, Pilisszántón, Tahitótfaluban, Pilisszentlászlón). A népi – magyar, szlovák és német – hagyományokat művészeti csoportok elevenítik fel (pl. szlovák hagyományőrző kórus Piliscséven, Pilisszentkeresztben; sváb nemzetiségi fúvószenekari illetve asszonykórus-találkozó Táton), hagyományőrző programokat, nemzetiségi találkozókat szerveznek (pl. Szlovák Nemzetiségi Találkozó Kesztlőcön).
- **Kézművesség:** a hagyományos mesterségek néhány élő példája is megtalálható még a térségben, pl. népi kőfaragványok Dunabogdányban (pl. kőkapuk, kőpadok), fafaragások Nagyörzsönyben, kosárfonás Kóspallagon, ácsmesterség Karván. A népi mesterségek kipróbálhatók a Szokolya melletti Kacár tanyán. Kézműves helyi termékek vásárolhatók¹¹:
  - Ipolyszalka: szőnyegek, fonott kosarak
  - Nagyörzsöny: fonott kosarak, bőrműves termékek
  - Kőbölkút: kerámia tárgyak
  - Ipolydamásd: szőnyegek
  - Kőhídgyarmat: fazekas termékek

¹¹ Helyi termék határok nélkül az Ister-Granum Térségben c. kiadvány, 2015 (készítette: Ister-Granum EGTC)

- Márianosztra: szőttesek, szőnyegek
- Perőcsény: szőnyegek
- Pilismarót: egyedi tervezésű ruhák
- Esztergom: fa használati és dísz tárgyak, gyapjútermékek
- Pilisszentkereszt: fazekas termékek
- Köbölkút: nádból készült termékek, fafeldolgozás
- Szógyén: fafaragás

Gazdálkodástörténeti emlékek

Az Eurorégió magyarországi területén jelentős volt a **bányászati tevékenység**.

A Gerecsében, Dorogon és környékén szénbányászatot folytattak a 18. század végétől kezdve, 1896-ra kiépült a Dorog környéki bányákat a fővárossal összekötő helyi érdekű vasút, felépült a dorogi hőerőmű. Az utolsó bányát Dorogon 2004-ben zárták be. Mogyorósbányán a 19. század elején kőszénkészleteket fedeztek fel, ekkor kezdődtek meg a fejtések. Tokodon a szénbányászat mellett az üvegipar is jelentős volt. Tokodaltárón a 19. század végétől a szénbányászat lett a település meghatározó tényezője. A kőszéneken kívül agyagot és mészkövet is bányásztak a hegységben. Generációk óta helyi családok fejtik és dolgozzák fel, faragják a süttői díszmészkövet (süttői édesvízi mészkő, travertino): a Travertino-bányák kizárólag engedéllyel, üzemi kísérettel látogathatók.

Lelőhelyek¹²:

- Bajna: Hantos-puszta, rekultivált barnaszén-külfejtés, Sárasi mészkőbánya
- Csolnok: Kálvária-domb, mészkő-kőfejtő, Uradalmi-erdő, felhagyott homokbánya
- Dorog: Kis-Kőszikla, mészkő- és dolomitbánya, Lencse-hegy II.-es sz. szénbánya rekultivált meddője
- Lábatlan: Jura-zsomboly alatti mészkőbánya védett terület
- Mogyorósbánya: szénbánya rekultivált meddője
- Sárásap: Annavölgyi szénbánya maradványai. Kaolinbánya
- Süttő: Travertino-bányák
- Tokod-Ebszőnybánya, Tokodaltáró: Tokodi szénbányászat meddőhányói
- Úny-Máriaalom: Homokbánya

A Börzsönyben, Nagybörzsöny és Perőcsény határában a 13. századtól kezdve bányásztak aranyat, ezüstöt, ólmot. Leginkább a Bányapusztai-, Királyréti-, Fagyosasszony-telér ismert. A 18. századra kimerültek a készletek. Nagybörzsönyhöz fűződik a tellúr kémiai elem felfedezése (Kitaibel Pál egy innen származó ércdarabból különítette el 1795-ben). Királyréten (Szokolyahuta) a 18. században helyi kitermelésű ércből vasat olvasztottak. A kő is jelentős bányakincs a Börzsönyben: számos felhagyott (Inóc, Pap-hegy) és néhány még ma is működő (Szob és Márianosztra környéke, Királyrét: Bajdázó) kőbánya található itt. A hegységben főleg andezit bányásznak, de lajtamészkő kitermelés is folyik, pl. Zebegényben. Szob és Márianosztra között helyezkedik el a vulkáni eredetű, lajtamészkővel borított Csák-hegy, melynek oldalában hosszú idő óta kőbánya működik. Szobon található a kőbánya zúzdája és kőosztályozója. A bányászat egyik turisztikai szempontból legfontosabb „öröksége” a térségben a kisvasút.

Lelőhelyek¹³:

- Bernecebaráti: Kraholyák-völgy, vízmosságok védett terület; Nagy-völgyi-patak védett terület
- Ipolydamásd: Jama, Fekete-hegy, andezitbányák védett terület
- Kemence: Godóvár, andezitfeltárások védett terület
- Kóspallag: gránátos ambfiból-andezit kibukkanásai védett terület; Korompa-patak védett terület

¹² www.geomania.hu

¹³ www.geomania.hu

- Márianosztra: Briezakai kőfejtő, Cerina-kőbánya, Csitár-patak védett terület, Medres-patak völgye, andezitkőfejtő és feltárások védett terület, Nagytáspusztai ércesedés területének meddőhányói védett terület
- Nagyörzsöny: Alsó-Rózsa-táró és környéke, Rózsa-hegy Észak védett terület, Altáró meddőhányói és Börzsöny-patak hordaléka védett terület, Fagyosasszony bányák és horpáik védett terület, Gránát-forrás védett terület, Kecse-hát-völgy, Kecse-háti- és Farkas-völgyi patak hordaléka védett terület, Kereszt-völgy, Kereszt-völgyi- és Hosszú-völgyi-patak hordaléka védett terület, Kollár-völgy, Zalog-bérc, patakhordalék védett terület
- Nagyoroszi: Szenes-dűlő
- Perócsény: Bánya-pusztá, Bánya-bérc régi érckutatási terület védett terület, Drinó-patak völgye, ércesedés nyomai védett terület, Fekete-völgy, Csarna-patak hordaléka védett terület, Kuruc-patak-i, Pintér-hegyes-i meddőhányók védett terület
- Szendehely, Katalin-pusztá: 2-es sz. főút melletti feltárás
- Szob: Csák-hegy, andezitbánya engedélyköteles
- Szokolya: Jakóby-táró, Öl-hegy, Kammerhof védett terület engedélyköteles, Szokolya-Királyrét, Bagoly-bükki-patak völgye (Ajta-berek) faközületek feltárásai védett terület, Bajdázói kőbánya és természetes feltárások védett terület, Ilona-bánya, andezitkőfejtő védett terület, Inóci-kőbánya védett terület, Nagy-Vasfázék-patak völgye védett terület
- Verőce: Borbély-hegy, rég felhagyott szénbánya meddője
- Verőce-Magyarkút: Papsom-árok, diatomapala-feltárások

Még ma is működnek mészkőbányák a Pilis területén, számos faluban hagyományos tevékenység a mészégetés.

Lelőhelyek¹⁴:

- Kesztlőc: Mészkőfejtő
- Piliscsév: Klostrom-szirtek, Vörös út menti feltárások
- Pilisszántó: Hosszú-hegy, mészkőfejtők, homokkő-kibúvások, Pilistető, mészkőfejtők
- Pilisszentkereszt: Szurdokvölgy

A Visegrádi-hegységben is jelentős kőbányászat folyt, pl. Dunabogdányban és környékén. A kővágás mellett a kőfaragás is meghonosodott, ahogy azt a településeken a szakrális és népi építészethez kapcsolódó kőkapuk, kőoszlopok és kőpadok jelzik.

Lelőhelyek¹⁵:

- Dömös: Köves-patak védett terület, Malom-patak völgye, pataktorlatok védett terület
- Dunabogdány: Csódi-hegy, dáci kőfejtő engedélyköteles veszély
- Esztergom-Búbánatvölgy: Lázkereszt kőbányák védett terület veszély
- Pilismarót: Malom-völgy-i patak, Malom-völgyi kőfejtő védett terület
- Pilisszentkereszt: Kanyargós-patak védett terület
- Pilisszentlászló: Pálbük-kőfejtők, Szent László-völgyi patak-menti vulkanitok védett terület
- Pilisszentlélek: Cserepes-völgy, Szentléleki patak hordaléka védett terület
- Tahitótfalu: Kalicsa-patak védett terület
- Visegrád: Apátkúti-völgy, Apátkúti sziklák és andezitkőfejtő védett terület, Lepence-völgy védett terület, Nagy-Som-hegy védett terület, Öregbánya védett terület veszély

A bányászat emlékei között településnevek és egyéb elnevezések (pl. Mogyorósbánya, Szén-patak, Ördög-bánya, Vasbánya-hegy), szakrális emlékek (pl. bányász templom), kiállítóhelyek is megtalálhatók, bizonyos településeken pedig az egykori bányászati területek, létesítmények turisztikai

¹⁴ www.geomania.hu

¹⁵ www.geomania.hu

célú hasznosítása tervezett (pl. Annavölgyben az egykori bányaváratban sóbarlang kialakítása, bányászati témapark fejlesztése).

- Dorog: stilizált bányatorony, bányató, bányászzenekar, Reimann Bányászattörténeti Miniverzum (Dorog bányászattörténetét és ipartörténeti örökségét bemutató kiállítótér épül a városközpontban, 250 m Ft vissza nem térítendő támogatással)
- Nagybörzsöny: bányász templom, bányásmúzeum
- Tokodaltáró: bányász emlékmű
- Csolnok: Szent Borbála bányász templom
- Nagybörzsöny: Bányásmúzeum, Bányász templom, kőfaragások, kisvasút
- Tokodaltáró: bányáknak ipari műemlékek, bányász emlékmű

A bányászat mellett, **további gazdálkodástörténeti emlékek** is megtalálhatók, pl.

- Keskeny nyomtávú vasutak (pl. Szob–Nagybörzsöny erdei vasút gazdasági célokat szolgált)
- Üveghuták maradványai (pl. nagybörzsönyi nemesfém, illetve a Királyrét környéki vasércbányászat maradványai)
- Faúsztatáshoz használt gát- és csatornarendszer (szokolyai Szén-patak - Nagy-Vasfázék patak térségében kiépített gát- és csatornarendszeren az 1700-as évek végén csaknem a Dunáig úsztatták le a kitermelt faanyagot)
- Hamuzsír-égetés emlékei (pl. Csarnavölgyi "hamuház" romja a Csarna és Drínó patak találkozásánál)
- Faszénégetés, más néven boksaszenítés emlékei (fekete színezékű, mesterségesen kialakított lapos platók), működő boksák a Kemence-völgyben
- Mészégetés (pl. 19. századi mészégető kemence Pilisszentkereszten)
- Vízimalmok
  - o Vízimalom maradványai, Dömös: a Malom-patak mentén található az egykori vízimalom maradványa
  - o Kútház, Letkés: a település határában érdekes, a XIX. század második feléből származó kútházat látható, vízemelő kossal
  - o Antal-féle vízimalom, Nagybörzsöny: az ipari műemlékben malomipari kiállítást rendeztek be
  - o Öreg malom a Fischer közben, Zebegény
  - o Régi hengermalom, Bátorkeszi
  - o Régi hengermalom, malomkő, Dunamocs
  - o Vízimalom, Garampáld
  - o Vízimalom, Kisgyarmat

4.2.2.5 Bor és gasztroturizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek

Az Ister-Granum EGTC az utóbbi években kiemelt figyelmet fordított a térségi helyi termékek bemutatására, népszerűsítésére a borászati és gasztronómiai értékek turisztikai célú hasznosítása érdekében. Több kiadvány is készült, melyek bemutatják a helyi termékeket; emellett létrejött az Ister-Granum Helyi Termék Védjegy is.

A borászat szempontjából az Eurorégió kiemelkedő területe a szlovákiai térség: a **dél-szlovákiai borvidék** a Duna és a Garam folyók síkságán terül el 140 méter tengerszint feletti átlagos magasságban. A borvidéket 8 szőlőtermelő körzet és 114 község alkotja. A Kisalföld északi részén elhelyezkedő borkörzetek, így a párkányi, kürti és zselízi különleges adottságokkal bírnak. Ez a legmelegebb és napfényben leggazdagabb része a szlovákiai borvidéknek. A termesztett fajták közé tartoznak: Olaszrizling, Rajnai rizling, Burgundi fehér, Chardonnay, Zöld Veltelini, Zöldszilváni, Cabernet Sauvignon, Kékfrankos, Szentlőrinci. A borturizmus fellendülőben van, a vendégek zöme jelenleg Szlovákiából érkezik, de sok a magyar és a cseh érdeklődő is.

Az Ister-Granum területén belül jelentősebb bortermő vidékek tekinthető Köbölkút, Muzsla, Garamkövesd, Kürt, Bart, Kéménd, Béla, Bátorkeszi és Zselíz, valamint Párkány környéke.

Borászatok az Ister-Granum szlovákiai területén¹⁶:

- **Bott Frigyes Pincészete, Béla** (díjazott borokkal, pl. Pannon Bormustra csúcsbor kategóriában): a bélai kastélyban kialakítottak egy borozót, modern szőlőfeldolgozó technológiával szerelték fel; Szlovákia (a Felvidék) legjobbjaként tartják számon az itt készülő borokat.
- **HR Winery, Köbölkút**: az egyik legjelentősebb borturisztikai központ a térségben, pincével, vendéglátóhellyel, szállással.
- **Strekov 1075, Kürt** (díjazott borokkal)
- **Vintop Karkó, Búcs** (díjazott borokkal)
- **Geönczeöl Pince, Garamkövesd** (díjazott borokkal)
- Mátyás Családi Pincészet, Kisújfalu
- Becse Bor Szőlészet és Pince, Muzsla
- Borvák Pincészet, Muzsla
- H&V Pincészet, Muzsla
- Zalaba Borászat, Muzsla
- Kasnyik Családi Pincészet, Kürt
- Natur Wine Strekov, Kürt
- Páldi Pince, Ebed
- Korvin Borászat, Garamkövesd
- Stugel Miklós Pincéje, Garamkövesd
- Hacskó Pince, Garamkövesd
- Csókás Gellért pincéje, Bart
- Gerendás Fogadó és pincészet, Nána
- Drozdík Pincészet, Párkány – Kéménd-Iszomfalva
- Vitis Pincészet, Kéménd-Iszomfalva
- Gyöpös Pincészet, Bátorkeszi
- Dolník Pince, Bátorkeszi
- Mészáros Zsuzsanna pincészete, Zselíz
- Biocentrum Pincészet, Zselíz
- További szőlőtermő területek, vidékek, pl. Dunamocs, Garamsalló, Ipolyszalka, Bátorkeszi (borfesztivált is szerveznek)

Pincesorok, régi pincék tekinthetők meg több településen, emellett különböző, borhoz kapcsolódó programokat, fesztiválokat is rendeznek, pl.

- Ősi homokkőbe vájt borospincék és Pincemúzeum, Helemba (homokköves hegyoldalba vágott ősi borospincék)
- Szentlászló és a Galambos pincesorok, Bátorkeszi
- Pincesor, Búcs
- Ördögösi dűlő borospincéi és préháza, Kéménd-Iszomfalva (több mint 300 borpince és préház)
- Régi borospincék, Libád
- Borospince, Garampáld
- Eszterházy-pince, Garamsalló

Rendezvények is kapcsolódnak a borászathoz, pl. Kürti Borfesztivál, Bátorkeszi borfesztivál, szüreti programok (pl. Barton, Búcs, Libádon).

Az Eurorégió magyarországi területe nem tartozik a legismertebb borvidékek közé, holott dűlők és szőlőültetvények, borospincék sora található itt.

---

¹⁶ Helyi termék határok nélkül az Ister-Granum Térségben c. kiadvány, 2015 (készítette: Ister-Granum EGTC)

A magyarországi térség a **Neszmélyi Borvidék** része (Bajót, Esztergom, Kesztlőc, Lábatlan, Nyergesújfalu, Mogyorósbánya, Süttő települések): mely – közel 1400 hektáros területen – a Dunától délre található dombvidékeken terül el. Legjobb termőterületei a tengerszint felett 150-300 méterrel helyezkednek el, a Vértes és a Gerecse hegység napsütötte lejtőin. Jellemzően chardonnay, olaszrizling, Müller-Thurgau, zöld veltelini, Irsai Olivér, cerszegi fűszeres, tramini és ottonel muskotály, ezerjő terem, de kezd terjedni a Sauvignon Blanc, a rajnai rizling és a leányka. A vörösborok kevésbé jellemzők, inkább rozé alapanyagként szolgálnak a kékszőlők (pl. Kékfrankos, Cabernet Sauvignon, Pinot Noir és Merlot).

Borászatok az Ister-Granum magyarországi területén¹⁷:

- Bartos Pince, Lábatlan
- Fehér Pince, Süttő (díjazott borokkal)
- Németh Pince, Nyergesújfalu
- Szivek Borászat, Kesztlőc

Pincesorok, régi pincék tekinthetők meg több településen, pl.

- Pincesor, Bernecebaráti: a Várhegy oldalában és a Baráti-szőlők közelében kőzetbe vájt pincék és présházák találhatóak.
- Műemlék pincesor, Kismaros: 1830-as évek környékéről származó, mára már részben átalakított pincesor (néhány régi szőlőpréssel)
- Szőlőhegy pincesor, Máriahalom
- Régi pincék, Nagymaros
- Pincesor, Piliscsév

Rendezvények is kapcsolódnak a borászathoz, pl. szüreti programok Kesztlőcön, Verőcén, Letkésen, Szokolán.

A borászat mellett helyi kézműves **gasztronómiai termékek** is megtalálhatók a térségben. Perőcsény és környéke például jelentős málna, ribizli, meggy, alma és egyéb gyümölcs termesztőhely. Szobon található a Szobi Szörp, mely az ország egyik legnagyobb szörpüzemnek számít; itt palackozzák a Visegrádi ásványvizet is. Gasztronómiai rendezvények is megtalálhatók a térségben, pl. Tahitótfaluban minden évben Eperfesztivált, Kismaroson Málnafesztivált tartanak, Kürtön Kőtésfesztivált rendeznek.

Jelentősebb helyi termelők¹⁸:

- Zöldség- és gyümölcskészítmények, lekvárok, aszalványok, krémek, pl.
  - o Biocentrum, Zselíz (bio zöldségek, gyümölcsök, lekvárok, aszalványok)
  - o Finta Adriana, Karva (lekvárok, szörpök, paradicsomlé, lecsó)
  - o Csodafalekvár, Lábatlan (gyümölcskészítmények, szörpök, lekvárok, aszalványok)
  - o Laczkó Szilvia, Szőgyén (lekvárok, szörpök)
  - o Lek-Vár-Lak, Nagybörzsöny (lekvárok, zöldségkrémek, szörpök, borzselék)
  - o Neszka - Grósz Ágnes, Nagybörzsöny (aszalt, szárított termékek)
  - o Kovács Lukács, Lekér (levendula termékek, szörpök)
  - o Natura Hill, Zebegény (levendula termékek)
  - o Gyurcsik Attila, Szokolya (zöldségkrémek, pesto)
  - o Hajdú Árpád, Érsekkéty (fűszernövények, virágok, zöldségek)
  - o Gabkochili - Nagy Gábor, Nagymaros (chili szószok)
  - o Csépai Brúnó, Kemence (gomba)
  - o Duka Ferenc, Karva (fűszerpaprika, tökmag)
  - o Fiala Vitalita, Szőgyén (gyümölcs- és zöldséglevelek)
  - o Hulényi Pálné (gomba)

¹⁷ Helyi termék határok nélkül az Ister-Granum Térségben c. kiadvány, 2015 (készítette: Ister-Granum EGTC)

¹⁸ Helyi termék határok nélkül az Ister-Granum Térségben c. kiadvány, 2015 (készítette: Ister-Granum EGTC)

- További helyszínek: Kimaros, Kesztlőc, Perőcsény, Vámosmikola, Karva, Szőgyén, Dunaradvány, Mogyorósbánya, Kemence, Lekér, Sárisáp, Piliscsév, Kóspallag
- Hús, hal, tojás, pl.
  - Apáca Major – Házi Gazda tanya, Esztergom (tojás, baromi, sertés, húsfélék, sajtok)
  - M&M Nyúlfarm, Dorog
  - Kamarell Katalin, Úny (fürjtojás, fürj)
  - Fekete Tanya, Nagymaros (füstölt sertésáru, tehéntej termékek)
  - Kelemen Majorság, Piliscsév (mangalica kolbász, kecskesajt)
  - Klement László, Szob (tojás)
  - Kristofóri József, Párkány (haltenyésztés)
  - Kuha-Tanya, Szob (füstölt áru, tojás, húskészítmények, tejtermékek)
  - Sántha Ökológiai Gazdaság, Szob (bivalyhús készítmények, füstölt áru)
  - Németh László, Kéménd (füstölt áru)
  - Szakmáry Barna, Nyergesújfalu (tojás)
- Kenyér, pékáru, édességek, pl.
  - Janeczky Mária, Szokolya (mézes puszedli)
  - Hőnyi Katalin, Nagysalló (grillázstorták)
  - Patkó és Ludvai Csokoládé Manufaktúra, Esztergom (kézműves csokoládék, bonbonok)
  - Zsibrita Ingrid, Garamkövesd (édes és sós ostya)
  - Éva Baker Kft., Szob (pékáru)
  - Ipolyszalkai Tájház, Ipolyszalka (kenyér, sütemény, lekvárok, szörpök)
  - Piszkei Öko Kft., Lábatlan (gabonaőrlemények, magvak, olajok)
  - Piszkei Ökopékség, Lábatlan (sütőipari termékek)
  - Csiszér Családi Pékség (kürtös kalács)
- Tej, tejtermékek, pl.
  - Baranya Zoltán, Süttő (juh- és kecskesajt, juhtúró)
  - Crumerum Kecsesajt, Nyergesújfalu (kecsketej és kecskesajt)
  - Kézműves Sajtosház, Nagybörzsöny (tehéntejből készült termékek)
  - Rétki Gábor - Házi Tej Bolt, Esztergom
  - Weizner Nikoletta, Úny (lány- és krémsajtok)
  - Székely Anrdás, Szokolya (sajt)
- Méz, pl.
  - Baka Méhészet, Vámosmikola
  - Berta Edina, Kesztlőc
  - Csókás Péter és Mária, Párkány
  - Nagy Péter, Muzsla
  - Kovács István, Süttő
  - Kovács Tamás – Mézesvölgy, Dorog
  - Nemesi Lilla Katalin, Kesztlőc
  - Széles László, Oroszka
  - Stencli Ferenc, Szob
  - Tungli Pál, Kéménd
  - További helyszínek: Nyergesújfalu, Nagymaros
- Italok, pl.
  - Rotburger Látvány Sörfőzde, Pilisvörösvár
  - Rajos Szikvíz, Dorog
  - Michlberger Kisüsti Pálinka, Piliscsév
  - Palík László bio pálinkák, Zselíz
  - Ungár Zoltán Pálinkafőzde, Vámosmikola

A helyi termékek a portákon, illetve a helyi piacokon kóstolhatók, vásárolhatók meg, utóbbiak közül kiemelkedik a Nagymarosi Termelő Piac, ahová a fővárosból is kilátogatnak a vásárolni vágyók:

- Nagymarosi Termelő Piac: minden szombaton tartanak piacot, mely az egész Dunakanyar, de még a főváros szempontjából is ismert és kedvelt. Kb. 60-70 termelő portékája vásárolható meg.
- További piacok található Szobon, Karván, Szőgyénben, Vámosmikolán, Kóspallagon, Tokodon, Dömösön, Pilismaróton, Letkés-Ipolyszalkán, Lábatlanban és Esztergomban
- Esztergomban bevásárló közösség is alakult.

Problémát jelent ugyanakkor, hogy a helyi termékek csak igen korlátozottan jelennek meg a térségi vendéglátóhelyek, szálláshelyek kínálatában; emellett a bemutatásra, a garantált hozzáférésre is nagyobb hangsúlyt kellene fektetni.

4.2.2.6 Aktív turizmushoz kapcsolódó térségi kínálati elemek

A kiemelt turisztikai desztinációk az aktív turizmushoz is kedvező és sokrétű lehetőséget kínálnak:

- A legszélesebb aktív kínálatot Visegrád biztosítja: a Visegrádi-hegység, Pilis-hegység bakancsos és kerékpáros túraútvonalai mellett, a Mogyoró-hegyi Kiránduló Központ változatos programokat kínál, pl. erdei játszóterek, vadbemutató kert, Erdészek Barátság Parkja kopjafákkal, tűzrakóhelyek, vendéglátás. Sípálya, bobbálya, kalandpark, minigolf pálya is megtalálható. Horgászni, vadászni is lehet a területen, lovaglásra is lehetőség van. Mobilapplikációs városvetélkedők (nyomozás) színesítik a tartózkodást.
- Esztergom környékén is túrázhatunk, közösségi kerékpárkölcsonzó működik. Horgászhelyeket alakítottak ki, lovardák működnek a településen. Az egyéb programlehetőségek között szabadulósobák, városvetélkedő programok, íjászat is szerepel.
- Párkányból túrázhatunk a Garamtorkolat vidékéhez, Garamkövesd település felé, a Burda és Pilis hegyvonulataihoz. Hegyikerékpáros útvonalak található a város körül, kerékpárkölcsonzásra is lehetőség van. Lovaglási, horgászati lehetőség is adott.

A kiemelt desztinációk mellett, a térség egyértelműen legerősebb turisztikai termékét az aktív turizmus jelenti: az Eurorégió szinte teljes területe népszerű kirándulóhely, az erdőkben a vadászatnak, a vizek mentén a horgászatnak is nagy hagyományai vannak, a Duna-menti EuroVelo kerékpárút európai szinten is jelentős transznacionális kerékpáros útvonal, a Duna vízi útján sétahajóáratok, szállodahajók, jachtok közlekednek.

Bakancsos turizmus

Az erdőszült területek, a sokhelyütt még szinte érintetlen természeti környezet kedvező lehetőségeket kínál a természetjárók, túrázók számára. Magyar oldalon a Pilis, a Visegrádi-hegység, a Börzsöny és a Gerecse, szlovák oldalon a Burda népszerű kirándulóhely, jelzett útvonalak hálózák be a területet.

A kirándulások népszerű állomásai, célpontjai, pl.:

- Dobogókő
- Rám-szakadék
- Dera-szurdok
- Holdvilág-árok
- Kis-Szoplák
- Nagy-Szoplák
- Kétbükkfa-nyereg
- Vadálló-kövek
- Prédikálószték
- Dömörkapu
- Lajosforrás
- Nagy-Villám
- Nagy-Hideg-hegy
- Kisinóc

- Királyrét, Morgó-patak völgye
- Nagyirtáspuszta
- Törökmező
- Csóványos
- Kovácspataki-hegyek (Burda)
- Duna-Garam torkolat
- További kirándulási célpontok, állomások, pl.
  - o Pilis és a Visegrádi-hegység: Nagy-Bodzás, Vörös-kő, Apátkúti-völgy, Ferenczy-szikla, Spartacus-ösvény, Árpád-vár nyerge, Lukács-árok, Király-kút, Mogyoró-hegy, Mester-rét, Vízverési-rét, Pap-hegy, Len-hegy, Nyerges-hegy, Ördögoltár szikla, Szirtes-tető, Hirsch-orom, Basaharc-völgy, Öregbük-tető, stb.
  - o Börzsöny: Nagy-Hideg-hegy, Hosszú-völgy, Kisirtáspuszta, Nagy-Koppány, Pokol-völgyi-patak medre, Fehér-hegy, Nagy-Galla, Só-hegy, Nagy-Sas-hegy, Nagy-Pogány-hegy, Nagy-Inóc, Érsektisztás, Hegyes-tető, Magas-Tax, stb.
  - o Kovácspataki-hegyek (Burda): Kovácspataki-sziklák, Nagy-völgy, Király-hegy, Rakottás-tó

Az **Országos Kéktúra Útvonal** is áthalad a magyarországi területen, melynek térségi szakaszai:

- 11. szakasz: Szárliget – Dorog (Bajót-Péliföldszentkereszt, Mogyorósbánya, Tokod, Dorog)
- 12. szakasz: Dorog – Piliscsaba (Dorog, Klastrompuszta, Piliscsaba)
- 15. szakasz: Rozália téglagyár – Dobogókő (Pilisszentkereszt, Dobogókő)
- 16. szakasz: Dobogókő – Visegrád (Dobogókő, Sikárosi erdészház, Pilisszentlászló, Pap-réti erdészház, Nagy-Villám, Visegrád)
- 17. szakasz: Nagymaros – Nógrád (Törökmező turistaház, Kisinóci turistaház, Nagy-Hideg-hegy)

A túrák során **kilátók, barlangok, egyéb természeti és kultúrtörténeti látnivalók** fedezhetők fel, pl.

- Római korai maradványok, földvárak, vár- és kolostorromok (ld. korábban)
- Kilátók, pl.
  - o Boldog Özséb-kilátó, Pilis-tető
  - o Julianus barát kilátó, Nagymaros és Zebegény környékén
  - o Fehér-hegyi kilátó, Kóspallag
  - o Zebegényi kilátó a Kálvária dombon
  - o Zsitvay-kilátó (Nagy-Villám), Visegrád
  - o Dévényi Antal kilátó, Piliscsaba
  - o Hegyes-tetői kilátó, Nagymaros
  - o Kis-Strázsa-hegyi kilátó, Pilis
- Barlangok, pl.
  - o Pilisszántói-kőfülke
  - o Pilisi Legény- és Leány-barlang (Ariadne-barlangrendszer a Pilisben, Klastrompuszta környékén)
  - o Pilisszentléleki Bivak-barlang, Szoplaki-ördöglyuk
  - o Vaskapu-barlang
  - o Klotild-barlang
  - o Pilis-nyergi víznyelőbarlang
  - o Strázsa-barlang
  - o Bajóti Jankovich-barlang, Baits-barlang, Szalay-barlang, Bűdös-lyuk (bajóti Öregkőnél)
  - o Bajnai Öreg-lyuk
  - o Piliscsévi Csévi-barlang
  - o Zebegényi sziklaszentély (korábban remetebarlang)
  - o Esztergomi Sátorkőpusztai-barlang
  - o Nagymarosi Remete-barlang
  - o Lourdes-barlang

- Források, patakok: pl. Dera-patak, Lajos-forrás, Dömörkapu vízesés, Ilonka-forrás, Hoffmann-forrás, Lepence patak, Apátkúti patak, Morgó-patak, Nagy-Vasfazék-patak, Ugró-patak, Hétvályú-forrás, péli földszentkereszt forrás, Szent-kút Pilisszentkeresztnél, Keszölczi-patak, Topolka-patak, Klastrompusztai-forrás, Eszperantó-forrás, Trézsi-forrás, Irma-forrás, Köves-patak, Malom-patak, Kalicsa-patak, Szentgyörgy-patak, Fekete-patak, Kenyérmezői-patak, Szép-patak, Letkési-patak, Medve-völgyi-patak, Csévi-patak, Börzsöny-patak
- Turistaházak, pl. Kisinóci Turistaház, Törökmezői Turistaház, Dobogókői Bátor Eötvös Lóránd Menedékház, Fekete-hegyi turistaház, Som-hegyi turistaház, Vaskapu turistaház, Nagy-hideg-hegyi turistaház, Pénzásási turistaház, Kisirtápusztai hegyi menedékházak, helembei Ipoly turistaház
- Ez erdőkben vadon termő gyümölcsök, gyógynövények, gazdag gombalelőhelyek találhatók.

Több helyszínen alakítottak ki különböző élményprogramokat a kirándulók számára, pl. kismarosi Kincskereső ösvény helyismereti játék során egy kincsesláda megtalálása a cél; tematikus túraútvonalakat is ajánlanak.

Nagyobb tematikus útvonalak a térségben:

- A Duna-Ipoly Zöldút Budapest és Parassapuszta között halad, a Duna és az Ipoly folyók mentén. Fő tengelyét a Budapest-Vác-Szob kerékpárút és az Ipoly-menti kerékpáros útvonal Pest megyei szakasza jelenti. Ehhez kerékpáros, gyalogos, lovas és vízi útvonalak hálózata kapcsolódik.
- Az „Örökségeink útján” zöldút a Duna-Ipoly zöldúthoz csatlakozó tematikus útvonal.
- A „Földszíve” Pilisi Zöldút természetjáró túraútvonal.
- A Borostyánkőút egy nemzetközi vidékfejlesztési hálózat és egyben kerékpáros és gyalogos turisztikai termék. Középpontjában a természeti és az épített örökség védelme áll. A Borostyánkőút Budapest–Selmecebánya közötti szakasza érinti a térséget.
- A Kinizsi Százas hosszú távú – 100 kilométeres – gyalogos teljesítménytúra a Pilisben és a Gerecsében. A túra nagyobbik része az országos kék jelzésen halad. Az útvonal, többek között, a következő területeket érinti: Nagy-Kevély – Kevély-nyereg – Hosszú-hegy – Pilis-nyereg – Kétágú-hegy – Dorog – Nagy-Gete – Horgász-tó – Hegyes-kő – Mogyorósbánya – Péli földszentkereszt – Bika-völgy – Pusztamarót – Gerecse egyházi üdülő.
- A Gerecse-50 teljesítménytúra 50 km hosszú útvonal, mely Tatabánya – Tardos – Pusztamarót – Héreg – Vértestolna érintésével halad végig a Gerecse tájain; jelentős részben az Országos Kék Túra útvonalán; valamint egyéb jelzett turistautakon. A Gerecse Natúrpark a túraútvonal turisztikai fejlesztését tervezi.

Kerékpáros turizmus

Az Ister-Granum területe kedvező adottságokat kínál a kerékpáros turisták, hobbikerékpárosok számára, a különböző domborzati viszonyok között minden kerékpáros találhat számára kedvező terepet: a Duna mentén jellemzően síkterepen kerekeshetünk, míg a hegységekben a hegyikerékpárosok találhatják meg a számításaikat.

Az Ister-Granum EGTC területén, részben a magyar-szlovák határszakaszon fut az EuroVelo 6 nemzetközi kerékpáros útvonal: az Atlanti-óceán–Fekete-tenger; vagy más néven Folyók útvonala a térségben a Duna mentén halad végig, Komárom és Esztergom között akár a magyar, akár a szlovák oldalon folytathatjuk utunkat, a Dunakanyarban szintén a folyó mindkét oldalán kijelölt útvonal halad. A Dunakanyar az egyik legszebb kerékpározási útvonalat kínálja, Verőce, Kismaros, Nagymaros, Zebegény, Szob településeket jól kiépített kerékpárút köti össze. A további magyar szakaszon helyenként kiépített kerékpárút áll rendelkezésre, máshol az árvízvédelmi gáton, vagy alacsonyabb rendű közutakon lehet haladni. A szlovák oldalon is hiányos az úthálózat, nincs megfelelő összeköttetés Komárom és Párkány között; a kerékpáros szolgáltatáskör is korlátozott (nincs például kerékpárkölcsonzési lehetőség). Az EGTC Duna menti sávjában a kerékpárosturista-forgalom növekvő

jelentőségű, ugyanakkor a kerékpáros úthálózat fejlesztést igényel, több szakaszon nincs kiépült kerékpárút, illetve a fővárosi összeköttetés is hiányos.

A Pilis hegységben hobbi kerékpárút-hálózat épült ki: a Pilisi Parkerdő erdészeti üzemi útjait a kerékpárosok is használhatják, a MÁV vonatokon és a szentendrei HÉV-en lehetőség van kerékpárszállításra. A kerékpárosok kedvelt helyszínei: Pilis-nyereg; Pilis-tető; Panoráma út a Pilisszántó felőli oldalon; Dobogókő.

A Börzsönyben kedvelt útvonal fut Kóspallag - Nagyírtáspuszta - Nagybörzsöny - Szalka – Szob érintésével. A Börzsönyi bringakör részeként a Letkés – Nagybörzsöny szakasz kiépítése tervezett. A határon átnyúló kerékpáros utak motiválása érdekében az infrastruktúra és szolgáltatáskör további fejlesztést igényel (pl. Ipolyon áthaladási lehetőség, kerékpárosbarát szálláshelyek és szolgáltatások kialakítása).

Esztergomban közösségi kerékpárkölcsonzési rendszert alakítottak ki, jelenleg folyik ennek kiterjesztése Párkányra is, határon átnyúló együttműködés keretében. Tervezett továbbá a rendszer átalakítása oly módon, hogy a turisták, különösen a külföldiek hozzáférését is segítsék a szolgáltatáshoz.

Erdei kisvasút

A túrák során erdei kisvasúttal is utazhatunk. Több kisvasútvonal is fut a térségben:

- Kemencei Erdei Múzeumvasút: Kemence – Godóvár – Feketevölgy – (Hajagos) között közlekedik (4 km / 8 km). A kemencei végállomáson vasúttörténeti gyűjtemény található.
- Királyréti Erdei Vasút: Kismaros – Morgó – Szokolya – Paphegy – Királyrét között közlekedik (12 km). A vonatokat egyes hétvégéken a "Morgó" gőzös húzza.
- Nagybörzsönyi Erdei Vasút: Nagyirtás – Nagybörzsöny között közlekedik (8 km).
- Szobi Erdei Vasút: Szob – Máriakút – Márianosztra útvonalon közlekedik (7 km).

Diósjenő és Kemence között dottó közlekedik.

Vízi turizmus

A Duna a második legnagyobb folyó Európában, nemzetközi ökológiai folyosó és vízi útvonal, mely kedvező lehetőséget kínál a vízi közlekedés, a vízi turizmus számára. Az Eurorégió területének sajátosságai miatt elsősorban a hajóforgalom szempontjából jelent fontos potenciált; de bizonyos szakaszokon (elsősorban a Dunakanyarban) a kézierővel hajtott vízi járművek – kajak, kenu, csónak – számára is népszerű túraútvonalat jelent.

A térségben több kisebb, nagyobb dunai kikötő található:

- Párkány: Szlovákia három hivatalos közkikötőjének egyike található itt, a legfiatalabb közforgalmú kikötő a város központjában, a Duna bal partján helyezkedik el. Párkány és Esztergom között teherkomp üzemel.
- Karva: a HU-SK CBC program támogatásával hajójáratot indítottak Karva és Lábatlan között, mely gyalogosokat és kerékpárosokat is szállít. A kikötő nagyobb hajók megállására is alkalmas.
- Visegrád: nemrégiben felújított MAHART kikötő működik a településen, a MAHART Passnave kirándulójáratai is megállnak itt. Folyamatban van egy új nemzetközi kikötő létesítése (Atlantis Visegrád Yacht Club): az új 70 méteres kikötőhely kirándulóhajók, szállodahajók és kisebb járművek kikötésére is alkalmas lesz. Visegrádot kompjárat közi össze Nagymarossal.
- Lábatlan: a HU-SK CBC program támogatásával kikötőfejlesztés valósult meg a településen (parkolóval, járdával, sétánnyal). Karva és Lábatlan között hajójáratot indítottak, a komp naponta 3-4 alkalommal közlekedik áprilistól novemberig.
- Esztergom: Esztergom kikötőváros, a MAHART kikötőkben kiránduló és szárnyashajó járatok állnak meg, 2016-tól teherkomp közlekedik Párkány és Esztergom között (HU-SK CBC program támogatásával), jachtkikötők is megtalálhatók a városban (pl. Nautica Yacht Club a Kis-Duna ágon). A kajak-kenu kikötőhelyek a Magyar Kajak-Kenu Szövetség minősítésével rendelkeznek.

- Nagymaros: Visegráddal teherkomp köti össze a települést. A MAHART kikötőben kirándulóhajók állnak meg. Két jachtkikötő is működik. A kajak-kenu kikötőhely a Magyar Kajak-Kenu Szövetség minősítésével rendelkezik.
- További kikötőhelyek:
  - o Leányfalun és Dömösön MAHART kikötők üzemelnek, melyek nagyobb hajók fogadására is alkalmasak (a dömösi kikötőépületet és mólót nemrégiben újították fel).
  - o Kompjáratok közlekednek Pilismarót, Dömös, Kisoroszi településeknél.
  - o Teherkikötők működnek Pilismaróton, Süttőn, Dorogon.

A Dunán vízitúrázni is lehet, elsősorban a Dunakanyar és a Szentendrei Duna-ág alkalmas erre. Szinte valamennyi Duna-parti település rendelkezik kisebb-nagyobb kikötőhellyel kisebb motoros vagy kézzel hajtott vízi járművek számára, pl. Szobon, Nyergesújfaluban, Verőcén (utóbbi kikötő a Magyar Kajak-Kenu Szövetség minősítésével rendelkezik). A Vízisport Szövetség dunabogdányi kikötőjénél kemping, szabadidőpark is működik.

- A Dunakanyar az egyik legszebb magyarországi vízi túra útvonal, ugyanakkor változó vízállása miatt nehézsége is változó lehet, így kezdők számára csak túravezetéssel ajánlják. A szakasz egy nap alatt levezethető, de több kemping és nomád táborozóhely is található itt (pl. Esztergom, Szob, Pilismarót, Dömös).
- A Szentendrei-Duna 32 km hosszú, néhány helyen sekélyebb vízállás esetén nehezebben, vagy nem járható. Táborhelyek található Kisorosziiban, Dunabogdányon, Tahitótfaluban, stb.

A Garam Szlovákia leghosszabb folyója (289 fkm), az Alacsony-Tátrában ered és Esztergommal szemben torkollik a Dunába. Alapvetően sekély folyó, de kanyargós, változó gyorsaságú, sok rajta a kisebb-nagyobb sziget, kavicsátony, így tapasztaltabb vízi túrázóknak ajánlják. Számos vízszintemelő keresztgátát építettek rá, így helyenként ki kell emelni a kenukat. Jellemzően Zselíznél kezdik a túrákat, melyek akár a Dunán is folytathatók. Kemping található Zselízben, javasolt kenutúras táborozóhely Csata, Garamkövesd településeken.¹⁹

Az Ipoly Szlovákiában, a Vepor-hegységben ered, majd Szobnál ömlik a Dunába. Ipoly-menti települések az Eurorégióban: Bernecebaráti, Szete (Kubáňovo), Lontó (Lontov), Tésa, Ipolyszakállos (Ipeľský Sokolec), Perőcsény, Vámosmikola, Ipolybél (Bielovce), Ipolypásztó (Pastovce), Nagyörzsöny, Ipolytölgyes, Ipolykiskeszi (Malé Kosihy), Ipolyszalka (Salka), Letkés, Leléd (Leľa), Ipolydamásd, Helemba (Chľaba), Szob. Vízi túrázni az Ipolyon is lehet, igaz, vízállása változó, így nem minden időpontban alkalmas erre, emellett az átemelők száma is nagy. Ugyanakkor, például Ipolydamásd előtt az Ipoly a Börzsöny és a szlovákiai Burda-hegység között halad, hegyekkel övezve, mely egyedülálló vízitúra élményt biztosít. Javasolt táborhelyek: Szete, Tésa, Letkés, Ipolydamásd.²⁰ Az Ipoly mentén az infrastruktúra és szolgáltatáskör fejlesztése szükséges, mivel kevés szálláshely, vendéglátóhely, turisztikai szolgáltató működik ebben a térségben.

A térségben a vízitúra útvonalak egy-két napos hétféjei vízitúrákra kiválóak, de akár össze is kapcsolhatók egyhetes vízitúráként.

Összefoglalva, a terület tehát kedvező lehetőségeket kínál a vízi turizmus különböző formái számára:

- Egynapos kirándulójáratok üzemelnek a térségben:
  - o Szárnyashajójárat Budapest – Visegrád – Esztergom vonalon
  - o Kirándulóhajók Esztergomba, Visegrádra
  - o Kirándulóhajók Gabčíkovo-ból Esztergomba
- Városnéző hajójáratok működnek Visegrádon, Esztergomban, Párkányban
- Rendszeres kompjáratok közlekednek:
  - o Karva – Lábatlan
  - o Visegrád - Nagymaros

¹⁹ www.evezzvelem.hu

²⁰ www.evezzvelem.hu

- Tahitótfalu – Vác
- Pilismarót – Zebegény
- Pilismarót – Szob
- Pócsmegyer – Leányfalu
- Kisoroszi – Visegrád
- Csónak-, valamint kajak-kenu túrák tehetőek a Dunakanyarban, a Garamon és az Ipolyon
- A folyókon különböző rendezvényeket, túrákat is tartanak: ilyen például a Nemzetközi Duna kajak-kenu túra, melynek térségi szakasza Komárom – Párkány – Esztergom – Visegrád – Budapest útvonalon halad

Verőcén Vízisport Centrum működik, ahol vízisielni, wakeboardozni, fánkózni lehet a Dunán, de vízi túrákat is indítanak. Szob fölött vízisportra kijelölt szakasz várja a sportolni és szórakozni vágyókat. Más egyesületek is szerveznek vízisport programokat, vízi túrákat, pl. leányfalui Vadkacsa Egyesület, nagymarosi Dunakanyar Vízisport Egyesület, lábatlani Sirályok Vízisport SE, Esztergomi Hajós Egylet, Zoltek Kajak-Kenu Nyergesújfalu SE, Duna-Ipoly SE, Nagymarosi SE, Verőcei Kajak-Kenu Egyesület.

Egyéb sportolási, kikapcsolódási lehetőségek

Horgászatra lehetőség van a Duna-ágakon, a Garam és Ipoly folyók mentén. Emellett természetes és mesterséges horgásztavak, horgászati lehetőségek is rendelkezésre állnak²¹, pl.

- Bányató, Bajna (ponty, harcsa, kárász, naphal)
- Apátkúti-tó, Dömös
- Törökmezői halastavak, Békás-régi horgásztó, Nagymaros
- Horgásztó, Kóspallag
- Trianoni-csatorna, Letkés
- Nagyörzsönyi-tó
- Rétvölgyi-horgásztó, Perőcsény
- Határréti víztározó, Pilisszántó
- Királyréti horgásztó, Szokolya
- Csolnoki tavak
- Palatinus-tó, Botyán-tó, Búbánat-völgyi tavak, Esztergom
- Keszölczi-tó
- Felső-öböl horgásztó, Pilismarót
- Viscosa-horgásztavak, Nyergesújfalu
- Sárisápi horgásztó
- Határréti-tó, Pilisszántó
- Halastó és "Kőhíd", Bart
- Horgásztó, Kőhídgyarmat
- Halastó, Búcs
- Horgásztavak, Libád

Az erdőszült területek, a Pilis és a Börzsöny népszerű **vadászhelyek**, elsősorban Pilismarót és Nagymaros környéke ismert és kedvelt vadászterület. A szlovákiai részen is működnek vadászegyesületek.

- Az Ipolyerdő Zrt. által kezelt Börzsönyi vadászterületen gímszarvas, őz, vaddisznó és muflon vadászható. Vaddisznó vadászatra szabad területeken és zárt kertekben is lehetőség van. Vadászházak: Kemence-Királyháza, Szokolya.
- A Pilisi Parkerdő Zrt. közel 80.000 hektárnyi területen végez vadgazdálkodási tevékenységet. A vadászati szezonban egyéni és társas vadászatra ad lehetőséget. Gímbika, muflonkos, dámbika, őz, valamint vaddisznó lőhető. Vadászházak: Valkói Erdészeti vadászterületén található vadászház, Gyarmatpusztai vadászház, Budakeszi vadászház, Galgamácsai vadászház.

²¹ www.pecatavak.hu, www.horgasz.hu, települési honlapok

- Dunakanyar Kittenberger Kálmán Vadásztársaság: területük közel 6000 ha, a Börzsöny déli lejtőjén a Duna-Ipoly-folyók és Zebegény-Szob-Letkés – Márianosztra-Kóspallag községek határolják. Fő vadfajaik: gímszarvas, őz, muflon, vaddisznó.
- További vadászegyesületek, pl. Dunamocs, Kürt, Kisújfalu, Muzsla.

Lovaglásra van lehetőség több helyszínen, pl.²²:

- Free Horse Style Központ, Dunabogdány (lovasoktatás, bértartás, lovastúrák)
- Stampok Szabadidőpark és Lovarda, Dunabogdány (sétalovaglás, lovasoktatás, osztálylovaglás, díjlovagló edzés, lovastorna edzés, tereplovaglás, bekocsizása, bértartás, lovastáborok)
- Maximum lovasklub, Nagysáp (lovasoktatás, bértartás, lovastúrák, lovas táborok)
- Nutra Farm Garancsliget Lovarda, Piliscsaba (bértartás, kiképzés, lovasterápia)
- Tarka lovas Club, Leányvár
- Basaharci lovarda, Pilismarót környéke (lovasiskola, lovastúrák, országos lovasversenyek)
- Csemete Lovaspark, Nyergesújfalu (lovasoktatás, lovastúrák, táborok, versenyek, bértartás)
- Halápi lovarda, Kisoroszi (lovagoltatás, bértartás, lovastáborok, túralovaglás, lovasbemutatók)
- Pej Kft., Kisoroszi (lovaglás, lovasoktatás, fogathajtás, lovasprogramok, bértartás)
- Bodor Major, Tahitótfalu (sétalovaglás, lovasoktatás, tereplovaglás, díjlovaglás, díjugratás, lovastáborok, bértartás, versenyek)
- Zablakert Lovasiskola, Tahitótfalu (lovasoktatás, lovastáborok, lovasterápia, vadászlovaglás, lovasíjászat, bértartás)
- További lehetőség van lovaglásra, lovas programokra pl. Zebegényben, Vámosmikolán, Pilisszentlászlón

További sportolási, kikapcsolódási lehetőségek:

- **Téli sportok²³:**
  - o Dobogókő Sícentrum: Dobogókőn a Zsindelyes vendéglőtől pár lépésre található a sípályák kiindulópontja. Egy tányéros sífelvonóval működik. 1,5 km kék, 1 km piros és 200 m fekete sípálya szakaszokból áll a két pálya. Külön szánkópálya is van. Szolgáltatások: oktatás, sífelszerelés kölcsönzés, vendéglátás, szállás.
  - o Nagy-Hideghegy sípálya: az északi oldalon egy fekete (1,3 km) és egy piros (1,6 km) pálya áll rendelkezésre, a menedékház előtti déli oldalon enyhébb lejtők találhatók (1,3 km). Szolgáltatások: síoktatás, büfé, étterem, 50 fős pályaszállás.
  - o Korábban sípálya működött még Kemencénél. Zebegény-Újvölgyben a felvonóval működő sípálya 2012 óta nem üzemel.
- **Kalandparkok, élményprogramok:**
  - o Királyréti hajtánypálya: Királyréten, a kisvasút állomástól 750 méter hosszú hajtánypályát vehetnek igénybe a látogatók.
  - o A Nagymaros-Törökmezői kirándulóközpont turistaházzal, bográcsozási lehetőséggel, sporteszközökkel, Kalandparkkal és Kisállatparkkal várja a látogatókat.
  - o A kismarosi Patakparti szabadidőparkban játszótér, sétány, sportpályák találhatók.
  - o Szobon a Duna-parton található Szabadidőközpont és Sportcsarnok.
- Kisorosziban 18-lyukú **golfpálya** van, ahol nemzetközi versenyeket is szerveznek.
- A hegyekben **sziklamászásra** is lehetőség van, pl. Oszolyon, Pilisszántónál
- Piliscsév **motocross pályáján** 1999-ben európai bajnokság került megrendezésre.
- A Pilis tetejéről **sárkányrepülő, siklóernyőzők** startolhatnak.

²² lovarda.lovasok.hu, települések honlapjai

²³ www.sielok.hu

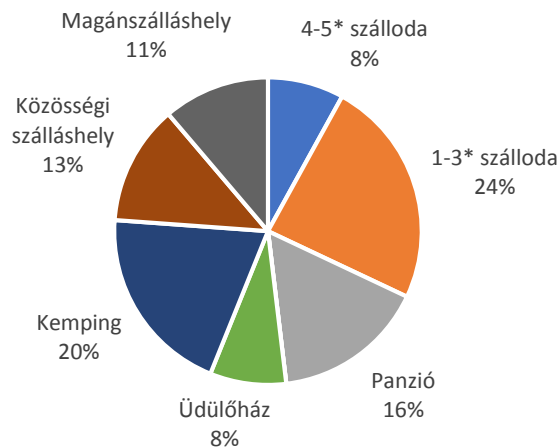
4.3 Turisztikai infrastruktúra értékelése

Az Eurorégió **magyarországi területén**, a KSH legfrissebb statisztikái szerint, 2016-ban összesen 47 kereskedelmi szálláshely működött 4168 kiadható szállásférőhellyel, jelentős területi koncentrációban: az 51-ből mindössze 6 településen üzemelt kereskedelmi szálláshely (Esztergom, Visegrád, Nagybörzsöny, Szokolya, Nagymaros, Kémence), a férőhelykapacitás közel 70%-át Esztergomban és Visegrádon regisztrálták. A kereskedelmi szálláshelyek átlagosan 89 fős kapacitásúak voltak.

E településeken kívül egyéb üzleti célú (korábban magán-) szálláslehetőséget kínált még 16 további település. Összesen 237 magánszállásadó 1839 férőhellyel várta a vendégeket. E férőhelyek felét 4 település adta: Visegrád, Esztergom mellett Zebegény és Tahitótfalu bizonyult még jelentősebb szállásadónak. A magánszálláshelyek átlagosan 8 fős kapacitásúak voltak.

Esztergomban a férőhelykapacitás harmada szállodában állt rendelkezésre (ebből a 160 férőhelyes 4* Bellevue Hotel Esztergom a legmagasabb minőségű egység). Kisebb panziók (átlagosan 30 fh), egy 400 férőhelyes kemping, továbbá 1 üdülőház és 2 közösségi szálláshely, valamint számos kisebb kapacitású magánszálláshely közül választhattak a vendégek.

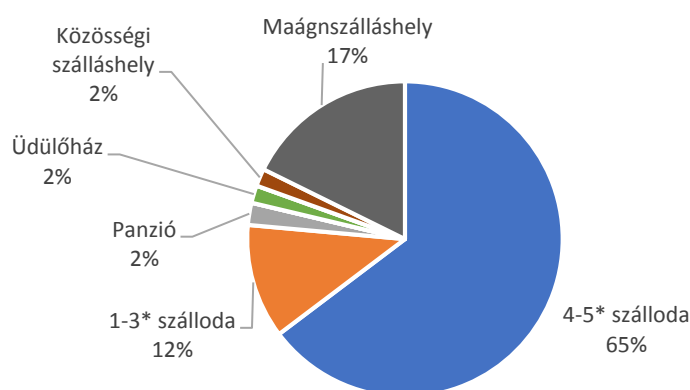
Esztergom szálláskapacitásának összetétele

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

Visegrádon kimagasló a minőségi szolgáltatáskört nyújtó, 4 csillagos termál- és wellness szállodai férőhelykínálat: 4 egység (Thermal Hotel Visegrád****, Silvanus Konferencia és Sport Hotel Visegrád, Royal Club Hotel Visegrád****, Hotel Visegrád****), összesen több mint 1000 férőhelyet kínál, mely az összes városi szálláskapacitás kétharmadát jelenti. Ezek mellett néhány további szálloda, panzió, 2 üdülőház, 1 közösségi szálláshely, valamint számos magánszállásadó található meg a településen.

Visegrád szálláskapacitásának összetétele

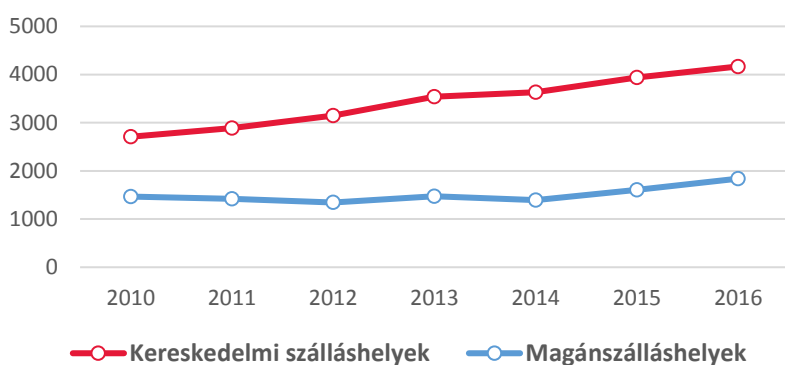
Forrás: KSH tájékoztatósi adatbázis

Bár a statisztikákban még nem szerepel, említést érdemel a Szent Orbán Erdei Wellness Hotel Kóspallagon, mely a Börzsöny szívében, a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén található.

Össességében, 284 szálláshelyen 6000 férőhelyet biztosított a térség a vendégeknek. 29 településen tehát egyáltalán nem vehettek igénybe szálláshelyi szolgáltatásokat a turisták.

Mind a kereskedelmi, mind a magánszálláshelyek kapacitása növekedett az elmúlt években, különösen a kereskedelmi szálláshelyek esetében volt dinamikus a bővülés, köszönhetően Visegrád és Esztergom szállodaépítéseiének. A kisebb, de minőségi szolgáltatást nyújtó szálláshelyek, falusi szálláshelyek száma azonban fejlesztést igényel.

Szálláshelyek férőhelykapacitása

Forrás: KSH tájékoztatósi adatbázis

Település	Kereskedelmi szálláshelyek		Üzleti célú egyéb szálláshelyek		Összes szálláshely	
	egység	férőhely	egység	férőhely	egység	férőhely
Esztergom	20	1772	33	224	53	1996
Visegrád	12	1376	34	296	46	1672
Nagybörzsöny	3	346	22	142	25	488
Szokolya	4	299	6	49	10	348
Nagymaros	3	175	22	107	25	282
Kemence	5	200	7	55	12	255
Zebegény			38	233	38	233
Tahitótfalu			7	162	7	162

Település	Kereskedelmi szálláshelyek		Üzleti célú egyéb szálláshelyek		Összes szálláshely	
	egység	férőhely	egység	férőhely	egység	férőhely
Pilisszentkereszt			12	86	12	86
Dunabogdány			7	70	7	70
Verőce			7	48	7	48
Pilismarót			5	48	5	48
Perőcsény			4	46	4	46
Tát			4	44	4	44
Leányfalu			5	41	5	41
Lábatlan			5	38	5	38
Süttő			3	36	3	36
Tokod			3	34	3	34
Bernecebaráti			4	24	4	24
Dömös			3	20	3	20
Kisoroszi			3	18	3	18
Kóspallag			3	18	3	18
Összesen	47	4168	237	1839	284	6007

Forrás: KSH tájékoztatósi adatbázis

Az Eurorégió szlovákiai oldalának szálláskínálatáról a fentiekhez hasonló részletezettségű adatok nem állnak rendelkezésre. A települési adatszolgáltatás, valamint internetes szállásportálok alapján, Párkányban 2017-ben 217 db szálláshely működött, mely kiugróan magas érték a területen, azaz itt koncentrálódott a szálláskapacitás túlnyomó része. Két magasabb minőségű színvonalú egység is megtalálható a kínálatban, az Artemis Resort Wellness Hotel Štúrovo****, és a Wellness Hotel Thermal Štúrovo***, emellett egyéb szállodák, panziók, apartmanok és vendégházak, diákszállók közül választhatnak a látogatók.

Emellett néhány településen található még regisztrált szálláshelyeket. Kiemelhető ezek közül a bélai kastélyban kialakított Hotel Château Béla****, valamint a sárkányfalvai Hotel Château Šarkan***, utóbbit egy 19. századi klasszicista kúriában hozták létre.

A további településeken kisebb panziók, szállásadók működnek:

- Bart: két vendégház
- Bátorkeszi: 2 panzió
- Búcs: 3 panzió
- Helemba: 5 szállásadó
- Ipolyszakállos: 1 panzió
- Muzsla: 1 panzió 4 apartmannel, 9 férőhellyel
- Zselíz: 1 munkásszálló
- Garamkövesd: 5 szobás, 10 férőhelyes vendégház
- Ebed: 3 szobás, 9 férőhelyes panzió

A vendéglátó kínálat is hasonló területi koncentrációt mutat: a három kiemelt desztináció területén megtalálhatók a minőségi vendéglátóhelyek, míg a kisebb településeken nincs, vagy csak néhány egység üzemel.

4.4 Turizmusirányítás, turizmusmarketing értékelése

Az Eurorégió területének magyar oldalán több helyi turisztikai desztináció menedzsment szervezet is működik²⁴:

- Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesület (Esztergom, Dömös, Pilismarót, Kesztölc, Tokod, Tát, Mogyorósbánya, Bajna, Epöl)
- Dorog és Térsége Turizmus Egyesület ((Dorog, Piliscsév, Sárísáp, Bajót, Péliföldszentkereszt, Nyergesújfalu, Lábatlan, Süttő), Városi és Térségi Programiroda működik Dorogon)
- Komáromi Turisztikai Egyesület
- Szentendre és Térsége TDM Nonprofit Kft
- Visegrád és Környéke Turisztikai és Marketing Egyesület
- Vác és Környéke TDM Nonprofit Kft. (Vác, Zebegény, Kóspallag, Nagymaros)

A térségi együttműködésre példa a **Duna-Gerecse Turisztikai Nonprofit Kft.**, mint térségi TDM szervezet, melynek illetékességi területe a következő településekre terjed ki: Komárom, Tata, Baj, Kocs, Vértesszőlős, Dunaalmás, Dunaszentmiklós, Neszmély, Szomód, Ács, Bábolna, Nagyigmánd, Oroszlány, Kisbér, Tárkány, Ászár, Császárs, Ete, Almásfüzitő, Dorog, Csolnok, Sárísáp, Piliscsév, Lábatlan, Bajót, Nyergesújfalu. A térségi TDM szervezet szolgáltatásai:

- Duna-Gerecse Card turisztikai kedvezménykártya: ingyenes vagy kedvezményes szolgáltatások térségi múzeumokban, kiállító- és bemutatóhelyeken, szabadidős szolgáltatóknál, fürdőekben, helyi közlekedési eszközökön, stb. A kártyához a térség szálláshelyein juthatnak hozzá az érdeklődők (minimum 2 éjszaka eltöltése esetén ingyen).
- Mobilapplikációk: tematikus útvonalak kialakítására került sor a Duna-Gerecse térségben, 19 virtuális séta magyar, német, angol és szlovák nyelven is letölthető mobilapplikációval rendelkezik.
- Információs pontok 12 helyszínen (pl. Nipl Stefánia Uszoda – Dorog, Városi Könyvtár – Dorog)
- Rendezvényinfrastruktúra bérbeadás

A **Börzsöny – Ipoly völgye (öko)Turisztikai Régió** kezdeményezés a Börzsöny természeti és kultúrtörténeti értékeinek megőrzéséért, ökoturisztikai fejlesztéséért, környezetbarát közlekedéséért, településeinek fejlődéséért indult el 2008-ban.

2013-ban hozta létre 29 település és 18 további szervezet a **Gerecse Natúrparkot**, a Gerecse tágabb térségében fellelhető természeti és építészeti kulturális értékek, hagyományok megőrzése és fenntartható fejlesztése érdekében. A szervezet oktatási, szemléletformálási, turizmusmarketing, vidékfejlesztési tevékenységeket folytat (pl. hírlevelek készítése és kitöltése, vetélkedők szervezése, szakmai programok szervezése). Látogatóközpontjának építése folyamatban van Bajót-Péliföldszentkereszten. Emellett, a Natúrpark megvalósíthatósági tanulmányban foglalt tervezett fejlesztései között szerepel információs állomás és tájékoztató táblák kihelyezése, tanösvények fejlesztése, kerékpáros és lovas túra állomások fejlesztése, a Gerecse teljesítménytúra útvonalainak turisztikai infrastruktúra-fejlesztése (Gerecse-50; Országos Kéktúra útvonal), turistapihenők, tűzrakóhelyek, esőbeálló kihelyezése, turistautak fejlesztése, helyi hagyományok bemutatása, stb.

Határon átnyúló együttműködésként 2015-ben jött létre a **Dunamente turisztikai szervezet**, Párkány, Komárom, Dunamocs, Karva, Muzsla és Izsa község együttműködésében.

A Dunamente turisztikai szervezet és a Dorog és térsége szervezet közötti együttműködés révén Komáromtól Párkányig kialakult az együttműködés, melyhez Esztergom is csatlakozni kíván.

A határon átnyúló összefogás az **Ister-Granum Eurorégió és EGTC** létrehozásával teljessé vált ki. Az EGTC több projektet valósított meg az elmúlt időszakban, pl.

²⁴ <http://tdm.itthon.hu/regisztralt-tdm-szervezetek>

- A regionális civil szféra erősítése (2002/2003): az Eurohíd Alapítvány (Esztergom) és a Budúcnosť 2000 Nadácia (Mužla) célja a határ két oldalán működő nonprofit szervezetek közötti kapcsolatok fejlesztése volt, pályázati tréningek szervezésével, az eurorégió civil katalógusának és kétnyelvű hírmondójának elkészítésével.
- Információs térképtáblák (2003/2004): Esztergom Város Polgármesteri Hivatala projektje keretében 50 útbaigazító tábla, valamint 26 térképtábla került kihelyezésre Esztergomban, melyeken a régió turisztikai adottságairól tájékozódhatnak a látogatók.
- Pilisi túrakerékpár-útvonalak (2003/2004): Benedek Endre Barlangász és Természetvédelmi Egyesület projektje keretében kijelölésre és kitáblázásra kerültek a Pilis északi térségében a háromszintű túrakerékpár-útvonalak, térképtáblák és zsebtérkép is készült.
- Regionális gazdasági portál (2004/2005): KFKI ISYS Informatikai Kft. projektje keretében elkészült a régió gazdasági portálja a határ két oldalán működő gazdasági vállalkozások közötti kapcsolatok élénkítése, az információáramlás biztosítása érdekében.
- Ister-Granum Vállalkozási-logisztikai Övezet, új Duna-híd: megvalósíthatósági tanulmányok (2005): a projekt keretében elkészült az Ister-Granum Vállalkozási-Logisztikai Övezet operatív megvalósíthatósági tanulmánya (10 konkrét projekt került kidolgozásra), valamint a létesítendő új, teherforgalmú Esztergom–Párkány közúti híd látványterve és megvalósíthatósági tanulmánya készült el.
- Ipoly-hidak terveztetése (2006/2007): a Szobi Többcélú Kistérségi Területfejlesztési Társulás a Helemba–Ipolydamásd, valamint a Vámosmikola–Ipolypásztó Ipoly-híd kiviteli terveit, a Tésa–Ipolyvisk közötti közúti határátkelőhöz vezető út felújítási terveit készítette el.
- Hallépcsők az Ipolyon (2006/2007): a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság projektje keretében az ipolytölgyesi és az ipolyszakállosi duzzasztóművek mellett létesült a halak vándorlását lehetővé tevő hallépcső, ökoturisztikai kiadvány, tanösvény.

Az utóbbi években az Ister-Granum EGTC a turizmus területén a helyi termék hálózat kialakítása és a régiós közlekedésfejlesztés területén tevékenykedett:

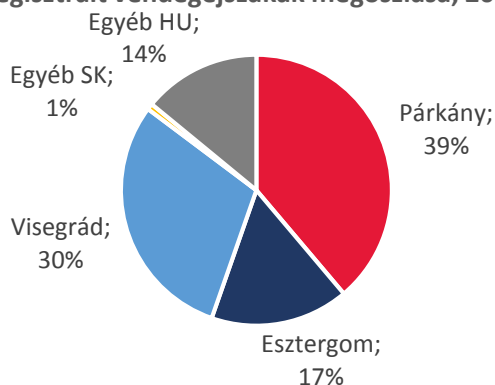
- Helyi termék hálózat: létrejött az Ister-Granum Helyi Termék Hálózat. Több kiadvány is készült a helyi termelők és termékek bemutatása érdekében. Az MVH határon átnyúló LEADER kiírására beadott pályázat keretében Helyi Termék Védjegy jött létre, a helyi termelőket összegyűjtő adatbázissal, rendezvényekkel, oktató képzésekkel, workshopokkal és kiadványokkal.
- Közlekedésfejlesztés: lobbitevékenységet folytattak a 10-es főút fejlesztése és a V/C észak-déli közlekedési folyosó, az Ipoly-hidak megvalósítása érdekében. Több konferenciát szerveztek, szakmai munkacsoportot hoztak létre, kiadványokat jelentettek meg. A kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatáskör fejlesztését is megcélolták, a beadott pályázat megvalósítására azonban nem került sor. A 2014-2020-as időszak tervei között szerepel a Szob – Ipolydamásd – Helemba – Garamkövesd – Párkány, a Párkány – Karva, és az Esztergomot a Város és Dorog határán lévő Pala tó összeköttetését biztosító kerékpárutak megépítése, jelölése, kitáblázása.

4.5 Összegzés

A rendelkezésre álló adatok alapján **az Ister-Granum Eurorégió területén 2017-ben valamivel több, mint 900 ezer vendégéjszakát regisztráltak, az elmúlt évekre jellemző bővülő tendencia mellett. A vendégforgalom 60%-a a magyar, 40%-a pedig a szlovákiai területen keletkezett.**

Igen nagy területi koncentráció jellemzi a térség vendégforgalmát: a szlovákiai vendégéjszakaszámot szinte kizárólag Párkányban regisztrálták, így ez az egy település adta az összes forgalom közel 40%-át. Visegrád részesedése 30%, Esztergomé pedig 17% volt, azaz a három település együttesen a vendégéjszakaszám 87%-át adta.

Regisztrált vendégéjszakák megoszlása, 2017

Az Eurorégió területén a turisztikai forgalom egyértelműen három gócpontban összpontosul: Párkányban, Visegrádon és Esztergomban. A régió Budapest közvetlen szomszédságában helyezkedik el, mely jó lehetőséget kínál a fővárosban élők, illetve oda érkező turisták megnyeréséhez, ugyanakkor hátrányt is jelent ez a közelség, mely elsődlegesen egynapos utazási célpontként definiálja a területet.

- **Visegrád** a térség kiemelkedő belföldi turisztikai desztinációja. Vendégforgalma a kereskedelmi szálláskapacitás bővítésével párhuzamosan növekedett, azaz az elmúlt években a kínálat határozta meg a keresleti folyamatokat. A vendégforgalom dinamikus bővülése azonban nem járt a tartózkodási idő meghosszabbodásával (az átlagos tartózkodási idő 2,2 éj volt), a város továbbra is a rövidebb utazások célpontja. Főszезonnak a nyár minősül, ugyanakkor a szezonális hatások – a wellness turizmus sajátosságai miatt – kevésbé érvényesülnek. A vendégforgalom összetételét tekintve jelentős a néhány napos időtartamra (főként hétvégén, valamint a kiemelt időszakokban) érkező – elsősorban belföldi – wellness szállodai vendégkör aránya. A városi egynapos kirándulóforgalom (környékbeli kirándulások, kirándulóhajók, osztálykirándulások) kiemelt jelentőségű.
- **Esztergom** a térség magyar oldalának másik kiemelt jelentőségű turisztikai desztinációja, elsősorban a belföldi, másodsorban a külföldi vendégek szempontjából. Utóbbi főként a Főszékesegyházi Kincstárnak köszönhető, mely túlnyomórészt (80%-ban) külföldi látogatókat vonz. A belföldi vendégek többnyire a fővárosból és agglomerációjából érkeznek, emellett a Közép-Dunántúli Régió számít fontos küldőterületnek. A városban a vendégforgalom élénkült az utóbbi években a szálláskapacitás bővítésével párhuzamosan. A keresletélénkülés azonban nem járt az igen rövid (2 éj) tartózkodási idő meghosszabbodásával. Visegrádhoz képest a kereslet évközbeleni szezonálisitása is jobban érvényesül. A napi kirándulóforgalom számottevő a városban, a látogatók több mint a fele nem tölt el egyetlen éjszakát sem (ezt jelzi az is, hogy a városi múzeumok látogatószáma meghaladja az összes vendégéjszakaszámot): becslések szerint kb. 800 ezer turista érkezik évente a városba, ezzel szemben az eltöltött vendégéjszakák száma 150 ezer éj körül alakul. Esztergom tehát elsődleges az egynapos kirándulások kedvelt célpontja (osztálykirándulások, környékbeli kirándulások, kirándulóhajó forgalom).
- **Párkányban** a Vadas Termálfürdőben a szezon során tízezrek fordulnak meg, 352 ezer vendégéjszakát bonyolított le 2017-ben, mellyel a szállóvendégek szempontjából a leglátogatottabb városnak minősül az Eurorégióban. Vendégkörére jellemzőbb az alacsonyabb fizetőképesség, költési hajlandóság. Ugyanakkor a termálfürdő önmagában nem tudja teljes értékűen kiszolgálni vendégeit, a turisztikai kínálat változatosságának növelésével a tartózkodási idő meghosszabbítására is lehetőség nyílt.

Az Ister-Granum Eurorégió turizmusfejlesztési lehetőségeit alapvetően meghatározzák tehát a kiemelt turisztikai desztinációk: ezek elsődlegesen az egészségturizmushoz és a kulturális turizmushoz kapcsolódó húzóattrakciókkal bírnak. A leginkább összetett kínálatot Visegrád biztosítja, míg Párkány turizmusa szinte kizárólag a termálfürdőre épül. A szakrális turizmus is megjelenik a zarándokútvonalak

mentén. Emellett, a térségben kiegészítő kínálati elemet jelentenek az ökoturisztikai, a bor- és gasztronómiai, a kulturális programok (ezen belül elsősorban a népi értékek, hagyományok), melyek elsősorban a kirándulásokat, a tartózkodást színesítik, önmagukban önálló vonzerőértékkel nem bírnak.

Az Eurorégió területe két nagy egységre bontható – a Dunakanyar területe Esztergomig; valamint Esztergom-Komárom közötti terület –, melyek között a kapcsolatot Esztergom teremti meg, de a két terület egymáshoz jól illeszkedő kínálattal is bír (ld. EuroVelo útvonal, vízi útvonal). A két részterület pozícionálása eltérő lehet, ugyanakkor a közös kínálati elemek révén ezek egy desztinációt alkothatnak.

A régió kínálatát, turisztikai termékek szerinti csoportosításban, az alábbi táblázat foglalja össze:

Turisztikai termék	Jelenlegi helyzet értékelése (társégi szempontból)	Kiemelt célpontok	Területi lehatárolás
Egészség-turizmus	<p style="text-align: center;">☆☆☆☆</p> <p>Az Eurorégió területén az egészségturizmus fontos turisztikai termék, mely kimondottan a fő turisztikai desztinációk (Párkány, Esztergom, Visegrád) területére koncentrálódik. Párkány esetében a termálfürdő jelenti a fő attrakciót, mely a legnagyobb vonzerővel bír a területen. Visegrád többnapos tartózkodásában is döntő szerepe van a termálfürdőnek és a wellness szállodáknak. Esztergom egészségturisztikai kínálata a kulturális, szakrális utazások kiegészítője. Leányfalu termál strandfürdője kistérségi vonzerővel bír. Az egészségturizmushoz kapcsolódó egyéb kínálat kevésbé jelentős, a térség rurális területei nem tudtak bekapcsolódni a turizmusforgalomba. A jellemzően egészségturisztikai motivációval érkező szállóvendégeket rövid tartózkodási idő jellemzi, a programok között ritkán jelennek meg a térségi kiegészítő kikapcsolódási formák.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Párkány – Vadaš Termálfürdő, szállodák - Visegrád – Lepence Spa, szállodák - Esztergom - <i>Leányfalu</i> 	<p>Az Eurorégió magyarországi és szlovákiai területén is egyaránt hangsúlyos; elsősorban Párkány és Visegrád, másodsorban Esztergom központtal, ezek vonzáskörzetében.</p>
Aktív turizmus	<p style="text-align: center;">☆☆☆☆</p> <p>Az Eurorégió területén az aktív turizmus összetett kínálattal bír: az erdősült területek népszerű kirándulóhelyek, nagyszámú gyalogos és kerékpáros útvonal halad át a térségen, köztük olyan jelentős ismertségű és vonzerejű útvonalak is, mint az országos Kéktúra útvonal, a nemzetközi EuroVelo kerékpáros útvonal; a Duna, a Garam és az Ipoly folyók vízútjait, kiránduló hajójáratok helyszínei, a régió vadászati és halászati szempontból is fontos célterület. Több kisvonat is közlekedik itt. Az aktív kínálatban megjelennek még speciális, pontszerű attrakciók is (pl. lovastanya, golfpálya, kalandparkok). A további kulturális, ökoturisztikai kínálati elemek a kirándulásokat, túrákat színesítik (pl. templomromok, tanösvények). Az aktív turizmus tekintetében tapasztalható területi szempontból a leginkább kiegyenlített kínálat és látogatóforgalom, mely nem a kiemelt desztinációk területére, hanem a térségi kirándulóhelyekre összpontosul. Ugyanakkor az aktív turizmusban résztvevők jellemzően egynapos kirándulóvendégek, alacsony költségi szokásokkal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Visegrádi-hegység Börzsöny - EuroVelo útvonal (Duna mente, Dunakanyar) - Burda-hegység - Pilis - Gerecse - <i>Szentendrei-sziget</i> 	<p>Az aktív turizmus az Eurorégió mindkét részén megjelenik, a természeti adottságok miatt a magyarországi területen némileg hangsúlyosabban.</p>
Kulturális turizmus	<p style="text-align: center;">☆☆☆☆</p> <p>Az Eurorégió területe a magyarországi kiemelt turisztikai desztinációknak köszönhetően igen nagy jelentőségű kulturális központ: a kulturális turizmus kihagyhatatlan célpontja Esztergom és Visegrád, nemcsak a bel-, de a külföldi vendégek szempontjából is. A további települések kisebb jelentőségű (helyi, legfeljebb térségi vonzerővel bíró) kínálati elemekkel rendelkeznek: elsősorban a történelmi múlt, a népi értékekhez, folklórhagyományokhoz, tradicionális tevékenységekhez kapcsolódó látnivalók, programok jelennek meg, emellett szerényebb látogatottságú múzeumok, kiállítóhelyek találhatók a területen. Ezek a kisebb kulturális kínálati elemek elsősorban a kirándulások, a térségi tartózkodások színesítésére szolgálhatnak, ugyanakkor ezek felfűzésére, bekapcsolására még nem, illetve csak korlátozottan került sor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Esztergom - Visegrád - Népi értékek, tradíciók: kurtaszokvány falvak - <i>Dunai limes maradványai</i> - <i>Gazdálkodástörténeti értékek</i> - <i>Kisebb múzeumok, kiállítóhelyek</i> 	<p>A kulturális turizmus fő magterülete az Eurorégió magyarországi területe, annak kiemelt desztinációi – Esztergom, Visegrád – és ezek vonzáskörzete.</p>

Turisztikai termék	Jelenlegi helyzet értékelése (térégi szempontból)	Kiemelt célpontok	Területi lehatárolás
<p>Szagrális (vallási) turizmus</p>	<p style="text-align: center;">☆☆☆</p> <p>A vallási turizmus – a növekvő érdeklődés ellenére – még kisebb mértékben járul hozzá az Eurorégió turisztikai teljesítményéhez. Több jelentős zarándokhely található itt, három zarándokútvonal is érinti a területet (köztük a Mária-út). A szagrális turizmus tekintetében is kiemelt jelentőségű Esztergom, de emellett további térségi települések (Márianosztra, Dömös, Bény, Kürt, stb.) is fontos célállomásai a zarándoklatoknak, azaz e turisztikai termék szempontjából a kínálat és látogatottság területileg kiegyenlítettebb. A jelentősebb szagrális látnivalók nemcsak a vallási motivációval érkezők, hanem ezeket az értékeket kulturális / spirituális indíttatásból felkeresők érdeklődésére is számot tarthatnak. Szagrális kisértékek (templomok, kápolnák) szinte valamennyi településen megtalálhatók, ezek turisztikai szempontból azonban jelenleg kis vonzerővel rendelkeznek, felfűzésükre még nem került sor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Esztergom - Márianosztra - Pilisszentkereszt-Dobogókő, Szentkút - Bajót-Péliföldszentkereszt - Dömös - Bény - <i>Kürt-Cigléd</i> - <i>Zarándokútvonalak további települései</i> 	<p>A szagrális turizmus fő magterülete elsősorban az Eurorégió magyarországi területe, kiemelten Esztergom és a Mária-út zarándokhelyei, másodsorban a szlovákiai kegyhelyek, vallásturisztikai helyszínek.</p>
<p>Bor- és gasztroturizmus</p>	<p style="text-align: center;">☆☆☆</p> <p>Az Eurorégió térsége a borturizmus szempontjából jelentős potenciállal rendelkezik, különösen a szlovákiai részterületen: néhány neves borász országos, nemzetközi ismertséggel bír, műemlék pincesorok, borkóstolási lehetőségek várják a turistákat. A közelmúltban a helyi termékek feltárását, bemutatását illetően is történt előrelépés (kiadvány készítése, védjegy), ugyanakkora gasztroértékek turisztikai hasznosítása, illetve ezek megjelenése a vendéglátóhelyek, szálláshelyek kínálatában még gyenge. A bor- és gasztroturizmus tekintetében a kínálat és látogatottság földrajzi koncentrációja kevéssé jelenik meg, a kiemelt turisztikai desztinációkon kívüli területek rejtik a legnagyobb potenciált. A borászati, gasztronómiai értékek erős, akár önálló turisztikai terméké formálása további lépéseket igényel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Duna-mente borvidék települései - Neszmélyi borvidék települései - <i>Helyi termékeket kínáló települések</i> 	<p>A borturizmus fő célterülete az Eurorégió szlovákiai része, a helyi termékeket magában foglaló gasztroturizmus szempontjából kiterjesztve ezt a magyarországi területekre is.</p>
<p>Öko-turizmus</p>	<p style="text-align: center;">☆☆</p> <p>A térség természeti értékekben gazdag, több természetvédelmi terület található itt (pl. Párizsi mocsarak, Duna-Ipoly Nemzeti Park területei), azonban olyan kimagasló jelentőségű ökoturisztikai attrakcióval nem bír a térség, mely önmagában is jelentős vonzerőértékkel bírna, nagyszámú látogatót vonzana a térségbe. A terület változatos élővilágának bemutatására több tanösvény, látogatóközpont, erdei iskola létesült, melyek kiegészítő programkínálatot nyújtanak a térségbe látogatók, a környéken kirándulók, a gyermekcsoportok számára. Fontos új attrakció lehet a Duna-Ipoly Nemzeti Park új dömösi látogatóközpontja (2019). Az ökoturizmus tekintetében a kínálat és látogatottság koncentrációja kevésbé érvényesül, a természeti értékek interaktív bemutatására, a pontszerű elemek felfűzésére szükség lenne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Természetvédelmi területek, kiemelten: Párizsi mocsarak, Alsó-Garammente, Duna-Ipoly NP területei - Természeti bemutatóhelyek: Esztergom, Visegrád, Szokolya, Dömös, Szob, Garamkövesd, Verőce, Kemence, Zebegény, Nagyborzsöny 	<p>Az ökoturizmus fő célterülete a természetvédelmi helyszínek alapján az Eurorégió szlovákiai része (Köbölkút, Kisújfalu, Kürt, Szógyén, Garamkövesd, Helemba, Búcs, Nána, Muzsla, Dunaradvány), míg a magyar oldalon a természeti bemutatóhelyek nagyobb számban fordulnak elő.</p>

Az Eurorégió látogatottsága tehát jelentős, ez azonban szinte kizárólag néhány településre koncentrálódik, különösen a többnapos tartózkodás tekintetében. **A kiemelt desztinációk vendégmegtartó képessége azonban gyenge, a tartózkodási idő így igen rövid;** a vendégkörön belül jelentős részarányt képviselnek az egynapos látogatók, kirándulók. Budapest közelsége hátrány és előny is egyben: a magyar fővárosból jelentős számú turista érkezik a kiemelt desztinációkba, azonban vendégéjszaka realizálása nélkül és alacsony helyi költséssel.

Az Eurorégió legnagyobb részét alkotó vidéki, rurális területek nem, vagy csak korlátozott mértékben tudtak bekapcsolódni a turizmusba, holott e területeken – más gazdasági tevékenység hiányában – a turizmus kitörési pontot jelenthetne, hozzájárulhatna a lakosság jövedelemszerzési lehetőségeinek bővítéséhez, a munkahelyteremtéshez, végeredményben a települések népességmegtartó erejének növeléséhez. Ezek a települések azonban jelenleg nem rendelkeznek olyan vonzerővel, mely biztosíthatná önálló úticélként való pozícionálásukat, **a térségi kínálat összekapcsolásának hiánya miatt pedig nem képesek kiegészítő programokkal, szolgáltatásokkal többletélményt nyújtani a kiemelt desztinációkba érkező vendégek számára. Így a turizmus pozitív hatásaiból ezek a települések nem részesülnek.**

A térségi turizmusfejlesztéshez nélkülözhetetlen a megfelelő minőségű turisztikai és háttérinfrastruktúra biztosítása. E területen számos előrelépés történt az elmúlt időszakban, de továbbra is **szükség van a térségi szállás- és vendéglátó kínálat fejlesztésére, a határon átnyúló, valamint a központok és a rurális területek közötti közlekedési kapcsolatok erősítésére a turizmus szolgálatában.**

Bár a kiemelt desztinációk ismert és kedvelt turisztikai célterületek, **a régióknak nincs egységes arculata, turisztikai brand-je, mely biztosíthatná az Eurorégió, mint önálló desztináció piacra vitelét.**

Ehhez **a térségi szereplők koordinált együttműködésére is szükség van.** Az Eurorégió területén több turisztikai szervezet is működik, emellett több kezdeményezés is szolgálta térségi, regionális turisztikai együttműködések kialakítását. Ezeket azonban még nem sikerült arra a szintre emelni, mely jelentősen hozzájárulhatna a határrégió, mint egységes turisztikai termék kialakításához, márkaépítéséhez, piacra viteléhez. Az EGTC régóta tervezi egy határon átnyúló regionális turisztikai desztinációs szervezet kialakítását Esztergom – Párkány központtal.

5. A RÉGIÓ TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE ÉS CÉLRENDSZERE

5.1 AZ EURORÉGIÓ TURISZTIKAI JÖVŐKÉPE ÉS CÉLJAI

Az Eurorégió turisztikai jövőképe:

- Az Ister-Granum Eurorégió olyan **versenyképes, erős márkaértékkel bíró egységes határon átnyúló turisztikai desztináció,** mely a térség természeti és kulturális örökségét fenntartható módon képes hasznosítani az érdekelt szereplők együttműködésében, **közös piaci fellépésével.**
- Az Eurorégió területe fontos kulturális központ, ahol a történelem emlékei mellett az élő néphagyományok is megismerhetők. Erdősült területének, tiszta levegőjének, az itt található természetes gyógytényezőknek, egészséges helyi termékeknek, valamint spirituális és kulturális értékeinek köszönhetően a **testi-lelki-szellemi feltöltődéshez szükséges minden lehetőséget biztosítja.**
- Olyan ismert és kedvelt utazási célpont, mely **jelentős vonzerővel bír nemcsak a belföldi, hanem a külföldi turisták – elsősorban a V4 országokból érkezők – szempontjából is.**

- Diverzifikált, attraktív turisztikai kínálata, minőségi turisztikai infrastruktúrája és határon átnyúló szoros kapcsolatrendszere (fizikai és intézményi értelemben egyaránt) **erős vendégmegtartó képességet eredményez, többnapos vendégérkezéseket generál, a tartózkodási idő növekszik.**
- A turizmus a térség egyik gazdasági húzóágazata, mely megélhetést és perspektívát kínál a kisebb településeken élők számára is, így **egyre többen kapcsolódnak be a turisztikai szolgáltatásnyújtási tevékenységekbe a fiatalok közül is.**
- A látogatottság térben kiegyenlített, így Párkány, Esztergom és Visegrád tehermentesítése mellett **a turizmus pozitív hatásaiból a kisebb vidéki települések is profitálnak.**

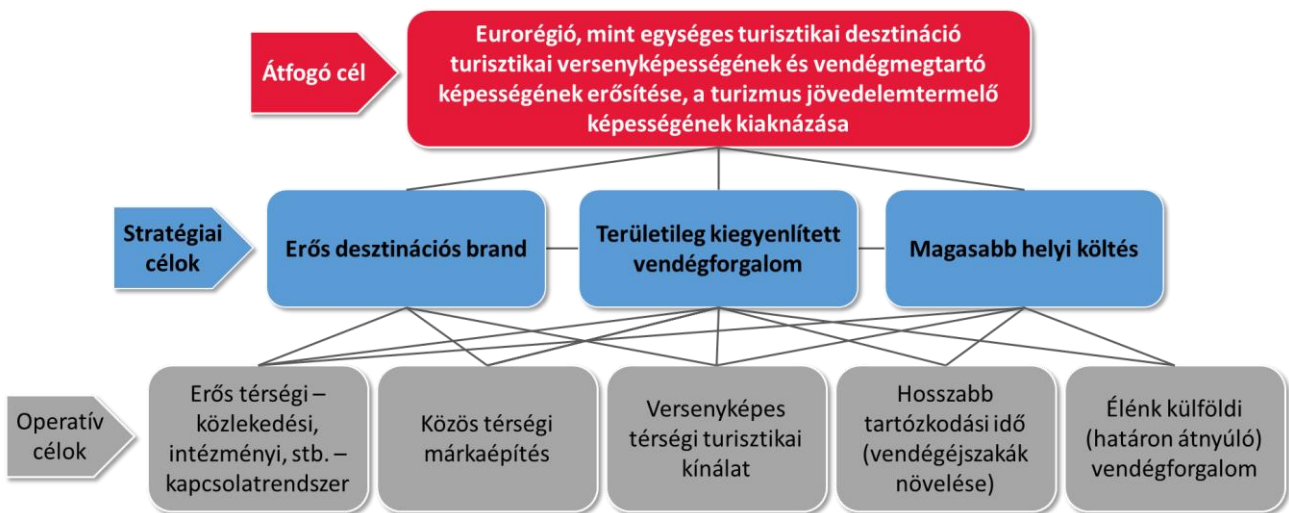
Az Ister-Granum Eurorégió fejlesztésének **átfogó célja az Eurorégió, mint egységes turisztikai desztináció turisztikai versenyképességének és vendégmegtartó képességének erősítése, a turizmus jövedelemtermelő képességének kiaknázása.**

Stratégiai célok:

- **Erős desztinációs brand:** a régió fejlesztésének célja egy egységes és erős határon átnyúló turisztikai desztináció kialakítása és piacra vitele, azaz egy erős eurorégiós brand kiépítése.
- **Területileg kiegyenlített vendégforgalom:** fontos célkitűzés a jelenlegi gócpontok (Esztergom, Párkány, Visegrád) tehermentesítése és a kisebb települések turizmusáramba való bevonása érdekében a vendégforgalom átirányítása a rurális területek felé.
- **Magasabb helyi költség:** a helyben realizálódó vendégköltségek növelése révén a turizmus jövedelemtermelő képességéből a térség, azon belül a vidéki területek is profitálhatnak.

Operatív célok:

- **Erős térségi – közlekedési, intézményi, stb. – kapcsolatrendszer:** a stratégiai célok eléréséhez szükség van a térségi kapcsolatok erősítésére, fizikai és tartalmi értelemben egyaránt (pl. közlekedési kapcsolatok erősítése, együttműködés a térségi szolgáltatók között).
- **Közös térségi márkaépítés:** a közös térségi desztinációs brand kialakításához és a területileg kiegyenlített vendégforgalom eléréséhez a térségi márka kiépítésére van szükség együttes piaci fellépéssel és közös proaktív marketingtevékenységgel.
- **Versenyképes térségi turisztikai kínálat:** helyi értékekre épülő, attraktív, minőségi közös turisztikai kínálatra van szükség az egységes desztinációs brand kiépítéséhez, mely biztosítja a vendégköltségek növelését és a kisebb települések turizmusba való bekapcsolódását is.
- **Hosszabb tartózkodási idő:** az élményekben gazdag térségi kikapcsolódási lehetőségek biztosításával hosszabb tartózkodási idő érhető el, a vendégéjszakák növelhetők nemcsak a fő célterületeken, de a kisebb vidéki településeken is.
- **Élénk külföldi (határon átnyúló) vendégforgalom:** a belföldi vendégkör mellett a külföldiek részarányának fokozására van szükség, különösen a határon átnyúló forgalom élénkítésével, valamint egy lengyel-szlovák-magyar turisztikai korridor kialakításával.

5.2 AZ EURORÉGIÓ FŐ CÉLCSOPORTJAI

Az Eurorégió fő célcsoportjait küldőterület és motiváció szerint határozhatjuk meg.

Az Eurorégió jelenleg belföldi úticélnak minősül, fő küldőterülete (különösen az egynapos kirándulóforgalomban) a főváros és környéke, valamint a Közép-Dunántúli Régió, de Esztergom és Visegrád – főként az osztálykirándulások kapcsán – az ország további részeiből is vonz látogatókat. A külföldi vendégek részaránya kb. 10%-ra tehető. A helyi turisztikai szervezetek tapasztalatai alapján, a külföldi vendégek között egyre nagyobb arányban jelennek meg a visegrádi országokból érkező vendégek (lengyelek, szlovákok, magyarok, csehek). A hagyományos németajkú turisták aránya csökkent az elmúlt évtizedben, de az EuroVelo 6 útvonalnak köszönhetően, valamint a dunai hajóforgalom révén az osztrák és német turisták is megjelennek itt.

Motiváció szerint, az Eurorégió fő célcsoportjait az alábbi szegmensek alkotják:

- Egészségturizmusban résztvevők: Párkány, Visegrád és Esztergom fürdőibe, gyógy- és wellness szállóiba érkező vendégek
- Kulturális turizmusban résztvevők: elsősorban Esztergomba és Visegrádra érkező városlátogató turisták
- Vallási turizmusban résztvevők: a térség zarándokútvonalait bejáró, a térségi kegyhelyeken megjelenő turisták
- Aktív turizmusban résztvevők: a térség kirándulóhelyei túrázó bakancsos, kerékpáros turisták, jellemzően egynapos kirándulók, valamint vízi túrázók (kisebb számban a vadász- és horgászturizmusban résztvevők)

Mivel a térség fő vonzerejét a jövőben is a három kiemelt desztináció alkotja, a célcsoportképzés a fenti fő szegmensekre koncentrál, célja e vendégek tartózkodási idejének megnyújtása, költésre ösztönzése. Emellett kiemelt cél a külföldi vendégek részarányának növelése, elsősorban a határon átnyúló forgalom, valamint a visegrádi országokból érkező turizmus élénkítésével.

(A fő célcsoportok ismérveit részletesebben a következő fejezet tartalmazza turisztikai termékek szerint.)

6. TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

A fő célkitűzések mentén, a térségi termékfejlesztés feladatát a kiemelt desztinációk tehermentesítése, a térség vendégmegtartó képességének erősítése jelenti, azaz a további települések, értékek rákapcsolódását kell biztosítani a húzódesztinációk kínálatára.

Ehhez a termékfejlesztésben, a desztinációmenedzsmentben, a márkaépítésben, a marketingkommunikációban és minőségbiztosításban egyaránt közös, térségi megoldásokra kell törekedni.

6.1 DESZTINÁCIÓS TERMÉKFEJLESZTÉS

A tanulmány célja az Eurorégió, mint egységes turisztikai desztináció termékfejlesztési feladatainak meghatározása, fókuszált megközelítésben. Az EGTC feladatai alapján a közös régiós termékfejlesztési lehetőségekre térünk ki, a tanulmánynak nem feladata az egyedi (különböző projektgazdák érdekeltségi- és feladatkörébe utalt) projektfejlesztési szükségletek meghatározása.

A desztinációs termékfejlesztés magában foglalja a fő turisztikai termékek, magterületek kijelölését és a fejlesztési irányvonalak meghatározását.

6.1.1 Térségi termékfejlesztés, általában

Egy térség akkor tud egységes turisztikai desztinációként megjelenni a piacon, ha olyan komplex, a térségen átívelő, az egyes pontszerű látnivalókat, kisebb-nagyobb kínálati elemeket összekötő turisztikai kínálattal rendelkezik, mely egyik településről a másikra csábítja a turistákat, ezáltal a térség egy nagyobb részterületének, vagy akár az egészének bejárására, felfedezésére ösztönzi a látogatókat. Ezzel térben és időben kiegyenlített turistaforgalom jöhet létre, a turizmus pozitív hatásaiból nemcsak a kiemelt turisztikai desztinációk, hanem a kisebb települések is részesülhetnek.

A térségi szintű termékfejlesztés feladata tehát, hogy olyan turisztikai termékcsomagokat hozzon létre, melyek az elszigetelt elemek helyett egy nagyobb vonzerőértékkel bíró térségi kínálatként jeleníthetők meg és ajánlhatók ki a vendégeknek.

A térségi termékcsomagok összeállításának céljai:

- **Vendéglégedettség növelése:** a vendégigények komplexebb kielégítésével, a teljesebb élmény biztosításával az elégedettség növelhető, a vendégek számára kínált kész csomagok könnyebbé teszik számukra az utazások megszervezését (ezáltal befolyásolhatják az úti cél kiválasztását is).
- **Látogatóforgalom területi kiegyenlítése:** a programcsomagok révén a jelentős vendégforgalmat bonyolító helyszínek terheltsége csökkenthető, kínálata kisebb ráfordítással frissíthető; míg a kevésbé látogatott területek bekapcsolhatók a turizmusáramba.
- **Szezonális csökkentése:** a komplex kínálattal a hagyományos főszezonon kívül is változatosabb élmény nyújtható, így a szezonális is csökkenthető.
- **Tartózkodási idő növelése:** az összetett kínálat hosszabb tartózkodás esetén is élményekben gazdag időtöltést biztosít, így a térség vendégmegtartó képessége növekedhet.
- **Költségek fokozása:** a több program és szolgáltatás igénybevétele, a hosszabb tartózkodás idő a fajlagos költséket növeli, mely költségből nemcsak a kiemelt desztinációk, hanem a kisebb települések is részesedhetnek. Ez a turizmus multiplikátor hatásai révén pótlólagos befektetéseket, munkahelyteremtést, jövedelemtermelést eredményez helyi szinten is.
- **Vendégáramlás irányítása:** a tematikus utak térben, a termékcsomagok időben is képesek a vendégforgalom irányítására, hiszen adott csomag tartalmától függően motiválják a látogatókat egyik vagy másik szolgáltatás igénybevételeire, attrakció felkeresésére (pl. adott időszakban gyéresebb forgalmú látnivaló látogatottságát növeli, ha az aktuális termékcsomag

részévé válik, míg a főszezon túlszűfoltosság csökkenthető). Ez a látogatómenedzsment céljai között is megjelenhet például az érzékenyebb területek tehermentesítésében.

- **Erősebb piaci jelenlét:** a közös termékfejlesztés és az ehhez kapcsolódó közös marketingtevékenység révén láthatóbbá válik a térség, erősebb piaci jelenlét biztosítható.

A térségi termékcsomagok összeállításának alapelvei:

- **Megfelelő vonzerőérték létrehozása:** a térségi termékcsomagnak olyan vonzerőértékkel kell bírnia, mely látogatásra ösztönzi a turistákat és valóban megadja az ígért élményt. Ehhez vagy egy jelentős attrakció (mint húzóattrakció) köré kell felépíteni a csomagot (így a kisebb jelentőségű, kevésbé attraktív kínálati elemek is bekapcsolhatók), vagy különböző, de összességében „küszöb feletti” vonzerejű kínálati elemek láncolatát kell létrehozni. Ehhez a célcsoport-orientáció elengedhetetlen. A turisztikai programcsomag elemei nem nélkülözhetik a turisztikai értéklánc valamennyi alkotóelemének egy, vagy több szolgáltatóját, azaz egy termékcsomag az attrakciók mellett célszerűen tartalmaz turisztikai szolgáltatásokat, így például szállást, étkezési lehetőséget is.
- **Több évszakos termékcsomagok kialakítása:** javasolt minden évszakra valamilyen termékcsomagot kialakítani a szezonális csökkenés érdekében.
- **Garantáltság:** termékcsomagról akkor beszélhetünk, ha az garantáltan igénybe vehető elemeket tartalmaz, egész évben, vagy előre meghatározott időtartamban (pl. adott szezonban) folyamatos hozzáférhetőség mellett (azaz nem eseti jellegű kapcsolatról, akcióról van szó, például egy-egy esemény kapcsán).
- **Egységes minőség és árszínvonal biztosítása:** törekedni kell a termékcsomagot alkotó turisztikai szolgáltatóknak arra, hogy a csomagban résztvevők egységes minőséget tudjanak nyújtani. Az egységes minőségnek adott árkategóriában kell érvényesülnie, azaz célszerű különböző árkategóriájú termékcsomagokat összeállítani, adott termékcsomagon belül egységes árszínvonalat képviselő és egységes minőségi standardokat teljesítő szolgáltatásokkal, a célcsoportok igényeinek és fizetőképességének megfelelően. (Például, míg egy egészségturisztikai csomag minőségi szállodai elhelyezést foglal magában, addig a zárandokoknak kialakított termékcsomag alacsonyabb árkategóriájú zárandokszállításokat kell, hogy tartalmazzon.)
- **Termékcsomagok kombinálhatóságának biztosítása:** kombinálható, rugalmasan összeállítható programcsomagok kialakítása biztosíthatja az egyre individualizálódó turista számára is a megfelelő alternatívák igénybevételét.

A termékcsomagokat tehát a célcsoportok igényeinek megfelelően szükséges kialakítani különböző időtartamú tartózkodásra, a látóivalók, szolgáltatások kellő vonzerőértéket és komplex élményt biztosító kombinálásával, valamint egyéb szempontok (pl. szezon) figyelembevételével.

A rövidebb időtartamú tartózkodásnál a célcsoport számára leginkább vonzó kínálati elemeket célszerű egy csomagba fogni, míg a hosszabb időtartamú csomagoknál a kiegészítő kínálati elemek is nagyobb számban fűzhetők fel egy élménylánccá. A rövidebb időtartamú tartózkodást szolgáló csomagoknál természetesen az egymáshoz közelebb eső kínálat összekapcsolása célszerű, míg hosszabb tartózkodás esetén nagyobb földrajzi terület is lefedhető.

A termékcsomagok kialakíthatók például célcsoportok (pl. osztálykirándulás), motiváció (pl. borút), szezon (pl. téli csomag) szerint, de elképzelhetők korlátozottabb időtartamú, jellemzően valamilyen eseményhez, jeles időszakhoz kötődő csomagajánlatok is (pl. farsangi, karácsonyi csomagok).

A kínálati elemek közötti kapcsolódás megteremtése részben fizikai, részben tartalmi kapcsok alkalmazásával lehetséges. Általános eszközök és szempontok:

- **Fizikai kapcsolódási pontok kialakítása, pl.**
  - Közvetlen átjárási útvonalak kialakítása
  - Térburkolati megoldásokkal a vendégek fizikai irányítása
  - Közlekedésszervezési megoldásokkal a látóivalók láncra fűzése

- Útvonaljelző táblarendszerek alkalmazása
- **Tartalmi kapcsolódási pontok kialakítása, pl.**
  - Téma szerinti kapcsolódás (tematikus útvonalak)
  - Célcsoport szerinti kapcsolódás
  - Termékcsomagok kidolgozása
  - Egyéb megoldások, pl. csomagárak, turisztikai kártyarendszerek

A térségi termékcsomagok típusai:

- Tematikus utak, körutak

A termékcsomagok speciális fajtája a tematikus út: ez jellemzően földrajzi területeket köt össze egy meghatározott téma mentén, ingyenesen és egyénileg bejárható módon. Az út tematikája és állomásai követhetnek egy földrajzi adottságot (ld. Rajna-menti út), de a tematikát adhatja egy jól körülhatárolt kínálat-, illetve attrakciókör (ld. Termálút, Ipari örökség útja), egy neves személyiség (ld. Sissi-út), vagy bármilyen szimbólum, amire felfűzve adott terület kínálati elemeit érdekesebbé, célcsoport-specifikusabbá, egyedibbé tehető a desztináció.

Különböző tematikus utak alakíthatók ki egyazon látnivalókörre és földrajzi területre is, annak adott célcsoport számára vonzó elemeinek kiragadásával, megfelelő „ideológiai háttérrel”. Ugyanakkor a tematikus utaknak a célcsoportok számára valóban vonzó látnivalókat, programokat is tartalmazniuk kell, a kisebb, kevésbé elemek mellett (a szükséges kiegészítő programok és szolgáltatások hozzárendelésével).

A tematikus utakat célszerű úgy kialakítani, hogy azok különböző nehézségű, hosszúságú szakaszokat foglaljanak magukban, az egyedi igényeknek megfelelően szakaszolhatók vagy akár egymásba kapcsolhatók legyenek, a kombinálhatóság révén nagyobb fokú változatosságot biztosítva.

Tematika megválasztására vonatkozó szempontok (a termékcsomagok általános elveinek kielégítése mellett):

- Az egyes tematikák kiválasztása a célcsoportok érdeklődésének, motivációjának megfelelő legyen (az egyes szegmensek elsődleges, másodlagos és harmadlagos érdeklődési területe szerint).
- A témautakra felfűzött látnivalók, programok valóban érdekesek legyenek, a témaút kialakítása ne legyen öncélú vagy semmitmondó tartalmú.
- Célszerű általánosabb tartalmú és speciálisabb utak kijelölése is, ezáltal szélesebb vendégkör fedhető le (a túlzottan specializált tartalmú utak a vendégek többségének nem nyújtanak kellő komplexitású kínálatot, ugyanakkor a kifejezetten egy adott téma iránt érdeklődő rétegek számára a jól pozícionált útvonal attraktívabb lehet).
- A termékek egymást kiegészítő elemek kombinációját tartalmazzák (pl. kulturális örökség – gasztronómia; kulturális örökség – természet (aktív programok) a teljes élmény és ellátás biztosítása érdekében).
- A témautak tartalmazzák azokat a központi attrakciókat, amelyek megtekintése kiemelt fontosságú a vendégek számára – hosszabb utak esetében lehetőleg minden napra jusson egy kiemelt attrakció annak érdekében, hogy minden egyes nap hasonlóan nagy élményt nyújtson, és hosszabb tartózkodásra csábítson. A témautak segítségével a központi attrakció mellett a látogatók megtekinthetik a kevésbé ismert látnivalókat is, ezáltal ezek látogatottsága is emelkedik.
- Különböző időtartamú utakat célszerű kialakítani, így akár az egynapos vendégek, akár a hosszabb időre érkezők is kiválaszthatják a számukra leginkább megfelelő utat.
- Indokolt kialakítani egy, szinte valamennyi kiemelt attrakciót felfűző útvonalat, amely során a látogató valamennyi „fontos” látnivalót megtekintheti – lehetőleg egy nap alatt. Ez az út megtörhető újabb, hurokszerűen ráillesztett kitérők bekapcsolásával, amellyel a tartózkodási időnek megfelelően bővíthető az útvonal.

- Lényeges, hogy az utak között különböző nehézségi fokú útvonalak szerepeljenek.
- Biztosítsuk a termékek és a turisztikai szolgáltatók kombinálhatóságát (pl. egy-egy meghatározott turisztikai vonzerőhöz más-más turisztikai szolgáltató kapcsolása).
- A témautak kapcsolódhatnak egymáshoz, ezáltal a vendég egyik útról áttérhet egy másikra is.
- Adott témaút érdekessége, vonzereje különböző rendezvényekkel, programokkal növelhető, amelyek akár több nappal is megnyújthatják az eredeti időtartamot.

A tematikus utakról célszerű nyomtatott és elektronikus kiadványt készíteni, melyben meg kell adni:

- Mi a tematika;
- Kinek ajánlják;
- Milyen állomásból áll;
- Milyen leágazási lehetőségek vannak, hol kapcsolódhatnak rá más témautakra;
- Milyen hosszú az út, illetve az egyes útszakaszok, hogyan járható be, mennyi ideig tart a bejárása (különböző bejárési lehetőségek szerint);
- Milyen kiegészítő szolgáltatások állnak rendelkezésre az út során.

- **Térségi programcsomagok**

A térségi programcsomagok a tematikus útvonalakkal ellentétben nem lineárisan kapcsolják össze az egyes kínálati elemeket, hanem azokból valamilyen szempont – például célcsoport, turisztikai termék, motiváció – szerinti csomagajánlatokat hoznak létre. A csomagajánlatok jellemzően összetett, komplex kínálatgyűttesek, melyek a turisztikai értéklánc több elemét is tartalmazzák, így például a turisztikai attrakciók mellett szállást, szabadidős tevékenységeket, egyéb turisztikai szolgáltatásokat is tartalmaznak. Fontos elvárás a komplexitás mellett az egységes minőség biztosítása.

A térségi programcsomagok kialakításakor figyelembe szükséges venni a tartózkodás időtartamát (hosszabb / rövidebb csomagajánlatok), vagy akár a preferált időszakokat is a szezonális csökkenése érdekében.

Programcsomagról akkor beszélhetünk, ha az garantáltan igénybe vehető elemeket tartalmaz, megszabott árak mellett (azaz nem eseti jellegű kapcsolatról, akcióról van szó, például egy-egy esemény kapcsán, hanem folyamatosan, vagy adott időtartam alatt megvásárolható többkomponensű szolgáltatásról).

A termékcsomag akkor jelent vonzó ajánlatot, ha valamilyen kedvezményt, többletértéket tartalmaz: ez lehet árkedvezmény, vagy olyan extra szolgáltatás, amely máshogy nem vehető igénybe, illetve többletértéket hordoz.

- **Garantált programok**

A tartózkodás akkor lehet élményekben gazdag, ha a kívánt programokhoz, szolgáltatásokhoz valóban hozzáfér a vendég. Garantált program lehet folyamatosan, vagy időszakosan (de előre meghatározott időszakokban, pl. hét adott napján garantáltan) igénybe vehető szolgáltatás, programelem, pl. keddenként vezetett kerékpáros túrához csatlakozhat, szerdánként ökoturisztikai programon vehet részt, csütörtökönként esti kulturális program várja.

Amennyiben a vendégforgalom még nem olyan mértékű, hogy folyamatos keresletet biztosítson adott szolgáltatás iránt, alkalmazhatók rotációs / „ügyeleti” rendszerű megoldások is a kockázatok és költségek megosztása érdekében, pl. ügyeleti rendszerben nyitva tartó borászatok, helyi termékkóstolók a gazdaságoknál (egyik nap az egyik pincészetbe / termelőhöz térhetnek be a látogatók, másik nap a másikba).

A garantált programokat jól láthatóvá kell tenni, ezekről a szükséges információkat biztosítani szükséges az utazásszervezéshez.

- **Térségi rendezvények, fesztiválok, programsorozatok**

A térségi rendezvények, fesztiválok, programsorozatok különböző mélységű együttműködésben valósíthatók meg:

- A legszorosabb együttműködést az egy időben több település részvételével megvalósított programok, fesztiválok jelentik (ld. Művészetek völgye fesztivál).
- Közepes mértékű kooperációt igényel egy-egy tematikus programsorozat megszervezése, mely során több településen vannak a programok, időben elkülönülten (pl. nyári zenei esték – hétfégi zenei programok több településen).
- Sok esetben már a helyi rendezvénynaptárak összehangolása is elősegíti a vendégáramlás irányítását.

- **Egyéb megoldások**

A térségi programcsomagokat alkotó elemek közötti kapcsolat megteremthető egyéb fizikai és tartalmi kapcsolatokkal is, pl.

- Egyéb tartalmi kapcsolatok, pl. turizmuskártya, kombinált jegyrendszer alkalmazása
- Fizikai kapcsolat mentén kialakított csomagok, pl. kerékpáros útvonalak által felfűzött látnivalók

Térségi termékcsomagokhoz kapcsolódó kiegészítő megoldások

A termékcsomagok akkor működhetnek sikeresen, ha azok nemcsak virtuális formában léteznek, hanem a bejárást motiváló, az egyes kínálati elemek közötti kapcsolatot erősítő támogató megoldásokat is alkalmazunk.

A termékcsomag kínálatának egységes megjelenítése nélkülözhetetlen (pl. honlapon), emellett további lehetőségek, pl.:

- Közös térképek, kiadványok
- Közös mobilapplikációk, kincskereső / térségismereti játék alkalmazások
- Geocaching programok
- Vezető- és foglalkoztató füzetek
- Pontgyűjtő, pecsételős programok
- Rászerveződő programok (pl. tematikus utakra szervező vezetett túrák)
- Fizikai kapcsolatot is biztosító közlekedés, pl. csónak-, kerékpár-, e-kerékpár, elektromos autókölcsönzési lehetőség, illetve ezek kombinációja (pl. kombinált csónakos és kerékpáros túrák)
- Bejárást segítő megoldások, pl. ajándékok
- Közös marketingaktivitások

6.1.2 Az Eurorégió turizmusfejlesztésének fő irányvonalai

A fő célkitűzések mentén, a térségi termékfejlesztés feladata alapvetően kettős irányú kell, hogy legyen:

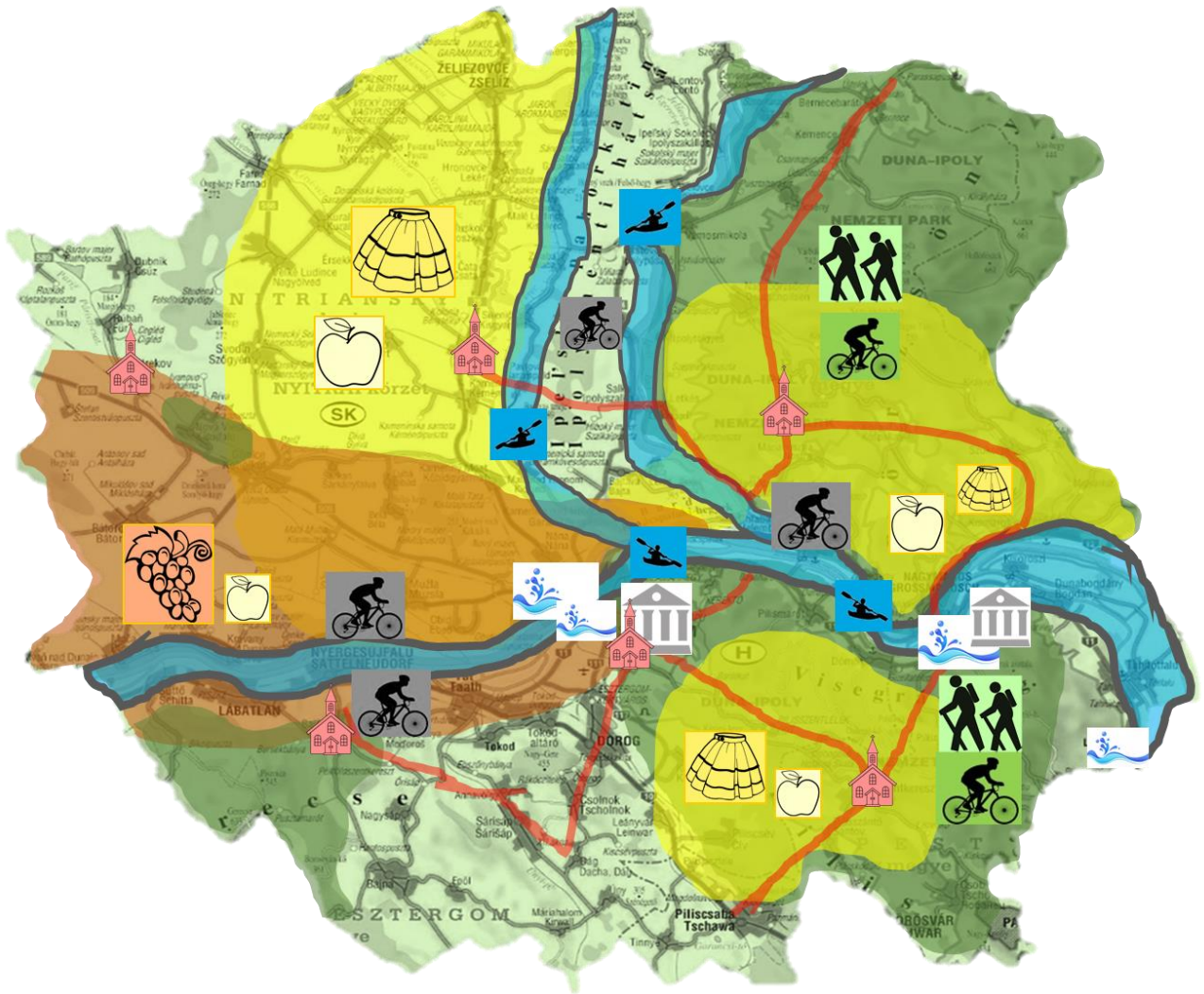
- Egyrészt **fontos cél a kiemelt desztinációk vendégmegtartó képességének erősítése, azaz a további települések, értékek rákapcsolódását kell biztosítani a húzódesztinációk kínálatára**, annak érdekében, hogy változatosabb, hosszabb tartózkodás esetén is élményekben gazdag, területileg kiegyenlítettebb kínálat-együttes jöjjön létre. A kiemelt desztinációk profilja alapján, elsősorban az alábbi turisztikai termékek ilyen irányú erősítése a cél:
  - **Egészségturizmus**
  - **Kulturális (városlátogató) turizmus**
- Másrészt **hangsúlyos fejlesztési feladat a kiemelt desztinációkon kívüli területek turizmusának élénkítése, a vidéki térségre fókuszáló turisztikai termékfejlesztés**. Ehhez azokat a turisztikai termékeket szükséges fejleszteni, melyekhez a térségben rendelkezésre

álló kínálat megfelelő alapot ad és területileg kiegyenlített vendégforgalmat generálhat. Cél a kisebb vonzerőértékkel bíró kínálati elemek összefűzése, attraktív turisztikai termékcsomagokká alakítása. **A térségben a zarándoklatoknak és az aktív turizmusnak van meg jelenleg leginkább a kínálata, mely turisztikai termékek önálló vonzerőértékkel bírnak. Emellett az öko-, a bor- és gasztroturizmushoz kapcsolódó kínálati elemek, kulturális látnivalók és programlehetőségek, a népi örökség emlékei és hagyományai találhatóak meg,** melyek jelenlegi attraktivitása az önálló piacra lépéshez nem elegendő. Ezért a különböző **turisztikai termékek kombinációjára van szükség a megfelelő vonzerőérték kialakításához.**

A kínálati elemek alapján a térségi kínálatfejlesztés fő fókuszpontjai az alábbiak:

- **Vallási turizmus,** kiemelten zarándoklatok
- **Aktív turizmus** (elsősorban gyalogos, kerékpáros, vízi, másodsorban lovas, horgász és vadász turizmus); speciális kiegészítő elemekkel a célzott, egyedi kínálat megteremtésére
  - **Aktív-öko programok:** aktív időtöltések kiegészítve ökoturisztikai és vidéki kulturális kínálati elemekkel
  - **Testi-lelki feltöltődés:** aktív időtöltések a természeti környezet, a természetes gyógytényezők egészségre gyakorolt jótékony hatásának kiaknázásával, valamint spirituális-kulturális jellegű kiegészítő programokkal a testi-lelki megújuláshoz, töltökezéshez
- **Rurális turizmus:** falusi, bor- és gasztroturizmus, vidéki örökség (vidéki épített örökség, néphagyományok, mesterségek, folklór) integrálása

Az alábbi ábra az egyes turisztikai termékek térségi fejlesztési magterületeit mutatja sematikus megközelítésben: ezek részletes kifejtésére, magyarázatára a következő fejezetekben kerül sor.

	Kerékpáros turizmus		Borturizmus		Vallási turizmus
	Bakancsos turizmus		Gasztroturizmus		Kulturális turizmus
	Vízi turizmus		Falusi turizmus		Egészségturizmus

Fontos azt megjegyeznünk, hogy jelen tanulmánynak nem feladata egy-egy településen belüli, vagy egy adott attrakcióhoz kötődő fejlesztési teendők meghatározása (pl. Esztergomon belüli programcsomagok összeállítása, egy várfelújítás tervezése), hanem kizárólag térségi megközelítésben vizsgáljuk a turizmusfejlesztési feladatokat.

A tanulmányban javaslatot adunk az egyes turisztikai termékekhez bevonható térségi kínálati elemekre – ezek a javaslatok nem teljes körűek, az Ister-Granum EGTC által készített vonzerőleltár frissítése során folyamatosan szükséges újraértékelni a bevonható termékek és szolgáltatások körét azok rendelkezésre állása, minősége alapján.

6.1.3 Kiemelt desztinációkhoz kapcsolódó termékfejlesztési feladatok

6.1.3.1 Egészségturizmus

Az egészségturizmus jelenleg a régió turizmusának egyik húzóágazata, mely területileg erősen koncentrált:

- Elsődleges célpont: Párkány és Visegrád (országos hatókör)
- Másodlagos célpont: Esztergom (regionális hatókör)
- Harmadlagos célpont: Leányfalu (térégi hatókör)

Az egészségturizmus tehát az Európai régió magyarországi és szlovákiai területén is hangsúlyos; elsősorban Párkány és Visegrád, másodsorban Esztergom központtal, ezek vonzáskörzetében.

Az egészségturizmus fejlesztése erőforrásigényes feladat, így nem új célpontok létrehozása a cél, hanem arra kell törekedni, hogy a meglévő egészségturisztikai kínálat versenyképességének fenntartása, erősítése mellett **a további települések, térségek rákapcsolódjanak ezekre, kiegészítő szolgáltatáskört nyújtsanak a kiemelt célterületekre érkező egészségturisztikai motivációjú vendégek számára.** Így a kiemelt desztinációk vendégmegtartó képessége erősíthető, hosszabb tartózkodási idő érhető el oly módon, hogy a turizmus pozitív hatásaiból a környező kistérségek is részesüljenek.

Egészségturizmus jellemzői

Az egészségturizmus jelentősége folyamatosan növekedett az elmúlt időszakban. Az egészségtudatosság erősödésének globális trendje – akárcsak az általános demográfiai tendenciák, így az öregedő társadalom, az aktivitási magasabb szintje időskorban is – az egészségturisztikai szolgáltatások iránti kereslet fennmaradását, élénkülését prognosztizálja a jövőben is.

Trendek: gyógyulás mellett/helyett egészségmegőrzési fókusz (gyógyturizmus mellett a wellness, medical-wellness, spa irányvonal erősödése), természetességre törekvés, minőségorientáció, holisztikus szemlélet (testi-lelki feltöltődés), élményorientáció, komplexitás, egyediség és személyesség (egyéni szabható szolgáltatások).

Célcsoportok: Az egészségturizmus célközönsége egyre komplexebb, az idősök mellett egyre nagyobb arányban jelennek meg a fiatalabb korosztályok és a családok is. Az egészségturizmus, azon belül is a wellness, medical wellness célcsoportjait a magasabb fizetőképességűek alkotják, jellemzői a szállodai szolgáltatások igénybevétele. A gyógyturizmusra az átlagosnál hosszabb, míg a wellness vendégkörre a rövidebb (jellemzően 2-3 napos) tartózkodási idő jellemző. Az Európai régió területén elsődlegesen a belföldi vendégforgalom dominál, jellemzően a fővárosból vagy a régióból érkeznek a wellness szállodák, fürdők vendégei.

Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: természetközeli (nem megerőltető) aktív programok, kulturális programok, egészséges helyi termékek, családi időtöltési lehetőségek, sí és wellness programok. Az egészségturizmus és a hivatásturizmus között is erős kapcsolat alakult ki.

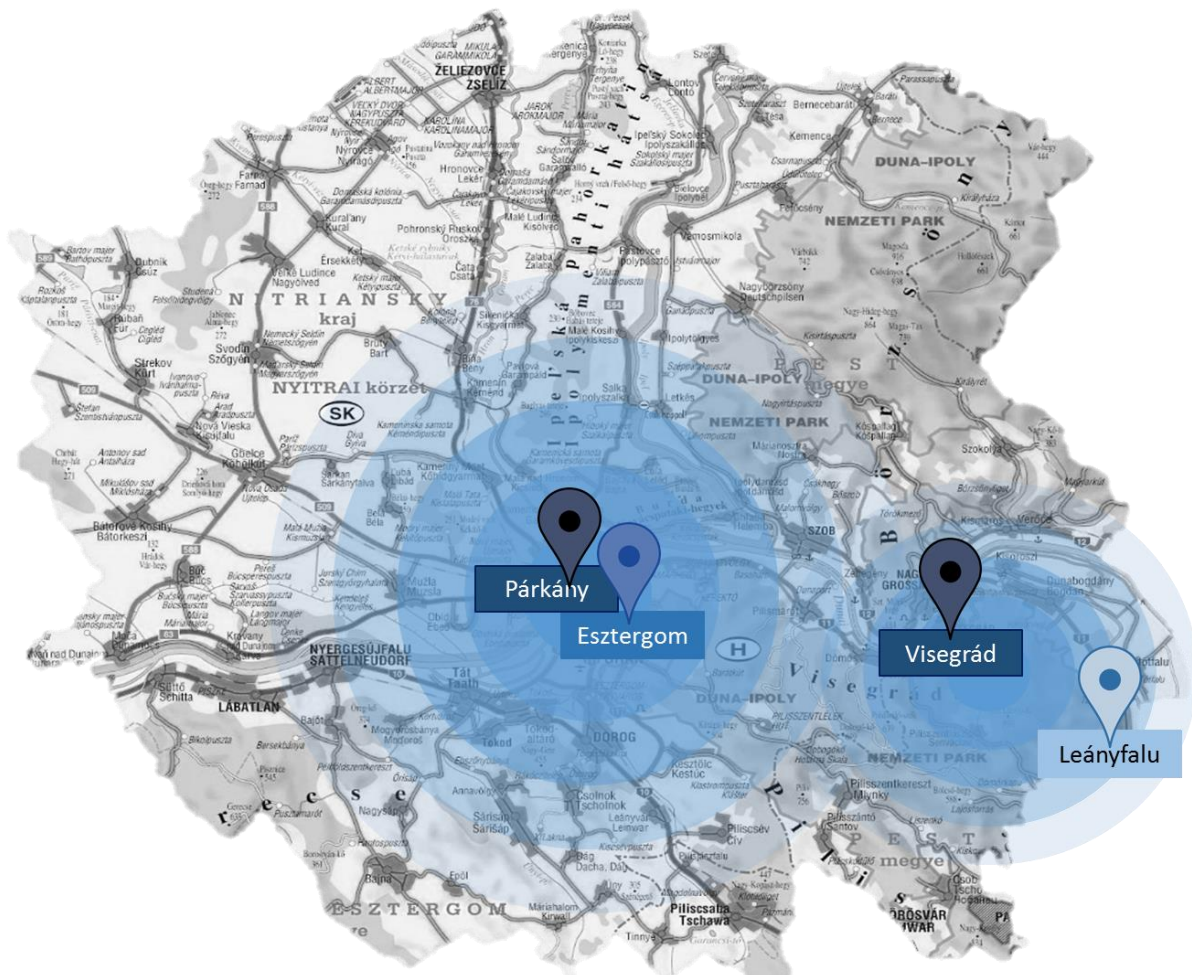
A fenti jellemzők, trendek szerint az egészségturizmusban résztvevő vendégek számára a tartózkodást színesítő kiegészítő programlehetőségek nyújthatók.

- A meglévő kínálati elemekre építve, az egészségturizmus fejlesztéséhez a régió területének nagy részét borító erdős területek által nyújtott tiszta levegő, aktív időtöltési lehetőségek kiaknázható potenciált jelentenek. Az aktív időtöltésen belül a **kevésbé megterhelő aktív programok** jelenthetnek vonzó lehetőségeket, pl. rövidebb kirándulások, élményorientált gyalogtúrák (pl. kincskeresés, kőzetgyűjtés, gombászat, gyógynövénykeresés), rövidebb és könnyebb szakaszokon haladó kerékpártúrák, horgászat. A **sí és wellness** klasszikus párosítása miatt a téli sportok is megjeleníthetők a programcsomagokban.

- Az egészséges életmódnak fontos része a táplálkozás is, a **helyi termékek** beépítése a kínálatba ezért igen lényeges, pl. helyi termékek bemutatása (kóstoltatás, gazdaság megtekintése, termékkészítés kipróbálása), bor- és gasztronómiai programok.
- A holisztikus szemlélet a testi felfrissülés mellett a **lelki feltöltődésre** is hangsúlyt fektet, így a szakrális értékeken alapuló, azon belül elsősorban nem a vallási, hanem a kulturális, lelki irányultságú programok jelenhetnek meg (pl. Dobogókő, klastromromok).
- Az egészségturizmushoz jól illeszthetők a különböző **kulturális programok** is, egy-egy nagyobb vonzerőértékkel bíró kínálati elem építhető be a programok közé.
- Mivel a wellness szállodák célközönségében nagy arányban jelennek meg a családok, kiegészítő programként a különböző **gyermekbarát kínálati elemek** – pl. kalandparkok, állatkertek – attraktív élményt nyújthatnak.

Mivel az alapmotivációt az egészségturisztikai kínálat igénybevétele jelenti, ezért a „főhadiszállástól” könnyen elérhető, rövidebb időtartamú programok csatornázhatók be a kínálatba: ennek megfelelően a kiemelt célpontoktól 20-25 perc autótávolságban található, illetve tömegközlekedéssel könnyen elérhető kínálati elemek bevonása javasolt. Az elhelyezkedés és a közlekedési kapcsolatok alapján ez nagyobb hatókört jelent Párkány és Esztergom, kisebbet Visegrád esetében.

Cél, hogy a kiemelt desztinációkba érkező fűrdővendégek számára olyan kiegészítő programlehetőséget biztosítson a térség, mely hosszabb tartózkodásra, többletköltésre, további települések felkeresésére ösztönzi ezeket a látogatókat. Mivel az alapmotivációt a fűrdőlátogatás / wellness tartózkodás jelenti, ezért néhány olyan kiegészítő program ajánlható ki, mely kellő vonzerőértékkel bír a fűrdővendégek számára (az alábbi táblázatban ezekre mutatunk példákat).

Település	Egészségturizmus	Szagrális turizmus	Kulturális turizmus	Gasztro- és borturizmus	Aktív- ökoturizmus	Gyermekbarát program
Esztergom, Párkány vonzáskörzete						
Esztergom	 Aquasziget Esztergom	✓✓✓ Esztergomi Bazilika Főszékesegyházi kincstár Prímási Palota és Keresztény Múzeum További szagrális értékek	✓✓✓ Vár és várpalota Városközpont épített örökségi környezete További épített örökség, múzeumok	✓✓✓ Prímás Pince Csokoládé Manufaktúra Egyéb helyi termékek	✓✓ Dunai hajózás Palatinus-tó (csónakázás, horgászat) Kerékpárkölcsonzó Lovardák Kökörccsin Ház Erdei Iskola Strázsa-hegyi tanösvény	✓ Szabadulósobák Városvetélkedők
Párkány	 Vadaš Termál Fürdő		✓ Épített örökség	✓ Helyi termékek	✓✓ Kerékpárkölcsonzó Lovarda, Dunai hajózás	
Pilis- szentkereszt		✓ Szentkút, Dobogókő Föld szívcsakrája			✓✓ Dobogókő, kilátó	
Bajót					✓ Gerecse Natúrpark látogatóközpont	
Béla				✓✓ Bélai kastély, Bott pincészet		
Bény		✓ Szűz Mária kegyhely				
Helemba				✓ Homokkőbe vájt pincék, Pincemúzeum		
Garamkövesd				✓✓ Borászatok	✓✓ Kovácspataki-hegyek tanösvény, Garamtorkolat	
Köbölkút				✓ Borászatok	✓ Párizsi mocsarak, kilátó Som-hegy	
Kéménd			✓ Népi építészet, folklór	✓ Borászatok, helyi termékek		

Település	Egészségturizmus	Szagrális turizmus	Kulturális turizmus	Gasztró- és borturizmus	Aktív- ökoturizmus	Gyermekbarát program
Muzsla				✓✓ Borászatok, helyi termékek		
Nána				✓ Borászatok		
Visegrád vonzáskörzete						
Visegrád	 Lepence Spa		✓✓✓ Fellegvár Salamon-torony Királyi palota További épített örökség, múzeumok		✓✓✓ Nagyvillám Sípálya Dunai hajózás Kerékpárkölcsonzó Horgásztavak Lovarda Mogyoró-hegyi természetismereti tanösvények	✓✓✓ Bobbálya Canopy Fun Extreme és Kalandpark Gokart és Kalandpark Nagyvillám minigolf pálya Mátyás Király Történelmi Játsszótér Városvetélkedő
Dömös		✓ Prépostsági altemplom Szentfa-kápolna			✓ Dunakanyar látogatóközpont	
Leányfalu	 Termál strandfürdő					
Kisoroszi					✓ Golfpálya Lovarda	
Nagymaros-Kismaros				✓ Műemlék pincék Helyi termékek	✓ Törökmező tanösvény	✓✓ Kismaros-Királyrét kisvasút Törökmezői kalandpark, kisállatkert
Szokolya				✓ Helyi termékek	✓ Hiúz Ház Látogatóközpont Királyréti tanösvény	✓✓ Kismaros-Királyrét kisvasút Királyréti hajtánypálya

Az aktív- ökoturisztikai és a családbarát programok elsősorban a családi utazásokhoz, míg a kulturális-szakraális értékek, a gasztro- és borturisztikai programok a fiatal felnőttek, középkorúak és idősebbek utazásaihoz kapcsolhatók.

Fejlesztési irányvonalak:

- Egészségturizmushoz kapcsolódó térségi csomagajánlatok kidolgozása és kiajánlása a fürdők, wellness szállodák vendégei részére, a célcsoportok igényeihez illeszkedő kiegészítő turisztikai termékek, szolgáltatások beépítésével (kommunikációs támogatás, csomagárakban kedvezmények biztosítása), pl.
  - o Egészség + bor csomag (egészségturisztikai és borászati programok)
  - o Egészség + kultúra csomag (egészségturisztikai és kulturális programok)
  - o Sí + wellness csomag
  - o Golf + wellness csomag
  - o Kombinált csomagok (szabadon összeállítható elemekből / ajánlatott tartalommal)
- Garantált programok biztosítása a térségben (egyéni látogatók által igénybe vehető kiegészítő programok a tartózkodás során), elsősorban a borászathoz, gasztronómiához, kulturális és élményprogramokhoz kapcsolódó kínálati elemekkel, pl.
  - o Borkóstolás adott napokon / helyszíneken
  - o Gazdaságlátogatás, helyi termék bemutató programok adott napokon / helyszíneken
  - o Esti kulturális, folklór program (pl. kisebb koncert, kézműves foglalkozás) adott napokon / helyszíneken
  - o Sétahajózás adott napokon / helyszíneken
  - o Kerékpárkölsönzési lehetőség
  - o Horgászati lehetőség (könnyen elérhető módon)
  - o Egyéb programok adott napokon / helyszíneken, pl. élménytúrák, e-kerékpár túrák, életmódprogramok (pl. jóga, tai chi foglalkozások, főzőiskola programok – egészséges ételek, speciális diétás ételek elkészítése)
- Tematikus útvonalak és programcsomagok kidolgozása, pl.
  - o Fürdőhelyek tematikus összekapcsolása (pl. Párkány, Esztergom, Visegrád, Leányfalu – „1 nap, 1 fürdő” tematikus útvonal)
  - o Egészség fókuszú programcsomagok (egészségturisztikai, helyi termék és aktív kínálati elemek összekapcsolása)
  - o Célcsoport-specifikus programok, pl. családi programcsomag (fürdőlátogatás, kalandparkok, aktív- és ökoturisztikai programok), senior programcsomag (egészségturisztikai, folklór és szakraális programok)
- Kapcsolódó utaztatás biztosítása a helyszínek között
- Árkedvezmények biztosítása:
  - o Árkedvezmény biztosítása (pl. 2. fürdő meglátogatása x % kedvezménnyel, 3. fürdő meglátogatása y % kedvezménnyel; kedvezmény a kiegészítő programok árából)
  - o Kuponrendszer kialakítása, bevezetése
  - o Turisztikai kártyarendszer kialakítása, bevezetése (illetve csatlakozás a Duna-Gerecse Kártyához, együttműködés helyi kedvezményrendszerekkel)
- Információs szolgáltatás, promóció, együttműködés (részletesebben ld. 6.2 fejezet):
  - o Teljes körű információs szolgáltatás az elérhető programokról, csomagokról
  - o Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, túraprogramok szabad összeállításához, támogató alkalmazással (többfunkciós keresőfelülettel ellátott információs honlap, túraguide alkalmazás a kiválasztott látnivalókra, programokra és bejárési módokra optimalizált javasolt útvonalterv generálással)
  - o Aktív marketingkommunikáció a lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére
  - o Együttműködés kialakítása az érintett szereplőkkel, szolgáltatókkal

Példák térségi tematikus útvonalakra, programcsomagokra

„1 nap – 1 fürdő” tematikus útvonal (4 nap / 3 éj)

Célcsoport: középkorúak, idősebbek (magyar, szlovák turisták, ill. Budapestre érkező külföldiek)

Időtartam: 4 nap

Időszak: egész évben

Bejárás mód: autóval / szervezett utaztatás

Programelemek, állomások:

- 1. nap: érkezés Párkányba – városi séta, Vadas termálfürdő meglátogatása, esti gasztronómiai program, szállás
- 2. nap: érkezés Esztergomba – gyalogos / kerékpáros városnézés, fürdőlátogatás, szállás
- 3. nap: hajós utazás Visegrádra, Lepence Spa meglátogatása, szállás
- 4. nap: Leányfalu – strandlátogatás, hazaút

Motiváció: csomagár, illetve kedvezmények biztosítása a fürdőbelépőkből, programokból

„1 nap – 1 fürdő” bővített tematikus útvonal (7 nap / 6 éj)

Célcsoport: középkorúak, idősebbek (magyar, szlovák turisták)

Időtartam: 7 nap

Időszak: tavasztól őszig

Bejárás mód: tömegközlekedéssel

Programelemek, állomások:

- 1. nap: érkezés Párkányba – városi séta, helyi termék kóstoló, szállás
- 2. nap: Párkány – Vadas termálfürdő meglátogatása; esti borkóstoló program (Béla, Muzsla, Garamkövesd, stb.) szervezett utaztatással, szállás Párkányban
- 3. nap: érkezés Esztergomba – gyalogos / kerékpáros városnézés, fürdőlátogatás, szállás
- 4. nap: hajós utazás Visegrádra, Lepence Spa meglátogatása, szállás
- 5. nap: komppal Nagymarosra, séta (szakrális értékek, régi pincék), gasztroprogramok, opcionális horgászati / kirándulási lehetőség
- 6. nap: Visegrádi városnézés, esti kulturális program, szállás
- 7. nap: Leányfalu, strand látogatás, hazaút

Motiváció: csomagár, illetve kedvezmények biztosítása a fürdőbelépőkből, programokból; ingyenes extra szolgáltatások (pl. utaztatás, helyi termék kóstoló, borkóstoló), ajándékok

„Egészség – természetesen” csomag

Célcsoport: középkorúak, idősebbek (magyar, szlovák turisták)

Időszak: egész évben

Csomag tartalma:

- Fürdőlátogatás, gyógy-, illetve wellness kezelések (Párkány / Esztergom / Visegrád)
- Könnyed kiránduló programok élményelemekkel, pl. gyógynövénykereső túra a közeli kirándulóhelyeken, „fűben-fában egészség” túra
- Egyéb kiegészítő programlehetőségek, pl. tai chi, jóga foglalkozások, egészséges életmód programok
- Biogazdaság felkeresése, bemutatás, biotermékek kóstolása
- Lelki feltöltődés szent helyek, zarándokhelyek felkeresésével (pl. Szentkút / Dömös / Bény)

Motiváció: kedvezményes belépők, kedvezmények a szolgáltatások áraiból (kuponrendszer, turisztikai kártya), többszolgáltatások és ajándékok (pl. egy pohár bor ajándékba, részvételi lehetőség ingyenes foglalkozásokon)

6.1.3.2 Kulturális (városlátogató) turizmus

A kulturális turizmus igen összetett fogalom, melynek szűkített, elsősorban a városlátogatásokra fókuszáló megközelítését alkalmazzuk jelen fejezet során (gyakran a kulturális turizmus alá rendelik a vallási turizmust is, mellyel külön, a következő fejezetben foglalkozunk; emellett a népi kultúrához kapcsolódó kínálatot is külön kezeljük).

A kulturális turizmus kiemelt turisztikai termék az Eurorégióban, erős területi koncentráció mellett: a két magyarországi kiemelt desztináció, Esztergom és Visegrád a kulturális városlátogató turizmus célterülete. E kiemelt desztinációk mellett a térségben számos más épített és szellemi örökségi érték is megtalálható, ezek közül a római kori emlékek, az ismert személyiségekhez kapcsolódó emlék- és bemutatóhelyek, a hagyományos tevékenységekhez kapcsolódó látnivalók, a kulturális események emelhetők ki. Ezek azonban kisebb vonzerővel bíró, pontszerű kínálati elemek, melyek elsődlegesen a térségi kirándulásokat színesíthetik; bevonásuk a klasszikus értelemben vett kulturális turizmusba, városlátogató programokba nehézkes. (Ugyanakkor ezek jelentős fejlesztése esetén nagyban hozzájárulhatnak a térségi kínálat diverzifikációjához.)

Így a kulturális turizmus fejlesztése kapcsán a cél, hogy a meglévő kiemelt desztinációs kínálat versenyképességének fenntartását, erősítését folyamatosan megújuló kínálattal támogassa a térség, olyan kiegészítő programokat nyújtson a fő desztinációkba érkező kulturális turisták számára, melyek a tartózkodási idő megnyújtásához is hozzájárulhatnak. Ez elsősorban nem a további kulturális kínálati elemek felfűzését jelenti (mivel ezek attraktivitása nem olyan mértékű, mely például egy Esztergomba látogató vendéget átcsábíthatna a térség más településére), hanem a célcsoport igényeire szabott változatos kínálati csomagok létrehozását teszi szükségessé, kombinálva a kulturális motivációt más típusú szabadidő-eltöltési lehetőségekkel. A kisebb kulturális látnivalók, programok pedig az aktív turizmus fejlesztésében játszhatnak fontos szerepet (pl. gyalogos / kerékpáros túrák állomásaiként).

Kulturális turizmus jellemzői

A kulturális turizmus kiemelt jelentőségű turisztikai termék Európában. Elsősorban a városlátogatások jelennek meg, mely során az épített örökségi elemeket, vagy adott város történelmi, kultúrtörténeti emlékeit bemutató kiállítóhelyeket, kortárs művészeti központokat keresik fel a turisták. Jelentős vonzerőt jelentenek a hírességekhez kapcsolódó emlékek, bemutatóhelyek, valamint a különböző események, fesztiválok is.

A kulturális turizmus jelentősége töretlen volt az elmúlt évtizedekben, melyhez például az olcsó repülőjáratok megjelenése is nagyban hozzájárult (ezek jellemzően a rövidebb városlátogatások piacát erősítették). A kulturális városlátogatások a jövőben is minden bizonnyal a legfontosabb turisztikai termékek közé sorolódnak, ugyanakkor e területen is egyre hangsúlyosabb keresleti trend az élményorientáció. A visszatérés eléréséhez pedig folyamatos megújulásra van szükség.

Trendek: A rövid (3-4 napos) városlátogatások növekvő gyakorisága, főszezonon kívüli időszakokban; saját szervezésű látogatások túlsúlya, élményorientáció a városlátogatások során, új technológiák megjelenése a kulturális értékek interpretációjában, összetett kínálat iránti igény (pl. épített örökség mellett a helyi ételek, italok megismerése, éjszakai élet).

Célcsoportok: A kulturális turisták általában magasabb iskolai végzettségű, magasabb diszkrecionális jövedelemmel rendelkező utazók, fiatal felnőttek vagy középkorúak, illetve idősebbek. Esztergom és Visegrád Magyarország minden részéről vonzza a látogatókat, az osztálykirándulások egyik kihagyhatatlan célállomásai is a városok. Elsősorban belföldi desztináció a terület, de a dunai kirándulójárat forgalom miatt a külföldi turisták is megjelennek. Jellemző az egynapos kirándulójáratforgalom.

Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: borászat és gasztronómia, kulturális programok, helyi értékekhez kapcsolódó kínálati elemek, éjszakai élet, rövidebb kiegészítő aktív és élményprogramok (célcsoportspecifikusan), szakrális programok és egészségturisztikai elemek.

A fentiek alapján, a kiemelt desztinációkba érkező kulturális motivációjú vendégek számára olyan komplex termékcsomagok kialakítása a cél, melyek illeszkednek a városlátogató turisták igényeire, élményekben gazdag kiegészítő programlehetőséget kínálnak, ezáltal hosszabb tartózkodásra ösztönöznek:

- A városlátogató kulturális turisták számára vonzó kiegészítő időtöltést jelentenek a **gasztronómiai**, és különösen a **borászati programok**, pl. borkóstolások szervezése.
- Az aktív időtöltésen belül a **rövidebb, élményorientált aktív programok** jelenthetnek vonzó lehetőségeket, pl. élménytúra speciális eszközökkel (ld. segway, e-kerékpár), hajókirándulás, lovas turisztikai programok és bemutatók, kalandprogramok.
- A **szakrális programok** közül a közeli, jelentősebb vonzerővel bíró, spirituális jellegű kínálati elemek kapcsolhatók be a kínálatba.
- A helyi értékek közül a **népi értékek, tradicionális tevékenységek** (pl. kézműves programok), valamint a hírességekhez kapcsolódó bemutatóhelyek kapcsolhatók be elsődlegesen.
- Bár a kulturális turizmushoz az **egészségturizmus** is köthető, mivel mindkét turisztikai termék a kiemelt desztinációkra fókuszál, ezért Párkány rákapcsolódása jelenthet prioritást az esztergomi kínálatra a határon átívelő turistaforgalom élénkítése érdekében.
- Az osztálykirándulások gyakorisága miatt a **gyermekbarát kínálati elemek** is fontos kiegészítők.

Mivel az alapmotivációt a városlátogatás jelenti és jellemző a rövid (főként 1 napos) tartózkodási idő, ezért Esztergomból, Visegrádról könnyen elérhető, rövidebb időtartamú programok csatornázhatók be a kínálatba: ennek megfelelően a kiemelt célpontoktól 20-25 perces autóútra található, illetve tömegközlekedési eszközökkel könnyen elérhető, akár az egynapos kirándulásba is beilleszthető kínálati elemek bevonása javasolt. Az elhelyezkedés és a közlekedési kapcsolatok alapján ez nagyobb hatókört jelent Esztergom, kisebbet Visegrád esetében.

Cél, hogy a kiemelt desztinációkba érkező kulturális turisták számára olyan kiegészítő programlehetőséget biztosítson a térség, mely hosszabb tartózkodásra, többletköltésre, további települések felkeresésére ösztönzi ezeket a látogatókat – fontos azonban megjegyeznünk, hogy a kimondottan a kiemelt desztinációkba érkező egynapos városlátogató turisták számára csak olyan attrakciók vonhatók be a kínálatba, melyek kellő vonzerőértékkel bírnak (az alábbi táblázatban ezekre mutatunk példákat).

Település	Kulturális turizmus	Szagrális turizmus	Népi értékek, folklór	Egészségturizmus	Gasztro- és borturizmus	Aktív-ökoturizmus	Gyermekbarát program (osztálykirándulások)
Esztergom vonzáskörzete							
Esztergom	 Esztergomi Bazilika Vár és várpalota Városcsúcs épített örökségi környezete További épített örökség, múzeumok	✓✓✓ Főszékesegyházi kincstár Prímási Palota és Keresztény Múzeum További szagrális értékek Pálos kolostorrom		✓ Aquasziget Esztergom	✓✓✓ Prímás Pince Csokoládé Manufaktúra Egyéb helyi termékek	✓✓ Dunai hajózás Kerékpárkölcsonzó Horgászat Lovardák	✓✓ Szent István strandfürdő Kököröcsin Ház Erdei Iskola Strázsa-hegyi tanösvény
Párkány	✓✓ Épített örökség			✓✓ Vadaš Termál Fürdő	✓ Helyi termékek	✓✓ Kerékpárkölcsonzó Lovarda Dunai hajózás	
Bajna	✓✓ Ördöglovas kastély						
Pilis-szentkereszt		✓✓ Szentkút Cisztercita templom és kolostorrom Dobogókő				✓✓ Dobogókő, kilátó Kirándulóhelyek	
Bajót						✓ Gerecse Natúrpark Látogatóközpont	
Pilisszántó		✓ Csillag ösvény					
Pilismarót						✓ Lovaglás, horgászat	
Kesztlöc		✓ Pálos kolostorrom	✓ Falumúzeum		✓ Helyi termékek		
Nyergesújfalu					✓ Helyi termékek	✓ Lovaglás, horgászat	

Település	Kulturális turizmus	Szagrális turizmus	Népi értékek, folklór	Egészségturizmus	Gasztró- és borturizmus	Aktív-ökoturizmus	Gyermekbarát program (osztálykirándulások)
Béla	✓✓ Bélai kastély				✓✓ Bélai kastély, Bott pincészet		
Bény		✓ Szűz Mária kegyhely	✓ Kurtaszoknya				
Helemba					✓ Homokkőbe vájt borospincék, Pincemúzeum		
Garamkövesd					✓✓ Borászatok	✓✓ Kovácspataki-hegyek tanösvény Garamtorkolat	
Köbölkút			✓ Kerámia tárgyak, nádból készült termékek, fafeldolgozás		✓ Borászatok	✓ Párizsi mocsarak, kilátó Som-hegy	
Kéménd			✓ Népi építészet Tájház Kurtaszoknya		✓ Borászatok, helyi termékek		
Muzsla					✓✓ Borászatok, helyi termékek		
Nána					✓ Borászatok		
Visegrád vonzókörzete							
Visegrád	 Fellegvár Salamon-torony Királyi palota			✓✓✓ Lepence Spa		✓✓✓ Dunai hajózás Kerékpárkölcsönző Horgásztavak Lovarda	✓✓✓ Mogyoró-hegyi erdei iskola és tanösvények Bobpálya, Gokart és Kalandpark

Település	Kulturális turizmus	Szagrális turizmus	Népi értékek, folklór	Egészségturizmus	Gasztro- és borturizmus	Aktív-ökoturizmus	Gyermekbarát program (osztálykirándulások)
	További épített örökség, múzeumok						Minigolf pálya Történelmi Játsszótér
Dömös		✓✓ Prépostsági altemplom Szentfa-kápolna	✓ Vízimalom maradványai			✓ Dunakanyar látogatóközpont	✓✓ Rám szakadék, egyéb kirándulóhelyek
Leányfalu	✓ Móricz Zsigmond Múzeum			✓ Termál strandfürdő			✓ Móricz Zsigmond Múzeum
Nagymaros-Kismaros	✓ Kittenberger Kálmán lakóháza		✓ Falumúzeum és Kismarosi Sváb Muzeális Gyűjtemény		✓ Műemlék pincék Helyi termékek	✓ Törökmező tanösvény	✓✓ Kismaros-Királyrét kisvasút Törökmezői kirándulóközpont kalandpark, állatkert
Duna-bogdány						✓ Lovaglás	
Verőce	✓ Római kori hídfőállás, őrtorony romja Gorka Kerámia Kiállítás Helytörténeti Múzeum Rádiómúzeum Duna-parti támfal (Ybl)		✓ Fa harangláb				
Szokolya			✓ Kacár tanya kézműves programok		✓ Helyi termékek	✓ Királyréti tanösvény	✓✓ Kismaros-Királyrét kisvasút Királyréti hajtánypálya Hiúz Ház Látogatóközpont

Fejlesztési irányvonalak:

- Világörökségi helyszínek örökségmenedzsmentje
- Kulturális turizmushoz kapcsolódó térségi csomagajánlatok kidolgozása és kijánlása, a célcsoportok igényeihez illeszkedő kiegészítő turisztikai termékek, szolgáltatások beépítésével (kommunikációs támogatás, csomagárakban kedvezmények biztosítása), pl.
  - o Kultúra + bor csomag (kulturális és borászati programok)
  - o Kultúra + egészség csomag (kulturális és egészségturisztikai programok)
  - o Kultúra + aktív élmények csomag (kulturális és aktív programok)
  - o Lelki feltöltődés (kulturális és szakrális programok)
  - o Osztálykirándulás csomagok (kulturális, ökoturisztikai, aktív programok, gyermekbarát élményelemek)
  - o Kombinált csomagok (szabadon összeállítható elemekből / ajánlatott tartalommal)
- Garantált programok biztosítása a térségben (egyéni látogatók által igénybe vehető kiegészítő programok a tartózkodás során), elsősorban a borászathoz, gasztronómiához, népi hagyományokhoz kapcsolódó kínálati elemekkel, pl.
  - o Borkóstolás adott napokon / helyszíneken
  - o Gazdaságlátogatás, helyi termék bemutató programok adott napokon / helyszíneken
  - o Kézműves foglalkozások adott napokon / helyszíneken
  - o Esti kulturális, folklórprogramok (pl. templomi koncert, táncbemutató) adott napokon / helyszíneken
  - o Sétahajózás adott napokon / helyszíneken
  - o Kerékpárkölcsonzési lehetőség
  - o Lovaglási lehetőség
  - o Horgászati lehetőség (könnyen elérhető módon)
  - o Egyéb élményprogramok, pl. e-kerékpár, segway városnéző túrák, vezetett tematikus séták, mobilapplikációs programok (térségismereti játék, kincskereső alkalmazások), foglalkoztató füzetek
- Tematikus útvonalak és programcsomagok kidolgozása, pl.
  - o Dunakanyar „highlights” programcsomag
  - o Kulturális élménycsomagok Esztergomból / Visegrádról
  - o Célcsoport-specifikus programcsomagok, pl. osztálykirándulás programcsomag (kulturális látnivalók, kalandelemek, aktív- és ökoturisztikai programok), senior programcsomag (kulturális, egészségturisztikai, folklór és szakrális programok)
- Térségi kulturális események fejlesztése:
  - o Programnaptárak összehangolása
  - o Közös térségi kulturális események, fesztiválok szervezése
- Árkedvezmények biztosítása:
  - o Árkedvezmény biztosítása több helyszín felkeresése esetén
  - o Kuponrendszer kialakítása, bevezetése
  - o Turisztikai kártyarendszer kialakítása, bevezetése (illetve csatlakozás a Duna-Gerecse Kártyához, együttműködés helyi kedvezményrendszerekkel)
  - o Többlétszolgáltatás csomagok igénybevételekor (pl. egy pohár bor ajándékba, kisebb ajándéktárgyak)
- Információs szolgáltatás, promóció, együttműködés (részletesebben ld. 6.2 fejezet):
  - o Teljes körű információs szolgáltatás az elérhető programokról, csomagokról
  - o Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, túraprogramok szabad összeállításához, támogató alkalmazással (többfunkciós keresőfelülettel ellátott információs honlap, túraguide alkalmazás a kiválasztott látnivalókra, programokra és bejárési módokra optimalizált javasolt útvonalterv generálással)
  - o Aktív marketingkommunikáció a lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére
  - o Együttműködés kialakítása az érintett szereplőkkel, szolgáltatókkal

Példa térségi tematikus útvonalakra és programcsomagokra

„Dunakanyar highlights” tematikus körtúra útvonal

Célcsoport: valamennyi korosztály (magyar, szlovák és külföldi turisták)

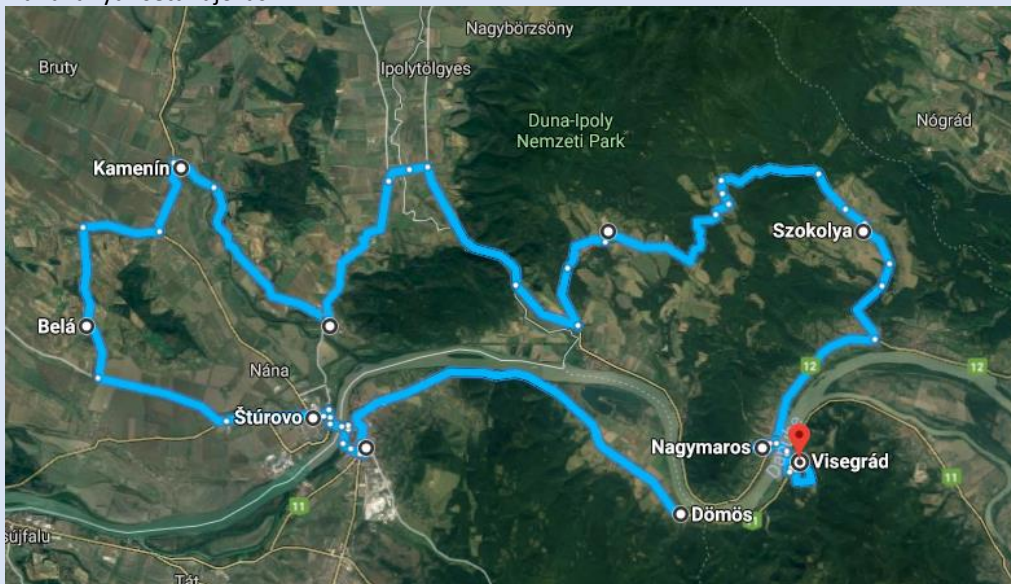
Időtartam: 4 nap / 3 éj

Időszak: egész évben

Bejárási mód: tömegközlekedéssel / bizonyos szakaszokon kerékpárral / gyalogosan

Programelemek, állomások:

- Dömös látogatóközpont
- Esztergomi városnézés
- Bélai kastély borkóstoló
- Kéménd, folklórértékek
- Párkány fürdőzés
- Garamkövesd kerékpártúra, helyi termék kóstolók
- Márianosztra kegyhely
- Szokolya-Nagymaros kisvonatozás
- Visegrádi városnézés
- Dunakanyar sétahajózás

Motiváció: kedvezmények biztosítása (kuponrendszer, turisztikai kártya), kisebb ajándék több program, látnivaló felkeresése esetén (pl. pecsételés rendszer)

Kulturális élmények esztergomi tartózkodás esetén (egyéni igénybe vehető / szervezett / garantált programok)

Célcsoport: középkorúak, idősebbek (magyar, szlovák turisták)

Időszak: egész évben

Programok:

- Párkány, Vadaš Termál Fürdő, városi séta
- Bajna, Ördöglovas kastély
- Spirituális élmények, pl. Pilisszentkereszt, Szentkút, cisztercita templom és kolostorrom, Dobogókő; Pilisszántó, Csillag ösvény; Bény, Szűz Mária kegyhely
- Borkóstolás (pl. Béla, Muzsla, Garamkövesd, Köbölkút, Kémény, Helemba, Nána)
- Néphagyományok (pl. Kesztölc, Bény, Köbölkút, Kéménd)
- Lovas turisztikai szolgáltatás (pl. Párkány, Pilismarót, Nyergesújfalu)
- Kirándulás, ökoturizmus (pl. Köbölkút, Garamkövesd, Dobogókő)
- Horgászat
- Dunai sétahajózás

Motiváció: kedvezményes belépők, kedvezmények a szolgáltatások áraiból (kuponrendszer, turisztikai kártya), többlétszolgáltatások és ajándékok (pl. egy pohár bor ajándékba), utaztatás (utazásszervezés, e-kerékpár kölcsönzés, kerékpárkölcsönzés, stb.)

Kulturális élmények visegrádi tartózkodás esetén (egyéni igénybe vehető / szervezett / garantált programok)

Célcsoport: családok, fiatal felnőttek (magyar, szlovák turisták), osztálykirándulás (magyar)

Időszak: tavasztól őszig

Programok:

- Kulturális látnivalók, híres személyiségekhez kötődő emlékek (pl. Dömös – Prépostsági altemplom; Leányfalu – Móróc Zsigmond Múzeum, Nagymaros - Kittenberger Kálmán lakóháza; Verőce – Római kori hídfőállás, őrtorony romja, kiállítások)
- Néphagyományok (pl. Kismaros – Falumúzeum és Kismarosi Sváb Muzeális Gyűjtemény, kézműves foglalkozások a Kacár tanyán, Dömös - vízimalom maradványai)
- Helyi termék kóstolók, helyi gazdaságok felkeresése (pl. Nagymaros, Kismaros, Szokolya)
- Aktív ökoturisztikai programok (pl. Dömös – látogatóközpont; Kismaros-Nagymaros – Törökmező tanösvény, kalandpark és állatkert; Kismaros-Királyrét kisvasút, királyréti hajtánypálya, látogatóközpont és tanösvény)
- Lovas turisztikai szolgáltatás (pl. Dunabogdány)
- Dunai sétahajózás

Motiváció: kedvezményes belépők, kedvezmények a szolgáltatások áraiból (kuponrendszer, turisztikai kártya), foglalkoztató füzetek, kisebb ajándék, utaztatás (utazásszervezés, kerékpárkölcsönzés, kedvezményes kompjegy, stb.)

6.1.4 Térségi integrált turisztikai termékek fejlesztése

A térségi turisztikai termékkombinációk célja a nagyobb vonzerőérték elérése, ezáltal a területileg kiegyenlített turistaforgalom biztosítása. **A termékkombinációk azokra az erős, meglévő kínálattal bíró térségi turisztikai termékekre épülnek, melyek önmagukban is képesek látogatókat vonzani a területre, és ezekkel összekapcsolják a kevésbé látogatott kínálati elemeket.** Ezek:

- Vallási turizmus
- Aktív turizmus
- Rurális turizmus

6.1.4.1 Vallási turizmus

A vallási turizmus összetett fogalom: szűkebb értelemben a kifejezetten vallási motivációjú utazásokat értjük ezalatt (pl. vallási rendezvényeken való részvétel, zarándoklat, lelkigyakorlat), míg tágabb értelemben a vallási nevezetességek, szakrális műemlékek, látnivalók felkeresése, a spirituális élmény is a részét képezi (utóbbiak esetében a vallásturisztikai látnivalók – pl. templomok – felkeresése elsődlegesen nem vallási, hanem kulturális céllal történik, adott nevezetesség kulturális, történelmi, művészeti értékének megismerése céljából). Utóbbi motiváció esetén a kulturális turizmus részeként is definiálható az utazás, ugyanakkor e kategórián belül is megjelenhet erősebb lelki, spirituális motiváció, töltet.

Jelenleg az Eurorégióban **mind a kifejezetten vallási motivációval bíró utazások, mind a vallásturisztikai helyszínek kulturális célzatú látogatásainak kiemelt desztinációja Esztergom.**

További fontos zarándokhelyek és szakrális helyszínek is megtalálhatók itt, több zarándokút vonal halad át a térségen, melyek kijelölik a vallási turizmus magterületeit:

- Elsődleges célpontok:
  - o Esztergom

- Másodlagos célpontok: a zarándokútvonalak által kijelölt terület, elsősorban – ismertsége és jelentősége révén – a Mária út által érintett települések, kiemelten:
  - o Márianosztra
  - o Pilisszentkereszt-Dobogókő, Szentkút, Cisztercita kolostorrom
  - o Bajót-Péliföldszentkereszt
  - o Dömös
  - o Bény
- Harmadlagos célpontok (fő zarándokútvonalak további érintett települései, illetve vallásturisztikai szempontból fontos kulturális helyszínek):
  - o Kürt-Cigléd, búcsújáróhely
  - o Nagybörzsöny, szakrális kisemlékek
  - o Ebed, szakrális kisemlékek
  - o Pilisszántó, Csillag ösvény
  - o Kesztlőc-Klastrompuszta (pálos kolostorrom)
  - o Esztergom-Pilisszentlélek (pálos kolostorrom)
  - o Kóspallag (pálos kolostorrom)
  - o stb.

A szakrális turizmus fő magterülete tehát elsősorban az Eurorégió magyarországi területe, annak kiemelt desztinációi és ezek vonzásokörzete; másodsorban a szlovákiai zarándokhelyek és azok vonzásokörzete.

Vallási (szakrális) turizmus jellemzői

A vallási turizmus jelentősége növekedett az elmúlt időszakban, a spiritualitás előtérbe helyezésének globális trendje szerint. Bár a turizmus makromutatóin belül a vallási turizmus részaránya még csekély, ismertek olyan jelentős vallásturisztikai helyszínek, zarándoklatok, melyek egyre népszerűbbé válnak nemcsak a kifejezetten vallási motivációval érkezők, hanem a lelki feltöltődést, a spirituális élményt keresők szempontjából is. Egy-egy szakrális látnivaló, vallásturisztikai helyszín, vagy éppen rendezvény pedig sok város kulturális kínálatának ikonikus eleme, húzóattrakciója. Így a szakrális turizmus további élénkülésével számolnak a szakirodalmak, mind a kifejezetten vallási, mind pedig a nem vallási motiváció esetében.

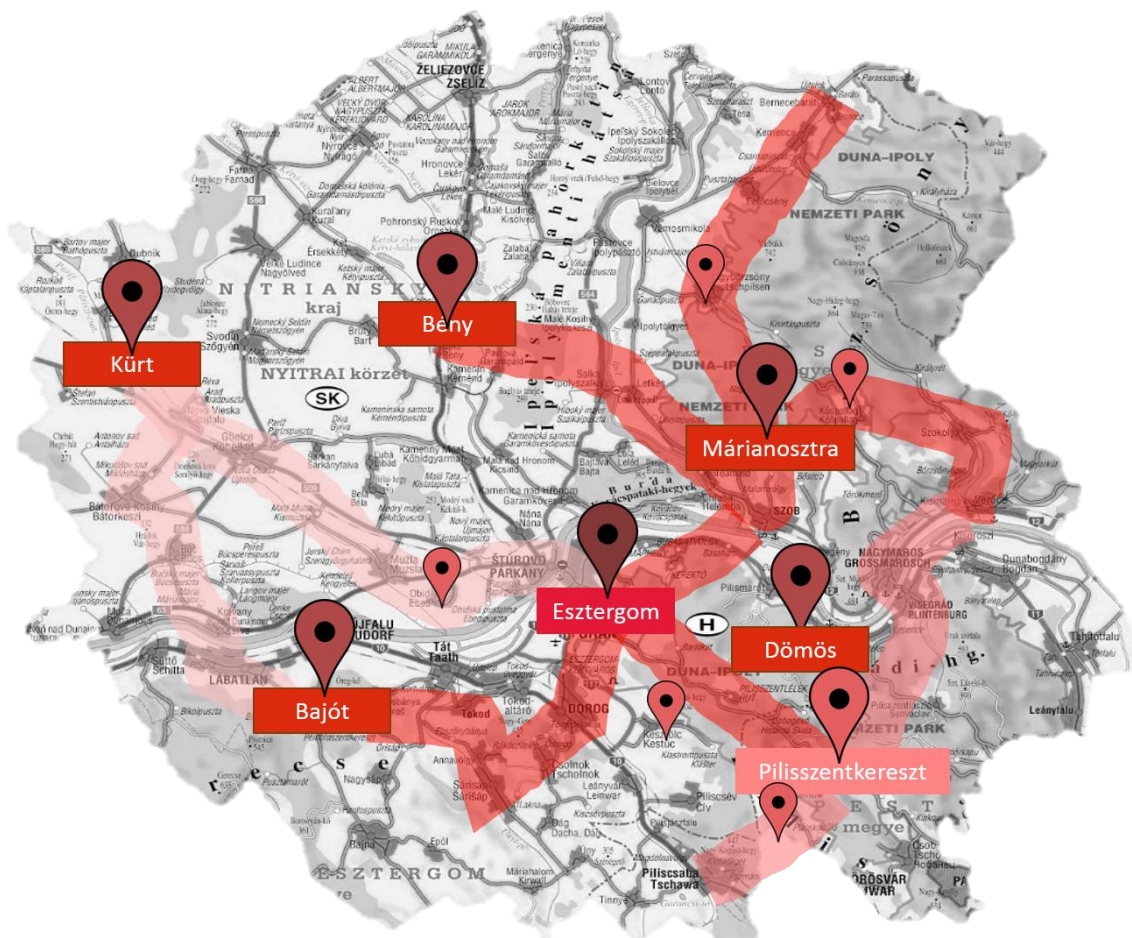
Trendek: autentikus, személyes spirituális élmény, lelki-szellemi feltöltődés keresése, közösségi élmény igénye, kulturális-szakrális motiváció együttes megjelenése.

Célcsoportok:

- A kifejezetten vallási motivációval utazó zarándokturisták jellemzően az idősebb korosztályokba tartoznak, alacsonyabb költési szokásokkal jellemezhetők (pl. egyszerűbb szálláshelyek, zarándokszállások igénybevétele), csoportosan utaznak, hosszabb tartózkodási idővel. Az Eurorégió területén elsődlegesen a belföldi vendégforgalom dominál, de a zarándokutak – különösen a nemzetközi Mária-út – külföldi zarándokokat is vonzanak a területre.
- A nem vallási motivációval utazókra a kulturális turistákra jellemző karakterisztika érvényesül, így a magasabb iskolai végzettségű, jobb anyagi helyzetű, magasabb költési szokásokkal bíró középkorú, illetve idősebb turisták alkotják elsődlegesen ezt a szegmenst.

Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: természetközeli (nem megerőltető) aktív programok, kulturális programok, népi értékek, egészséges helyi termékek.

A szakrális turizmus fejlesztése a meglévő szent helyekhez kell, hogy kapcsolódjon, hiszen ezek jelentik a vallási motivációval érkezők számára a fő vonzerőt. Ugyanakkor a célcsoportok kiterjeszhetővé válhatnak ezeket az értékeket, helyszíneket kulturális és/vagy spirituális indíttatásból felkeresőkké, mely célközönség megnyerése és bevonása a pontszerű értékek felfűzésével, attraktív bemutatási formákkal segíthető elő.

A vallási (szakrális) turizmus fejlesztési feladatai különböznek egymástól az eltérő alapmotivációt tekintve:

- Mivel a térségi zarándoklatok jellemzően csoportos gyalogtúrák, melyek kifejezett célja a szent helyek felkeresése, így a zarándoklatokba a környékbeli további látnivalók (templomok, kávéházak, kápolnák, stb.) csak korlátozott mértékben, kis távolságok esetén vonhatók be. E célcsoport jellemzői miatt a szent helyek bemutatására, a vallási-lelki megélésre, az elvonulás lehetőségére, de egyúttal a közösségi élményre kell hangsúlyt fektetni, mely során figyelembe kell venni az utazók alacsony költségvetését.
- A spirituális, kulturális célzatú utazások esetén a szakrális turizmus kulturális jellegű látnivalói – pl. templom- és kolostorromok – felfűzhetőek, ezáltal a pontszerű kínálati elemekből egy komplexebb élménylánc alakítható ki. Ebben megjelenhetnek a kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások is, pl. aktív programelemek, helyi tradíciókra és termékekre épülő kínálat, kulturális programok.

Fejlesztési irányvonalak:

- **Zarándokutakhoz kapcsolódó fejlesztések:** az EGTC feladata a zarándokutak üzemeltetőivel szorosabb együttműködés kialakítása, partnerségépítés ösztönzése az érintett szereplők között, helyi vállalkozások, szolgáltatók, települések rákapcsolódásának szakmai támogatása
  - o Zarándokút állomások fejlesztésében való részvétel, pl. szakrális értékek látogatóbarát interpretációja, közösségi terek, pihenőhelyek, kegytárgy boltok létrehozása
  - o Zarándokútvonalak kapcsolódó térségi infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztésében való részvétel, illetve lobbitevékenység (hálózatos elemek előkészítése, megvalósítása a lehetőségek függvényében), pl. túraútvonalak, kerékpáros útvonalak fejlesztése

- Együttműködés kialakítása, fejlesztése a zárandokutak szervezőivel, zárandokszálláshelyekkel, pl. közös promóció, információszolgáltatás révén
- Partnerségi események, egyeztetések szervezése
- Szakmai tudásátadás, tapasztalatcsere ösztönzése
- Vállalkozásösztönzési tevékenység (pl. zárandokszálláshelyek kialakítása)
- **Spirituális-kulturális célzatú utazásokhoz kapcsolódó fejlesztések:** az EGTC feladata a vallásturisztikai kínálat attraktivitásának növelése élményszerű interpretáció és kiegészítő programok által, valamint a kapcsolódó térségi infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztésben való részvétel (hálózatos elemek előkészítése, megvalósítása a lehetőségek függvényében) a spirituális-kulturális célzatú utazások motiválása érdekében
  - Szakrális helyszínek, kínálati elemek attraktivitásának növelése:
    - Szakrális értékek interpretációja – interaktív bemutatási formák, eszközök alkalmazása, pl. információs táblák, mobil applikációk, foglalkoztatófüzetek
    - Zárandoklatokhoz kapcsolódó kiegészítő programelemek biztosítása, pl. egykori szerzetesek által végzett tevékenységek bemutatása
    - Kapcsolódó élményprogramok és szolgáltatások biztosítása, pl. vezetett nordic walking séták szervezése, kerékpárkölcsonzés
    - Szakrális rendezvények, események szervezése
  - Térségi termékcsomagok létrehozása:
    - Tematikus útvonalak kialakítása a kapcsolódó interpretációs eszközökkel, pl. Szentek nyomában; Szerzetesek élete; Templomok, kápolnák és kálváriák útja; Spirituális élmények útja; Világvallások;
    - Programcsomagok kialakítása (kiegészítő turisztikai termékekkel, szolgáltatásokkal), a szakrális látnivalókat, helyszíneket kombinálva aktív programokkal, népi értékekkel, bor- és gasztronómiai programokkal, egyéb kulturális programokkal
    - Zárandokútvonalak mentén elhelyezkedő települések bekapcsolása a turizmusáramba egyéb eszközökkel, pl. zárandokút mentén információs táblák kihelyezése a környező településekről, programlehetőségekről
  - Információszolgáltatás, promóció, együttműködés (részletesebben ld. 6.2 fejezet):
    - Teljes körű információszolgáltatás az elérhető programokról, csomagokról
    - Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, túraprogramok szabad összeállításához, támogató alkalmazással (többfunkciós keresőfelülettel ellátott információs honlap, túraguide alkalmazás a kiválasztott látnivalókra, programokra és bejárési módokra optimalizált javasolt útvonalterv generálással)
    - Aktív marketingkommunikáció a lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére
    - Együttműködés kialakítása az érintett szereplőkkel, szolgáltatókkal (partnerségépítés, szakmai tudásátadás, tapasztalatcsere ösztönzése)

Példa térségi tematikus útvonalakra és programcsomagokra

Határon átnyúló szakrális programcsomag az Esztergom – Bajót – Kürt útvonal mentén

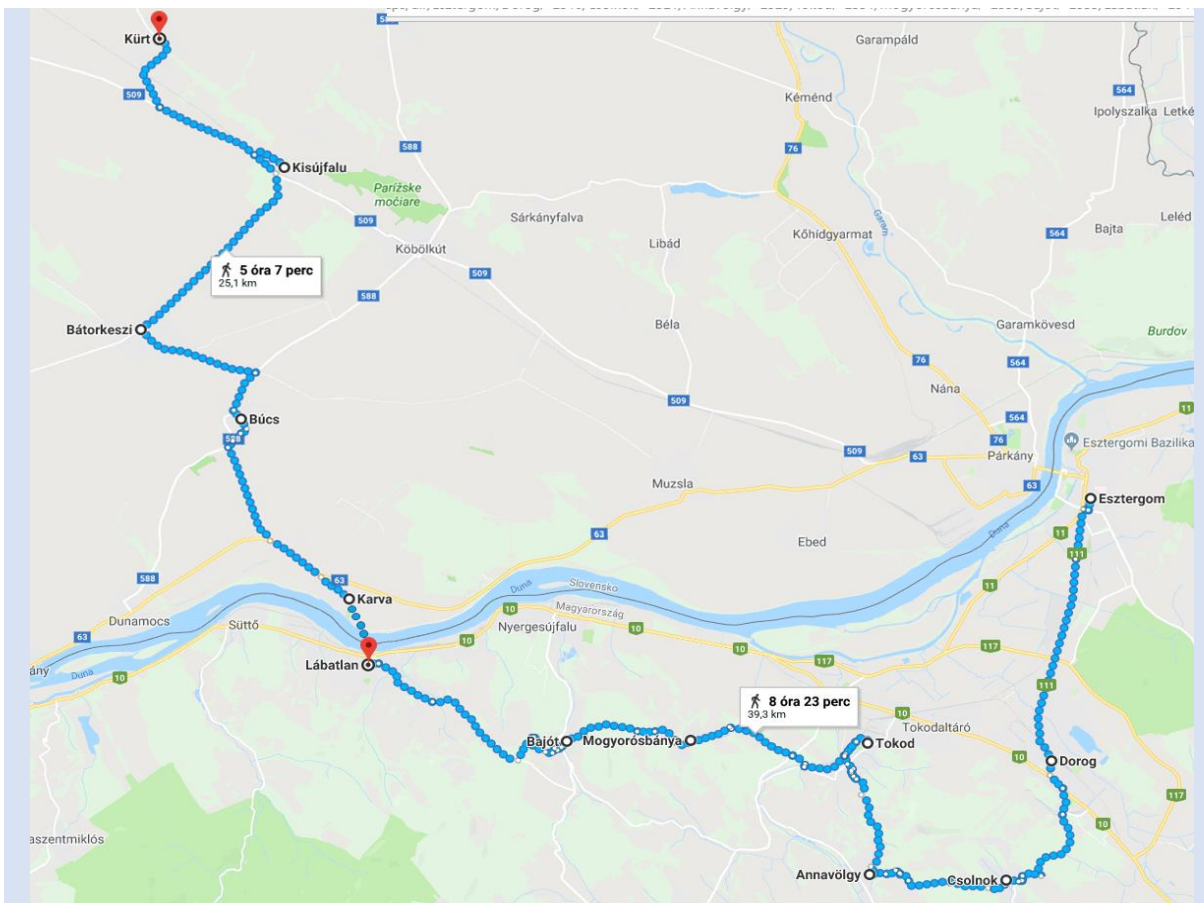
Útvonal: Esztergom – Dorog – Csolnok – (Dág – Sárísáp) – Annavölgy – Tokod – Mogyorósbánya – Bajót – Lábatlan – Karva – Búcs – Bátorkeszi – Kisújfalu – Kürt (Esztergom és Bajót között a Mária út útvonalán)

Célcsoport: középkorú, illetve idősebb (de aktív) vallási és kulturális indíttatású szakrális turisták

Bejárési mód: gyalogos / kerékpáros (Lábatlan és Karva között hajós átkelés)

Időszak: áprilistól novemberig (hajójárat menetrendnek megfelelően)

A programcsomag elemei:

- A programcsomag gerincét a fő szakrális értékek, kegyhelyek (Esztergom, Bajót, Kürt), emellett a jelentősebb célcsoport-specifikus kínálati (kulturális, folklór, gasztronómiai, borászati, aktív-öko) elemek alkotják:
  - o Esztergom: szakrális értékek, egyéb épített látnivalók, Prímás pince, helyi termékek
  - o Dorog: bányászati emlékek, bemutatóhelyek (Bányászati Miniverzum); fürdő
  - o Bajót: Bajót-Péliföldszentkereszt búcsújáráróhely, Öreg-kő természetvédelmi terület
  - o Lábatlan: hajózás, Gerenday arborétum, helyi termékek, Cementgyári Emlékház és Tudásközpont
  - o Karva: hajózás, épített látnivalók, helyi termékek
  - o Búcs: Népviseletes Babák Háza, borászat, horgászat
  - o Kisújfalu: Párizsi mocsarak, Som-hegy természetvédelmi területek
  - o Kürt: Ciglédi kegyhely, borászat, helyi termékek
- További rákapcsolódó kínálati elemek lehetnek:
  - o Szakrális helyszínek: Csolnok: Nepomuki Szent János templom, Szent Borbála bányász templom, Szentháromság-szobor; Dág: római katolikus templom; Sárisáp: műemlék római katolikus templom, plébánia, népi-barokk kálvária; Tokod: műemlék Szent Márton templom, barokk körkáporna; Mogyorósbánya: 12. századi római katolikus templom, kőkereszt; Karva: Nagy boldogasszony római katolikus templom, harangláb, Nepomuki Szent János kőszobor; Búcs: katolikus és református templomok, harangláb; Bátorkeszi: Sarlós Boldogasszony-templom, református templom
  - o Kapcsolódó kulturális értékek, folklórelemek: bányászati emlékek (Sárisáp, Annavölgy, Tokod, Mogyorósbánya), római kori emlékek (Tokod), népművészeti bemutatóhelyek (Tokod, Bátorkeszi), Berény-vár maradványai (Bajót)
  - o Kapcsolódó aktív-ökoelemek: Kéktúra útvonal (Bajót, Mogyorósbánya, Tokod, Dorog), horgászat (pl. Csolnok, Sárisáp), természetvédelmi területek (Búcsi-szikes védett terület)
  - o Kapcsolódó bor- és helyi termék bemutatóhelyek, programok: helyi termékek (Dorog, Sárisáp, Tokod, Mogyorósbánya), borászat (Lábatlan, Bátorkeszi, Kisújfalu)

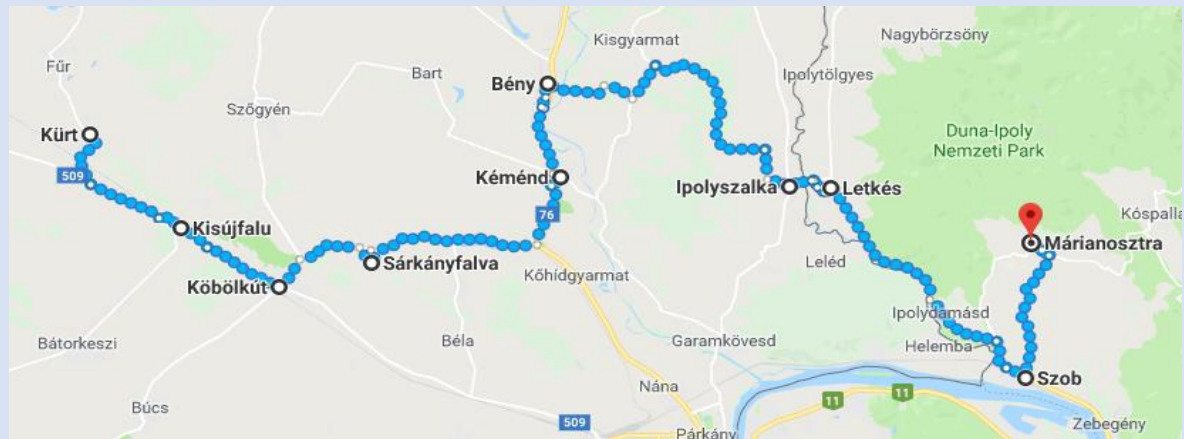
Határon átnyúló szakrális programcsomag a Márianosztra – Bény – Kürt útvonal mentén

Útvonal: Márianosztra – Szob – (Ipolydamásd –) Letkés – Ipolyszalka – (Garamkövesd –) Garampáld – Bény – Kéménd – (Kőhídgymart – Libád –) Sárkányfalva – Kőbölkút – Kisújfalu – Kürt (Márianosztra és Bény között a Mária út útvonalán) – a zárójelben lévő települések elsősorban autós bejárás esetén illeszthetők az útvonalba

Célcsoport: középkorú illetve idősebb vallási és kulturális indíttatású szakrális turisták

Bejárási mód: gyalogos / kerékpáros / autós (határátkelés Ipolyszalka – Letkésnél)

Időszak: egész évben

A programcsomag elemei:

- A programcsomag gerincét a fő szakrális értékek, kegyhelyek (Kürt, Bény, Márianosztra), emellett a jelentősebb célcsoport-specifikus kínálati (kulturális, folklór, gasztronómiai, borászati, aktív-öko) elemek alkotják:
  - o Kürt: Ciglédi kegyhely, borászat, helyi termékek
  - o Kőbölkút: Párizsi mocsarak, Som-hegy természetvédelmi területek, borászat, helyi termékek, szakrális kisértékek (római katolikus templom, Szentháromság kápolna és Krisztus szobor, Jézus Szíve kápolna, Szent Vendel szobor)
  - o Kéménd: kurtaszoknyás hagyományok, népi építészeti emlékek, tájház, helyi termékek
  - o Bény: kegyhely, néphagyományok
  - o Szob: kisvasút, helyi termékek, Börzsöny Múzeum
  - o Márianosztra: kegyhely, római katolikus templom, plébánia, kálvária és kálváriakápolna is megtalálható, Pálos kiállítás és a börtöntörténeti kiállítás kisvasút, tájház, helyi termékek, kőfejtők
- További rákapcsolódó kínálati elemek lehetnek:
  - o Szakrális helyszínek: Kőbölkút: római katolikus templom, Szentháromság kápolna és Krisztus szobor, Jézus Szíve kápolna, Szent Vendel szobor; Kéménd: római katolikus templom, Szűz Mária szobor; Libád: templom; Kőhídgymart: templom; Ipolyszalka: római katolikus templom, Krisztus-szoborfülke és szobrok; Szobi Szent László Plébánia és iskolakápolna, Nepomuki Szent János szobor
  - o Kapcsolódó kulturális értékek, folklórelemek: kastélyok (Sárkányfalva), népi mesterségek (Libád, Garampáld, Kőhídgymart, Ipolyszalka), népi építészeti emlékek, tájházak (Garampáld, Ipolyszalka, Letkés), Római őrtorony maradványai (Szob)
  - o Kapcsolódó aktív-ökoelemek: horgászat (Libád, Kőhídgymart, Letkés), természetvédelmi területek, tanösvények (Kőhídgymart, Garamkövesd), strand (Szob)
  - o Kapcsolódó bor- és helyi termék bemutatóhelyek, programok: helyi termékek (Garamkövesd, Ipolyszalka, Letkés, Ipolydamásd), borászat (Kisújfalu, Kéménd, Garamkövesd, Letkés)

A két fenti programcsomag – Kürti csatlakozással – kombinálható is hosszabb tartózkodás esetére (Esztergom – Bajót – Kürt – Bény – Márianosztra útvonal).

Ösztönzők lehetnek, pl.:

- Programcsomag arculatának kialakítása

- A programcsomag közzététele (bejárési módokkal, közlekedési információkkal, bejárás időtartamával / hosszával, szálláslehetőségekkel, vendéglátóhelyekkel, programlehetőségekkel, stb.)
- Útvonal jelzése, információs táblák kihelyezése (útvonal, állomások, további kapcsolódó szakaszok, programlehetőségek, stb.)
- Csomagárak és kedvezmények biztosítása (pl. szállásdíjából kedvezmény, csomagajánlatok, kuponrendszer, kedvezménykártya)
- Szervezett túrák indítása, programszervezés
- Közlekedési szolgáltatások, pl. kerékpárkölcsonzés, kombinált bejárési lehetőségek
- Térképek, kiadványok készítése
- Mobilapplikációk, vezetőfüzetek
- Pecsételés a helyszíneken, pontgyűjtő akciók további kedvezményekért, ajándékokért
- Népszerűsítés

6.1.4.2 Aktív turizmus

Az Eurorégió területén az aktív turizmus összetett kínálatot bír, és nagy potenciált rejt a kiemelt turisztikai desztinációkon kívüli területeken. Az aktív turizmus önállóan értelmezhető turisztikai termék; emellett az aktív kínálati elemek a kiemelt desztinációkba érkező turisták élményének növeléséhez, tartózkodási idejének megnyújtásához is nagyban hozzájárulhatnak.

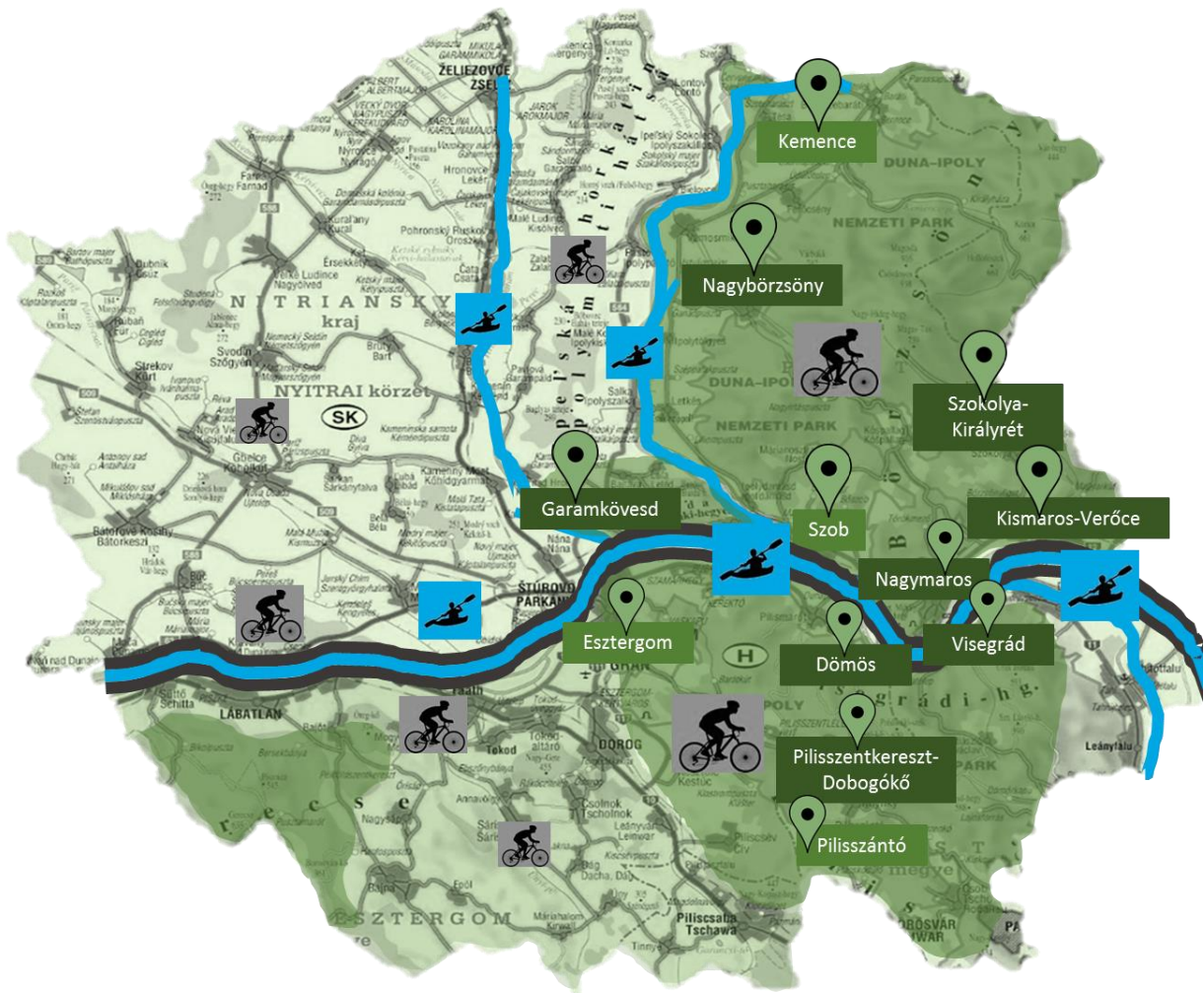
Az aktív turizmuson belül elsősorban a bakancsos és kerékpáros turizmus kínálatának attraktivitása jelentős, emellett a vízi turizmus emelhető még ki. Több kalandpark is megtalálható a térségben. Egy szűkebb szegmens számára nyújt vonzó időtöltési lehetőséget a horgászat, a vadászat. További aktív kínálati elemek is rendelkezésre állnak, így például lovas programok, téli sielési lehetőségek, extrém sportolási helyszínek, golfpálya.

A fő térségi magterületek:

- Elsődleges célpontok: bakancsos és kerékpáros turizmus kiemelt célterületei, azaz
  - o Börzsöny
  - o Visegrádi-hegység
  - o Pilis
  - o Duna-menti Eurovelo kerékpárút (Dunakanyar)
- Másodlagos célpontok: bakancsos és kerékpáros turizmus további célterületei, vízi turizmus célterületei
  - o Kovácspataki-hegyek
  - o Gerecse
  - o Duna, Garam, Ipoly folyók
- Harmadlagos célterületek:
  - o Horgászati és vadászati helyszínek
  - o Téli sportok helyszínei (Visegrád, Dobogókő)
  - o Kalandparkok (Visegrád, Szokolya-Királyrét, Nagymaros, Kismaros, Szob)
- Kiegészítő programok:
  - o Lovas tanyák (Dunakanyar jobb partján, Szentendrei-szigeten)
  - o Golfpálya (Kisoroszi)
  - o Extrém sportok (Pilis)

Az aktív turizmus szempontjából tehát az Eurorégió fő magterülete elsősorban a magyarországi, másodsorban a szlovákiai térség. Az aktív turizmus kínálata a térség egészét lefedi, kifejezetten a rurális területek a fő célterületei, így igen nagy potenciállal bír a térségi turizmus fejlesztésében.

Az aktív turisztikai kínálat elemei szinte valamennyi más turisztikai termékhez jól kapcsolhatók, azokkal komplex kínálati csomagot alkothatnak.

Aktív turizmus jellemzői

Az aktív turizmus igen összetett fogalom, mely a bakancsos, a kerékpáros, vízi, a lovas, a golf, a horgász- és vadászturizmust, valamint az egyéb szabadidős sporttevékenységeket is magában foglalja. Az aktív turizmus kiemelt értékét a természeti környezet adja, színterei elsősorban erdőszült területek, hegységek, természetes álló- és folyóvizek. Emellett megjelennek az ember alkotta vonzerők is, így a kalandparkok, sípályák, golfpályák; de a fő motivációt a természeti környezet, az outdoor tevékenységek jelentik.

Trendek: aktív turizmus iránti igény növekedése, egészséges életmód terjedésével a fizikai aktivitás, aktív szabadidő-eltöltés népszerűségének növelése, természetközelség fokozódó igénye („vissza a természethez”), kalandszerű élményszerzés igénye, rövid tartózkodási idő (jellemzően egynapos kirándulóforgalom)

Célcsoportok és kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: az aktív turizmus igen összetett célcsoportot vonz, eltérő időtöltési és utazási szokásokkal. A fontosabb turisztikai termékek szerint:

- Bakancsos turizmus: minden társadalmi réteg, de leginkább a középkorúak és idősebbek, a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők; valamint az osztálykirándulások szempontjából a gyermekek, fiatalok, jellemzően belföldiek, egynapos kirándulóforgalom alacsony költési szokásokkal. Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: ökoturisztikai kínálati elemek, helyi termékek, természetközeli kulturális látnivalók és népi értékek, kalandparkok, élményelemek (pl. kisvasút), horgászat.

- Kerékpáros turizmus: leginkább fiatal felnőttek, családok, magasabb iskolai végzettségűek, magasabb jövedelemmel rendelkezők; belföldi és az EuroVelo úthálózaton külföldi turisták, rövidebb tartózkodási idő (egynapos kirándulóforgalom). Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: vízi turizmus, ökoturisztikai kínálati elemek, borászat és helyi termékek, természetközeli kulturális látnivalók és népi értékek, kalandparkok, élményelemek (pl. kisvasút), horgászat.
- Vízi turizmus: fiatalok, fiatal felnőttek, alacsony költési szokásokkal; elsősorban belföldi, illetve határon átívelő forgalom. Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: borászat és helyi termékek, horgászat.
- Horgászturizmus: fiatal felnőttek, középkorúak és idősebbek, férfiak, belföldi vendégkör, rövid tartózkodási idő (egynapos), alacsony költési szokásokkal. Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: kerékpározás, borászat és helyi termékek.
- Vadászturizmus: középkorú, külföldi és másodsorban belföldi vendégek, magas jövedelem és költési szokások. Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: borászat és helyi termékek, egészségturizmus.
- Síturizmus: családok, fiatal felnőttek és középkorúak, magasabb költési szokásokkal. Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: egészségturizmus.

A keresletnagyság és a térségi kínálat integritása alapján **a három leginkább fejlesztendő területnek a bakancsos, a kerékpáros és a vízi turizmus minősül.** E három területhez kapcsolódóan a cél, hogy olyan komplex termékcsomagok jöjjenek létre, melyek növelik a kínálat vonzerejét, hosszabb tartózkodásra ösztönzik a látogatókat. Ehhez a megfelelő infrastruktúra és szolgáltatáskör, valamint proaktív marketingtevékenység elengedhetetlen.

Fő fejlesztési feladatok:

Az EGTC feladata az útvonalak üzemeltetőivel szorosabb együttműködés kialakítása, partnerségépítés ösztönzése az érintett szereplők között, helyi vállalkozások, szolgáltatók, települések rákapcsolódásának szakmai támogatása, a kínálat attraktivitásának növelése élményszerű interpretáció és kiegészítő programok által, valamint a kapcsolódó térségi infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztésben való részvétel (hálózatos elemek előkészítése, megvalósítása a lehetőségek függvényében; lobbitevékenység). Fejlesztési források rendelkezésre állása esetén, kvázi projekt kialakításként az EGTC támogathatja kisebb léptékű helyi pontszerű fejlesztések megvalósítását is (pályáztatással).

- **Kiránduló útvonalak fejlesztése:**
  - o Útvonalak jelölése, kitáblázása
  - o Útvonalak infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztése:
    - Utak karbantartása
    - Pihenőhelyek kialakítása padokkal, asztalokkal, esőbeállóval, szemetessel a frekventált helyszíneken
    - Kapcsolódó infrastruktúrafejlesztés, pl. parkolók, szociális blokkok kialakítása a frekventált kirándulóhelyeken
    - Túratérképek, kiadványok készítése
  - o Turistaházak, menedékházak, turistaszállások kialakítása, fejlesztése – vállalkozásösztönzés, szakmai támogatás biztosítása
- **Kerékpáros útvonalak fejlesztése:**
  - o Kerékpárutak térségi hálózatának kialakítása, jelölése (különböző elemekkel)
    - Önálló kerékpárutak, kerékpársávok kiépítése
    - Kerékpározható útvonalak kijelölése
    - Erdei túrakerékpár hálózat kialakítása, jelölése
  - o Útvonalak infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztése:
    - Utak karbantartása

- Kerékpáros pihenőpontok kialakítása padokkal, asztalokkal, esőbeállóval, tűzrakóhellyel, szemetessel, kerékpártárolóval a frekvenciált helyszíneken
    - Kerékpáros szervizpontok, szervizállomások kialakítása
    - Kerékpáros túratérképek, kiadványok készítése
    - Kerékpárkölcsonzés, térségi kerékpárkölcsonzési rendszer kialakítása (több helyszínen leadható, felvehető kerékpárokkal)
    - Egyéb szolgáltatások, pl. kerékpárszállítás
  - Kerékpáros centrumok, pihenők, kerékpárosbarát szálláshelyek kialakítása, fejlesztése – vállalkozásösztönzés, szakmai támogatás biztosítása
- **Vízitúra útvonalak fejlesztése:**
  - Vízi turizmus infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztése:
    - Vízitúra útvonalak fejlesztése, pl. átemelő, sólyapályák kialakítása
    - Vízitúra állomások, kikötőpontok kialakítása, kikötői infrastruktúra és szolgáltatáskör biztosítása
    - Kiseb kikötési pontoknál pihenőhelyek kialakítása padokkal, asztalokkal, esőbeállóval, tűzrakóhellyel, szemetessel
    - Vízitúra térképek, kiadványok készítése
    - Kajak, kenu kölcsönzése, térségi kölcsönzési rendszer kialakítása (több helyszínen leadható, felvehető járművekkel)
    - Egyéb szolgáltatások, pl. szállítás
  - Vízi túra szálláshelyek kialakítása (kemping, vendégház) – vállalkozásösztönzés, szakmai támogatás biztosítása
  - Minősítő védjegyek megszerzésének támogatása (pl. Kajak-Kenu Szövetség lapátos védjegy vízi megállóhelyeknek)
- **Kombinált útvonalak kialakítása, bejárési lehetőségek biztosítása:**
  - Útvonalak többfunkciós hasznosítása, pl. gyalogos / sífutó útvonalak jelölése; terepkerékpáros / sítreking útvonalak kijelölése
  - Kombinált túralehetőségek biztosítása, pl. kerékpáros és vízi turizmus kombinálása a szükséges szolgáltatások biztosításával (ld. kaja, kenu kölcsönzése, kikötőpontoknál kerékpárkölcsonzés)
  - Közlekedési szolgáltatások, pl. Visegrád környékén működő Hop-on Hop-off hajójáratokhoz hasonló megoldások; térségi kerékpárkölcsonzési rendszer, minibusz szolgáltatások
- **Bejárás élményének növelése a fenti útvonalakhoz kapcsolódóan:**
  - Térségi aktív termékcsomagok létrehozása:
    - Tematikus útvonalak kialakítása (különböző vonalvezetésű, nehézségű, időtartamú útvonalak meghatározása), különböző tematikákban és helyszíneken kapcsolódó interpretációs eszközökkel, pl. Kilátók útja, Sziklák útja, Barlangok útja, Patakok és források útja
    - Programcsomagok kialakítása (kiegészítő turisztikai termékekkel, szolgáltatásokkal)
  - Kiegészítő időtöltési lehetőségek biztosítása a túrázás élményszerűségének növelésére, pl.
    - Tűzrakóhelyek, piknikterületek létrehozása
    - Kilátóhelyek, panorámapontok, fotópontok, vad- és madárlesek kialakítása, kijelölése
    - Erdei játszóterek, erdei tornapályák és kalandparkok kialakítása
    - Élményútvonalak kialakítása, pl. függőhidakkal, mászóhelyekkel, lobkorona sétánnyal, meseerdő funkciókkal
    - „Meditációs pontok” kialakítása
    - Kerékpáros ügyességi pályák kialakítása
    - Falmászó helyek kialakítása

- **Útvonalak mentén található települések, látnivalók, programelemek bekapcsolása a látogatóforgalomba**
  - o Kitáblázás (a túraútvonalak mentén elhelyezett információs és útirányjelző táblák a környékbeli látnivalókról, programokról, szolgáltatásokról)
  - o Térképes megjelenítés
  - o Mobilapplikációs programok (túravezető programok, audioguide, vagy kincskereső programok a környékbeli kínálati elemek bekapcsolásával)
  - o Vezető- és foglalkoztató füzetek
  - o Pontgyűjtő, pecsételő programok
- **Információszolgáltatás, promóció, együttműködés** (részletesebben ld. 6.2 fejezet):
  - o Teljes körű információszolgáltatás az elérhető programokról, csomagokról
  - o Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, túraprogramok szabad összeállításához, támogató alkalmazással (többfunkciós keresőfelülettel ellátott információs honlap, túraguide alkalmazás a kiválasztott látnivalókra, programokra és bejárési módokra optimalizált javasolt útvonalterv generálással)
  - o Aktív marketingkommunikáció a lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére
  - o Együttműködés kialakítása az érintett szereplőkkel, szolgáltatókkal (partnerségépítés, szakmai tudásátadás, tapasztalatcsere ösztönzése)
  - o Helyi lakosok bevonása (pl. önkéntes programok keretében az útvonalak karbantartása, tisztítása)
  - o Vállalkozásösztönzési tevékenység

További javasolt fejlesztések az aktív turizmus kínálatának diverzifikációjához:

- Lovas túra útvonalak kijelölése, lovas turisztikai szolgáltatások fejlesztése, elsősorban a Szentendrei-szigeten és a Dunakanyar jobb partján (meglévő kínálat alapján)
- Téli sportolási lehetőségek bővítése (sípályák mellett sífutó, illetve sítúra útvonalak kijelölése, kapcsolódó szolgáltatásokkal, pl. kölcsönzés, pihenők)
- Dunai strandok fejlesztése (Zebegény, Kisoroszi, Verőce, Visegrád, Esztergom)

Példa térségi termékcsomagokra

Három folyó kombinált vízi és kerékpáros tematikus túraútvonal

Célcsoport: fiatal felnőttek, nagyobb gyermekes családok, osztálykirándulás

Bejárési mód: kerékpáros / vízi

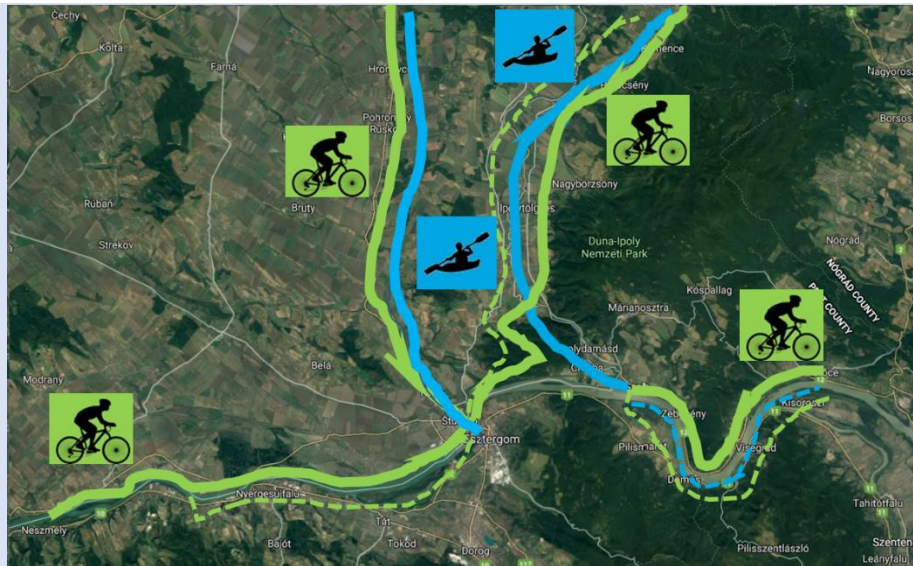
Időszak: áprilistól novemberig, vízi túra szakaszok vízállástól függően

Útvonal: kombinált kerékpáros és vízi túra útvonal a Duna, a Garam és az Ipoly folyók mentén

- 1. kerékpáros szakasz: EV6 mentén Dunaradvány – Dunamocs – Karva – Ebed – Párkány, majd északra a Garam folyó mentén Nána – Kőhidgyarmat – Kéménd – Bény – Csata – Oroszka – Lekér – Zselíz
- 2. vízi túra szakasz: Garam folyón Zseliztől Garamkövesdig
- 3. kerékpáros szakasz: Garamkövesd – Helemba – Bajta – Ipolyszalka – Letkés – Ipolytölgyes – Vámosmikola – Perőcsény – Kemence – Bernecebaráti
- 4. vízi túra szakasz: Ipoly folyón Bernecebarátiból Szobig
- 5. kerékpáros szakasz: EV6 mentén Szob – Zebegény – Nagymaros – Kismaros

Az egyes szakaszoknál kitérők és alternatív útvonalak is javasolhatók, pl.

- 1. kerékpáros szakasz megtehető Lábatlan – Karva között hajóátkeléssel az EV6 magyarországi szakaszán is Esztergomig;
- 3. kerékpáros szakasz megtehető a szlovákiai oldalon Ipolyszalka – Ipolybél – Ipolyszakállos – Lontó – Szete útvonalon;
- 5. kerékpáros szakasz megtehető a Duna jobb partján is szobi kompátkeléssel Pilismarót – Dömös – Visegrád – Dunabogdány – Tahitótfalu – Leányfalu útvonalon; illetve az 5. kerékpáros szakasz behelyettesíthető egy dunai vízi túrával is a Dunakanyarban.

Dunakanyar TOP – terepkerékpáros túra a magaslatok meghódításával

Célcsoport: fiatal felnőttek, jó fizikai állapotban lévő hegyikerékpáros turisták

Bejárási mód: kerékpáros (kompátkelésekkel, vasúti kerékpár szállítási lehetőséggel)

Nehézség: közepes-nehez

Időszak: egész évben (kompjártoktól függően)

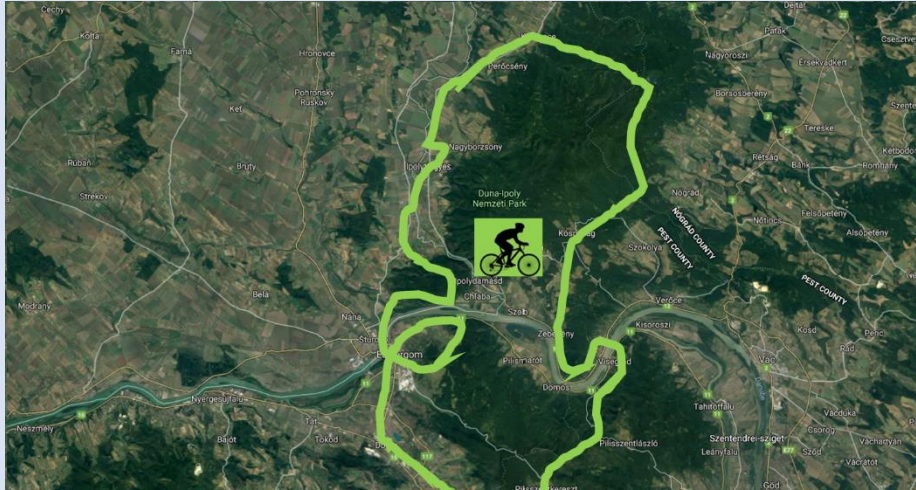
Útvonal: kombinált kerékpáros és vízi túra útvonal a Duna, a Garam és az Ipoly folyók mentén

Szakaszok:

- Indulás: Budapest – Pilisvörösvár (kerékpárral vagy tömegközlekedéssel)
- Pilisi kerékpáros túraút-hálózat szakaszai
  - o Boldogasszony túraút Pilisvörösvár – Pilisszántó a Fehér-hegy érintésével (kb. 10 km)
  - o Dera-szurdok túraút Pilisszántó – Pilisszentkereszt a Som-hegyen át (kb. 14 km)
  - o Királyok útja 3. szakasz Pilisszentkereszt – Visegrád a Rózsa-hegy, Szent László hegy, Somos-bérc, stb. érintésével (kb. 30 km)
- Visegrád – Nagymaros kompátkelés
- Nagymaros – Zebegény EuroVelo 6 szakasz (kb. 9 km)
- Börzsönyi kerékpártúra szakaszok:
  - o Kék túra útvonal Zebegény – Kóspallag – Diósjenő a Kerek-hegy, Fehér-hegy, Eszperantó-hegy, stb. érintésével (kb. 35 km)
  - o Piros útvonal Diósjenő – Kemence a Magas-hegy, Királybérc, stb. érintésével (kb. 20 km)
  - o Kemence – Perőcsény – Vámosmikola – Nagybörzsöny (kb. 11 km)
  - o Nagybörzsöny – Szalka (kb. 12 km)
- Burda hegységi szakasz: Szalka – Bajta – Helemba – Garamkövesd – Párkány a Burda hegységen át (kb. 30 km)
- Esztergom – Párkány környéke
  - o Párkány – Vaskapu – Kerektő – Búbánatvölgy – Esztergom a Szent Tamás-hegy, a Sípoló-hegy érintésével (kb. 20 km)
  - o Esztergom – Dorog-Klastrompuszta – Kesztlőc – Pilisszántó (kb. 20 km)
- Érkezés: Királyok útja túraútvonalon Budapest felé a Hosszú-hegy, Kis-Kevély, Nagy-Kevély, stb. érintésével (kb. 30 km)

Az egyes szakaszoknál kitérők és alternatív útvonalak is javasolhatók, pl. Pilisszentkeresztnél a Két-bükkfa nyereg – Pilis-tető irányában; Kemencénél Tésa irányában.

A fenti útvonalak népszerűsítésének, a látogatás ösztönzésnek eszközei lehetnek:

- Tematikus útvonal arculatának kialakítása, alkalmazása
- A tematikus útvonal közzététele (bejárési módokkal, közlekedési információkkal, bejárás időtartamával / hosszával, szálláslehetőségekkel, vendéglátóhelyekkel, programlehetőségekkel, stb.)
- Útvonal jelzése, információs táblák kihelyezése (útvonal, állomások, további kapcsolódó szakaszok, programlehetőségek, stb.)
- Csomagárak és kedvezmények biztosítása (pl. szállásdíjából kedvezmény, csomagajánlatok, kuponrendszer, kedvezménykártya)
- Kerékpár- és vízi túra eszköz kölcsönzés, túraszervezés
- Kerékpárszállítási lehetőség biztosítása
- Versenyek, programok szervezése
- Térképek, kiadványok készítése
- Mobilapplikációk, vezetőfüzetek
- Pecsételés a helyszíneken, pontgyűjtő akciók további kedvezményekért, ajándékokért
- Népszerűsítés

Az aktív turizmushoz kapcsolva kialakíthatók speciális termékkombinációk is, melyek a kiemelt turisztikai termékekhez illesztik a térségi kínálati egyéb alkotóelemeit, ezáltal változatosabb kínálat-együttest hoznak létre.

A térség adottságai alapján két fő irányvonal javasolható:

- Aktív-öko programok
- Testi-lelki feltöltődés

6.1.4.2.1 Aktív-öko termékcsomagok

A térségi turisztikai termékkombináció célja, hogy a klasszikus gyalogos, kerékpáros, vízi túrákat összekapcsolja más kiegészítő térségi látnivalókkal és így biztosítsa a változatos, élményekben gazdag időtöltést és a kevésbé látogatott elemek, területek bekapcsolódását a turizmusáramba. **A termékfejlesztés célja tehát a kirándulások, túrák élményének és attraktivitásának növelése a természeti környezetben, a túraútvonalak mentén fellelhető kisebb kínálati elemek felfűzésével.**

Ezek:

- **Ökoturisztikai értékek:** a térség természeti értékekben gazdag, azonban olyan kimagasló jelentőségű ökoturisztikai attrakció nem található meg itt, mely önmagában is jelentős vonzerőértékkel bírna, nagyszámú látogatót vonzana a térségbe. A terület változatos élővilágának bemutatására több tanösvény és látogatóközpont létesült, melyek elsősorban kiegészítő programkínálatot nyújtanak a térségbe látogatók, a környéken kirándulók számára.

Ezek intenzívebb beépítése a programkínálatba ezért növelheti a tartózkodás élményét, változatosságát, hosszát. Főbb kínálati elemek:

- Természeti értékek: flóra, fauna, patakok, források, barlangok, sziklák, stb.
- Tanösvények, látogatóközpontok, erdei iskolák
- Egyéb bemutatóhelyek, pl. kisállat simogatók
- **Kulturális láttnivalók:** a kirándulásokat színesíthetik a térségben fellelhető kisebb jelentőségű és vonzerejű láttnivalók, kulturális programelemek, így
  - A dunai limes maradványai
  - Árpád-kori földvársáncok, középkori várak maradványai
  - Templom- és kolostorromok
  - Egykori bányászati tevékenység emlékei, kőzetlelőhelyek, további gazdálkodástörténeti emlékek
  - Helyi múzeumok, kiállítóhelyek, híres emberekhez kötődő emlékek
  - Települések egyéb kisebb épített örökségi elemei
- **Aktív kínálati elemek:** a kirándulások élményét a kisvasutak, kalandparkok nagyban növelik (ezek akár önálló vonzerőt is jelenthetnek), emellett a lovas turisztikai szolgáltatások és a horgászati lehetőségek is bekapcsolhatók a túraprogramokba.
  - Kisvasutak
  - Kalandparkok, élményparkok
  - Lovas turisztikai szolgáltatások
  - Horgászati lehetőségek
- **Helyi borászati és gasztronómiai termékek:** a kirándulások, túrák során a helyi gasztronómiai termékek megkóstolása is beépíthető a programba.

Fenti kínálati elemek kombinálásával a térség, mint aktív turisztikai desztináció vonzereje nagyban növelhető, versenyképessége javítható. Lehetséges megoldások:

- **Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, szabadon összeállítható túraprogramok generálását biztosító alkalmazással**
- **Tematikus gyalog- és kerékpáros túraajánlatok kidolgozása** a térségi kínálat bekapcsolásával (jelölt útvonalak, térképek, útirányjelző és információs táblák, stb.), téma- vagy célcsoport-specifikus megközelítésben, pl.
  - A dunai limes mentén tematikus útvonal
  - Árpád-kori földvársáncok, középkori várak maradványai túrák
  - Templom- és kolostorromok útja
  - Gazdálkodástörténeti emlékek tematikus útvonal (pl. bányászat, üveghuták maradványai, faúsztatás, hamuzsír-égetés, faszénégetés, mészégetés emlékei, vízimalmok)
  - Adott híres ember nyomában tematikus útvonal
  - Madármegfigyelő túraútvonal
  - Célcsoport szerinti tematikák: családi túraútvonalak, senior túraprogramok, fiatal baráti társaságoknak kialakított tematika, stb.
- **Élményszerű interpretáció** az útvonalak mentén fellelhető természeti, kultúrtörténeti értékek bemutatására:
  - Információs táblák, botanikai táblák kihelyezése
  - Tanösvény jellegű kialakítások (gyalogos / kerékpáros / vízi tanösvény)
  - Mobilapplikációk: túravezetés, kincskereső kincskereső / térségismereti játék alkalmazások
  - Geocaching
  - Foglalkoztatófüzetek, kiadványok, pl. állat- és növényvilág bemutatása; kőzetfelismerő kisokos; kultúrtörténeti / gazdaságtörténeti foglalkoztatófüzet; vezetőfüzet gyermekeknek / felnőtteknek
  - Webkamerás közvetítések (pl. madárfészkekről, vadlesekről)

- **Garantált programok biztosítása** a túrákhoz kapcsolódóan (meghatározott időpontokban és helyszíneken), pl.
  - o Borkóstolás illetve helyi termék bemutatók
  - o Kisvasút programok
  - o Lovasprogramok
  - o Horgászati lehetőségek
- **Útvonalakra épülő programok, túrákhoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása**, pl.
  - o Kapcsolódó interaktív élménytúrák szervezése, pl. vezetett gyalogos, kerékpáros, nordic walking, terepsegway, sífutó túrák; tematikus térségi túraprogramok (pl. kőzetmegfigyelés, gombászat, madárles, barlangász programok)
  - o Eseményszervezés (pl. helytörténeti versenyek, tájfutó versenyek, erdei családi napok, természetvédelmi rendezvények)
  - o Hétvégi kirándulóprogramok pontgyűjtéssel (minden hétvégén más terület felfedezésével)
  - o Kerékpár-, vízi eszköz kölcsönzés
  - o Piknikcsomag árusítás / kölcsönzés
- **Kombinált jegyárak alkalmazása** az útvonalakhoz kapcsolódó attrakcióknál, szolgáltatásoknál, pl.
  - o Kisvasút + kalandparki belépő kedvezményesen
  - o Kisvasút + lovas program kedvezményesen
  - o Szállásdíj + attrakció kedvezmények
  - o Eseményekhez, programokhoz kapcsolódó csomagárak és akciók
- **Közös információs és marketingtevékenység:** teljes körű információszolgáltatás online, illetve a térségi túrák központokban, közös kiadványok, térképek, közös promóciós aktivitások
- **Partnerségépítés, vállalkozásösztönzés**
- **Információszolgáltatás, promóció, együttműködés** (részletesebben ld. 6.2 fejezet)

Célcsoport szerint elsősorban az alábbi kínálati elemek kapcsolhatók be az egyes túratípusokhoz:

Célcsoport	Gyalogtúrákhoz	Kerékpáros túrákhoz	Vízi túrákhoz
	kapcsolható kínálati elemek		
Osztálykirándulás	<ul style="list-style-type: none"> - kisvasút - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek, erdei iskola programok) - hajókázás - kaland- és élményparkok - múzeumok, kiállítóhelyek - híres emberekhez kötődő emlékek - strandok 	<ul style="list-style-type: none"> - kisvasút - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek, erdei iskola programok) - hajókázás - kaland- és élményparkok - múzeumok, kiállítóhelyek - híres emberekhez kötődő emlékek - strandok 	<ul style="list-style-type: none"> - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek) - kaland- és élményparkok - strandok
Családok	<ul style="list-style-type: none"> - kisvasút - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek) - kaland- és élményparkok - hajókázás, rövidebb vízi túrák - strandok 	<ul style="list-style-type: none"> - kisvasút - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek) - kaland- és élményparkok 	<ul style="list-style-type: none"> - ökoturisztikai programok (tanösvények, bemutatóhelyek) - kaland- és élményparkok - strandok

Célcsoport	Gyalogtúrákhoz	Kerékpáros túrákhoz	Vízi túrákhoz
	kapcsolható kínálati elemek		
		<ul style="list-style-type: none"> - hajókázás (kerékpárszállítási lehetőség esetén) - strandok 	
Fiatal felnőttek	<ul style="list-style-type: none"> - barlangász programok, extrém sportok - ökoturisztikai programok - hajókázás, rövidebb vízi túrák - borkóstolók, gasztronómia termékek - strandok 	<ul style="list-style-type: none"> - horgászat - borkóstolók, gasztronómia termékek - vízi túrák - strandok - hajókázás (kerékpárszállítási lehetőség esetén) - extrém sportok 	<ul style="list-style-type: none"> - horgászat - borkóstolók, gasztronómia termékek - kerékpáros túrák - strandok
Középkorúak	<ul style="list-style-type: none"> - ökoturisztikai programok - borkóstolók, gasztronómia termékek - szakrális helyszínek - múzeumok, kiállítóhelyek - hajókázás - híres emberekhez kötődő emlékek - strandok, fürdők 	<ul style="list-style-type: none"> - ökoturisztikai programok - szakrális helyszínek - hajókázás (kerékpárszállítási lehetőség esetén) - borkóstolók, gasztronómia termékek - strandok, fürdők 	
Idősebbek	<ul style="list-style-type: none"> - ökoturisztikai programok - horgászat - hajókázás - borkóstolók, gasztronómia termékek - szakrális helyszínek - múzeumok, kiállítóhelyek - egyéb épített örökség - híres emberekhez kötődő emlékek - fürdők 		

Példa térségi termékcsomagokra

Élmények és kalandok – családi aktív nyaralás a Börzsönyben

Célcsoport: családok iskolás gyermek(ek)kel, osztálykirándulások, fiatal felnőttek

Időtartam: 5 nap / 4 éjszaka

Időszak: tavasztól ősziig

Bejárás mód: gyalogtúra vízi túra szakasszal, kompjáratokkal, kisvasutas utazásokkal

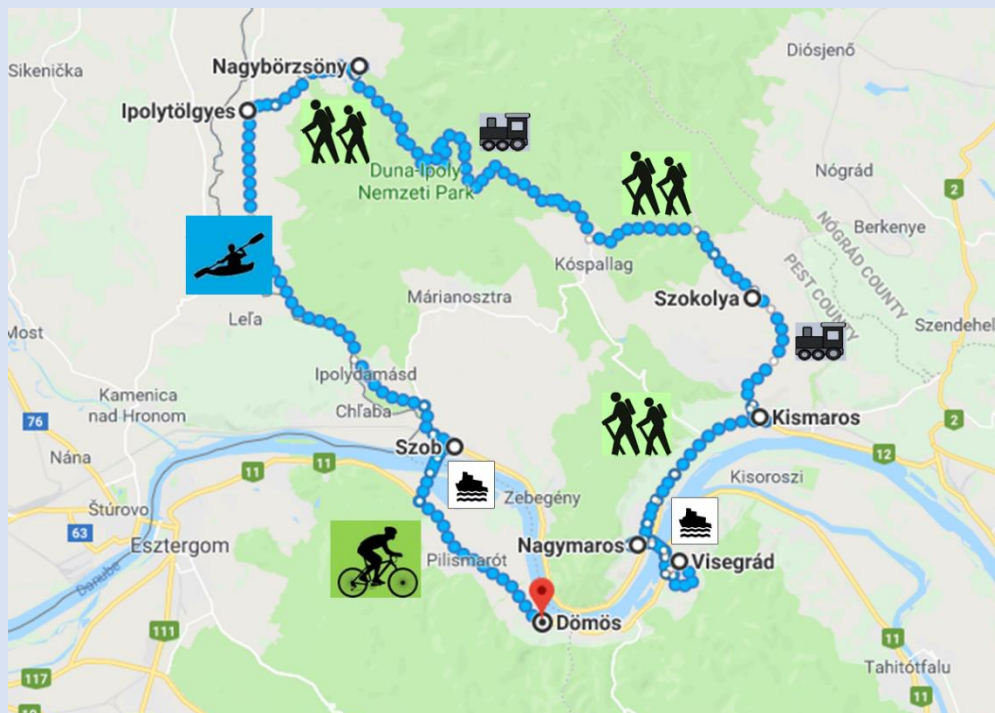
Nehézségi fok: gyenge-közepes

Programelemek, állomások:

- 1. nap:
  - o Érkezés Visegrádra: visegrádi városnézés, kalandpark, bobbálya, stb.
  - o Éjszaka Visegrádon
- 2. nap:
  - o Kompjázat Visegrád – Nagymaros
  - o Nyáron strandolási lehetőség Nagymaroson
  - o Törökmező tanösvény (Nagymaros hajóállomás –Törökmező), kalandpark
  - o Kismaros, Királyréti Erdei Vasút (Kismaros – Királyrét)

- Szokolya-Királyrét: hajtánypálya, tanösvény, ökoturisztikai központ
- Éjszaka Szokolya-Királyréten
- 3. nap:
  - Szokolya – Kóspallag – Nagyírtáspuszta túra
  - Nagyírtás – Nagybörzsöny kisvasút
  - Nagybörzsöny: állatsimogató, mesekerámia kiállítás, kézműves foglalkozások, helyi termékek
  - Éjszaka Nagybörzsönyben
- 4. nap:
  - Nagybörzsöny – Ipolytölgyes gyalogtúra
  - Ipolyi vízi túra Szobig
  - Szob: strand, Börzsöny múzeum, helyi termékek
  - Éjszaka Szobon
- 5. nap:
  - Szob – Pilismarót – Dömös kerékpártúra (társégi kerékpárkölcsonzási lehetőséggel, kompátkeléssel)
  - Dömös: Dunakanyar Látogatóközpont
  - Hazaút

Határon átnyúló kerékpárkölcsonzási lehetőség esetén a program kibővíthető egy Letkés – Helemba – Garamkövesd – Párkány kerékpártúrával, Párkányban fürdőzéssel.

Egy baráti hétvégi – hétvégi élményprogram csomag

Célcsoport: fiatal felnőttek (főként férfiak)

Időtartam: 3 nap

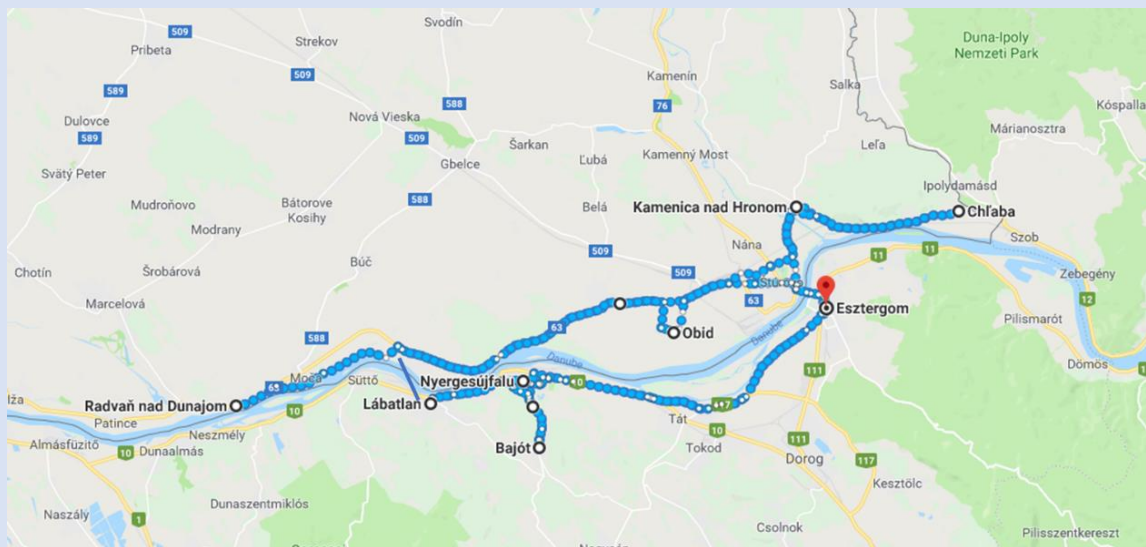
Bejárás mód: gyalogos / kerékpáros / tömegközlekedés

Nehézségi fok: gyenge

Programelemek, állomások:

- 1. nap: Aktív élménynap Esztergom – Dunaradvány között (kerékpár kölcsönzéssel)
  - Kerékpártúra Esztergom – Lábatlan között az EV6 mentén, köztes állomásokkal:
    - Lovaglás Nyergesújfaluban
    - Barlangász program Bajónnál
  - Hajókázás Lábatlan – Karva között
  - Kerékpártúra Karva – Dunaradvány között
  - Szállás Dunaradványnál

- 2. nap: Felvidéki bortúra Dunaradvány – Helemba között (minibusz transzferrel, kerékpárszállítással), bor- és helyi termék kóstolókkal
  - o Dunamocs
  - o Muzsla
  - o Ebed
  - o Nána
  - o Garamkövesd
  - o Helemba
  - o Szállás Párkányban
- 3. nap: Lazulós nap a Dunakanyarban
  - o Fürdőzés Párkányban
  - o Horgászat Esztergomnál
  - o Sétahajózás a Dunakanyarban

Dunai limes – kerékpáros túra a római kori emlékek felfűzésével

Célcsoport: középkorúak, idősebbek (de aktív turisták)

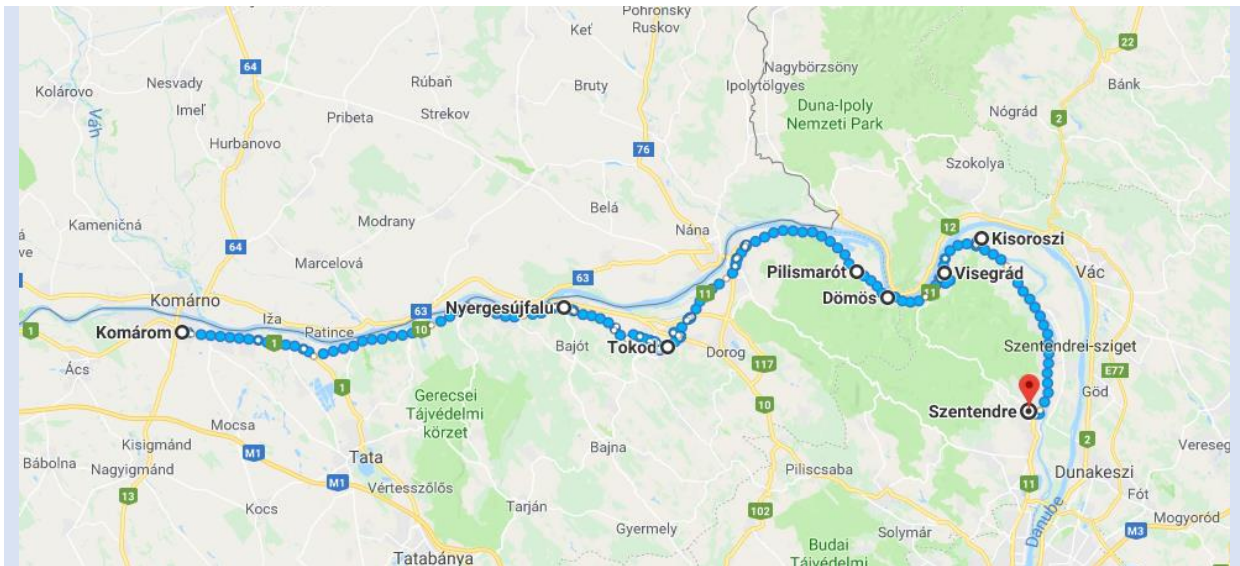
Időtartam: 4 nap / 3 éjszaka

Bejárás mód: kerékpáros

Nehézségi fok: gyenge

Programelemek, állomások: az útvonal gerincét a római kori emlékek jelentik, emellett célcsoport-specifikus egyéb kínálati elemek ajánlhatók ki

- (Komárom)
- Süttő: helyi termékek, bor
- Lábatlan: Gerenday arborétum, Cementgyári Emlékház és Tudásközpont, bor, helyi termékek
- Nyergesújfalu: Római kolónia és castrum emlékei; lovas program, horgászat; bor, helyi termékek
- Bajót: természetvédelmi terület, Gerecse Natúrpark Látogatóközpont, szakrális értékek
- Tokod: Castrum késő római tábor, népművészeti alkotóház
- Dorog: Bányászati Miniverzum, horgászat, helyi termékek
- Esztergom: esztergomi városnézés, szakrális értékek, helyi termékek, bor, fürdők
- Párkány: városnézés, helyi termékek
- Pilismarót: római kori vár romjai, szabadstrand, horgászat, lovas program
- Dömös: római őrtornyok maradványai; Dunakanyar látogatóközpont, szakrális értékek
- Visegrád: római kori emlékek, visegrádi városnézés, Lepence Spa
- Kisoroszi: római őrtornyok, vár maradványai; lovas program,
- Dunabogdány: római kori katonai tábor emlékei; strand, lovas program, művésztelep, helytörténeti gyűjtemény, népi kőfaragványok
- Tahitótfa: lovas program, Pollack Mihály emlékszoba, helyi termékek
- Leányfalu: termálfürdő, Móricz Zsigmond Múzeum és nyaraló, helytörténeti kiállítás
- (Szentendre)

A fenti útvonalak népszerűsítésének, a látogatás ösztönzésnek eszközei lehetnek:

- Tematikus útvonalak, programcsomagok arculatának kialakítása, alkalmazása
- A tematikus útvonal, programcsomag közzététele (bejárás módokkal, közlekedési információkkal, bejárás időtartamával / hosszával, szálláslehetőségekkel, vendéglátóhelyekkel, programlehetőségekkel, stb.)
- Útvonal jelzése, információs táblák kihelyezése (útvonal, állomások, további kapcsolódó szakaszok, programlehetőségek, stb.)
- Csomagárak és kedvezmények biztosítása (pl. szállásdíjából kedvezmény, csomagajánlatok, kuponrendszer, kedvezménykártya)
- Szolgáltatáskör bővítése, pl. kerékpár- és vízi túra eszköz kölcsönzés (térégi rendszerben), kerékpárszállítási lehetőség biztosítása, belső közlekedési kapcsolatok fejlesztése (pl. minibusz transzfer, tömegközlekedés)
- Versenyek, programok, események szervezése (pl. vezetett túrák, családi napok)
- Térképek, kiadványok készítése
- Mobilapplikációk (kincskereső programok, túraveető alkalmazás, térségismereti alkalmazás), vezetőfüzetek, foglalkoztató füzetek
- Pecseletés a helyszíneken, pontgyűjtő akciók további kedvezményekért, ajándékokért
- Vállalkozásösztönzés kapcsolódó szolgáltatások nyújtására, pl. borkóstoló és helyi termék bemutatóhelyek, szállások, vendéglátás, transzforszolgáltatás, vízitúra szervezés
- Népszerűsítés

6.1.4.2.2 Testi-lelki feltöltődés termékcsomagok

A térségi turisztikai termék kombináció célja, hogy az aktív időtöltéseket összekösse a természetes gyógytényezők jótékony hatásainak kiaknázását biztosító kínálati elemekkel, emellett olyan spirituális-kulturális jellegű kiegészítő programokkal, melyek a testi-lelki megújuláshoz, töltekezéshez járulnak hozzá.

Ezek:

- **Aktív kínálati elemek:** a jó levegőn, természeti környezetben végzett aktív nyaralás, időtöltés nagyban hozzájárul az egészségi állapot fenntartásához, javításához. Az aktív bejárás módok – gyalogtúrák, kerékpáros túrák – a termékcsomagok alapját jelentik.
- **Egészségturisztikai kínálat:** a térségi termálfürdők egészségturisztikai kínálata jól kapcsolható az aktív időtöltésekhez.
- **Egészséges helyi termékek:** az egészséges életmód része az egészséges táplálkozás, melyhez a jó minőségű ételek a rövid ellátási lánc modellek szerint a helyi portákról, gazdaságokból kerülhetnek az asztalra.

- **Spirituális-szellemi élmények:** a lelki és szellemi feltöltődést a természeti környezetben fellelhető spirituális jellegű szakrális látnivalók, kulturális értékek – pl. szent helyek, kegyhelyek, templom- és kolostorromok – biztosíthatják.

Fenti kínálati elemek kombinálásával egészségorientált, a testi, a lelki, a mentális megújulást biztosító utazási célponttá válhat a térség. Lehetséges megoldások:

- **Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, szabadon összeállítható túraprogramok generálását biztosító alkalmazással**
- **Tematikus gyalog- és kerékpáros túraajánlatok kidolgozása** a térségi kínálat bekapcsolásával, testi-lelki feltöltődés fókusszal (jelölt útvonalak, térképek, útirányjelző és információs táblák, stb.), pl.
  - o Spirituális élmények tematikus útvonal
  - o Fűben-fában egészség tematikus útvonal
  - o Az erdő gyógyító ereje tematikus útvonal
  - o Helyi termék tematikus útvonal
- **Élményelemek kialakítása, élményszerű interpretáció** az útvonalak mentén fellelhető természeti, szakrális, kulturális értékek bemutatására:
  - o Tanösvény jellegű kialakítások:
    - Információs táblák, botanikai táblák kihelyezése a természetben fellelhető gyógynövények, fűszernövények és ezek egészségre gyakorolt jótékony hatásainak bemutatására
    - Információs táblák kihelyezése a különböző ásványok hatásainak bemutatására
    - Meditációs tanösvény kialakítása (meditációs gyakorlatokat bemutató táblák kihelyezésével)
    - Helyi termék tanösvény kialakítása a települések összekapcsolásával
  - o Erdei meditációs pontok, pihenőhelyek kialakítása
  - o Erdei tornapálya kialakítása különböző tematikák mentén (pl. szíverősítő / légzésterápiás, stb.)
  - o Meztőláb ösvény kialakítása (különböző felületekkel, pl. avar, kavics, hánccs)
  - o Mobilalkalmazások: mobilalkalmazások a fenti témákhoz kapcsolódóan; túravezető applikációk
  - o Vezetőfüzetek, kiadványok készítése
- **Garantált programok biztosítása** a túrákhoz kapcsolódóan (meghatározott időpontokban és helyszíneken), pl.
  - o Helyi termék kóstolók, bemutatók
  - o Egészséges életmód programok, pl. tai chi foglalkozások, jóga programok, meditációs programok, főzőtanfolyamok
- **Útvonalakra épülő programok, túrákhoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása**, pl.
  - o Kapcsolódó interaktív élménytúrák szervezése, pl. erdei túrák, vezetett nordic walking túrák, gyógynövényismereti kirándulások
  - o Eseményszervezés (pl. egészség napok, fesztiválok szervezése), életmód táborok szervezése
  - o Kerékpárkölcsonzés
  - o Piknikcsomag árusítás / kölcsonzés
- **Közös információs és marketingtevékenység:** teljes körű információszolgáltatás online, illetve a térségi túraközpontokban, közös kiadványok, térképek, közös promóciós aktivitások
- **Partnerségépítés, vállalkozásösztönzés** (pl. ökoporták, helyi termék bemutatóhelyek, kóstolópontok, öko szálláshelyek kialakítására, kerékpárkölcsonzés, tematikus életmód programok biztosítására)
- **Információszolgáltatás, promóció, együttműködés** (részletesebben ld. 6.2 fejezet)

Példa térségi termékcsomagokra

Spirituális élmények útja – lelki feltöltődés

Célcsoport: középkorú és idősebb korosztályok, spirituális indíttatásból utazó fiatal felnőttek

Időtartam: konkrét tematikus útvonalaktól függően

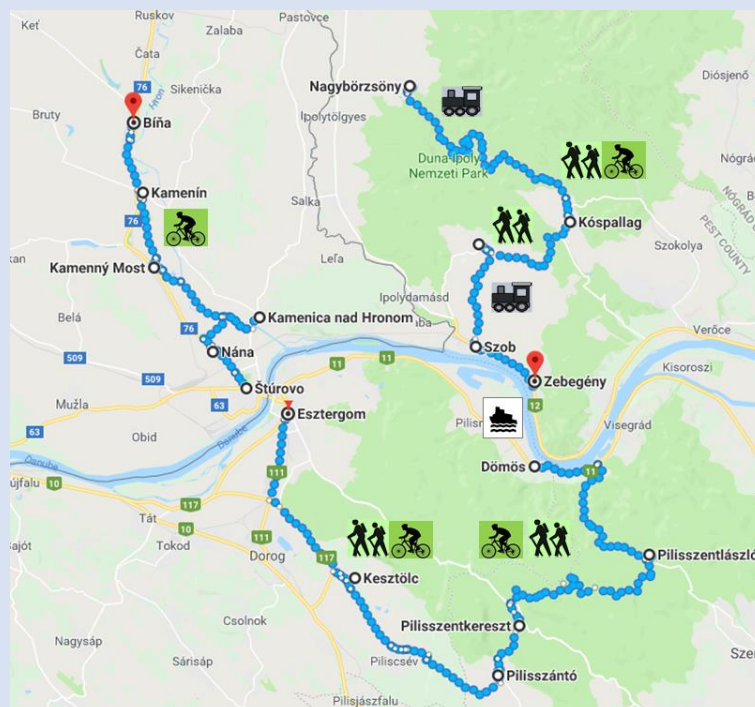
Időszak: egész évben / bizonyos szakaszok tavasztól őszig

Bejárás mód: gyalog- illetve kerékpártúra / tömegközlekedés

Nehézségi fok: gyenge-közepes

Az útvonal gerincét a térségben található spirituális, szakrális helyszíneket felfűző kirándulóutak jelentik, melyekhez további célcsoport-specifikus kínálati elemek rendelhetők. E kínálati elemeket tematikus útvonalak fűzhetik fel, programcsomagok alakíthatók ki (konkrét tervezés feladata).

- Börzsönyi szakasz kínálati elemei a túraútvonalakhoz kapcsolódóan:
  - o Nagybörzsöny: szakrális kisemlékek, kivasút, népi kézművesség, Tájház, vízimalom, helyi termékek
  - o Kóspallag: pálos kolostorrom, Bíber-vár romjai
  - o Márianosztra: kegyhely, szakrális értékek, Pálos kiállítás, helyi kézművesség, kivasút
  - o Szob: Börzsöny múzeum, helyi termékek, római kori maradványok, kivasút
  - o Zebegény: népi építészet, múzeumok, kiállítóhelyek, helyi termékek, strand
- Pilisi szakasz kínálati elemei a túraútvonalakhoz kapcsolódóan:
  - o Dömös, Szentfa kápolna
  - o Pilisszentlászló, zen templom
  - o Pilisszentkereszt, Szentkút, Boldog Özséb kilátó, Dobogókő (Föld szívcsakrája), Deraszurdok
  - o Pilisszántó, Csillagösvény, Boldogasszony kápolna, Trézsi-forrás és kőfülkék, sziklaszínház
  - o Kesztlőc, kolostorrom
  - o Esztergom: kegyhely, szakrális értékek, múzeumok, fürdők, helyi termékek, bor
- Garam-menti szakasz kínálati elemei a túraútvonalakhoz kapcsolódóan:
  - o Párkány: Lepence Spa, helyi termékek
  - o Nána: természetvédelmi terület, bor
  - o Garamkövesd: Kovácspataki-hegyek tanösvény, bor, helyi termékek
  - o Kőhídygarmat: természetvédelmi terület, horgászat
  - o Kéménd: kurtaszoknyás hagyományok, tájház, népi építészeti emlékek, borospincék, helyi termékek
  - o Bény: kegyhely, kurtyaszoknyás hagyományok

Fűben-fában egészség – térségi programcsomag

Célcsoport: középkorú és idősebb korosztályok, egészségorientált fiatal felnőttek

Időszak: tavasztól ősziig

Bejárás mód: gyalog- illetve kerékpártúra / tömegközlekedés

Nehézségi fok: gyenge-közepes

A programcsomag elemei:

- Gyalogos / kerékpáros túraútvonalak
- Tematikus programok, pl. gyógynövényfelismerés, meditációs programok
- Termálfürdők
- Helyi termék bemutatók, gazdaságok meglátogatása
- Vezetőfüzetek
- Természetközeli szálláshelyek

A fenti útvonalak népszerűsítésének, a látogatás ösztönzésének eszközei lehetnek:

- Tematikus útvonalak, programcsomagok arculatának kialakítása, alkalmazása
- A tematikus útvonal, programcsomag közzététele (bejárás módokkal, közlekedési információkkal, bejárás időtartamával / hosszával, szálláslehetőségekkel, vendéglátóhelyekkel, programlehetőségekkel, stb.)
- Útvonal jelzése, információs táblák kihelyezése (útvonal, állomások, további kapcsolódó szakaszok, programlehetőségek, stb.)
- Csomagárak és kedvezmények biztosítása (pl. szállásdíjából kedvezmény, csomagajánlatok, kuponrendszer, kedvezménykártya)
- Szolgáltatáskör bővítése, pl. kerékpárkölcsonzés (térségi rendszerben), programszervezés (életmód programok)
- Térképek, kiadványok készítése
- Mobilapplikációk, vezetőfüzetek, foglalkoztató füzetek
- Pecsételés a helyszíneken, pontgyűjtő akciók további kedvezményekért, ajándékokért
- Vállalkozásösztönzés kapcsolódó szolgáltatások nyújtására, pl. borkóstoló és helyi termék bemutatóhelyek, szállások, vendéglátás, transzfert szolgáltatás, vizitúra szervezés
- Népszerűsítés

6.1.4.3 Rurális turizmus

Az Ister-Granum régió területe jellemzően rurális térség, néhány nagyobb város mellett a falvak, községek dominálnak a településszerkezetben. A térség számos kisebb kínálati elemmel rendelkezik a vidéki örökség, a hagyományos vidéki életmód, a tradicionális tevékenységek, gasztronómia és borászat területén, melyek jó alapot kínálnak a rurális turizmus fejlesztéséhez.

Mivel az Eurorégió kistelepülésein minimális a gazdasági aktivitás, így a helyi értékekre épülő turizmus fontos kitörési pontot jelenthet, munkalehetőséget és jövedelmet nyújtva a helyi lakosok számára.

Az Eurorégió térsége a borturizmus szempontjából jelentős potenciállal bír, különösen a szlovákiai területen. A bélai kastélyban működő Bott Frigyes Pincészetében készülnek Szlovákia (a Felvidék) legjobb borai. A borturizmus fejlesztéséhez az adottságok rendelkezésre állnak, mellyel a régió kínálatának több lábra állítása biztosítható lehet. A borturizmus – jelentősebb léptékű fejlesztés esetén – önálló vonzerővé, turisztikai ágazattá is válhat.

Fontos előrelépések történtek a közelmúltban a helyi termékek feltárását, bemutatását illetően is, mely folyamat továbbvitelével a térségi kínálatot színesítő új elemek integrációjára nyílt mód.

A régió folklórértékekben is gazdag, különösen az Alsó-Garam-mentén – Kéménd, Kisgyarmat, Bény, Bart – az ún. kurtaszoknyás falvak vidéke, valamint a nemzetiségi kultúra jelent turisztikai vonzerővé alakítható kínálatot. A népi, nemzetiségi kultúrával helyi tájházakban, falumúzeumokban, a népi építészet emlékein, különböző folklórprogramokon keresztül ismerkedhetnek meg a látogatók, a népi

hagyományokat, népszokásokat hagyományőrző programok, nemzetiségi találkozók elevenítik meg. A hagyományos mesterségek néhány élő példája is megtalálható még a térségben.

A fő térségi magterületek:

- Elsődleges célpontok: borászati és folklór kínálati elemekkel bíró települések a szlovákiai oldalon
  - o Dél-szlovákiai borvidék párkányi, kürti, zselízi körzeteihez tartozó települések, kiemelten Béla, Köbölkút, Kürt, Búcs, Garamkövesd, Muzsla, Kéménd, Bátorkeszi, Zselíz, Bart, Párkány és környéke (Nána, Ebed, Helemba)
  - o Kurtaszoknyás falvak vidéke: Kéménd, Kisgyarmat, Bény, Bart
- Másodlagos célpontok: borászati, gasztronómiai és folklór kínálati elemekkel bíró települések a magyar oldalon
  - o Neszmélyi borvidékhez tartozó települések: Esztergom, Lábatlan, Kesztlőc, Nyergesújfalu, Süttő
  - o Jelentősebb folklór hagyományokkal, nemzetiségi értékekkel bíró települések: Kismaros, Nagybörzsöny, Bernecebaráti, Pilisszentkereszt, Piliscsév, Tokod, Zebegény
  - o Gasztronómiai kínálattal bíró települések elsősorban a Dunakanyarban (Nagymaros, Szokolya, Szob, Kismaros, Esztergom)
- Harmadlagos célterületek:
  - o Gasztronómiai kínálattal bíró települések mindkét oldalon (pl. Dorog, Kesztlőc, Lábatlan, Nyergesújfalu, Piliscsév, Süttő, Tokodaltáró, Úny, Kéménd, Karva, Kürt, Szőgyén, Párkány, Zselíz)
  - o Régi pincék, pincesorok, pl. Bernecebaráti, Kismaros, Máriahalom, Nagymaros, Piliscsév, Libád, Garampáld, Garamsalló
  - o További folklórkínálattal bíró települések: Dunamocs, Búcs, Szokolya, Ipolyszakállos, Garampáld, Garamsalló, stb.

A rurális turizmus szempontjából tehát az Eurorégió fő magterülete elsősorban a szlovákiai, másodsorban a magyarországi térség. A rurális turizmus kínálata a térség egészét lefedi, így igen nagy potenciállal bír a térségi turizmus fejlesztésében.

A rurális turizmus kínálata szinte valamennyi más turisztikai termékhez jól kapcsolható, azokkal komplex kínálati csomagot alkothat.

Rurális turizmus jellemzői

A rurális turizmus nem tömegturizmus, a vidék természetes kínálatára épülő szelíd turizmus forma. Összetett kínálatában megjelenik a falusi szállásadás, a vidéki épített örökség, a helyi kulturális értékek (helyi hagyományok, ünnepek, rendezvények, folklór) bemutatása, a helyi borászati és gasztronómiai termékek megismertetése, a hagyományos mesterségek, vidéki gazdálkodási formák bemutatása, emellett aktív kínálati elemek is kapcsolódnak hozzá, így főként a kirándulás, kerékpározás, a lovaglás és a horgászat.

Trendek: az elvagyódás a nagyvárosi létből, az egészséges életmód terjedése miatt a hagyományőrző, környezeti ártalmaktól mentes, csendes és természetközeli térségek, falvak felértékelődése, fokozódó érdeklődés az autentikus élmények, vidéki környezet iránt, egészséges helyi termékek, tájjellegű ételek és italok iránt; hagyományos vidéki élet megismerésének igénye, ugyanakkor a minőség és kényelem, komfort iránti igény növekedése, individualizálódás, egyedi célpontok keresése, főszezonon kívüli időszakok is keresettek

Célcsoportok:

- Rurális turizmus: jellemzően belföldi vendégkör, családok, középkorúak és idősebb korosztályok, városi lakosok magasabb iskolai végzettséggel és jövedelmi helyzettel, de alacsonyabb költési szokásokkal;
- Borturizmus: jellemzően fiatal felnőttek, középkorúak, magasabb iskolai végzettséggel és jövedelmi helyzettel, magasabb költési szokásokkal;

Kapcsolódó turisztikai termékek, szolgáltatások: kulturális kínálat, egészségturisztikai kínálat, aktív kínálati elemek (lovaglás, gyalogtúra, kerékpározás, horgászat).

Cél tehát a rurális turizmus fejlesztése, a hagyományos vidéki életmódhoz, a természetközeli területhasználathoz és tájgazdálkodáshoz kapcsolódó épített örökségi érték, a gasztronómiai és tárgyi kultúra, a szellemi örökség és táji környezet fenntartható, a helyi szereplők bevonásával történő helyreállításával, megőrzésével és élményszerű bemutatásával; integrált térségi turisztikai termékek kialakításával.

Fő fejlesztési feladatok:

A rurális turizmus fejlesztése kapcsán az EGTC kiemelt feladata a helyi vállalkozásösztönzés az attraktív kínálat megteremtése (pl. magánszálláshelyek, ökoporták, bemutatógazdaságok, helyi termék kóstolópontok, borkóstolóhelyek kialakítására), valamint az együttműködések fejlesztése a térségi termékcsomagok kialakítása érdekében. Fejlesztési források rendelkezésre állása esetén, kvázi projekt kialakításként az EGTC támogathatja kisebb léptékű helyi pontszerű fejlesztések megvalósítását is (pályáztatással). Az EGTC emellett az integrált térségi termékek kialakításában játszhat katalizátor szerepet, pl. a kínálat attraktivitásának növelése élményszerű interpretáció és kiegészítő programok által.

- **Rurális értékek bemutatása, élményszerű interpretációja:**
  - Népi emlékek, értékek bemutathatóvá tétele, turisztikai hasznosítása (pl. malmok felújítása, népi építészet emlékeinek felújítása, bemutatása, élménypontok kialakítása)
  - Bemutatóhelyek és látványműhelyek fejlesztése (pl. kiállítások, kézműves látványműhelyek, mintagazdaságok, helyi termék polcok, borkóstoló állomások, kulturális tanösvények kialakítása, kültéri installációk kihelyezése, folklór bemutatók szervezése, kézműves foglalkozások szervezése)
  - Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilapplikációk, multimédiás tartalomfejlesztés, oktatási segédanyagok, foglalkoztató füzetek és kiadványok, stb.)
  - Kitéblázás (a térségben futó túraútvonalak mentén elhelyezett információs és útirányjelző táblák a környékbeli látnivalókról, programokról, szolgáltatásokról)
  - Helyi termékek megjelenítése a térségi vendéglátó kínálatban
- **Térségi termékcsomagok kialakítása:**
  - Borút létrehozása a szükséges szervezeti, intézményi háttér kialakításával, arculattervezéssel, termék- és szolgáltatásfejlesztéssel, információszolgáltatással, promócióval
  - Tematikus útvonalak kialakítása (különböző vonalvezetésű, nehézségű, időtartamú útvonalak meghatározása), különböző tematikákban és helyszíneken a kapcsolódó interpretációs eszközök megvalósításával, pl.
    - Falusi vendégasztal tematikus útvonalak
    - Nyitott porták tematikus útvonal
    - Nemzetiségi értékek tematikus útvonal
    - Népi kézművesség tematikus útvonal
  - Programcsomagok összeállítása termék- és célcsoport-specifikus tartalommal, pl.
    - Bor programcsomag fiatal felnőttek és középkorúak számára borászati programokkal, borkóstolással, helyi termék kóstolással, szállással, utaztatással, kiegészítő aktív elemekkel (pl. horgászat, lovaglás, barlangászat)
    - Vidéki élet programcsomag családoknak gazdaságlátogatással, kézműves foglalkozásokkal, helyi termék kóstolókkal, kiegészítő aktív, aktív-öko elemekkel (pl. kalandparkok, tanösvények), falusi szálláshellyel
    - Folklórértékeink programcsomag idősebbeknek tájházak meglátogatásával, kézművesség bemutatásával, folklórprogramokkal, bor- és helyi termék kóstolókkal, falusi szálláshellyel
  - Térségi rendezvények összehangolása, közös rendezvények szervezése
    - Térségi programnapotárak harmonizálása, közzététele

- Térségi programok, programsorozatok szervezése, pl. nyitott porta napok, folklór rendezvénysorozat, szüreti multságok
- Helyi termék vásárok szervezése
- Közös fesztiválok szervezése több település együttműködésében rurális turizmus témában (helyi termék vásárokkal, folklórprogramokkal, kézműves foglalkozásokkal, egyéb kulturális programelemekkel)
- Garantált programok rendszerének kialakítása, azaz meghatározott időpontokban / helyszíneken garantáltan elérhető, hozzáférhető programlehetőség biztosítása, pl.
  - Borkóstolók, helyi termék kóstolók, falusi vendégasztal szolgáltatás
  - Nyitott porták, gazdaságlátogatások
  - Kézműves foglalkozások
  - Folklórprogramok
- **Vállalkozásösztönzés, partnerségépítés:**
  - Együttműködés kialakítása az érintett szereplőkkel, szolgáltatókkal (partnerségépítés, szakmai tudásátadás, tapasztalatcsere ösztönzése), pl. helyi termelők és vendéglátóhelyek, szálláshelyek közötti kapcsolatok építésével
  - Borászati, helyi termék klaszterek kialakítása, működtetése
  - Helyi lakosok és vállalkozások szolgáltatásnyújtási tevékenységének (pl. magán szálláshelyek, bemutató gazdaságok, helyi termékelőállítás és kóstolók, ökoporta programok, kézműves foglalkozások, falusi vendégasztal) ösztönzése információnyújtással, képzéssel, szakmai támogatással, kisprojekt alappal
- **Információszolgáltatás, promóció** (részletesebben ld. 6.2 fejezet):
  - Teljes körű információszolgáltatás az elérhető programokról, csomagokról
  - Térségi kínálatot bemutató információs felületek létrehozása, a programok szabad összeállításához, támogató alkalmazással (többfunkciós keresőfelülettel ellátott információs honlap, túraguide alkalmazás a kiválasztott látnivalókra, programokra és bejárési módokra optimalizált javasolt útvonalterv generálással)
  - Aktív marketingkommunikáció a lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére

Példa térségi termékcsomagokra

Térségi népművészeti és helyi termék fesztivál

A vidéki térségben a Művészetek Völgye rendezvénysorozathoz hasonló fesztivál szervezésére nyílat mód, mely bemutatja egy szűkebb (bejárható) térség kulturális, népművészeti, helyi termék hagyományait, kínálati elemeit, jelentős számú látogatót vonzva a térségbe. Ilyen térség lehet például Pilisszentkereszt, Pilisszántó, Piliscsév térsége, ahol a többnemzetiségi kultúra, a szép természeti környezet és Budapest közelsége egyaránt fontos vonzerőt jelent. Kéménd és környékén a gazdag folklórhagyományok adhatnak alapot a fesztivál megszervezésére.

Programelemek, kínálati elemek:

- Folklórprogramok (folklórelőadások, kézműves foglalkozások)
- Egyéb kulturális programok (zenei, színházi előadások)
- Helyi termék vásárok
- Nyitott porta programok, falusi vendégasztal
- Falusi szállásadás, kempingezés
- Körjárat indítása, egyéb közlekedési szolgáltatások biztosítása (pl. lovaskocsi)
- Kapcsolódó egyéb kínálati elemek, pl. gyermekbarát programok, vezetett túrák, ökoturisztikai programok

Folklórértékek tematikus csillagtúra útvonal Párkányból / Esztergomból

Célcsoport: középkorú és idősebb korosztályok

Időtartam: 5 nap / 4 éjszaka

Időszak: egész évben

Bejárési mód: autó / tömegközlekedés / kerékpár

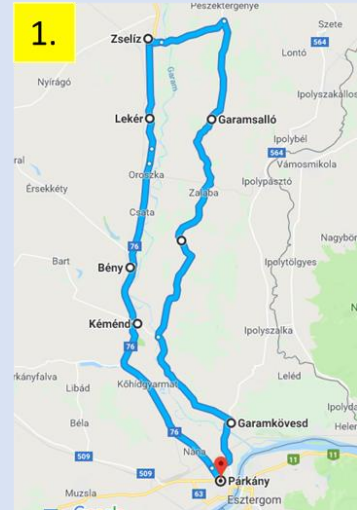
Nehézségi fok: gyenge

Az útvonal gerincét a kurtaszoknyás hagyományok, valamint a magyar-szlovák határtérség népi építészeti emlékek, népi és nemzetiségi tradíciók jelentik. E kínálati elemeket tematikus útvonalak fűzhetik fel, melyek kiegészítő célcsoport-specifikus kínálati elemeket is biztosítanak (ökoprogramok, kevésbé megterhelő aktív programok, kulturális időtöltések, horgászat, lovas programok).

Programelemek, állomások:

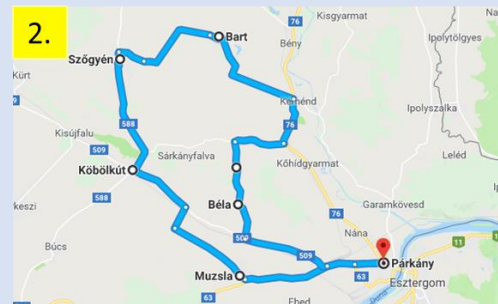
- 1. nap: csillagtúra Párkányból / Esztergomból Kéménd és környékére

- o Párkány
- o Nána: **bor**, természetvédelmi terület
- o Kőhídyarmat: **fazekasság**, természetvédelmi terület, horgászati lehetőség
- o Kéménd: **kurtaszoknyás hagyományok, tájház, népi építészeti értékek, bor, helyi termék**
- o Bény: **kurtaszoknyás hagyományok**, Szűz Mária kegyhely
- o Oroszka: Hadtörténeti múzeum
- o Lekér: helyi termék, tájvédelmi körzet
- o Zseliz: **bor, helyi termékek**, természetvédelmi terület, Schubert kiállítás
- o Garamsalló: **falumúzeum, népi építészeti értékek**, Eszterházy-pince
- o Zalaba: Csontos Vilmos emlékház
- o Kisgyarmat: **kurtaszoknyás hagyományok, népi építészeti emlékek**
- o Garamkövesd: **bor, helyi termékek**, kirándulás, kerékpározás, tanösvény
- o Párkány: termálfürdő

- 2. nap: csillagtúra Párkányból / Esztergomból Kőbölkút környékére

- o Párkány
- o Ebed: **bor**, szakrális kisértekek
- o Muzsla: **bor, helyi termék**, természetvédelmi terület
- o Kőbölkút: **bor, helyi kézműves termékek**, Párizsi mocsarak, Som-hegy, kilátó
- o Szőgyén: **régészeti múzeum és tájház, fafaragás, helyi termékek**
- o Bart: **kurtaszoknyás hagyományok, bor**, horgászati lehetőség
- o Libád: **régi borospincék**, horgászati lehetőség
- o Béla: **borászat**
- o Párkány: termálfürdő

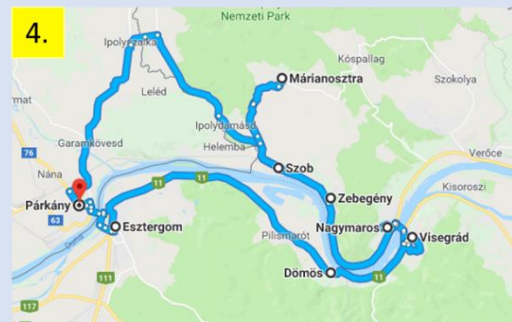
- 3. nap: csillagtúra Párkányból / Esztergomból a Pilisbe

- o Párkány
- o Tokod: **népművészeti alkotóház**, késő római tábor maradványai, bányászati emlékek,
- o Dorog: **helyi termékek**, horgászat, bányászati emlékek és bemutatóhely
- o Kesztölc: **falumúzeum, bor, helyi termékek**, kolostorrom, horgászati lehetőség
- o Leányvár: lovas program
- o Piliscsév: **falumúzeum, népi építészeti értékek, pincesor, helyi termékek**
- o Piliscsaba: lovas program
- o Pilisszántó: helytörténeti gyűjtemény, Trézi-forrás, kőfülkék, Csillag ösvény
- o Pilisszentkereszt: **szlovák tájház, folklórprogram, fazekasság**, szentkút, kolostorrom, Dobogókő, Szurdok-völgy

- Pilisszentlélek: kolostorrom
- Esztergom: **kézműves termékek, Prímás Pince**, szakrális és kulturális értékek, tanösvény, fürdő
- Párkány
- 4. nap: csillagtúra Párkányból / Esztergomból a Dunakanyarba
  - Párkány
  - Ipolyszalka: **tájház, népi kézművesség, helyi termékek**
  - Letkés: **kútház**, horgászati lehetőség
  - Ipolydamásd: helyi kézművesség
  - Szob: **helyi termékek**, Börzsöny Múzeum, dunai szabadstrand, római őrtorony maradványai, kisvonat
  - Márianosztra: **faluház, helyi kézművesség**, kegyhely, egyéb szakrális értékek, pálos és börtöntörténeti kiállítás, kisvonat
  - Zebegény: **szlovák és sváb parasztházak, öregmalom, helyi termékek**, múzeumok és kiállítóhelyek, tanösvény, dunai szabadstrand
  - Nagymaros: **régi pincék, helyi termékek**, Kittenberger Kálmán lakóháza, kirándulóközpont, dunai szabadstrand
  - Visegrád: épített örökség, tanösvények, termálfürdő
  - Dömös: **vízimalom maradványai**, Szentfakápolna, prépostsági altemplom, kirándulóhelyek
  - Pilismarót: horgászati lehetőség, lovas program, szabadstrand
  - Esztergom - Párkány

A program kiegészítő még rövidebb vízi túrával a Garamon vagy az Ipolyon, valamint térségi kerékpáros és gyalogtúrákkal is a környékbeli egyéb településekre (pl. 1. útvonalról kitérő Érsekújvár vagy Helemba felé).

Az útvonalak népszerűsítésének, a látogatás ösztönzésnek eszközei lehetnek:

- Tematikus útvonalak arculatának kialakítása, alkalmazása
- A tematikus útvonalak közzététele (bejárás módokkal, közlekedési információkkal, bejárás időtartamával / hosszával, szálláslehetőségekkel, vendéglátóhelyekkel, programlehetőségekkel, stb.)
- Útvonal jelzése, információs táblák kihelyezése (útvonal, állomások, további kapcsolódó szakaszok, programlehetőségek, stb.)
- Csomagárak és kedvezmények biztosítása (pl. szállásdíjából kedvezmény, csomagajánlatok, kuponrendszer, kedvezménykártya)
- Kerékpár- és vízi túra eszköz kölcsönzés, túraszervezés
- Utasszállítási szolgáltatás (pl. minibusszal)
- Térképek, kiadványok készítése
- Mobilapplikációk, vezetőfüzetek
- Pecsételés a helyszíneken, pontgyűjtő akciók további kedvezményekért, ajándékokért
- Népszerűsítés

Duna-menti borút

Dél-szlovákiai és neszélyi borvidékek határmenti térségben található települései borúttá alakulhatnak. A borút fizikai és virtuális értelemben is felfűzi az érintett településeket. Elsősorban a határhoz közeli települések bevonása javasolt: Béla, Köbölkút, Búcs, Garamkövesd, Muzsla, Bátorkeszi, Párkány, Nána, Ebed, Helemba, Esztergom, Lábatlan, Kesztölc, Nyergesújfalú, Süttő, Bajót, Mogyorósbánya). Kialakításához nélkülözhetetlen a szervezeti, intézményi háttér megteremtése, a termék- és szolgáltatásfejlesztés, az információszolgáltatás és marketingtevékenység, valamint a partnerségépítés és vállalkozásösztönzés:

- Szervezeti, intézményi háttér megteremtése (pl. egyesület létrehozásával, kapcsolatépítéssel az érintett szereplők között)
- Borút koncepció kidolgozása

- Arculatépítés, marketingterv készítése
- Védjegyrendszer kialakítása (minősített szolgáltatók)
- Borkóstolóhelyek fejlesztése (vendégfogadás feltételeinek a kialakítása, kapcsolódó vendéglátás, garantált kóstolási lehetőség biztosítása (akár „ügyeleti” rendszerben)
- Szőlészetek, pincészetek megtekintése, gazdaságlátogatások
- Borhoz kapcsolódó népi kulturális értékek, hagyományok bemutatás interaktív interpretációval
- Események, programok szervezése (pl. szüreti mulatságok, nyitott porta napok)
- Kiegészítő szolgáltatásfejlesztés, pl. utaztatás a települések között (lovas kocsi, minibusz, taxi, stb.)
- Szálláshelyfejlesztés

6.2 DESZTINÁCIÓS TERMÉKFEJLESZTÉST TÁMOGATÓ BEAVATKOZÁSOK MEGHATÁROZÁSA

Egy turisztikai desztináció akkor lehet sikeres, ha teljes körű élményt nyújt a látogatók számára, és kiszolgálja minden felmerülő igényüket: az ún. turisztikai értéklánc modell szerint az attrakciók mellett ezért biztosítani kell az utazásszervezéshez szükséges információkat, valamennyi turisztikai és háttérszolgáltatást (szállást, étkezést, közlekedést, stb.), a vonzó környezetet, azaz látogatóbaráttá kell tenni adott turisztikai célterületet, annak minden aspektusában. Ez nem nélkülözheti a különböző érintett szereplők együttműködését, a határon átnyúló dimenzió biztosításával. Emellett, természetesen gondoskodni kell a desztináció ismertségének növeléséről, imázsának építéséről is, azaz piacra kell vinni a desztinációt.

6.2.1 Desztinációmenedzsment fejlesztése

A desztinációmenedzsment a turizmusfejlesztés stratégiai és operatív szintű tervezési, szervezési, irányítási és ellenőrzési feladatainak ellátására irányul. A desztinációmenedzsment fejlesztése magában foglalja a turizmusirányítás szervezeti, intézményi hátterének erősítését, a térségi szintű desztináció- és termékfejlesztés szakmai támogatását, a térségi együttműködés élénkítését, a minőségi turizmushoz nélkülözhetetlen humán kapacitások fejlesztését, a fenntarthatósági követelmények és a minőségorientáció biztosítását.

Az EGTC feladatai:

6.2.1.1 Desztinációmenedzsment szervezeti, intézményi hátterének fejlesztése

A desztinációmenedzsment feladatok hatékony ellátásához regionális turisztikai desztinációmenedzsment végzése indokolt, mely biztosíthatja az Eurorégió önálló turisztikai desztinációként történő megjelenítését, értékesítését, a meglévő kínálat határon átnyúló integrációját, a térség turisztikai termékeinek fejlesztését, bővítését, az érintett szereplők együttműködésének élénkítését, a fenntartható és minőségorientált desztinációfejlesztést.

- Hatékony erőforrás menedzsment biztosítása (pl. saját bevételtermelő funkciók megerősítése)
- Érdekképviselő és szolgáltatói szerepkör erősítése (pl. helyi vállalkozásoknak nyújtott szolgáltatások, szakmai támogatás, lobbizás)
- Humán kapacitások fejlesztése (feladatokhoz igazítottan szakemberek felvétele, munkatársak folyamatos képzése)
- Térségi programcsomagok, közös turisztikai termékek értékesítésére vállalkozás létrehozása és működtetése, illetve a TDM szervezet társadalmi vállalkozásként történő működtetése (pl. nonprofit Kft-ként bevételtermelés, ennek visszaforgatása a működésbe, fejlesztésekbe)

6.2.1.2 Térségi szintű desztináció- és termékfejlesztés szakmai támogatása

A térségi szintű desztinációmenedzsment feladata a térségi szintű desztináció- és termékfejlesztés támogatása, a szükséges háttér tanulmányok és projekttervek elkészítésével, nagyobb léptékű, hálózatos pályázatok kidolgozásával, lobbitevékenységgel.

- Vonzerőleltár folyamatos frissítése, aktualizálása
- Egyéb (jelenleg még nem bemutatott) helyi értékek feltárása, feldolgozása a turisztikai hasznosításhoz (pl. helyi mondavilág, hírességekhez kötődő emlékek, néprajzi, bányászati emlékek, kőzetek, elfeledett mesterségek)
- Desztinációfejlesztési stratégia frissítése, cselekvési tervek kidolgozása
- Arculati tervezés, marketingtervek kidolgozása
- Termékstratégiák kidolgozása (pl. borturizmus fejlesztési stratégiája, vallási turizmus fejlesztési stratégiája)
- Közös térségi termék- és szolgáltatásfejlesztési tervek kidolgozása – célcsoport-specifikus térségi termékcsomagok, tematikus útvonalak, garantált programok kidolgozása (6.1 fejezet szerinti termékcsomagok részletes tervezése GPS tracking felméréssel, pontos nyomvonaltervvel, kínálati elemek felfűzésével, arculati tervezéssel)
- Turisztikai termékfejlesztéshez és információszolgáltatáshoz kapcsolódó tartalmak kidolgozása (informatív és közérthető tartalmak kidolgozása) – információs felületek, multimédiás megoldások, oktatási anyagok tartalomfejlesztése
- Pályázatfigyelés, közös pályázatok kidolgozása, illetve ennek szakmai koordinációja, nemzetközi (határon átnyúló, transznacionális pályázatok) pályázatokban való részvétel
- Lobbitevékenység – elsősorban a közlekedésfejlesztéshez kapcsolódóan a térség megközelíthetőségének, bejárhatóságának fejlesztése, a túlszűfolt közutak tehermentesítése, alternatív, környezetbarát és élményjellegű turisztikai utazási formák megvalósítására:
  - o Kerékpáros úthálózat fejlesztése
  - o Dunai hajózásfejlesztése (menetrend kiigazítása, dunai gyorshajózás fejlesztése, új hajózási relációk bevezetése, pl. Komárom-Esztergom között, kikötőfejlesztések, stb.)
  - o E11 autópálya építése

6.2.1.3 Együttműködés élénkítése

Cél, hogy olyan szoros és koordinált együttműködés alakuljon ki a térségi szereplők között, mely biztosítja a közös termék- és szolgáltatásfejlesztést, a térség, mint egységes turisztikai desztináció piacra vitelét.

- Helyi és térségi (magyar és szlovák) turisztikai desztinációmenedzsment szervezetekkel folyamatos kapcsolattartás és rendszeres egyeztetés a turizmusfejlesztési stratégiák összehangolására, nagyobb léptékű fejlesztések közös tervezésére, előkészítésére és megvalósítására
- Adatbázisok kialakítása (turisztikai szereplők általános és tematikus adatbázisainak létrehozása, folyamatos frissítése)
- Turisztikai CRM rendszer²⁵ létrehozása: célja, hogy a partnerek folyamatosan nyomon tudják követni egymás ajánlatait, naprakész információk álljanak rendelkezésre az aktuális rendezvényekről, így ajánlani tudják egymást a vendégeknek, össze tudjanak állítani közös programcsomagokat, stb. Az adatbázis alapján kialakítható turisztikai CRM rendszer a partner- és ügyfélkapcsolatok hatékony kezelését biztosítja. Az online szerkeszthető felülettel és különböző jogosultsági szintekkel ellátott rendszer a kétirányú információáramlás és –kezelés

---

²⁵ A CRM (Customer Relationship Management) szoftverek a marketing, értékesítési, ügyfélszolgálati és call center területeket támogatják.

(feltöltés, frissítés, értesítésküldés, esemény- és feladatnaptár, statisztikák, ügyfélkapcsolatok kezelése, online foglalási felületek, stb.) hatékonyságát biztosítja.

- Kétirányú információáramlás biztosítása a szakmai szereplők között a megfelelő platformok létrehozásával (pl. belső levelezőlista létrehozása, szakmai hírlevelek és beszámolók készítése és kiküldése, honlapon B2B felület létrehozása, ügyfélfogadási rend kialakítása, rendszeres egyeztetések, fórumok szervezése, informális események – pl. bálók, vacsorák, csapatépítő kirándulások – szervezése)
- Partnerségépítő fórumok, események szervezése (pl. partnerségi találkozók szervezése, információs napok közös pályázati lehetőségekről)

Továbbá érdemes együttműködést kialakítani a környező, kapcsolódó térségek turisztikai szervezeteivel is, pl. Vác és térsége, Komárom és térsége fontos partner lehet a természetes kapcsolatok kiaknázásában.

6.2.1.4 Turizmusban érintett szereplők humán kapacitásainak fejlesztése

A minőségi szolgáltatásnyújtáshoz elengedhetetlen, hogy a turizmusban közvetlenül és közvetetten érintett szereplőknél megfelelő minőségű és tudású humán kapacitások álljanak rendelkezésre. A térségi együttműködéshez nélkülözhetetlen a kooperáció előnyeinek és feladatainak megismertetése a helyi szereplőkkel, továbbá az, hogy a helyi szereplők megismerjék egymás kínálatát, szolgáltatásait, így közös csomagajánlatokat tudjanak kidolgozni és kiejánlani a vendégeknek. Az érintett szereplők bevonása a desztinációfejlesztési feladatokba a hosszú távú sikeres együttműködés záloga.

A humán kapacitások fejlesztésének feladatai:

- Szakmai hírlevelek, szakmai kiadványok készítése és kiküldése (általános, illetve témaspecifikus kiadványok, pl. falusi turizmus kisokos)
- Képzések, tanfolyamok szervezés különböző témákban (pl. jogi, pályázati)
- Szakmai workshopok, egyeztetések, kerekasztal beszélgetések szervezése (pl. jó példák bemutatásával, bemutatkozási lehetőség biztosításával)
- Vállalkozói klubok szervezése
- Ötletbörzék szervezése
- Tanulmányutak szervezése, jó példák megismerése
- Study tour, belső road show-k szervezése a térségi szolgáltatókhoz, kínálatuk bemutatására, megismerésére
- Szakmai bejárások szervezése az új turisztikai termékek megismertetésére

6.2.1.5 Helyi lakosok bevonása

A vendégorientáció nemcsak a szolgáltatók, hanem a helyi lakosok részéről is fontos eleme egy térség turisztikai imázsának. A helyi lakosok ismereteik révén fontos szerepet játszhatnak a turisták tájékoztatásában, emellett részesei is lehetnek a szolgáltatásnyújtási tevékenységnek. A helyi kezdeményezések a desztinációfejlesztés fontos alapelemeit jelenthetik.

A helyi lakosok bevonására irányuló feladatok:

- Lakossági fórumok szervezése (pl. tervezett fejlesztések bemutatására)
- Közösségi tervezési alkalmak szervezése (adott fejlesztéshez kapcsolódóan a lakossági igények és ötletek becsatornázására)
- Lakossági programok szervezése (pl. nyílt napok, vezetett séták szervezése)
- Helyi önkéntesek képzése (pl. helyi idegenvezető tanfolyam, nyelvi képzés, térségismereti tréningek)
- Önkéntes programok szervezése (pl. településszépítő akciók, környezetvédelmi akciók)

6.2.1.6 Befektetés- és vállalkozásösztönzési tevékenység

Az EGTC-nek nem feladata pontszerű attrakciók, turisztikai szolgáltatások kialakítása, ugyanakkor teendői közé tartozik az érintett szereplők fejlesztéseinek támogatása, ezek koordinációja a szinergiák kiaknázhatósága érdekében. Ugyancsak fontos az EGTC katalizátor szerepe a helyi vállalkozásfejlesztésben, a vállalkozói kedv élénkítésében (mely a lakosok helyben tartásához is nagyban hozzájárulhat), valamint a befektetői tőke megjelenésének ösztönzésében.

Feladatok:

- Vállalkozóvá válás ösztönzése szakmai támogatással, pl.
  - o Öletbörzék
  - o Üzleti tervezés segítése
  - o Minta megvalósíthatósági tanulmányok kidolgozása, esettanulmányok készítése
  - o Szakmai információs napok és képzések szervezése
  - o Szakmai segítségnyújtás a termék- és szolgáltatásfejlesztésben, pl. piackutatással, jó példák felkutatásával, üzleti tervezéssel
- Vállalkozóvá válás ösztönzése szemléletformálással, képzéssel, pl.
  - o Iskolai vállalkozói tréning programok a fiatalabb generációk vállalkozói ismereteinek és kedvének javítására
  - o Jó példák bemutatása
  - o Tréning programok nők vállalkozóvá válásának segítésére
  - o Társadalmi vállalkozás létrehozásának ösztönzése
- Források rendelkezésre állása esetén helyi pályázatok kiírása a desztinációfejlesztési stratégiába illeszkedő fejlesztések megvalósításának finanszírozására
- Piactalépés szakmai támogatása (pl. piaci lehetőségek feltárása, közös értékesítési rendszerek kialakítása, támogatása)
- Finanszírozásszervezés támogatása forrástérkép készítéssel, pályázatírással, a finanszírozók és a vállalkozások egymásra találását segítő programok szervezésével (pl. fórumok, szakmai vásárok, befektetői pitch-ek, vállalkozói klubok)
- Befektetésösztönzés (befektetési kiadványok készítése, befektetési lehetőségek kommunikációja, lobbitevékenység)
- Partnerségkeresés támogatása közös projektek, szolgáltatások tervezéséhez, megvalósításához (partnerségi fórumok, online partnerkereső felület, stb.)

6.2.1.7 Fenntarthatósági, minőségbiztosítási feladatok

A minőségi turizmus megteremtése nem nélkülözheti a célcsoportok igényeihez és elvárásaihoz illeszkedő szolgáltatási minőség biztosítását. A vendégelégedettséget, a desztinációs imázs alakulását folyamatosan monitorozni, értékelni kell a szükséges visszacsatolások elvégzésével. A turizmus gazdasági céljai és a környezeti fenntarthatóság közötti összhang a természeti, kulturális értékek megőrzését biztosítja.

Feladatok:

- Folyamatos monitoring tevékenység
- Piackutatások, felmérések készítése (pl. vendégelégedettségi felmérések, imázkutatás, próbalátogatások, teljesítményértékelések),
- Szolgáltatási minőség javítására irányuló képzések szervezése, információnyújtás (pl. piackutatási eredmények közzététele a szolgáltatók számára információs kiadványokban, hírlevelekben)
- Helyi védjegyek létrehozása, illetve csatlakozás a meglévő rendszerekhez a minőségi szolgáltatások, termékek kiemelésére (minősítés, kapcsolódó kommunikációs aktivitások – megjelenítés a honlapon, marketingkiadványokban, védjegy tábla, matrica kihelyezése, stb.)

- Védjegyek megszerzésének szakmai támogatása
- Turizmus negatív környezeti hatásainak csökkentésére, kezelésére szolgáló intézkedések kidolgozása, bevezetése (turisztikai szolgáltatások „zöldítése”, pl. elektromos járművek, energiatakarékossági beavatkozások, látogatóforgalom irányítása az érzékeny területeken)

6.2.2 Turisztikai információszolgáltatás fejlesztése

A hatékony működés alapfeltétele, hogy naprakész, hiteles és teljes körű információbázis álljon rendelkezésre a régió szolgáltatásairól, aktuális ajánlataikról, illetve az eseményekről, az árakról, és a látogatási feltételekről (nyitvatartási idő, bejelentkezési kötelezettség, elérhetőség, stb.). A széles körű turisztikai információszolgáltatás az utazásszervezéshez és az utazás alatti tájékozódáshoz is elengedhetetlen; egyúttal az Eurorégió egységes turisztikai desztinációként való megjelenítésének is az alapkövetelménye.

EGTC feladatai:

6.2.2.1 Honlapfejlesztés – interaktív túravezető alkalmazás

Napjaink trendjei szerint igen lényeges a nagyfokú rugalmasság biztosítása, mely az egyre inkább individuális, személyre szabható utazások kulcskérdése. Ugyanakkor, ugyancsak szükség van olyan előre összeállított utazási ajánlatokra, melyek időt és energiát spórolnak meg a turisták számára az utazások tervezésekor. E kettősséget a turisztikai információszolgáltatás fejlesztésénél mindenképpen figyelembe kell venni, azaz

- Szükség van előre kialakított, az utazáshoz szükséges valamennyi információt magában foglaló ajánlatokra (pl. kerékpártúra ajánlat a pontos bejárési útvonalak, hossz, nehézségi fok megadásával, javasolt szálláshelyek, vendéglátóhelyek kínálatával, elérhető kiegészítő programok és szolgáltatások kiajánlásával);
- Biztosítani kell a maximális rugalmasságot az elérhető termékek, szolgáltatások leválogathatóságával, kombinálhatóságával, az egyéni utazásszervezéshez szükséges valamennyi információ rendelkezésre bocsátásával (pl. kiválasztott célpontok közötti gyalogos, kerékpáros, vízi, tömegközlekedési, autótú kapcsolatok megadása, környékbeli szálláshelyek listázása).

A kettős követelményrendszert szolgálhatja egy olyan interaktív, 21. századi honlap létrehozása, melyen közzétehető és lefoglalható a kész csomagajánlatok; emellett lehetőség van egyéni preferenciák szerinti utazások összeállítására is, többszintű keresési felülettel és útvonaltervező generátorral.

A honlap nemcsak információforrásként funkcionál, de imázsépítő szerepe is van, emellett értékesítési felületként is működhet. Így a teljes körű információközlés mellett attraktív kivitelezésre, látogatóbarát funkciókra, foglalási / vásárlási felületre is szükség van.

A turisztikai honlap lehetséges funkciói:

- Információs háttéradatbázis kialakítása, folyamatos frissítése (CRM rendszer)
- Térségi turisztikai kínálat bemutatása látványos és informatív formában (képekkel, rövid informatív szövegekkel, árakkal, nyitvatartási idővel, elérhetőségekkel, térképes megjelenítéssel, linkkapcsolatokkal)
  - o Térségi látnivalók, programlehetőségek
  - o Szálláslehetőségek, vendéglátóhelyek
  - o Egyéb turisztikai szolgáltatók
  - o Térségi eseménynaptár
- Garantált programok közzététele

- Turisztikai termékcsomagok közzététele (teljes körű információval), foglalási / vásárlási lehetőséggel
- Utazástervező generátor program fejlesztése – többszemponú keresési felület, a kiválasztott kínálati elemekre / bejárési módra generált útvonaltervezővel
- Letölthető kiadványok, alkalmazások az egyénileg bejárható tematikus útvonalakhoz, igénybe vehető programcsomagokhoz, térségi láttnivalókhöz kapcsolódóan, pl.
  - o E-kiadványok
  - o E-térképek
  - o Mobilapplikációk
  - o Foglalkoztatófüzetek
  - o Audioguide applikációk
  - o Mobilapplikációs élményprogramok (pl. kincskereső alkalmazások, térségismereti vetélkedő alkalmazások)
  - o Oktatási anyagok osztálykirándulások szervezéséhez
- Webshop kialakítása Eurorégiós szuvenírek, valamint helyi termékek értékesítésére (utóbbihoz bevásárlóközösség is kialakítható)
- Webkamerás közvetítések
- Imázsfelvételek (fotógalériák, drónos felvételek, promóciós kisfilmek)
- Online játékok, vetélkedők
- Gyermekbarát oldal régiós kabalafigurával, játékokkal, pályázatokkal (pl. rajzpályázat)
- Egyéb információk, szolgáltatások, pl. időjárás előrejelzés, vízállás, vízhőmérséklet modul, videók
- Reklámfelületek (térségi szolgáltatók számára fizetett megjelenési lehetőség)
- B2B szakmai felület (belső tartalmak helyi szolgáltatóknak)

További követelmények:

- A honlapon az Eurorégió egységes arculati elemeit szükséges alkalmazni.
- Többnyelvűség biztosítása nélkülözhetetlen (fő célcsoportok szerint magyar, szlovák, cseh, lengyel, valamint angol és német nyelvi mutációk)
- Az online megjelenésekhez a keresőoptimalizálás fontos a gyors elérés biztosítására.
- Az infokommunikációs akadálymentesítésre hangsúlyt szükséges fektetni.

6.2.2.2 Kiadványok készítése

A térségbe érkező turisták tájékoztatására különböző offline kiadványok, katalógusok, térképek is készítenők.

- Kiadványok, katalógusok: tartalmazzák a lényeges információkat a térségről (pl. megközelíthetőség, általános információk), a láttnivalókról és szolgáltatásokról, a termékcsomagokról, a látogathatóság feltételeinek a megadásával
- Térképek: különböző bejárési módokhoz kapcsolódó térképek a fő attrakciókat, láttnivalókat, kínálati elemeket is tartalmazzák.
- Minicardok: az információs pontokon, szolgáltatóknál, láttnivalóknál elhelyezett elvihető minicardok figyelemfelkeltők, az alapvető információkat tartalmazzák.

További követelmények:

- A kiadványok hozzáférhetőségét a térségi információs pontokon, a szálláshelyeken, a fő attrakcióknál és egyéb frekvenciált helyszíneken (pl. tömegközlekedési csomópontoknál) is biztosítani szükséges.
- A kiadványokat, térképeket attraktív kivitelben, az egységes arculati megjelenés szerint szükséges elkészíttetni.
- A többnyelvűség biztosítása alapkövetelmény.

- A kiadványok reklámfelületként is funkcionálhatnak, a hirdetési díjából az elkészítés költségei fedezhetők.
- Az offline kiadványok, térképek e-verzióinak letölthetőségéről (ld. honlapfejlesztés) a főbb helyszíneken is gondoskodni szükséges (infoterminálok, wifi-kapcsolat biztosítása, elérhetőség megadása). Az e-kiadványok esetében az akadálymentesítésről is gondoskodni kell (pl. audioguide program).

6.2.2.3 Látogatóközpont, információs pontok kialakítása

A turisták helyszíni, személyes tájékoztatása információs pontokon, látogatóközpontokban történik. Az információs pontokon lehetőséget kell adni a térség és szolgáltatásainak megismerése (bemutatás, kiadványok), emellett önálló szolgáltatáskör is nyújtható (pl. multimédiás bemutatás, kerékpárkölcsonzás, programszervezés).

- Látogatóközpont kialakítása: célszerű kialakítani egy olyan látogatóközpontot, amely nemcsak tájékoztatja a városba érkező turistákat, de szolgáltatásai, élményjellege révén önálló attrakciót is jelent. A kiegészítő szolgáltatások hozzájárulnak a pénzügyi fenntarthatósághoz. A látogatóközpontot a térség frekventált pontján, Esztergomban érdemes kialakítani (illetve együttműködést lehet kialakítani az Esztergom és Térségi Turisztikai Szervezettel). Lehetséges funkciók, szolgáltatások:
  - o Teljes körű tájékoztatás a térségi látnivalókról, programokról személyes információszolgáltatással, kiadványok kihelyezésével (kiadványok, mobilapplikációk hozzáférhetősége)
  - o Modern és látványos, interaktivitást biztosító prezentációs eszközök alkalmazása (multimédiás megoldások, terepasztal, touchinfók, gyermekbarát bemutatóeszközök, állandó és időszakos kiállítások)
  - o Környezeti oktatás-nevelés funkciók (bemutatás, szemléletformálás)
  - o Különtermek (programszervezéshez, gyermekfoglalkozásokhoz, stb.)
  - o Jegyárusítás, pl. előadásokra, programokra, horgászathoz
  - o Programszervezés, pl. vezetett séták, kerékpáros kirándulások
  - o Kerékpárkölcsonzás, nordic walking bot kölcsönzés (illetve együttműködés szolgáltatókkal)
  - o Szállásfoglalási lehetőség
  - o Vendéglátás (pl. kávézó)
  - o Ajándékbolt
  - o Helyi termék polcok (helyi termékek bizományosi értékesítése)
  - o Közösségi tér funkciók (pihenőterület, vizes blokkok, hotspot)
  - o Egyéb lehetőségek, pl. e-képeslap küldési lehetőség különböző térségi háttérrel
- További információs pontok kialakítása: további kisebb információs pontok kialakítása javasolt a térség más, frekventált helyszínein, együttműködve már meglévő információs pontokkal, Tourinform irodákkal, látogatóközpontokkal (pl. Visegrádon, Dömösön, Nagymaroson, Dorogon, párkányi fürdőnél).
- Ideiglenes infopultok kihelyezése: jelentősebb események alatt nemcsak adott programról való tájékoztatás, de a további lehetőségek megismertetése, ezáltal újabb látogatás ösztönzése érdekében ideiglenes információs pultok helyezhetők ki.

További követelmények:

- Az információs pontok fizikai kialakítása során is figyelembe kell venni a régió egységes arculati elemeit.
- Megfelelő humán erőforrások biztosítása nélkülözhetetlen (tájékozott, idegen nyelveket beszélő, megfelelő emberi készségekkel rendelkező – segítőkész, kommunikatív, stb.).
- Az akadálymentesítésre is hangsúlyt kell fektetni.

6.2.2.4 Információs táblarendszerek és további fejlesztések megvalósítása

A turisztikai információszolgáltatások fejlesztéséhez kapcsolódó olyan infrastrukturális fejlesztések, eszköz- és szoftverbeszerzések megvalósítása javasolt, melyek térségi szintű feladatként értelmezhetők és a közös desztinációs imázst építik.

- Wifi hálózat kiépítése, fejlesztése, hotspotok kialakításával több helyszínen
- Útirányjelző táblák kihelyezése az Eurorégió településein, a látnivalóknál, szolgáltatásoknál, a tematikus útvonalak mentén a környező települések, kínálati elemek bekapcsolására
- Tájékoztató táblák kihelyezése az Eurorégió településein, a látnivalóknál, szolgáltatásoknál, a tematikus útvonalak mentén (látványos, informatív tartalommal), QR kódokkal a mobilapplikációk letöltéséhez
- Interpretációs eszközök kifejlesztése (e-interpretáció, helyi interpretációs eszközök)
- Közös szoftverfejlesztések megvalósítása (mobilapplikációkhoz, multimédiás bemutatásokhoz)

További követelmények:

- Valamennyi információs felületet a régió egységes arculata szerint szükséges kivitelezni.
- A többnyelvűség biztosítása alapkövetelmény.
- Az infokommunikációs akadálymentesítésre is hangsúlyt kell fektetni.

6.2.3 Desztinációs márkaépítés, értékesítés és marketingkommunikáció

A desztináció piacravitelének alapja a desztinációs brand kiépítése, a tudatos, koordinált marketing- és értékesítési tevékenység, mely – összefogva az egyes szolgáltatók, települések aktivitásait – segíti a térség egységes termékként való megjelenítését és értékesítését.

A hatékony marketingtevékenységhez részletes marketingterv kidolgozására van szükség – a térségi szereplőkkel együttműködésben –, így az alábbiakban csak a legfontosabb irányvonalakat, feladatokat emeljük ki.

6.2.3.1 Desztinációs márkaépítés

A desztinációs márkaépítés alapja az egységes térségi turisztikai arculat. Az arculatépítés mind a fizikai, mind pedig a tartalmi arculat kialakítását, fejlesztését célozza.

Az arculatnak közvetítenie kell a térség jellegzetességeit, kiemelkedő értékeit, figyelembe véve a célcsoportokat és a tervezett pozícionálást.

Ehhez egy arculati kézikönyv kidolgozására van szükség, az alábbi fő elemekkel:

- Név és szlogen: az Ister-Granum Eurorégió elnevezés turisztikai szempontból meglehetősen bonyolult, nehezen érthető és megjegyezhető, így fontos lenne egy, a turisták számára megfelelőbb név, illetve szlogen megalkotása. Ehhez figyelembe kell venni a térség fő adottságait, turisztikai kínálatát és tervezett pozícionálását.
- Logó: ugyancsak megfontolandó a jelenlegi logó kisebb átalakítása, oly módon, hogy az alkalmasabb legyen a térségi turisztikai kínálat közvetítésére.
- Arculati alapelemek fejlesztése (kiadványsablon, online arculat, védjegy arculat, tematikus utak logói)
- Fizikai arculat fejlesztése: az Eurorégió területén a közös termékfejlesztéshez kapcsolódó infrastruktúrafejlesztések egységes fizikai arculatának kialakítása, az arculati alapelemekkel összhangban (pl. egységes táblarendszerek, utcabútorok, információs pultok)
- Kabalafigura: mivel a térség célcsoportjai között megjelennek a családok, gyermekcsoportok is, ezért kialakítható egy kabalafigura és ez alkalmazható a különböző megjelenéseken (pl. gyermek foglalkoztatófüzetek, közösségi média oldal, családi tematikus útvonalak tájékoztató és foglalkoztató táblái)

Az arculati elemeket a közös kommunikációs tevékenység minden eleménél alkalmazni szükséges, emellett célszerű ezeket az érintett települések, attrakciók, szolgáltatások önállóan végzett aktivitásaiban is megjeleníteni (lehetőség szerint).

Saját logós ajándéktárgy kínálat létrehozásával nemcsak a bevételek növelhetők, de a turisták által hazavitt szuvenírek reklámértékkel is bírnak. Ezek lehetnek ingyenes szuvenírek, melyeket például rendezvényeken, vetélkedők nyereményeként vagy programcsomagokhoz kapcsolódó ajándékként kaphatnak a turisták, illetve megvásárolható ajándéktárgyak is. Az ajándéktárgy portfólió ideális esetben különböző árkategóriájú, de színvonalas, általános és tematikus szuveníreket is tartalmaz.

- Általános, saját logós ajándéktárgyak, pl. hűtőmágnes, bögre, póló, toll, esernyő, füzet, pendrive, kulcstartó, naptár
- Tematikus, saját logós ajándéktárgyak, pl.
  - o Egészségturizmus tematika (törölköző, papucs, strandtáska, stb.)
  - o Aktív turizmus tematika (hátizsák, pikniktakaró, kulacs, kerékpáros szerszámkészlet, stb.)
  - o Kulturális turizmus tematika
  - o Szakrális szuvenírek (gyertya, mécses, szentképek, figurák, stb.)
  - o Gyermekeknek kialakított kínálat (kabalafigura, toll, füzet, kirakó, stb.)
- Helyi termék kínálat (védjegyes helyi termékek értékesítése helyi termék polcokon, vásárokon, online, bevásárló közösségeken keresztül)

A helyi ajándéktárgyak megalkotására pályázat is kiírható, pl.

- Ötletpályázat helyi lakosoknak
- Rajzverseny gyermekeknek (legjobb rajzok is megjeleníthetők az ajándéktárgyakon)
- Pályázat helyi művészeknek a szuvenírek megalkotására

A szuvenírek értékesítését több helyszínen szükséges megoldani, így a látogatóközpontban, a térségi Tourinform irodákban, a nagyobb attrakciónál, szálláshelyeken.

6.2.3.2 Marketingkommunikáció

A marketingtevékenység kiemelt feladata a kommunikációs aktivitások tervezése és megvalósítása. Elsődleges célja, hogy támogassa a térség piaci bevezetését, ismeretségének kialakítását és imázsának javítását.

A piacbefolyásolás a promóciós mix eszközrendszerével történik, melynek elemeit a célcsoportok igényeinek, és a költséghatékonysági szempontoknak megfelelően kell kiválasztani, figyelembe véve az általános trendeket a médiahasználatban, utazásszervezésben. Így kiemelt figyelmet kell fordítani az online kommunikációra (különösen a közösségi médiára), de az idősebb korosztályok megnyerése miatt a hagyományos médiumok alkalmazására is szükség van.

A többnyelvűség alapkövetelmény valamennyi kommunikációs aktivitásnál.

A kommunikációs aktivitásokat az utazás előtt, közben és után is végezni kell:

- Az utazás előtti kommunikáció célja a régió ismertségének növelése, az imázsépítés, a látogatásra ösztönzés.
- Az utazás közbeni kommunikáció célja a térségbe érkező turisták tájékoztatása az elérhető kínálatról, ezen kínálati elemek látogatottságának, igénybevételének növelése.
- Az utazás után a kommunikáció célja a kapcsolattartás, a törzsvendégkör kialakítása, az élmények megosztása a szájhagyományban rejlő marketingérték kiaknázása érdekében.

A promóciós mix tartalmazhat hirdetések, PR-megjelenéseket, értékesítésösztönzési akciókat. A promóciós mix összeállításához ki kell dolgozni a kommunikációs üzeneteket (célcsoportok szerint) és meg kell határozni a kommunikációs büdzsét. Lehetséges promóciós eszközök:

- Online megjelenések:
  - Attraktív honlap létrehozása interaktív funkciókkal
  - Közösségi média használata (facebook oldal létrehozása, facebook csoportok létrehozása)
  - Utazási naplók, blogok, vlogok készítése a célcsoporthoz tartozók, vagy véleményformálók tollából (utazási naplók, élménybeszámolók, elégedett látogatók nyilatkozatai célcsoport-specifikus oldalakon)
  - Kultúrával és természettel, állatvilággal kapcsolatos cikksorozat indítása, akár nyereményjátékkal kiegészítve
  - A desztinációban történő fejlesztések folyamatos nyomon követése cikkek formájában
  - Fotógalériák készítése és feltöltése az internetre
  - Videómegosztó felületek használata
  - Webkamerás közvetítések (pl. gólyafészekből, erdei kilátóról, főtérről)
  - Tripadvisor megjelenések generálása
  - Adwords hirdetések (célzott, kulcsszó alapú kereséseknél megjelenő hirdetések, melyeknél a kattintás után kell csak fizetni)
  - Ajánlatok kihelyezése kuponoldalakon, élményajándék oldalakon
  - Megjelenés a Google Maps programban, iPhone és okostelefon alkalmazásoknál
  - Térségi szálláshelyek megjelenésének ösztönzése a nagy szállásportálokon, utazási ajánlatok és guide-ok feltöltésével (pl. booking.com, szallas.hu)
  - Internetes programajánlóban való megjelenés (nagyvárosok, régió lakosságát elérő felületek)
  - Megjelenés országos és budapesti online turisztikai oldalakon, utazástervezőkben (elsősorban a Budapestre érkező külföldi turisták megszólítására, megnyerésére)
  - Megjelenés termékspecifikus online utazási, turisztikai felületeken, gyűjtőoldalakon (pl. zárandokutak, kerékpáros oldalak, falusi turizmussal, vízitúra szervezéssel kapcsolatos oldalak)
  - Hirdetések elhelyezése a fő célcsoportokat elérő online médiumokban, pl.
    - A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező, magasabb státuszú középkorú szegmens megnyerésére gazdasági magazinok online változataiban (pl. www.hvg.hu)
    - A kulturális értékek iránt az átlagosnál jobban érdeklődő női közönség megnyerésére női életmódmagazinok és kulturális lapok online változataiban (pl. www.noklapja.hu, www.kultura.hu)
    - Megjelenés kultúrával, közművelődéssel kapcsolatos, illetve pedagógusok által látogatott, iskolai táborok szervezésével kapcsolatos honlapokon, az iskolai csoportok érkezésének ösztönzésére, pl. www.ifjusagitaborok.hu, www.osztalykirandulas.hu
  - Együtműködés a térségi jelentősebb szolgáltatókkal, attrakciók üzemeltetőivel, településekkel közös online megjelenésekben (pl. linkkapcsolat, közös hirdetések)
  - Együtműködés turisztikai desztináció menedzsment szervezetekkel (pl. linkkapcsolat, bannerek)
  - Együtműködés termékspecifikus bel- és külföldi szolgáltatókkal, túraszervezőkkel (pl. vízi túra szervezők, kerékpártúra szervezők, zárandokút szervezők)
  - Hírlevelek készítése: a törzsvendégkör, illetve az értékesítési partnerek (utazási irodák, program- és rendezvényszervezők, szálláshelyek, együtműködő attrakciók, stb.), oktatási intézmények számára kiküldött hírlevél az aktuális programokról, ajánlatokról
- Televíziós megjelenések: megjelenés különböző turisztikai programajánló, kulturális vagy téma-specifikus műsorokban – pl. adott műsor meghívásával, helyszíni forgatással a térség és attrakcióinak bemutatására; illetve nyeremény tartózkodás felajánlásával; pl. Hazahúzó, Gasztróangyal, egészséges életmóddal kapcsolatos műsorok

- Rádióreklám: az idősebb korosztály elérésére, a vallási turisztikai kínálat népszerűsítésére hirdetések elhelyezhetők (pl. Mária rádió)
- Sajtóhirdetések:
  - o Hirdetések, PR-cikkek elhelyezése termék-specifikus magazinokban (pl. kerékpáros magazinok, egészséges életmód magazinok, kultúrával kapcsolatos magazinok)
  - o Hirdetések, PR-cikkek elhelyezése célcsoport-specifikus magazinokban, újságokban (pl. idősebbek elérésére TV újságban, Patika Magazinban, női életmód magazinokban, illetve ezek kultúrával, utazással kapcsolatos mellékleteiben, családi magazinokban, pedagógusoknak készülő kiadványokban)
  - o Sajtóanyagok összeállítása, sajtótájékoztatók kiküldése (minél szélesebb körben), sajtónyilvános események szervezése (pl. sajtó képviselői számára szervezett road show)
- Kiadványok, szórólapok:
  - o Kiadványok készítése és küldése értékesítési partnereknek, együttműködő partnereknek, túraszervezőknek, utazási irodáknak (főként zarándokutak, nemzetközi kerékpáros utak, vízi túrák szervezőinek, budapesti utazásszervezőknek)
  - o Kiadványok, szórólapok küldése a fővárosi és régiós turisztikai információs irodákba
  - o Kiadványok, szórólapok, minicardok kihelyezése térségi szolgáltatókhoz, attrakciókhoz, szálláshelyekhez
  - o Szórólapok, minicardok kihelyezése térségi kapcsolatokat biztosító közlekedési eszközöknél (pl. MAHART járatokon, szentendrei HÉV állomásainál)
- Kültéri reklámok:
  - o Óriásplakátok elhelyezése Budapesten, a fővárosba érkező külföldi turisták tájékoztatására, megnyerésére
  - o Plakátok kihelyezése a térség kiemelt desztinációiban (Párkány, Esztergom, Visegrád)
  - o Információs táblák kihelyezése a fő közlekedési útvonalak mentén, határátkelési helyeken, térségi kiemelt desztinációkban, valamint a fő térségi útvonalak mentén
- Turisztikai kiállítások, vásárok: az Eurovelo útvonal népszerűsítésére megjelenés nemzetközi kerékpáros kiállításokon, vásárokon
- Program- és eseményszervezés, pl.
  - o Sajtónyilvános ünnepélyes megnyitók rendezvények, megvalósított fejlesztések alkalmával
  - o Szakmai programok, nyílt napok szervezése, pl. utazási irodáknak, turisztikai szolgáltatóknak a térségi kínálat megismertetésére
  - o Turisztikai rendezvények, tematikus események, programok szervezése (pl. tematikus túrák neves napokhoz kapcsolódóan)
  - o Kampanyok indítása különböző fontos témákban, pl. egészséges életmód kampány, néphagyományok megőrzése kampány
  - o Versenyek, pályázatok szervezése, pl.
    - Névadóverseny meghirdetése a kabalafigura elnevezésére
    - Pályázat kiírása helyi nép- és iparművészek számára a térségi ajándéktárgyak kialakítására
    - Fotópályázatok, rajzversenyek
    - Úti élménybeszámoló pályázatok
    - Iskolai csoportok közötti vetélkedők
    - Térségismereti vetélkedők

6.2.3.3 Értékesítés és értékesítésösztönzés

Az Eurorégió, mint komplex turisztikai termék piacra vitelének alapját az előző fejezetekben bemutatott közös termékek (termékcsomagok, tematikus utak) jelentik. Az értékesítési rendszer fő célja ezen termékek, szolgáltatások iránti kereslet növelése. Az értékesítés közvetlenül és közvetett módon (értékesítési partner bevonásával) is megvalósulhat. Lehetséges értékesítési csatornák:

- Helyszíni értékesítés: az információs irodába/látogatóközpontba betérő vendégek részére közvetlenül értékesíthetők a különböző programok, szolgáltatások. Ajánlással elő kell segíteni, hogy a turista a térségben eltöltött idő alatt minél több tagtól vegyen igénybe szolgáltatást és ezzel minél komplexebb élménnyel térjen haza.
- Online értékesítés: a desztinációs honlapon célszerű online vásárlási lehetőséget biztosítani a különböző csomagajánlatokra. Az online bejelentkezési, időpont-foglalási lehetőség (naptárral) tovább növeli a rugalmasságot.
- Ajándékutalványok, élménykuponok biztosítása: az előfoglalás speciális formája az ajándékutalványok, kuponok árusítása a honlapon keresztül.
- Közvetett értékesítés:
  - o Utazási irodák, utazásszervezők: budapesti, és régióbeli téma-, illetve célcsoport-specifikus ajánlatokat nyújtó (pl. kulturális turizmussal foglalkozó, kerékpáros túraszervező, zárandokút szervező) irodákkal javasolt felvenni a kapcsolatot, annak érdekében, hogy ajánlataikban hangsúlyosabban jelenjen meg a térségi kínálat.
  - o Együttműködés a turizmus más régiós képviselőivel: szálláshelyekkel, más turisztikai attrakciókkal folytatott közös értékesítés (csomagajánlatok kidolgozása és értékesítése, jutalékos rendszer kialakítása)
  - o Üdülési csekk / Erzsébet utalvány elfogadóhelyek szélesítése
  - o Részvétel országos, budapesti vagy régióbeli turisztikai kártyarendszerekkel (pl. Hungary Card, Budapest Card, Visegrád kártya)
  - o Együttműködés kuponoldalakkal, élményajándék oldalakkal

Értékesítés-ösztönzés eszközei lehetnek, pl.

- Helyi kedvezménykártya / kuponfüzet: a térség látnivalóinak, szolgáltatóinak összekapcsolását segítheti egy turisztikai kártyarendszer, vagy (egyszerűbb megoldásként) kuponfüzet kialakítása, mely részben a nyújtott kedvezményekkel, részben pedig marketingkommunikációs eszközökkel ösztönzi a látogatókat a térségi attrakciók felkeresésére. A kínálatban szerepeltetni kell a fő húzótermékeket a kellő vonzerőérték megteremtésére, mely a kevésbé népszerű szolgáltatások, látnivalók bekapcsolását is segíti. A Duna-Gerecse turisztikai kártya határon átnyúló kiterjesztésével a régió két részterülete közötti együttműködés is kialakítható lenne.
- Törzsvendégprogram: a látogatók többszöri érkezését törzsvendégprogram segíthető el, mely szintén kedvezményeket tartalmaz.
- Egyéb anyagi jellegű ösztönzők:
  - o Csomagajánlatok kidolgozása (+1 nap tartózkodás esetén 50% kedvezmény a szállásdíjból; csomagárak komplex térségi termékcsomagokra; kedvezmény kerékpárkölcsonzésből tömegközlekedési jegy felmutatásakor, stb.)
  - o Kombinált jegyárak kialakítása térségi kínálati elemekkel
  - o Eseti árkedvezmények biztosítása: kedvezményes árak alkalmazása egy adott eseményhez, vagy célcsoporthoz kapcsolódóan
  - o Közös árakciók szervezése a térségi szolgáltatókkal
- Nem anyagi jellegű ösztönző eszközök: speciális előnyöket, egyedi szolgáltatásokat tartalmaznak, amelyek elsődleges célja a vendéglégedettség fokozása, illetve több térségi látnivaló, kínálati elem bevonása.

- Játékok, versenyek, melyek felfűzik a térségi látnivalókat (pl. pontgyűjtő programok, pecsételés program, kincskereső programok kisebb ajándékokért)
- Speciális ajánlatok, többlétszolgáltatások: kizárólag meghatározott időszakokban nyújtott speciális kínálati elemek (máskor nem vehető igénybe), pl. gyermeknap extra programok, karácsonyi ajánlatok, vendég születésnapján ajándékok vagy ingyenes szolgáltatások
- Értékesítési csatornák (partnerek) ösztönzése:
  - Jutalékrendszer kidolgozása, alkalmazása
  - Közös promóciós tevékenység végzése, reklámszervezés a költségek megosztására
  - Szakmai partnerkapcsolatok építése

7. PÁLYÁZATI PROJEKTJAVASLATOK

A fenti feladatokból több beavatkozási csomag állítható össze, melyekhez külső finanszírozási források bevonására nyílnak módok. Ezek egy része közvetlenül becsatornázható valamilyen pályázati programba, más részéhez közvetett módon vonhatók be külső források.

Az alábbiakban, a jelenlegi információk alapján elérhető / várható pályázati források figyelembevételével adjuk meg a fő beavatkozási területeket, konkrét pályázati források elérhetősége esetén adott pályázati projekt tartalmi vázlatát.

Természetesen az egyes csomagok tevékenységei között lehetnek átfedések, ezek tartalmát a további pályázati lehetőségektől és pályázati eredményektől függően, az elérhető büdzsének megfelelően szükséges finomra hangolni a kettős finanszírozás elkerülése és a forrás optimalizálás érdekében.

7.1 PROJEKT 1.: DESZTINÁCIÓMENEDZSMENT ÉS DESZTINÁCIÓMARKETING FEJLESZTÉSE

Az Eurorégió, mint egységes turisztikai desztináció működtetésének alapkövetelménye a koordinált, tudatos desztinációmenedzsment és desztinációmarketing tevékenység végzése. Ezért kiemelten fontos feladat az ehhez kapcsolódó térségi (határon átnyúló) koordináció biztosítása és közös beavatkozások megvalósítása.

E feladatokhoz potenciálisan bevonható pályázati forrást jelent az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program. A jelenlegi információk alapján még egy pályázati kör várható a program keretében. Az EGTC által már beadott pályázat sikere esetén egy kisebb költségigényű új támogatási kérelem beadására nyílnak még módok a 4. prioritás (intézményi együttműködések) keretében, amennyiben a program költségvetése ezt lehetővé teszi.

Program címe: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program

Program prioritás: Hatóságok és a határtérségben élő emberek határon átnyúló együttműködésének javítása

Program prioritás céljai: egyes ágazatok különböző szervezetei közötti együttműködési kapacitásnak és együttműködési hatékonyságnak az erősítése és javítása közös szakmai programokon, képzéseken, tapasztalatcserén, kapitalizáción és know-how transzferen keresztül; közösen nyújtott határon átnyúló szolgáltatások javítására, valamint a közös szolgáltatásnyújtáshoz szükséges kisebb infrastruktúra kialakítására összpontosító tevékenységek támogatása; a határvidék polgárai közötti fenntartható együttműködés kezdeményezése és megerősítése, valamint a programterület társadalmi kohéziójának erősítése.

Főbb pályázati követelmények, szabályok:

- Pályázói kör: magyar, szlovák partnerek, EGTC
- Támogatás összege: 100-500.000 EUR
- Támogatásintenzitás: nem állami intézmények esetében 95%
- Beadási határidő: nem áll rendelkezésre információ
- Bírálati rendszer: egylépcsős

A prioritás a Kisprojekt Alapon belül is megjelenik, ennek keretében maximum 50.000 € pályázható a határon átnyúló társadalmi kohézió erősítésére helyi szintű együttműködések támogatásával, valamint hosszútávú együttműködések kialakításával és fejlesztésével. E pályázat segítségével a kisebb forrásigényű előkészítő, szakmai és partnerségépítő feladatok elvégzésére nyílhat mód (pl. adatbázisok, tanulmányok, tudástranszfer események). A pályázati felhívások megjelenése esetén alakítható ki a végleges projekttervezet.

További pályázati forrás bevonására nyílhat mód az 1. prioritás, azaz a Természet és kultúra tengelyen belül (mely a Kisprojekt Alapon belül is nyitva lesz) – ugyanakkor, mivel e prioritáson belül infrastruktúra fejlesztésére is lehetőség van, így a további projektlehetőségek számára „tartható fenn” ez a pályázati konstrukció.

A javasolt projekt célja tehát az EGTC, mint desztinációmenedzsment szervezet fejlesztése a határon átnyúló térség együttműködésen alapuló turizmusfejlesztésének megalapozására a szükséges szervezeti, intézményi kapacitások fejlesztésével, a kooperáció élénkítésével, intenzív marketingtevékenységgel.

A projekt lehetséges tartalmi elemei („long list” tevékenységlista):

- Regionális desztinációmenedzsment szervezet létrehozása, szervezeti, intézményi és humán kapacitásainak fejlesztése
- Térségi szintű desztináció- és termékfejlesztés szakmai támogatása, többek között
  - o Vonzerőleltár folyamatos frissítése, aktualizálása
  - o Egyéb (jelenleg még nem bemutatott) helyi értékek feltárása, feldolgozása a turisztikai hasznosításhoz
  - o Desztinációfejlesztési stratégia cselekvési tervének, akciótervének, termékstratégiáknak a kidolgozása
  - o Közös térségi termék- és szolgáltatásfejlesztési tervek kidolgozása (pl. tematikus útvonalak GPS tracking felméréssel, pontos nyomvonaltervvel, kínálati elemek felfűzésével, arculati tervezéssel)
  - o Turisztikai termékfejlesztéshez és információszolgáltatáshoz kapcsolódó tartalmak kidolgozása (informatív és közérthető tartalmak kidolgozása) – információs felületek, multimédiás megoldások, oktatási anyagok tartalomfejlesztése
  - o Közös pályázati ötletek, koncepciók kidolgozása
- Térségi szereplők közötti együttműködés élénkítése:
  - o Szakmai és szolgáltatói adatbázisok létrehozása
  - o Turisztikai CRM rendszer kialakítása
  - o Kétirányú információáramlás biztosítása
  - o Partnerségépítő fórumok, események szervezése
- Turizmusban érintett szereplők humán kapacitásainak fejlesztése, pl.
  - o Szakmai hírlevelek, szakmai kiadványok készítése
  - o Képzések, tanfolyamok, szakmai workshopok, egyeztetések, kerekasztal beszélgetések, ötletbörzék szervezése
  - o Tanulmányutak szervezése, jó példák megismerése, belső road show-k szervezése

- Turisztikai információszolgáltatás fejlesztése:
  - o Honlapfejlesztés
  - o Kiadványok készítése
  - o Látogatóközpont / információs pontok fejlesztése (lehetőség szerint)
  - o Wifi hálózat fejlesztése, hotspotok kialakítása
  - o Útirányjelző, tájékoztató táblák készítése és kihelyezése
  - o Interpretációs eszközök és szoftverek kifejlesztése (e-interpretáció, helyi interpretációs eszközök, mobilalkalmazások, stb.)
- Desztinációs márkaépítés és marketingkommunikáció
  - o Marketingterv kidolgozása
  - o Arculati tervezés
  - o Ajándéktárgy kínálat létrehozása
  - o Marketingkommunikációs aktivitások tervezése és megvalósítása
  - o Helyi kedvezménykártya / kuponfüzet / törzsvendégprogram / turisztikai kártya létrehozása
- Monitoring tevékenységek
  - o Piackutatások, felmérések készítése
  - o Monitoring adatgyűjtés, értékelés és visszacsatolás

Fontos megjegyeznünk, hogy a turisztikai desztinációmenedzsment feladatok ellátásához a pályázati támogatások mellett további források is bevonhatók (különösen, ha az EGTC létrehoz egy nonprofit, illetve társadalmi vállalkozásként működő szervezetet), így a bevételek között megjelenhetnek

- Saját bevételek a bevételtermelő funkciókból (pl. hirdetési díjak, kölcsönzési díjak, szolgáltatásnyújtásból származó bevételek),
- Érintett települések, szervezetek anyagi hozzájárulásai,
- Vállalkozási források,
- Szponzorációk (pl. rendezvényeknél).

7.2 PROJEKT 2.: HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉS A TURIZMUSHOZ ÉS HELYI TERMÉKEKHEZ KAPCSOLÓDÓAN

A turizmus igen fontos szerepet játszhat a rurális terület gazdaságfejlesztésében. A turizmus – multiplikátor hatásai révén – hozzájárul a munkahelyteremtéshez, a helyi befektetésekhez, a jövedelemtermeléshez. A turizmusból egyaránt profitálhatnak a helyi vállalkozások, a helyi lakosok és az önkormányzatok:

- A növekvő vendégforgalom a vendégköltések révén a helyi vállalkozásoknál csapódik le; hozzájárul működésük stabilitásához, lehetőséget ad a fejlesztésekre, mely a versenyképességet erősíti.
- A növekvő vendégforgalom munkahelyeket teremt a térségben a turisztikai és kapcsolódó szolgáltatásnyújtási területeken; emellett kiegészítő jövedelemszerzési lehetőséget kínál a lakosok számára (pl. szállásadás, helyi termékek értékesítése, szolgáltatásnyújtás).
- A turizmus közvetlenül és közvetett módon (munkahelyteremtés, vállalkozói jövedelmek emelkedése) is adóbevételeket generál a helyi önkormányzatok számára, emellett a szociális kiadásokat is csökkentheti.

Mindaz hozzájárul ahhoz, hogy a térség megélhetést és perspektívát nyújtson a lakosok számára, élénkítse a vállalkozói kedvet, végeredményként javítsa a térség népességmegtartó képességét. Ez az Ister-Granum Eurorégió területén különösen fontos cél, hiszen a kistelepülések gazdasági ereje

jelenleg gyenge, jellemző az elvándorlás, így a lakosok, kiváltképp a fiatalok megtartása nehézségekbe ütközik. A helyi munkahelyteremtés, a vállalkozóvá válás ösztönzése ezért rendkívül lényeges a helyi gazdaság élénkítésére, a lakosság megtartására.

A turizmus pozitív gazdasági hatásainak érvényesüléséhez minőségi, versenyképes termékekre, szolgáltatásokra van szükség. A helyi vállalkozások, szervezetek kapacitásfejlesztése, tudásának javítása, az együttműködés élénkítése ezért nélkülözhetetlen.

A gazdaságfejlesztésen belül, a rurális térség adottságai (mezőgazdaság, néphagyományok) alapján fontos prioritást kap a helyi termék-előállítás, mely a munkahelyteremtés, a vállalkozóvá válás ösztönzése mellett a turisztikai kínálat színesítéséhez, a helyi specifikumokra építő autentikus és egyedi kínálat megteremtéséhez is nagyban hozzájárul.

Az EGTC ezeket a folyamatokat az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Szakmai tudásátadás és segítségnyújtás a turizmusban, helyi termékek előállításában érintett gazdasági szervezetek (jellemzően egyéni vállalkozók, KKV-k) kapacitásfejlesztéséhez
- Együttműködés ösztönzése a versenyképes térségi (integrált) turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása érdekében
- Vállalkozásösztönzés, vállalkozóvá válás segítése, szemléletformálás
- Minőségi termék-előállítás, szolgáltatásnyújtás ösztönzése, támogatása

E feladatok megvalósításához potenciálisan bevonható pályázati forrást jelent a Norvég Finanszírozási Mechanizmus Regionális Együttműködési Alap pályázata.

Program címe: EGT és Norvégia Regionális Együttműködési Alap

Program prioritás: Innováció, kutatás, oktatás és versenyképesség

Program prioritás céljai: tudásalapú gazdaság fejlesztésével a gazdasági növekedés támogatása; kisvállalkozások fejlesztése; fiatalok vállalkozóvá válásának ösztönzése; nők részvételének növelése a gazdaságban, nők vállalkozóvá válásának támogatása; nemzetközi tudás- és tapasztalatcsere.

Főbb pályázati követelmények, szabályok:

- Pályázói kör: partnerek bevonása legalább 3 országból, ezek közül legalább 2 kedvezményezett országból (pl. Bulgária, Horvátország, Ciprus, Csehország, Észtország, Görögország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Málta, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovákia, Szlovénia); szakértő partnerek bevonása a donor országokból (Norvégia, Izland, Liechtenstein), további bevonható partnerek 3. országból (pl. Szerbia, Ukrajna)
- Támogatás összege: min. 1 millió EUR / konzorcium (partnerenként 100-300 ezer EUR, vezető partnernél 300-500 ezer EUR a jellemzően alkalmazott költségvetés)
- Támogatásintenzitás: nem állami intézmények esetében 90%
- Beadási határidő: 2018. július 1.
- Bírálati rendszer: kétlépcsős értékelés (első fázisban projekt koncepció benyújtásával)

Továbbá finanszírozást nyújthatnak esetleg az INTERREG Duna, az INTERREG Europe, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázatai.

A javasolt projekt célja tehát a helyi gazdaságfejlesztés a turizmus és ehhez kapcsolódva a helyi termék-előállítás területén, a vállalkozóvá válás ösztönzésével, különösen a fiatalok és a nők turisztikai szolgáltatásnyújtásba, helyi termék-előállításba történő bekapcsolódásának támogatásával, minőségi és versenyképes térségi kínálat létrehozásának ösztönzésével, határon átnyúló együttműködés keretében.

Lehetséges projekt partnerek:

- Magyar és szlovák együttműködő partnerek (EGTC, települési önkormányzatok, vállalkozásokat támogató szakmai szervezetek, oktatási intézmények, kulturális, kreatív és turisztikai iparág vállalkozásai és civil szervezetei, stb.)
- Támogató donor oldali partner bevonása a tudásátadás érdekében
- A partnerség kiterjesztése javasolt további partnerekkel a jó gyakorlatok megismerése, átültethetősége érdekében, illetve együttműködés alakítható ki hasonló adottságokkal bíró kedvezményezett térségekkel is (pl. Horvátország).

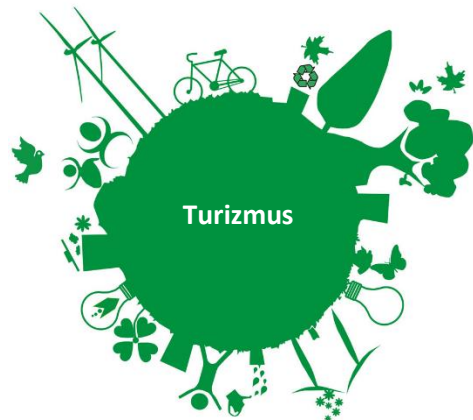
A projekt lehetséges tartalmi elemei („long list” tevékenységlista):

- Szakmai tudástranszfer, szakmai támogatás biztosítása:
  - o Megalapozó kutatások, tanulmányok készítése (pl. helyi értékek – termékek, néphagyományok, mesterségek, mondavilág, természeti értékek – turisztikai-gazdasági hasznosítási lehetőségei)
  - o Szakmai és szervezeti adatbázisok készítése (vállalkozói adatbázis, vállalkozók számára fontos szolgáltatások, szakértők adatbázisai, stb.)
  - o Tudástranszfer események szervezése, pl.
    - Tanulmányút szervezése (térségen belül, illetve donor partnerhez)
    - Műhelytalálkozók, szakmai egyeztetések szervezése – cél a közös térségi turisztikai termékcsomagok, programcsomagok, garantált programok kidolgozása közösen
    - Vállalkozói ismeretek tréningek, képzések szervezése
    - Vállalkozói együttműködési platformok kialakítása (pl. vállalkozói klubok, női vállalkozói klubok)
  - o Vállalkozói tanácsadás, pl.
    - Módszertani kiadványok, oktatási segédanyagok készítése
    - Vállalkozási tanácsadási tevékenység (pl. ötletek átbeszélése, üzleti terv készítés, szakmai tanácsadás különböző szakterületeken, mentorálás)
- Vállalkozó válás ösztönzése a turizmushoz, a helyi termékek előállításához kapcsolódóan:
  - o Szemléletformáló programok szervezése a vállalkozások és a helyi lakosok körében, pl.
    - Fórumok, beszélgetések szervezése (pl. turizmus pozitív hatásainak bemutatása; együttműködésben rejlő lehetőségek bemutatása; turizmusba való bekapcsolódás lehetőségeinek kommunikálása)
    - Helyi lakosoknak szóló programok szervezése térségismereti, önkéntességi témákban (pl. vezetett túrák, önkéntes programok)
    - Programok helyi fiataloknak turizmus és helyi termék témában (pl. nyári / szünidei programok helyi gazdaságokban, gyakorlati képzőhelyek biztosítása helyi vállalkozásoknál)
    - Társadalmi vállalkozások létrehozásának ösztönzése
  - o Oktatási intézmények és helyi vállalkozások bevonásával vállalkozói tréning programok indítása az iskolákban a fiatalok vállalkozóvá válásának ösztönzésére, a helyi kapcsolatok építésére, pl.
    - Ötletbörze helyi termék témában
    - Esettanulmányok versenye
    - Vállalkozói ismeretek átadása
    - Helyi termék / diákvállalkozás tréning és verseny az iskolások számára (norvég minta alapján)

- Minta megvalósíthatósági tanulmányok kidolgozása turisztikai termék- / szolgáltatásfejlesztés témában, bevont vállalkozásokkal (de hasonló vállalkozások számára is adaptálható módon; pl. falusi szálláshely, bemutatógazdaság)
- Határon átvándorló munkaerő mobilitás ösztönzése
- Helyi vállalkozók népszerűsítése, helyi termékek és szolgáltatások iránti kereslet élénkítésének támogatása:
  - Vállalkozók számára bemutatkozási lehetőség biztosítása, pl.
    - Népszerűsítés kiadványok készítésével, online megjelenési lehetőség biztosításával
    - Helyi termék vásárok, programok szervezése (pl. falusi vendégasztal, nyitott gazdaság programok)
    - Helyi termék polcok kihelyezése frekvenciált helyszíneken
    - Kiállítások, egyéb események szervezése
  - Piacralépés szakmai támogatása, helyi termékek, szolgáltatások iránti kereslet növelése költségre ösztönző megoldásokkal, együttműködéssel, a helyi szolgáltatók beépítésével a kínálatba, pl.
    - Közös térségi termékcsomagok (tematikus útvonalak, programcsomagok) kidolgozása, kiajánlása
    - Csomagajánlatok kidolgozása
    - Kuponrendszer, törzsvendégprogram, vagy turisztikai kártyarendszer bevezetése
    - Együttműködés élénkítése a helyi termelők és a térségi szálláshelyek, vendéglátóhelyek között
    - Helyi termékek népszerűsítése a lakosság körében (pl. egészséges táplálkozás népszerűsítése, szemléletformáló kampány, események szervezése, online fogyasztói közösség létrehozása)
- Finanszírozásszervezés támogatása forrástérkép készítéssel, pályázatírással, a finanszírozók és a vállalkozások egymásra találását segítő programok szervezésével (pl. fórumok, szakmai vásárok, befektetői pitch-ek, vállalkozói klubok)
- Minőségi termékfejlesztés támogatása
  - Honlapfejlesztés B2B oldallal
  - Védjegy rendszer kidolgozása
  - Versenyek szervezése, díjak alapítása
  - Kapcsolódó marketingaktivitások (pl. kiadványok készítése)
  - Monitoring feladatok
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

7.3 PROJEKT 3.: KÖRNYEZETTUDATOS TURIZMUS – A TURIZMUS ÖKOLÓGIAI LÁBNYOMÁNAK CSÖKKENTÉSE

A turizmus számos kedvező gazdasági, társadalmi hatással bír, nagy szerepet játszik egy terület természeti, kulturális értékeinek megismertetésében, megőrzésében, a szemléletformálásban. A turizmusnak ugyanakkor negatív környezeti hatásai is vannak, ilyen például a közlekedésből származó környezetterhelés, a turisztikai attrakciók gyakran igen nagy energiafelhasználása, zaj- és fényterhelése, a tömegturizmus természetkárosító hatása, az épített örökségi elemek károsodása.

A környezet és a turizmus kölcsönhatásainak vizsgálata és kezelése ezért rendkívül fontos a fenntartható fejlődéshez.

A turisták számára a természeti értékek, kulturális örökségi elemek jelentik a fő vonzerőt, ugyanakkor a vendégforgalom kedvezőtlenül befolyásolja e környezet minőségét, a fogadó területek teherbírását, ezzel éppen a fő vonzerejét veszítheti el adott desztináció. Azaz a gazdasági célok érdekében kihasznált környezeti magatartás végül éppen a gazdasági teljesítmény romlásához vezet.

A turizmusfejlesztés során ezért alapvető érdek a vonzó természeti és épített környezet megőrzése, a fenntarthatóság biztosítása. A környezettudatosság erősödése a turisztikai szolgáltatásnyújtás és az utazási szokások újragondolásának szükségességét is magával hozta. Olyan hatékony erőforrás menedzsmentre van szükség, mely figyelembe veszi a turizmus és környezete közötti hosszú távú kölcsönhatásokat. A fenntartható turizmus kielégíti a gazdasági igényeket, ugyanakkor biztosítja az ökológiai egyensúlyt, a biológiai változatosságot, a helyi természeti és kulturális érték megőrzését.

Ez tudatos magatartást és szemléletet igényel mind a turizmus irányítását végző intézmények, mind a turisztikai szolgáltatók, mind pedig a turisták részéről.

Az EGTC ezeket a folyamatokat az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Helyi értékek fenntartható hasznosítását célzó erőforrás menedzsment
- Turizmus természetkárosító hatásainak mérséklését célzó beavatkozások
- Zöld turizmus fejlesztése
- Szemléletformálás

E feladatok megvalósításához potenciálisan bevonható pályázati forrást jelent a Norvég Finanszírozási Mechanizmus Regionális Együttműködési Alap pályázata.

Program címe: EGT és Norvégia Regionális Együttműködési Alap

Program prioritás: Környezet, energia, klímaváltozás és alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság

Program prioritás céljai: természeti tőke erőforráshatékony és fenntartható hasznosítása, az ökoszisztéma jó környezeti állapotának fenntartása, a klímaváltozás hatásainak mérséklése, alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés.

Főbb pályázati követelmények, szabályok:

- Pályázói kör: partnerek bevonása legalább 3 országból, ezek közül legalább 2 kedvezményezett országból (pl. Bulgária, Horvátország, Ciprus, Csehország, Észtország, Görögország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Málta, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovákia, Szlovénia); szakértő partnerek bevonása a donor országokból (Norvégia, Izland, Liechtenstein), további bevonható partnerek 3. országból (pl. Szerbia, Ukrajna)

- Támogatás összege: min. 1 millió EUR / konzorcium (partnerenként 100-300 ezer EUR, vezető partnernél 300-500 ezer EUR a jellemzően alkalmazott költségvetés)
- Támogatásintenzitás: nem állami intézmények esetében 90%
- Beadási határidő: 2018. július 1.
- Bírálati rendszer: kétlépcsős értékelés (első fázisban projekt koncepció benyújtásával)

Továbbá finanszírozást nyújthatnak esetleg az INTERREG Duna, az INTERREG Europe, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázataival.

A javasolt projekt célja tehát a terület teherbíró képességével összhangban álló, a természeti és kulturális örökség megőrzését biztosító turizmusfejlesztés megalapozása hatékony erőforrás menedzsmenttel a turizmus negatív környezeti terhelésének csökkentése érdekében, így hozzájárulva az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság eléréséhez, a klímaváltozás mérsékléséhez, a jó környezeti állapot fenntartásához.

Lehetséges projekt partnerek:

- Magyar és szlovák együttműködő partnerek (EGTC, települési önkormányzatok, turisztikai szervezetek, nemzeti parkok, környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek, stb.)
- Támogató donor oldali partner bevonása a tudásátadás érdekében
- A partnerség kiterjesztése javasolt további partnerekkel a jó gyakorlatok megismerése, átültethetősége érdekében, illetve együttműködés alakítható ki hasonló adottságokkal bíró kedvezményezett térségekkel is (pl. Horvátország).

A projekt lehetséges tartalmi elemei („long list” tevékenységlista):

- Hatékony erőforrás menedzsment – a természeti és kulturális értékek fenntartható hasznosítását biztosító zöld turizmus fejlesztése:
  - o Fenntartható zöld turisztikai útvonalak kijelölése és fejlesztése (gyalogos, kerékpáros, vízi, lovas), zöld turisztikai termékcsomagok kialakítása
  - o Érzékeny területek tehermentesítését biztosító beavatkozások (pl. irányított látogatóforgalom tanösvényekkel, információs táblákkal, kilátópontokkal, térképekkel; természetvédelmi területek értékeinek bemutatása ökoturisztikai központokban)
  - o Környezetbarát közlekedés lehetőségeinek bővítése (pl. kerékpárkölcsonzók, kerékpáros és gyalogos útvonalhálózat fejlesztése, dunai hajóforgalom élénkítése)
- Turisztikai attrakciók és szolgáltatások energiahatékonyságának és környezettudatosságának javítása:
  - o Módszertani segítségnyújtás a környezettudatosság erősítéséhez (helyszíni felmérésekkel, javaslatokkal)
  - o Tudástranszfer események szervezése a helyi szolgáltatók számára, pl.
    - Konferenciák, előadások, workshopok
    - Jó gyakorlatok, esettanulmányok bemutatása
    - Képzések, tréningek
    - Tanulmányutak
  - o Egyéb tudásmegosztás, pl. e-kiadványok, információs füzetek, hírlevelek, jó gyakorlat kiadványok
- Turisták szemléletformálása, érzékenyítése – Környezetbarát turista kampány indítása (Hogyan csökkenthetők a turista ökológiai lábnyomai?):
  - o Kiadványok, vezető- és foglalkoztató füzetek és applikációk kidolgozása zöld turizmus, természeti és kulturális értékek témákban, pl. kőzetfelismerő vezetőfüzet, „mit ne szedj le” kiadvány, helyi értékek katalógus (elektronikus kiadványok, applikációk)

- Környezetbarát turista kiadvány a környezettudatos magatartás megismertetésére az utazások, kirándulások során (pl. környezetbarát közlekedési eszközök, szemétkézeltés, természetvédelem)
- Eseményszervezés, pl. természetismereti vezetett túrák, környezetbarát napok, Madarak és Fák Napja rendezvények
- Környezetbarát közlekedési módok népszerűsítése:
  - Kommunikációs aktivitások
  - Eseményszervezés (pl. kerékpártúrák, autómentes napok)
  - Kapcsolódó szolgáltatások biztosítása (pl. kerékpárkölcsonzés, szállítás, utaztatás elektromos autóval / minibusszal)
  - Árkedvezmények biztosítása (pl. kedvezményes hajójegy árak az autós közlekedés helyett a vízi útvonal népszerűsítésére; tömegközlekedési jegy felmutatása esetén kedvezmény adott attrakció árából)
- Egyéb szemléletformáló kampányok
- Lakosság szemléletformálása, érzékenyítése:
  - Lakossági fórumok szervezése
  - Lakossági programok szervezése (pl. vezetett kerékpártúrák, természet- és térségismereti foglalkozások, versenyek, játékok és képzések)
  - Helyi önkéntesek képzése, önkéntes programok szervezése (pl. településszépítő akciók, környezetvédelmi akciók)
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

7.4 TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGRE ALAPOZOTT TURIZMUSFEJLESZTÉS

A térségi termék- és szolgáltatásfejlesztés megvalósítása az EGTC egyik kiemelt feladata. Olyan integrált térségi termékcsomagok kialakítása a cél, melyek felfűzik a térségi látnivalókat, programelemeket, egyúttal teljes körű kiszolgálást és élményt nyújtanak a turisták számára.

A projekteket a térségi termékfejlesztés fő irányvonalai mentén szükséges kialakítani (ld. 6.1 fejezet).

E célokhoz kapcsolódóan transznacionális és bilaterális pályázatok igénybevételére lehet még mód a jelenlegi programidőszakban, igaz, korlátozottan.

A természeti és kulturális örökség hasznosítása több **transznacionális pályázati program** prioritásai között is megjelenik. Ezek a programok földrajzilag nagyobb léptékű fejlesztéseket várnak, több ország és partner együttműködésében.

- **INTERREG Europe Program:** a program célja, hogy Európa különböző régiói tapasztalatcsere formájában egymástól tanuljanak egy adott témában, az így létrejött tudások pedig beépüljenek jelentősebb helyi szakpolitikai rendszerekbe (policy instruments), zömében a Strukturális Alapok operatív programjaiba. Az INTERREG Europe 3. prioritása támogatja a természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb hasznosítását a versenyképesség növelése érdekében. Jelen programidőszakban egy felhívás keretében választanak még támogatható projekteket, a beadási határidő 2018. június 22.
- **INTERREG Duna Program:** a Duna Program 2. prioritása a környezeti és kulturális szempontból felelős régió kialakítását, fejlesztését célozza. Specifikus célja a közös és integrált megközelítésmód erősítése a természeti és kulturális értékek megőrzésében és menedzsméntjében a fenntartható fejlődés és növekedés érdekében. Jelen programidőszakban a következő és egyben utolsó pályázati kör 2019. év elején várható. Az érintett prioritásban eddig jelentős számú pályázat nyert támogatást, így várhatóan szűkített tartalmú lesz a következő felhívás, melyben nem biztos, hogy megjelenik ez a prioritás.

A transznacionális projektek esetében a résztvevő partnerek közötti tudás- és tapasztalatcsere, a nemzetközi közös kihívások kezelése, a továbbgyűrűző (pl. szakpolitikai) hatás kiemelt szempont, jellemzően szoft típusú tevékenységeken keresztül. Ezekre tehát olyan pályázatokat érdemes összeállítani és benyújtani, melyek erős európai dimenzióval bírnak, ugyanakkor ezekbe beilleszthetők a stratégiában felvázolt termékfejlesztési irányvonalak is. A nagy nemzetközi verseny miatt célszerű valamilyen speciális, jól megfogható és innovatív témában gondolkodni.

Az EGTC által generált pályázatok mellett érdemes keresni a partnerség lehetőségeit is, azaz partnerként belépni más vezető partnerek projektkezdeményeibe. Ehhez segítséget nyújtanak a programok oldalán megjelenő partnerkereső felületek.

A **bilaterális programok** között a Norvég Alap, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program kínál(hat) még pályázati finanszírozást jelen programidőszakban kulturális és természeti örökséggel kapcsolatos témákban.

- **Norvég Alap:** a már bemutatott regionális alap mellett jelenleg folyamatban vannak a donor országok és Magyarország / Szlovákia közti kétoldalú tárgyalások, melyek lezárultával és az együttműködési megállapodások aláírásával újra megnyílhatnak azok a pályázati felhívások is, melyek a donor országokkal együttműködésben a kulturális örökség megőrzéséhez nyújtanak finanszírozási forrásokat.
- **INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program:** a már bemutatott intézményi együttműködés mellett, a program prioritásai között megjelenik a természeti és kulturális örökség megőrzése. A jelenlegi programidőszakban még egy felhívási kör várható, e prioritásra átcsoportosított forrás esetén lehet mód pályázat benyújtására.

E két pályázati program előnye, hogy infrastrukturális fejlesztésekre is lehetőséget ad, így nagyobb léptékű helyi fejlesztések is megvalósíthatóvá válnak.

A továbbiakban a jelenleg rendelkezésre álló pályázati információk és a korábbi felhívások tapasztalatai alapján várható prioritások és célterületek alapján teszünk javaslatot pályázati támogatás útján finanszírozható projektekre. A konkrét pályázati követelmények függvényében és a rendelkezésre álló költségvetés alapján a tartalom finomra hangolása szükséges.

A későbbiekben **egyéb pályázati lehetőségek** kiaknázására is mód nyílnak, pl.

- Európa Kulturális Fővárosa – Esztergom-Visegrád és környéke
- Hazai támogatások (pl. magyarországi kormányzati támogatás a Dunakanyar kiemelt térséghez kapcsolódó fejlesztésekre; nemzeti OP-k)

7.4.1 Projekt 5.: A természet gyógyító ereje – testi és lelki feltöltődés

Ma már számos olyan mozgalom van, mely a természeti környezet testre és lélekre gyakorolt jótékony hatásának kiaknázását célozza. Egyre keresettebbek az egészségorientált időtöltést, az élményekben gazdag feltöltődést, a testi és szellemi jóllétet biztosító helyszínek, programlehetőségek, melyek a nagyvárosi nyüzsgésből való kiszakadást, a mindennapi stressz levezetését, a civilizációs ártalmak mérséklését biztosítják.

Az Eurorégió természeti környezete, jó levegőjű erdőszült területei, kistelepülések vidékei, valamint az itt található spirituális helyszínek, szakrális emlékhelyek és termálfürdők jó lehetőséget nyújtanak a testi-lelki feltöltődéshez. A nagyvárosok közelsége miatt az itt élők számára olyan rekreációs lehetőséget biztosíthat a térség, mely nagyban hozzájárul az egészségesebb életmódhoz, a testi és szellemi megújuláshoz.

Mindezt a természeti környezet megóvása mellett, a természeti értékek fenntartható hasznosításával szükséges megvalósítani.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Természeti környezet népjóléti hatásainak kiaknázását biztosító, közösségi célú fejlesztések megvalósítása
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás
- Szemléletformálás

E feladatok megvalósításához potenciálisan bevonható pályázati forrást jelent az INTERREG Europe Program pályázata.

Program címe: INTERREG Europe

Program prioritás: Környezet és erőforrás hatékonyság

Program prioritás céljai: regionális fejlesztési politikák és programok fejlesztése a természeti és kulturális örökség megőrzésével és fejlesztésével.

Főbb pályázati követelmények, szabályok:

- Pályázói kör: nemzetközi együttműködés Európai Unió, norvég, illetve svájci országokból
- Támogatás összege: 1-2 millió EUR (partnerenként kb. 100-300.000 EUR)
- Támogatásintenzitás: nem állami intézmények esetében 85% + 10% nemzeti társfinanszírozás
- Beadási határidő: 2018. június 22. (a pályázati csomag megjelenése áprilisban várható)
- Bírálati rendszer: egylépcsős értékelése

Továbbá finanszírozást nyújthatnak esetleg az INTERREG Duna, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázata.

A projekt célja tehát a természeti környezet és az azon belül található kulturális-spirituális értékek testet és lelket gyógyító, rekreációs hatásainak kiaknázása, ezen értékek fenntartható hasznosításával, az egészségorientált szabadidő-eltöltés népszerűsítésével.

Fontos kiemelnünk, hogy a programban alapvetően szakpolitikai relevanciával bíró szervezetek vehetnek részt partnerként.

Lehetséges projekt partnerek:

- Visegrádi országokból származó partnerek (Visegrádi Négyek tematika esetén), pl. EGTC, települési / megyei / regionális önkormányzatok, nemzeti parkok, környezetvédelmi, egészséggel foglalkozó szervezetek, állami / kormányzati szereplők, illetve országos szakmai intézmények
- Duna menti térségek (Duna menti kapcsolódás esetén), pl. EGTC, települési / megyei / regionális önkormányzatok, nemzeti parkok, környezetvédelmi, egészséggel foglalkozó szervezetek, állami / kormányzati szereplők, illetve országos szakmai intézmények
- Jó példaként bevont partnerek

Lehetséges tartalmi elemek („long list” tevékenységlista):

- Térségi kínálat feltérképezése, jelenleg még nem bemutatott egészséggel kapcsolatos, aktív, helyi kulturális, spirituális értékek feltárása, feldolgozása (pl. szakrális értékek)
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Közös térségi termék- és szolgáltatásfejlesztési tervek kidolgozása – célcsoport-specifikus térségi termékcsomagok, tematikus útvonalak, garantált programok kidolgozása (6.1 fejezet szerinti termékcsomagok részletes tervezése GPS tracking felméréssel, pontos

nyomvonaltervvel, kínálati elemek felfűzésével, arculati tervezéssel); az egészségorientált aktív időtöltéshez kapcsolódóan, pl.

- Kiránduló (gyalogos, kerékpáros, vízi, lovas, sítúra) útvonalak fejlesztése
- Tematikus útvonalak a helyi természeti és szakrális értékek felfűzésével (pl. források, szent helyek)
- Egységorientált aktív programcsomagok
- Eseményszervezés (pl. gyógynövényismereti túrák; egészségnap; egészséges táplálkozáshoz kapcsolódó programcsomagok)
- Hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása, lehetőség szerint (pl. tematikus útvonalak kijelölése, kitáblázása; kapcsolódó háttérelemek – pihenőhelyek, esőbeállók, foglalkoztató táblák, erdei tornapályák, kerékpártárolók – kihelyezése)
- Kapcsolódó szolgáltatások kialakítása, lehetőség szerint (pl. térségi kerékpárkölcsonzési rendszer, egészségpontok kialakítása)
- Termékfejlesztéshez és információszolgáltatáshoz kapcsolódó tartalmak kidolgozása (informatív és közérthető tartalmak kidolgozása) – információs felületek, multimédiás megoldások, oktatási anyagok, szemléletformáló anyagok tartalomfejlesztése
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás fejlesztése, látogatómenedzsment
- Együttműködések fejlesztése az érintett szereplők között:
  - Workshopok, kerekasztal beszélgetések szervezése
  - Tanulmányút szervezése
  - Jó gyakorlatok feltárása és bemutatása
  - Közös termék- és szolgáltatásfejlesztés
- Szemléletformálás – egészségorientált szabadidő-eltöltés népszerűsítése:
  - Kommunikációs aktivitások, kampányok
  - Egészséges életmód programok, események, versenyek szervezése (pl. gyalogos és kerékpáros túrák, nyugdíjas egészségnap a természetben, foglalkozások, egészség kvíz)
- Policy recommendations: szakpolitikai ajánlások, módszertani anyagok készítése, ezek becsatornázása a döntéshozatali folyamatokba
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

A fenti tevékenységlistát a programoknak megfelelően szükséges alakítani: az INTERREG EUROPE Programban a szoft tevékenységek valósíthatók meg, így pl. a különböző felmérések, elemzések, együttműködési tevékenységek, szemléletformálás, stratégiák és szakpolitikai ajánlások kidolgozása; míg a SK-HU CBC program az infrastrukturális beruházásokra is lehetőséget ad.

7.4.2 Projekt 6.: A szellemi örökség továbbörökítése

Adott térség szellemi öröksége magában foglalja a (nem kézzelfogható) különböző néphagyományokat, folklórértékeket, tradicionális mesterségeket, monda- és hiedelemvilágot, kulturális és történelmi emlékeket egyaránt. Ezeknek az értékeknek a hasznosítása azonban jelenleg nem, vagy csak igen korlátozott mértékben valósul meg az Ister-Granum Eurorégió területén, így sok érték feledésbe merül, továbbörökítésük a fiatalabb generációkra elmarad.

A szellemi örökség megőrzése, bemutathatóvá tétele és a hagyományok továbbélésének biztosítása ezért igen fontos.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Szellemi örökség feltárása és bemutathatóvá tétele
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között

- Fenntartható erőforrás gazdálkodás
- Szemléletformálás
- Szakpolitikai ajánlások

E feladatok megvalósításához potenciálisan bevonható pályázati forrást jelent az INTERREG EUROPE Program pályázata.

Program címe: INTERREG Europe

Program prioritás: Környezet és erőforrás hatékonyság

Program prioritás céljai: regionális fejlesztési politikák és programok fejlesztése a természeti és kulturális örökség megőrzésével és fejlesztésével.

Főbb pályázati követelmények, szabályok:

- Pályázói kör: nemzetközi együttműködés Európai Unió, norvég, illetve svájci országokból
- Támogatás összege: 1-2 millió EUR (partnerenként kb. 100-300.000 EUR)
- Támogatásintenzitás: nem állami intézmények esetében 85% + 10% nemzeti társfinanszírozás
- Beadási határidő: 2018. június 22. (a pályázati csomag megjelenése áprilisban várható)
- Bírálati rendszer: egylépcsős értékelése

Továbbá finanszírozást nyújthatnak esetleg az INTERREG Duna, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázataival.

A projekt célja tehát az Eurorégió területén fellelhető gazdag szellemi örökség fenntartható hasznosítása, bemutatása, a tradíciók, hagyományos mesterségek, mint kulturális örökség elemek innovatív megújítása, továbbörökítése.

Lehetséges projekt partnerek:

- Visegrádi országokból származó partnerek (Visegrádi Négyek tematika esetén), pl. EGTC, települési önkormányzatok, kulturális szervezetek, állami / kormányzati szereplők, illetve országos szakmai intézmények (szakpolitikai kapcsolódás miatt)
- Duna menti térségek (Duna menti kapcsolódás esetén), pl. EGTC, települési önkormányzatok, kulturális szervezetek, állami / kormányzati szereplők, illetve országos szakmai intézmények (szakpolitikai kapcsolódás miatt)
- Jó példaként bevont partnerek

Lehetséges tartalmi elemek:

- Szellemi örökség feltárása, feldolgozása
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Partnerek kapacitásfejlesztése, tudás- és tapasztalatcsere, pl.
  - o Tanulmányutak szervezése
  - o Jó példák megismerése, esettanulmányok készítése, jó gyakorlatok adaptálási lehetőségeinek feltárása
  - o Partnertalálkozók, műhelytalálkozók szervezése
  - o Képzések, tanfolyamok indítása
- Szellemi örökség fenntartható hasznosítása (pilot projektek megvalósításával)
  - o Szellemi örökség bemutathatóvá tétele (turisztikai célú hasznosítás, oktatási tematikák, kiállítási forgatókönyvek, stb.)
  - o Szellemi örökségre épülő turisztikai termékcsomagok kidolgozása (pl. tematikus útvonalak, programcsomagok, tanösvények, bemutatóhelyek)
  - o Hagyományos mesterségek, mint kulturális örökség elemek innovatív megújítása
  - o Szellemi örökséggel kapcsolatos rendezvények szervezése

- Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilalkalmazások, multimédiás tartalomfejlesztés, oktatási segédanyagok, stb.)
- Hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása, lehetőség szerint (pl. tematikus útvonalak kijelölése, kitételek; kapcsolódó háttéranyagok – pihenőhelyek, esőbeálló, foglalkoztató táblák, kerékpártárolók – kihelyezése)
- Kapcsolódó szolgáltatások kialakítása, lehetőség szerint (pl. térségi kerékpárkölcsonzási rendszer)
- Szellemi örökség népszerűsítése
  - Helyi vállalkozások rákapcsolódásának ösztönzése, támogatása (tudástranszfer, programok, szemléletformálás, ötletbörzék, szakmai támogatás)
  - Együttműködés oktatási, közművelődési intézményekkel (pl. rendhagyó irodalom, történelem, művészettörténet órák, múzeumpedagógiai foglalkozások)
  - Önkéntes programok indítása
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás fejlesztése, látogatómenedzsment
- Policy recommendations: szakpolitikai ajánlások, módszertani anyagok készítése, ezek becsatornázása a döntéshozatali folyamatokba
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

A fenti tevékenységlistát a programoknak megfelelően szükséges alakítani: az INTERREG EUROPE Programban a szoft tevékenységek valósíthatók meg, így pl. a különböző felmérések, elemzések, együttműködési tevékenységek, szemléletformálás, stratégiák és szakpolitikai ajánlások kidolgozása; míg a SK-HU CBC program az infrastrukturális beruházásokra is lehetőséget ad.

A téma összekapcsolható a 9. projekttemával is, komplex megközelítésű tartalmat kialakítva.

7.4.3 Projekt 7.: Világörökség helyszínek örökségmenedzsmentje

Az Ister-Granum Eurorégió területét több világörökség várományos helyszín is érinti: a dunai limes magyarországi szakasza (HU); az Esztergomi és Visegrád középkori magyar királyi központok, valamint az egykori Pilisi Királyi erdő területe (HU); erődítmények rendszere a Duna és Vág folyók összefolyásánál Komárom környékén (SK); a Duna Régió kulturális és természeti lát képe (SK).

A világörökségi cím elnyerése magas presztízst ad a helyszíneknek, jelentős marketingértékkel bír a nemzetközi turisztikai porondon, valamint az örökséggel kapcsolatos szakmai fórumokon. A megnövekvő nemzetközi érdeklődés azonban kihívások elé is állítja a helyszíneket. Az örökségi értékek fenntartható hasznosítása ezért kulcsfontosságú.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Örökségmenedzsment feladatok ellátása
- Kulturális örökség bemutathatóvá tétele
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között
- Szemléletformálás
- Szakpolitikai ajánlások kidolgozása

E feladatok megvalósításához potenciálisan bevonható pályázati forrást jelenthet az INTERREG Duna Program.

Program címe: INTERREG Duna Program

Program prioritás: Környezeti és kulturális szempontból felelős régió

Program prioritás céljai: közös és integrált megközelítésmód erősítése a természeti és kulturális értékek megőrzésében és menedzsmentjében a fenntartható fejlődés és növekedés érdekében.

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

Továbbá finanszírozást nyújthatnak esetleg az INTERREG Europe, valamint az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázataival.

A projekt célja tehát a világörökség várományos helyszínek felkészülése a címmel járó feladatokra és lehetőségekre, örökségmenedzsment feladatok ellátása a fenntartható turizmusfejlesztés érdekében a tágabb térség bevonásával, nemzetközi együttműködésben.

Lehetséges projekt partnerek:

- Európai világörökségi helyszínek (jó gyakorlatok)
- Világörökség várományos helyszínek (témába illeszkedően)
- Dunai limes emléket őrző települések, térségek

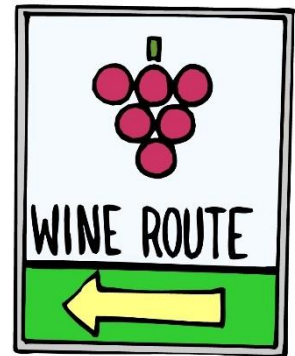
A projekt lehetséges tartalmi elemei („long list” tevékenységlista):

- Örökségmenedzsment tanulmány készítése
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Partnerek kapacitásfejlesztése, tudás- és tapasztalatcsere:
  - o Tanulmányutak szervezése
  - o Jó példák megismerése, esettanulmányok készítése, jó gyakorlatok adaptálási lehetőségeinek feltárása
  - o Partnertalálkozók, műhelytalálkozók szervezése
  - o Örökségmenedzsment képzések, tanfolyamok indítása
- Kulturális örökség fenntartható hasznosítása (pilot projektek megvalósításával)
  - o Tartalomfejlesztés – örökségi elemek feldolgozása közérthető módon, interpretációs eszközök tartalomfejlesztése
  - o Kulturális örökség turisztikai termékeinek, termékcsomagjainak a kidolgozása (pl. tematikus útvonalak, programcsomagok)
  - o Kulturális örökséggel kapcsolatos rendezvények szervezése
  - o Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilapplikációk, multimédiás tartalmak, oktatási segédanyagok, stb.)
  - o Hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása, lehetőség szerint (pl. tematikus útvonalak kijelölése, kitérő táblázása; kapcsolódó háttérelmek – pihenőhelyek, esőbeálló, foglalkoztató táblák, kerékpártárolók – kihelyezése)
  - o Kapcsolódó szolgáltatások kialakítása, lehetőség szerint (pl. térségi kerékpárkölcsonzási rendszer)
- Kulturális örökség népszerűsítése:
  - o Helyi vállalkozások rákapcsolódásának ösztönzése, támogatása a kulturális örökségturizmusra (tudástranszfer, programok, szemléletformálás, ötletbörzék, szakmai támogatás, stb.)
  - o Együttműködés oktatási, közművelődési intézményekkel (pl. rendhagyó irodalom, történelem, művészettörténet órák, múzeumpedagógiai foglalkozások)
  - o Önkéntes programok indítása
  - o Marketingtevékenység
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás fejlesztése, látogatómenedzsment
- Policy recommendations: szakpolitikai ajánlások, módszertani anyagok készítése, ezek becsatornázása a döntéshozatali folyamatokba
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

7.4.4 Projekt 8.: Ister-Granum borút fejlesztése

A borturizmus dinamikusan fejlődő turisztikai termék, mely jelentősen hozzájárulhat a rurális területek bekapcsolódásához a turizmusba, a helyi vállalkozások versenyképességének javításához, más turizmuságak fejlődéséhez és a tartózkodási idő növeléséhez.

Az Ister-Granum területét érinti a dél-szlovákiai borvidék, annak párkányi, kürti, zselízi körzete, valamint a Neszmélyi Borvidék is. Számos pincészet található itt, emellett a borászathoz kapcsolódó épített emlékek (régipincék, présházak) is felfedezhetők, borászati rendezvényeken vehetnek részt az érdeklődők. Néhány nevesebb borászatot leszámítva azonban a térség nem tartozik a legismertebb borvidékek közé.

Így a borturizmus fejlesztése mind turisztikai, mind gazdaságfejlesztési megközelítésben fontos feladat.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Borturisztikai kínálat fejlesztése
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között
- Vállalkozásösztönzés
- Szemléletformálás, népszerűsítés

E feladatok megvalósításához potenciális bevonható pályázati forrást jelenthet az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázata.

Program címe: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program

Program prioritás: Természet és kultúra

Program prioritás céljai: A határmenti terület vonzerejének növelése a természeti és kulturális örökség megőrzésével, védelmével, népszerűsítésével és fejlesztésével (kulturális örökségi helyszínek együttműködésének és fejlesztésének támogatása; természeti örökség fenntartása; határon átnyúló intézkedési tervek kidolgozása, modellek felállítása és kísérleti akciók tesztelése; kulturális és természeti értékek hozzáférhetőségének javítása; környezetbarát idegenforgalmi termékek és ajánlatok közös kifejlesztése, valamint az ökoturizmus határon átnyúló infrastruktúrájának kialakítása).

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

Továbbá finanszírozást nyújthat esetleg a Norvég Alap vidéki kulturális és természeti örökség megőrzését célzó pályázata. Gazdaságfejlesztési fókusz esetén ez említett transznacionális és bilaterális pályázati programok gazdaságfejlesztési, KKV-k fejlesztését célzó prioritásai is szóba jöhetnek.

A projekt célja tehát az Eurorégió, mint borturisztikai desztináció fejlesztése, népszerűsítése a borászathoz kapcsolódó értékek turisztikai célú hasznosításával a kisebb vidéki területek turizmusba való bekapcsolódása, más turizmuságak támogatása és a helyi vállalkozások versenyképességének javítása érdekében, területi együttműködésben.

Lehetséges projekt partnerek:

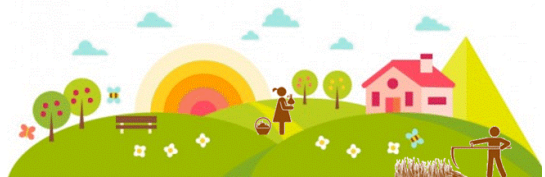
- EGTC
- Térségi települési önkormányzatok
- Borturisztikai szervezetek, szakmai szereplők
- Nemzetközi partnerek (jó gyakorlatok)

A projekt lehetséges tartalmi elemei („long list” tevékenységlista):

- Kínálati elemek feltárása
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Termékfejlesztés:
  - o Közös térségi termékfejlesztés (ld. tematikus útvonalak, programcsomagok, garantált programok kidolgozása)
  - o Értékek bemutatathatóvá tétele, turisztikai hasznosítása (pl. régi borospincék felújítása, bemutatása; pincelátogatások szervezése, kóstolópontok kialakítása, borászati tanösvények létrehozása)
  - o Borút kialakítása, fejlesztése a szervezeti háttér és együttműködések fejlesztésével, arculat kidolgozásával, közös piaci megjelenéssel
  - o Közös hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása (pl. borúthoz kapcsolódó útvonalak kijelölése, kitéblázása, kapcsolódó háttérelemek – pihenőhelyek, esőbeálló, kerékpártárolók – kihelyezésével)
  - o Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilapplikációk, multimédiás tartalomfejlesztés, oktatási segédanyagok, foglalkoztató füzetek és kiadványok, stb.)
  - o Közös programszervezés (pl. közös borászati és szüreti fesztiválok, helyi termék vásárok és piac szervezése, kombinált borászati és egyéb programok kidolgozása, szervezése)
- Partnerek kapacitásfejlesztése, tudás- és tapasztalatcsere:
  - o Tanulmányutak szervezése
  - o Jó példák megismerése, esettanulmányok készítése, jó gyakorlatok adaptálási lehetőségeinek feltárása
  - o Partnertalálkozók, műhelytalálkozók szervezése
  - o Képzések, tanfolyamok indítása
  - o Helyi vállalkozások rákapcsolódásának ösztönzése, támogatása, vállalkozásösztönzés a turisztikai kínálat bővítésére (tudástranszfer, programok, szemléletformálás, ötletbörzék, szakmai támogatás)
- Szemléletformálás, népszerűsítés
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

7.4.5 Projekt 9.: Rurális turizmus – a vidéki örökség élményszerű bemutatása

A rurális turizmus a vidéki örökség, a hagyományos vidéki életmód, a tradicionális tevékenységek, gasztronómia bemutatására épül. Jelentősége az általános életmódbeli és utazási trendeknek megfelelően növekszik, hiszen egyre hangsúlyosabb utazási motiváció a természetközelség, az autentikus élmények keresése.

Az Ister-Granum területének nagy részét olyan rurális települések alkotják, ahol minimális a gazdasági aktivitás, így a helyi értékekre épülő turizmus fontos kitörési pontot jelenthet, munkalehetőséget és jövedelmet nyújthat a helyi lakosok számára.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Rurális turizmus kínálatának fejlesztése
- Vidéki örökség bemutatathatóvá tétele
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között
- Vállalkozásösztönzés
- Szemléletformálás

E feladatok megvalósításához potenciális bevonható pályázati forrást jelenthet a Norvég Alap és az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázatai.

Program címe: Norvég Alap

Program prioritás: Kulturális és természeti örökség megőrzése és megújítása – Vidéki kulturális és természeti örökség megőrzése

Program prioritás céljai: A hagyományos vidéki életmódhoz, a természetközeli területhasználathoz és tájgazdálkodáshoz kapcsolódó épített örökségi érték és táji környezet fenntartható módon, a helyi szereplők bevonásával történő helyreállítása, megőrzése és élményszerű bemutatása.

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

Program címe: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program

Program prioritás: Természet és kultúra

Program prioritás céljai: A határmenti terület vonzerejének növelése a természeti és kulturális örökség megőrzésével, védelmével, népszerűsítésével és fejlesztésével (kulturális örökségi helyszínek együttműködésének és fejlesztésének támogatása; természeti örökség fenntartása; határon átnyúló intézkedési tervek kidolgozása, modellek felállítása és kísérleti akciók tesztelése; kulturális és természeti értékek hozzáférhetőségének javítása; környezetbarát idegenforgalmi termékek és ajánlatok közös kifejlesztése, valamint az ökoturizmus határon átnyúló infrastruktúrájának kialakítása).

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

Gazdaságfejlesztési fókusz esetén ez említett transznacionális és bilaterális pályázati programok gazdaságfejlesztési, KKV-k fejlesztését célzó prioritásai is szóba jöhetnek.

A javasolt projekt célja tehát a rurális turizmus fejlesztése a térségben a pontszerű kínálati elemek felfűzésével, ezek bemutathatóvá tételével és turisztikai hasznosításával, a hagyományos mesterségek, mint kulturális örökség elemek innovatív megújítása a rurális területek turizmusba való bekapcsolódásának elősegítésére, határon átnyúló, illetve nemzetközi együttműködés keretében.

Lehetséges projekt partnerek:

- EGTC
- Térségi települési önkormányzatok
- Turisztikai szervezetek
- Vidéki turizmussal, gasztronómiával kapcsolatos szereplők

Lehetséges tartalmi elemek („long list” tevékenységlista):

- Vonzerőleltár készítése
- Rejtettebb látnivalók, értékek feltárása; vidéki örökségi elemek feldolgozása a turisztikai hasznosításhoz
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Termékfejlesztés:
  - o Közös térségi termékfejlesztés (ld. tematikus útvonalak, programcsomagok, garantált programok kidolgozása)
  - o Népi emlékek, értékek bemutathatóvá tétele, turisztikai hasznosítása (pl. malmok felújítása, népi építészet emlékeinek felújítása, bemutatása, élménypontok kialakítása)
  - o Bemutatóhelyek és látványműhelyek fejlesztése (pl. kiállítások, kézműves látványműhelyek, mintagazdaságok, helyi termék polcok, borkóstoló állomások, kulturális tanösvények kialakítása, kültéri installációk kihelyezése, folklór bemutatók szervezése, kézműves foglalkozások szervezése)

- Közös hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása (pl. kerékpáros útvonalhálózat, gyalogtúra hálózat kijelölése, kitáblázása a vidéki örökség bemutatásával, kapcsolódó háttéremek – pihenőhelyek, esőbeállók, foglalkoztató táblák, kerékpártárolók, fotó- és kilátópontok – kihelyezésével)
- Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilapplikációk, multimédiás tartalomfejlesztés, oktatási segédanyagok, foglalkoztató füzetek és kiadványok, stb.)
- Közös programszervezés (pl. közös fesztiválok, eseménysorozatok, helyi termék vásárok és piac szervezése)
- Partnerek kapacitásfejlesztése, tudás- és tapasztalatcsere:
  - Tanulmányutak szervezése
  - Jó példák megismerése, esettanulmányok készítése, jó gyakorlatok adaptálási lehetőségeinek feltárása
  - Partnertalálkozók, műhelytalálkozók szervezése
  - Lakossági fórumok szervezése
  - Képzések, tanfolyamok indítása
  - Helyi vállalkozások rákapcsolódásának ösztönzése, támogatása, vállalkozásösztönzés a turisztikai kínálat bővítésére (tudástranszfer, programok, szemléletformálás, ötletbörzék, szakmai támogatás)
- Szemléletformálás, népszerűsítés
  - Marketingtevékenység
  - Szemléletformáló programok szervezése
  - Önkéntes programok indítása
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás fejlesztése, látogatómenedzsmen
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)

A téma összekapcsolható a 6. projekttemával is, komplex megközelítésű tartalmat kialakítva.

7.4.6 Projekt 10.: Attraktív kirándulóhelyek – élményelemek fejlesztése a kiránduló útvonalak mentén a természeti és kultúrtörténeti emlékek felfűzésével

Az Ister-Granum Eurorégió erdőszült területei, a sokhelyütt még szinte érintetlen természeti környezet kedvező lehetőségeket kínál a természetjárók, túrázók, kerékpározók, tereplovaglóknak számára. Több népszerű kirándulóhely is megtalálható itt, jelzett útvonalak hálózák be a területet. A túrák során megismerhető a terület értékes állat- és növényvilága, barlangok, egyéb természeti és kultúrtörténeti látnivalók fedezhetők fel, pl.

- Római korai maradványok, dunai limes maradványai
- Földvárak, vár- és kolostorromok
- A történelmi múlthoz, kulturális örökséghez és hagyományos tevékenységekhez kapcsolódó, művészettörténeti értékek, gazdálkodástörténeti emlékek
- Természeti értékek, értékes flóra és faunaelemek, vadon termő gyümölcsök, gyógynövények, gazdag gombalelőhelyek
- Barlangok
- Kőzetlelőhelyek
- Források, patakok

Ezeknek a kisebb, pontszerű értékeknek a turisztikai hasznosítása azonban még nem valósult meg teljes körűen, holott ezek nagyban növelhetnék a térség attraktivitását bevonva a kisebb településeket, rurális területeket is a turizmusba, egyúttal hozzájárulhatnának a természeti és kulturális értékek megőrzéséhez, fenntartható hasznosításához.

Az EGTC ezt az alábbi aktivitásokkal segítheti:

- Kiránduló (gyalogos, kerékpáros, vízi, lovas) útvonalak fejlesztése
- Rejtettebb természeti, vidéki kulturális értékek feltárása, bemutathatóvá tétele
- Együttműködés ösztönzése az érintett szereplők között
- Szemléletformálás

E feladatok megvalósításához potenciális bevonható pályázati forrást jelenthet a Norvég Alap és az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program pályázatai.

Program címe: Norvég Alap

Program prioritás: Kulturális és természeti örökség megőrzése és megújítása – Vidéki kulturális és természeti örökség megőrzése

Program prioritás céljai: A hagyományos vidéki életmódhoz, a természetközeli területhasználathoz és tájgazdálkodáshoz kapcsolódó épített örökségi érték és táji környezet fenntartható módon, a helyi szereplők bevonásával történő helyreállítása, megőrzése és élményszerű bemutatása.

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

Program címe: INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program

Program prioritás: Természet és kultúra

Program prioritás céljai: A határmenti terület vonzerejének növelése a természeti és kulturális örökség megőrzésével, védelmével, népszerűsítésével és fejlesztésével (kulturális örökségi helyszínek együttműködésének és fejlesztésének támogatása; természeti örökség fenntartása; határon átnyúló intézkedési tervek kidolgozása, modellek felállítása és kísérleti akciók tesztelése; kulturális és természeti értékek hozzáférhetőségének javítása; környezetbarát idegenforgalmi termékek és ajánlatok közös kifejlesztése, valamint az ökoturizmus határon átnyúló infrastruktúrájának kialakítása).

Főbb pályázati követelmények, szabályok: jelenleg nincs információ

A javasolt projekt célja tehát a kirándulóhelyek (gyalogos, kerékpáros, lovas, vízi) útvonalak fejlesztése a pontszerű látnivalók, természeti és kulturális értékek felfűzésével, ezek bemutathatóvá tételével, a kirándulóhelyek attraktivitásának növelésére, a rurális területek turizmusba való bekapcsolódásának elősegítésére, határon átnyúló, illetve nemzetközi együttműködés keretében.

Lehetséges projekt partnerek:

- EGTC
- Térségi települési önkormányzatok
- Nemzeti parkok, erdészetek
- Turisztikai szervezetek
- Természetvédelmi, környezetvédelmi, kulturális örökséggel kapcsolatos szereplők

Lehetséges tartalmi elemek („long list” tevékenységlista):

- Vonzerőleltár készítése
- Rejtettebb látnivalók, értékek feltárása; természeti és kulturális értékek feldolgozása a turisztikai hasznosításhoz
- Termékstratégia és akcióterv kidolgozása
- Partnerek kapacitásfejlesztése, tudás- és tapasztalatcsere, pl.
  - o Tanulmányutak szervezése
  - o Jó példák megismerése, esettanulmányok készítése, jó gyakorlatok adaptálási lehetőségeinek feltárása
  - o Partnertalálkozók, műhelytalálkozók szervezése

- Képzések, tanfolyamok indítása
- Helyi vállalkozások rákapcsolódásának ösztönzése, támogatása (tudástranszfer, programok, szemléletformálás, ötletbörzék, szakmai támogatás)
- Együttműködés oktatási, közművelődési intézményekkel (pl. rendhagyó földrajz, történelem, művészettörténet órák, túrák, oktatási segédletek)
- Termékfejlesztés:
  - Közös térségi termékfejlesztés megvalósítása és működtetése (ld. tematikus útvonalak, programcsomagok)
  - Közös hálózatos infrastruktúrafejlesztések megvalósítása és működtetése (pl. kerékpáros útvonalhálózat, gyalogtúra hálózat kijelölése, kitáblázása; természeti, kultúrtörténeti térségi tanösvények létrehozása, kapcsolódó háttérelemek – pihenőhelyek, esőbeállók, foglalkoztató táblák, kerékpártárolók, webkamerák, fotó- és kilátópontok – kihelyezése)
  - Kapcsolódó interpretációs eszközök fejlesztése (mobilapplikációk, multimédiás tartalomfejlesztés, oktatási segédanyagok, foglalkoztató füzetek és kiadványok, stb.)
  - Közös programszervezés (pl. közös fesztiválok, eseménysorozatok, vásárok)
  - Közös térségi turisztikai szolgáltatások nyújtása (pl. térségi kerékpárkölcsonzési rendszer, vízitúra szervezés)
- Szemléletformálás, népszerűsítés:
  - Marketingtevékenység
  - Szemléletformáló programok szervezése
  - Önkéntes programok indítása
- Fenntartható erőforrás gazdálkodás fejlesztése, látogatómenedzsment
- További kapcsolódó projektek generálása (fenntarthatóság)